

Faculteit Letteren en Wijsbegeerte
Departement Toegepaste Taalkunde/Vertalers en Tolken
Masterproef Master Vertalen

Het samenspel van verbale en visuele aspecten vertalen, humor in
stripverhalen: een casestudy van *Franklin Richards, Son of a Genius*.

Laurien Tuts
Promotor: Christophe Declercq
Assessor: Isabelle Robert

Universiteit Antwerpen
Academiejaar 2014-2015

Ondergetekende Laurien Tuts, studente Engels-Spaans in de opleiding Master in het Vertalen, verklaart dat deze masterproef volledig oorspronkelijk is en uitsluitend door haarzelf is geschreven. Bij alle informatie en ideeën ontleend aan andere bronnen, heeft ondergetekende expliciet en in detail verwezen naar de vindplaatsen.

Antwerpen, 29 mei 2015

Voorwoord

Net als veel van mijn generatiegenoten, was ik als kind een grote fan van stripverhalen. Ik las vol passie de bekendste Belgische stripreeksen maar genoot ook van buitenlandse klassiekers als *Asterix* en *Donald Duck*. Gewone leesboeken konden mij, ondanks mijn passie voor talen, nooit echt bekoren. Ik las liever stripverhalen, waarin de combinatie van afbeeldingen en tekst het verhaal sterker tot leven deed komen. Ook gedurende mijn tienerjaren bleef ik erg geboeid door de stripwereld. De kinderstrips maakten echter plaats voor graphic novels als *Maus* en *V for Vendetta*. Tijdens mijn universitaire studies leerde ik stripverhalen vanuit een geheel ander perspectief bekijken, namelijk door de ogen van een vertaler. In mijn bachelorpaper bestudeerde ik de opbouw van stripverhalen en de manier waarop strips worden vertaald.

Voor mijn masterthesis wilde ik graag de kennis die ik opdeed tijdens het schrijven van mijn bachelorpaper omzetten in de praktijk. Uiteindelijk besloot ik om aan de hand van een eigen vertaling te bestuderen hoe multimodale humor in stripverhalen wordt vertaald. Voor deze casestudy besloot ik gebruik te maken van het stripboek *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007). Het boek bevat een verzameling van twintig korte, reeds eerder gepubliceerde verhaaltjes waarin Franklin Richards samen met zijn robotnanny H.E.R.B.I.E. steeds de gekste avonturen beleeft. Franklin is de zoon van Invisible Woman en Mr Fantastic, twee superhelden die samen met Franklins ooms Ben en Johnny het wereldberoemde superheldenkwartet *Fantastic Four* vormen. Terwijl zijn ouders de wereld redden, haalt de jonge Franklin kattenkwaad uit in het lab van zijn vader, met alle gevolgen van dien. Gelukkig weet H.E.R.B.I.E., Franklins robotnanny en beste vriend, keer op keer de brokken te lijmen.

Ik koos voor dit stripverhaal omdat het bijzonder vlot leest en boordevol humor zit. De *Franklin Richards*-serie werd meermaals genomineerd voor verschillende prestigieuze prijzen. In 2006 ontving de serie nominaties voor een Harvey Award in de categorieën *best writer*, *best letterer*, en *special award for humor in comics* (Harvey Awards Executive Committee, 2006). In dat zelfde jaar volgde ook een nominatie voor de Eisner Award voor *best publication for a younger audience* en in 2008 werd de serie opnieuw genomineerd voor een Harvey Award, ditmaal enkel voor de *special award for humor in comics* (Eisner Awards, 2006; Harvey Awards Executive Committee, 2008). Tot een effectieve bekroning kwam het echter nooit.

Doordat ik in mijn bachelorpaper reeds had onderzocht hoe stripverhalen worden vertaald, was ik al een beetje vertrouwd met het onderwerp. Toch was het vertalen van *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) niet eenvoudig en ook het onderzoek in deze masterthesis liep niet altijd van een leien dakje.

Graag zou ik dan ook iedereen willen bedanken die me hielp om deze masterthesis tot een goed einde te brengen. In de eerste plaats gaat mijn dank uit naar professor Christophe Declercq. Zijn kennis en advies waren een grote hulp bij het schrijven van deze thesis. Ook wil ik graag mijn ouders en Tim Pelgrims bedanken voor hun morele steun en de hulp bij het verzorgen van het grafische aspect van deze scriptie.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	5
Inleiding	6
1. Het concept <i>strip</i>	9
1.1 De opbouw van stripverhalen.....	10
1.1.1 Extratekstuele elementen.....	10
1.1.2. Linguïstische paratekst.....	12
1.1.3. Tekstuele elementen	21
2. Humor.....	23
2.1 Humor in kinderboeken.....	27
2.1.1. Taalhumor	30
2.1.2. Taalhumor in <i>Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat</i>	47
3. Verwevenheid van verschillende elementen in stripverhalen	49
3.1. Het concept multimodale humor	52
3.2. Multimodale humor in <i>Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat</i>	55
3.3. Multimodale humor vertalen	56
3.4. Multimodale humor in <i>Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat</i> - vertaling.....	58
3.4.1. Vaststellingen en discussie	75
Conclusie.....	79
Abstract	81
Literatuurlijst.....	83
Boeken.....	83
Artikels.....	84
Televisieseries	85
Online bronnen.....	85
Bijlagen	86
Bijlage 1: vertaling en bespreking van de linguïstische paratekst uit <i>Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat</i>	n.p.
Bijlage 2: overzicht van de taalhumor uit <i>Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat</i>	n.p.
Bijlage 3: vertaling van <i>Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat</i>	n.p.
Bijlage 4: <i>Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat</i>	n.p.

Inleiding

Stripverhalen hebben reeds lange tijd te kampen met een negatief imago. Ze worden vaak beschouwd als een minderwaardig medium dat enkel is bedoeld om jonge kinderen te voorzien van eenvoudig literair vermaak. Wie echter de moeite doet om voorbij deze vooroordelen te kijken, zal snel ontdekken dat de stripwereld ook boeiende en educatieve verhalen te bieden heeft, waaronder Art Spiegelmans *Maus* (1986). Dit aangrijpende stripverhaal handelt over de gruweldaden van de Nazi's tijdens de Holocaust en wist, als enige stripverhaal ooit, een Pulitzer-prijs in de wacht te slepen (The Pulitzer Prizes, n.d.).

Hoewel er naast *Maus* (1986) nog tal van andere educatieve stripverhalen bestaan, worden strips nog steeds als minderwaardig beschouwd. Deze kwalijke reputatie dateert van het begin van de 20^e eeuw, wanneer bekende Amerikaanse stripverhalen overwaaiden naar Europa en in grote getalen verschenen in kindermagazines. Tot aan het begin van de 20^e eeuw hadden kinderboeken en kindermagazines stevast het einddoel om te onderrichten. Met de komst van kinderstrips, die als enig doel hadden om de jonge lezers te vermaken, kwam er aan dat stramien een einde. Onderwijzers en onderwijsdeskundigen waren er rotsvast van overtuigd dat stripverhalen een funest effect zouden hebben op de opvoeding van de kinderen, en aangezien decennialang niemand hen tegensprak, behielden stripverhalen tot op de dag van vandaag een bijzonder negatief imago (Groensteen, 2009).

Ook door vertaalwetenschappers wordt het stripverhaal als genre stiefmoederlijk behandeld. Hoewel stripverhalen gedurende de voorbije decennia een belangrijke plaats verwierven binnen het aanbod van kinderliteratuur, werd er bijzonder weinig onderzoek verricht naar het vertalen van stripverhalen. Toch kan bezwaarlijk worden gesteld dat het onderwerp niet boeiend zou zijn. Naar het ondertitelen van films en televisieseries, waarbij net als bij het vertalen van stripverhalen de verbintenis tussen spraak en beeld een belangrijke rol speelt, werd er immers wel een aanzienlijke hoeveelheid onderzoek verricht. Het negatieve imago van stripverhalen lijkt dus het onderzoek naar hun vertaling te beïnvloeden.

In deze thesis worden alle vooroordelen aan de kant geschoven en worden stripverhalen gezien als een medium dat veel potentieel biedt voor interessant taalkundig onderzoek. Anders dan bij gewone leesboeken het geval is, wordt er in stripverhalen betekenis gecreëerd door een samenspel van verschillende elementen. Vooral de combinatie van de tekst en de afbeeldingen zorgt ervoor dat het verhaal vorm krijgt. In sommige stripverhalen maken de auteur en de illustrator op ingenieuze wijze gebruik van de samenhang tussen tekst en beeld om een speciaal soort humor te creëren: namelijk, multimodale humor. Bij multimodale humor zorgt een samenspel van tekst en beeld ervoor dat er een komisch effect ontstaat dat noch aan de tekst, noch aan de afbeelding op zich kan worden

toegeschreven. In onderstaand voorbeeld uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) ontstaat er een komisch effect door de combinatie van de uitdrukking *to work like a breeze* en de afbeelding, waarin er een sterke wind waait. Net wanneer Franklin gebruik maakt van het woord *breeze*, dat naar het Nederlands kan worden vertaald als *een zuchtje wind*, begint het hard te waaien. Door dit samenspel van tekst en beeld ontstaat er een komisch effect dat niet kan worden toegeschreven aan de afbeelding of de tekst op zich. Wanneer het tekstuele of het visuele aspect van het stripverhaal wordt weggelaten, zal de multimodale humor verdwijnen.

Figuur 1: het samenspel van tekst en beeld zorgt voor een komisch effect.

Het hoofddoel van deze thesis is niet het bestuderen van multimodale humor maar wel inzicht verwerven in de manier waarop multimodale humor wordt vertaald. Aan de hand van een eigen vertaling van het stripboek *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) wordt getracht een antwoord te formuleren op de vraag "Hoe wordt multimodale humor in stripverhalen vertaald?". Deze onderzoeksvraag omvat meerdere subvragen zoals "In welke mate is multimodale humor vertaalbaar?", "In welke mate kan de stijl van de brontekst worden behouden?" en "Met welke problemen wordt de vertaler geconfronteerd bij het vertalen van multimodale humor?". Ook het aandeel van multimodale humor binnen het geheel van taalhumor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (2007) zal worden onderzocht.

In het eerste hoofdstuk van deze thesis zal de opbouw van stripverhalen worden bestudeerd. De verschillende elementen die deel uitmaken van deze opbouw zullen worden besproken en aan de hand van een eigen vertaling van de linguïstische paratekst uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) zullen de vertaalproblemen die zich voordoen bij het vertalen van linguïstische paratekst worden geanalyseerd.

In het tweede hoofdstuk zal het begrip *humor* onder de loep worden genomen. Hierbij zal er bijzondere aandacht worden besteed aan het bespreken van taalhumor.

In het derde hoofdstuk zal eerst de verwevenheid van verschillende elementen binnen stripverhalen en de humor die daaruit voortkomt worden bestudeerd.

De kers op de taart is een gedetailleerde en van commentaar voorziene vertaling van de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (2007).

Bij het bestuderen van de manier waarop multimodale humor wordt vertaald, zal er descriptief te werk worden gegaan. Het vertaalproces en de gebruikte vertaalstrategieën zullen uitvoerig worden besproken, waardoor de lezer een duidelijk overzicht krijgt van de toegepaste werkwijze en de achterliggende motivatie en ideeën. Deze thesis heeft tot doel te formuleren op welke manier multimodale humor *kan* worden vertaald, niet op welke manier multimodale humor *moet* worden vertaald. De bevindingen uit deze thesis zullen dus slechts suggestief zijn van aard en bijgevolg geen prescriptief karakter vertonen.

Door de vertaling van de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (2007) te bestuderen, hoopt deze thesis op der meer suggesties te kunnen formuleren voor het omgaan met vertaalproblemen en het overwinnen van eventuele onvertaalbaarheid. Ook zal er op zoek worden gegaan naar valkuilen en problemen die opduiken tijdens het vertaalproces om op die manier collega vertalers te waarschuwen en hen tegelijkertijd strategieën aan te bieden voor het overwinnen van deze obstakels.

Het vertalen van multimodale humor in stripverhalen, maar ook het vertalen van stripverhalen in het algemeen, is geen populair onderwerp binnen de vertaalwetenschap. Door dit vaak vermeden onderwerp toch aan te snijden, wordt er getracht een constructieve bijdrage te leveren aan het onderzoek naar het vertalen van multimodale humor in stripverhalen.

1. Het concept *strip*

Het woord *strip* heeft niet altijd verwezen naar stripverhalen, zoals dat vandaag de dag het geval is. Het woord vindt zijn oorsprong in de vroege Middeleeuwen en heeft in de loop der jaren meerdere betekenissen gekend. De oudste voorloper van het huidige woord *strip* is het Oudnederlandse *strippi*. Deze term werd teruggevonden in de Lex Salica, waar het de betekenis van *strook land* droeg (Oudnederlands Woordenboek, n.d.). Ook in het Middelnederduits bestond een term die erg geleek op het huidige *strip*, namelijk *strippe*, dat *band*, *reep* of *strook* betekende. Naar alle waarschijnlijkheid kwam dit Middelnederduitse woord in de Engelse taal terecht, waar het verbasterde tot *strip* maar zijn betekenis van *band*, *reep* of *strook* behield. Het Engelse *strip* werd vervolgens in die betekenis overgenomen in het Nederlands, waar het woord *strip* al wel bestond maar een andere betekenis droeg, namelijk die van *straal van een vloeistof of van korrels*. Pas in het midden van de 20^e eeuw kreeg het Nederlandse woord *strip* ook de betekenis van *beeldverhaal* (Etymologisch woordenboek van het Nederlands, n.d.). Deze nieuwe betekenis werd afgeleid van de Engelse term *comic strip*, dat letterlijk vertaald een “*grappig strookje*” is (Wouters, 1985, p.7).

Stripverhalen vallen echter niet meer te omschrijven als grappige strookjes. De tijd van de eerste stripverhalen, die bedoeld waren als goedkoop en vrolijk entertainment voor de werkende klasse, is al lang voorbij. Stripverhalen bestaan tegenwoordig in allerlei genres en vormen, wat het opstellen van een passende definitie alleen maar bemoeilijkt.

Van Dale (2005) omschrijft een *stripverhaal* als een “beeldverhaal in stroken van enige afbeeldingen naast elkaar” (p. 3450). Een *beeldverhaal*, dat vaak als een synoniem van stripverhaal wordt gezien, is volgens *Van Dale* (2005) een “verhaal bestaande in een opeenvolging van tekeningen met in- of ondergeschreven korte tekst” (p.326). Beide definities zijn echter vrij vaag.

Roger Sabin, specialist op het gebied van stripverhalen, is al wat specifiekere wanneer hij een stripverhaal definieert als “... a narrative in the form of a sequence of pictures – usually, but not always, with text. In length it can be anything from a single image upwards, with some strips containing thousands” (1993, p. 5). Nadine Celotti (2008) vult op haar beurt Sabins definitie aan wanneer ze stelt dat in stripboeken zowel beelden als woorden een betekenis overbrengen, maar de beelden meestal belangrijker zijn.

Toch is het niet eenvoudig om een definitie op te stellen voor het begrip *strip*. Zelfs onderzoekers die bijna dagelijks bezig zijn met het bestuderen van stripverhalen en hun vertalingen, zijn het er niet over eens wat een stripverhaal nu precies is. Het is dan ook erg onwaarschijnlijk dat er ooit een definitie voor de term *stripverhaal* zal worden gevonden die de lading volledig dekt. Niet alleen verschillen

specialisten te zeer van mening, ook bestaat een stripverhaal uit bijzonder veel verschillende elementen, waardoor een allesomvattende definitie meerdere pagina's in beslag zou nemen.

1.1 De opbouw van stripverhalen

Op het eerste zicht oogt de opbouw van een stripverhaal vrij simpel. Het zijn immers vooral de kaders met tekeningen, de tekstballonnen en de onomatopoeën die in het oog springen. Pas bij het grondiger bestuderen van een stripverhaal wordt duidelijk dat het is opgebouwd uit tal van elementen die elk hun eigen functie hebben en nauw met elkaar zijn verbonden. In deze thesis worden de elementen waaruit een stripverhaal bestaat, opgedeeld in drie verschillende categorieën: extratekstuele elementen, linguïstische paratekst en tekstuele elementen.

1.1.1 Extratekstuele elementen

In tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden, vallen niet zomaar alle elementen met uitzondering van de tekst onder de noemer extratekstuele elementen. Men zou kunnen stellen dat hetgeen een analfabeet ziet wanneer hij door een stripboek bladert, de extratekstuele elementen zijn. Lettertype en –grootte zijn dus extratekstuele elementen, terwijl de boodschap die wordt overgebracht door de woorden behoort tot de tekstuele elementen. Een analfabeet ziet de woorden wel degelijk staan, maar hij of zij kan onmogelijk weten wat ze de lezer proberen te vertellen (Tuts, 2012, p. 14).

De ruwe extratekstuele opbouw van een stripverhaal bestaat gewoonlijk uit vier basiselementen. Het meest in het oog springend van deze elementen zijn de *frames*. Met die Engelse term worden de kadertjes aangeduid waarin onder meer de tekeningen en de tekst zich bevinden. Deze kadertjes zijn op zich ook opgebouwd uit verschillende elementen, waaronder de kaderrand, kleur, illustratie, tekstballonnen, het lettertype en de tekstgrootte. Een tweede belangrijk element, dat overigens erg kenmerkend is voor stripverhalen, is de *gutter*. Met deze Engelse vaktechnische term worden de witruimtes tussen de frames aangeduid. Ook de verhouding tussen de gutter en de frames, die in het vakjargon de *grid* wordt genoemd, maakt deel uit van de ruwe opbouw van een stripverhaal. Tot slot is er nog de marge. Deze meestal witte ruimte tussen de frames en de bladrand is de uitgelezen plaats voor het plaatsen van paginanummers en voetnoten. (Zanettin, 2008)

Bij deze beschrijving van de extratekstuele opbouw van stripverhalen dient te worden opgemerkt dat hier slechts een beeld wordt geschetst van de meest voorkomende opbouw. Afwijkingen van deze traditionele extratekstuele opbouw zijn verre van ongewoon (Zanettin, 2008). In figuur 2, bevindt de onderste afbeelding zich bijvoorbeeld niet binnen een frame en wordt er geen witruimte gelaten tussen de afbeelding en de bladrand.

Een belangrijk gegeven waarmee de vertaler rekening dient te houden is dat extratekstuele elementen niet enkel voor structuur zorgen; ze brengen vaak ook een boodschap over (Zanettin, 2008). Het duidelijkste voorbeeld hiervan zijn de tekeningen in het stripverhaal. In sommige gevallen brengen de tekeningen de boodschap zo duidelijk over dat woorden overbodig zijn. Ook minder opzichtige extratekstuele elementen, waaronder de kaderrand (of het ontbreken daarvan), kunnen betekenis overbrengen. In onderstaand voorbeeld wordt het gevoel van chaos versterkt doordat de laatste tekening zich niet binnen een kaderrand bevindt. De orkaan sleurt de personages als het ware uit het verhaal.

Figuur 2: het ontbreken van een kaderrand versterkt het gevoel van chaos.

Zoals eerder vermeld, behoren ook lettertype en lettergrootte tot de extratekstuele elementen. Bijgevolg kunnen deze ook een boodschap overdragen. In figuur 3 staan, net als in de rest van het boek, de woorden die robotnanny H.E.R.B.I.E. spreekt in een ander lettertype dan de woorden die worden gesproken door de personages die geen robot zijn. Dit verschil in lettertype met de andere personages geeft aan dat de stem van robot H.E.R.B.I.E. anders, naar alle waarschijnlijkheid metaalachtiger, klinkt dan de stemmen van de andere personages.

Figuur 3: het lettertype brengt een boodschap over

Soms dragen het lettertype en de tekstgrootte ook bij aan het humoristische karakter van het stripverhaal. In *Microscopic!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) gebruikt Franklin de micro-pod van zijn vader om zichzelf en H.E.R.B.I.E. te krimpen tot het formaat van een stofje. H.E.R.B.I.E. beveelt Franklin om hen beiden weer groot te maken, maar Franklin ziet geen graten in de situatie en antwoordt met "... what could possibly go -- -- wroooooooooooooooooonnnngggg!" (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Doordat het laatste woord van de zin in grote rode letters is geschreven en bijna de halve breedte van de tekening in beslag neemt, wordt er een grappige situatie gecreëerd. Het gevoel van paniek dat er heerst wanneer de micro-pod plots begint te vliegen, wordt versterkt door de manier waarop het woord *wrong* is geschreven. Wanneer dat woord gewoon binnen de tekstballon zou staan, in hetzelfde lettertype en in dezelfde grootte als de rest van de zin, zou de situatie zijn grappige karakter deels verliezen. Bij het vertalen zal hier rekening mee moeten worden gehouden en zal de vertaler moeten overwegen op welke manier het effect dat de typografie teweeg brengt in de brontekst kan worden behouden in de doelttekst.

Figuur 4: de teksttypografie brengt een betekenis over.

1.1.2. Linguïstische paratekst

Naast een complexe extratekstuele structuur bevatten de meeste stripverhalen ook linguïstische tekens oftewel tekst. De tekstballon is de meest prominente, maar vaak niet de enige vindplaats van linguïstische tekens in een stripverhaal. Veel stripverhalen bevatten immers ook linguïstische paratekst. Volgens Celotti (2008) omvat deze term "the verbal signs outside the balloon and inside the drawing: inscriptions, road signs, newspapers, onomatopoeia, sometimes dialogues, and so on" (p. 39). Deze korte definitie geeft een eerste indruk van wat linguïstische paratekst is, maar wekt helaas ten onrechte het idee dat alle verbale tekens buiten de tekstballon maar binnen de afbeelding tot de linguïstische paratekst behoren. Ook andere verbale tekens waaronder de vertelstem, in het vakjargon *narration* genoemd, kunnen zich immers in de tekening bevinden.

Figuur 5: de *narration* bevindt zich links bovenaan in de afbeelding.

Kaindl (1999) ziet de inhoud van de term linguïstische paratekst minder breed en stelt dat linguïstische paratekst naast onomatopoeën bestaat uit "... linguistic elements to be found on objects within the pictures, for instance labels, names on houses, posters and so on" (p. 273). Deze definitie schept meer duidelijkheid, maar is ook niet 100% waterdicht. Tekst die door een vliegtuig met rook geschreven wordt, bevindt zich niet op een object binnen de tekening maar kan wel tot de linguïstische paratekst horen.

In deze thesis wordt de term linguïstische paratekst gebruikt om te verwijzen naar de linguïstische tekens buiten de tekstballon maar binnen de tekening, met uitzondering van linguïstische tekens die behoren tot de *narration* of de tekstuele elementen. Dit houdt onder meer in dat tekst die deel uitmaakt van de dialoog tussen personages niet onder de noemer linguïstische paratekst valt, ook niet wanneer de verbale tekens buiten de tekstballon staan, zoals het geval is in figuur 6. De dialoog tussen de personages valt onder de categorie tekstuele elementen, die later in deze thesis uitgebreid zal worden besproken.

Figuur 6: niet alle tekst buiten de ballon maar binnen de tekening behoort tot de linguïstische paratekst.

1.1.2.1. *Het vertalen van linguïstische paratekst*

Linguïstische paratekst is erg complex, waardoor het vertalen ervan een heuse uitdaging vormt voor stripvertalers. Zo brengt een stuk linguïstische paratekst naast een verbale boodschap vaak ook een visuele betekenis over naar de lezer (Celotti, 2008). In figuur 7 bijvoorbeeld, is op een reclamebord de tekstuele boodschap *Got comics?* te lezen. Toch wordt er, doordat de tekst in het Engels is geschreven, ook visueel een boodschap overgebracht: namelijk, de geografische informatie dat het verhaal zich in Engelstalig gebied afspeelt. Wanneer linguïstische paratekst zowel een tekstuele als een visuele boodschap overbrengt, is het de taak van de vertaler om te beslissen welke boodschap hij of zij het belangrijkste vindt om te behouden in de vertaling (Celotti, 2008).

Figuur 7: linguïstische paratekst heeft zowel een verbale als een visuele functie.

Volgens Celotti (2008) is het nuttig om bij het vertalen een onderscheid te maken tussen linguïstische paratekst die essentieel is voor het begrijpen van het plot van het verhaal, en linguïstische paratekst die dat niet is. Bij essentiële linguïstische paratekst is de vertaler als het ware verplicht om de verbale boodschap om te zetten naar de doeltaal. Indien hij of zij dat niet doet, is de kans immers groot dat de lezer het verdere verloop van het verhaal niet zal begrijpen (Celotti, 2008). In *H.E.R.B.I.E.'s Day Off* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) bijvoorbeeld, toont de eerste afbeelding van het verhaal een kalender met daarop de tekst "Franklin at camp" (Eliopoulos & Sumerak, 2007). Wanneer de linguïstische paratekst onvertaald wordt gelaten, zal de lezer niet begrijpen waarom Franklin pas heel laat in het verhaal opduikt en waar de jonge knaap op dat ogenblik vandaan komt.

Figuur 8: linguïstische paratekst kan van vitaal belang zijn in het verhaal.

Wanneer de linguïstische paratekst niet van vitaal belang is binnen het plot van het verhaal, zal de vertaler moeten afwegen of hij of zij voorrang geeft aan de verbale dan wel aan de visuele boodschap. De uitkomst van deze beslissing zal in grote mate worden bepaald door de algemene vertaalstrategie die hij of zij hanteert (Celotti, 2008). Bij een domestication strategy werkt de vertaler doeltekstgericht en zal de vertaler de brontekst zo volledig mogelijk aanpassen aan de doelcultuur. Nagenoeg alle elementen uit de broncultuur worden omgezet naar de doelcultuur zodat de lezer amper of zelfs helemaal niet weet dat hij of zij een vertaling leest. Bij een foreignization strategy wordt de linguïstische en culturele eigenheid van de brontekst behouden in de doelttekst. De lezer zal elementen uit de doelcultuur tegenkomen en zal hierdoor merken dat hij of zij een vertaling leest (Venuti, 2008).

De algemene vertaalstrategie vormt een belangrijke leidraad doorheen elke vertaling en heeft een sterke invloed op de vertaalkeuzes. De vertaalstrategie zal niet enkel bepalen of de verbale boodschap van linguïstische paratekst wordt overgebracht naar de doelttekst, maar ook hoe dat gebeurt. Celotti (2008) stelt dat de stripvertaler bij het vertalen van linguïstische paratekst gebruik kan maken van zes verschillende strategieën.

In de eerste plaats kan de vertaler de verbale boodschap vertalen. Deze strategie wordt vaak gebruikt wanneer de verbale boodschap een belangrijke rol speelt in het plot van het verhaal.

Wanneer de verbale boodschap essentieel is binnen het verloop van het verhaal, maar de tekst te zeer is geïntegreerd in de tekening om deze op een eenvoudige manier grafisch aan te passen, wordt er vaak geopteerd om te werken met voetnoten. De vertaler laat de afbeelding onaangeroerd en plaatst de vertaling van de verbale boodschap in een voetnoot in de witruimte tussen de kaders, in vaktaal de *gutter* genoemd.

Daarnaast kan de vertaler ook opteren voor “cultural adaptation” (Celotti, 2008, p. 40). Bij *cultural adaptation* worden culturele elementen uit de brontekst aangepast aan de cultuur van de doelttekst. In het verhaal *Bouncing Baby Boy!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) is in de laatste tekening een verkeersbord te zien met daarop de tekst *New York City 2,400 miles*. Wanneer de vertaler ervoor kiest

om de vertaalde versie van het verhaal in België te laten plaatsvinden, zou de tekst middels *cultural adaptation* kunnen worden aangepast tot bijvoorbeeld *Antwerpen stad 3850 kilometer*. Deze strategie is voornamelijk terug te vinden in stripvertalingen waarin de vertaler een domesticating oftewel doeltekst- en doelcultuurgerichte vertaalstrategie hanteerde doorheen het vertaalproces (Celotti, 2008). In zulke vertalingen zal de vertaler er alles aan doen om de vreemde herkomst van de vertaling te verdoezelen. Bij het vertalen van de linguïstische paratekst uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) werd de strategie *cultural adaptation* nooit toegepast.

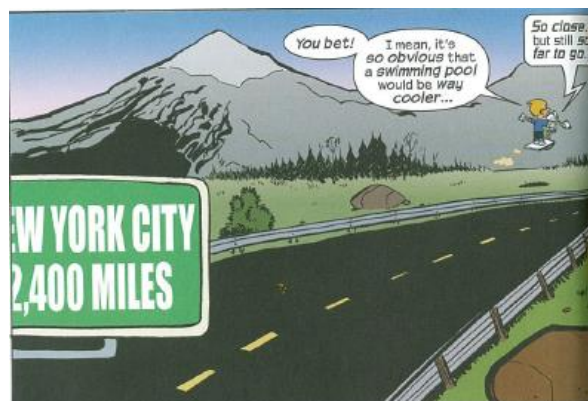
Ondanks wat Celotti's (2008) eerste drie strategieën laten uitschijnen, moet de verbale boodschap niet altijd worden vertaald. Wanneer een stuk linguïstische paratekst bijvoorbeeld voornamelijk een visuele functie heeft, zoals het reclamebord in figuur 7, kan ervoor worden geopteerd om de verbale boodschap onvertaald te laten. Het is hier wel belangrijk dat de vertaler consistent te werk gaat. Wanneer hij of zij ervoor kiest om een reclamebord niet te vertalen, dienen ook alle andere boodschappen op reclameborden onvertaald te worden gelaten om zo incoherentie te voorkomen. Tot slot kan de auteur er ook voor kiezen om de verbale boodschap in zijn geheel te verwijderen of gebruik maken van een mix van bovengenoemde strategieën (Celotti, 2008).

Samengevat is het vertalen van linguïstische paratekst een complexe opdracht waarbij de vertaler rekening moet houden met veel verschillende factoren. Zo moet de vertaler steeds in het achterhoofd houden dat linguïstische paratekst vaak een tweeledige boodschap overbrengt en dat bij het vertalen meestal een van beide boodschappen verloren gaat. Ook zal de algemene vertaalstrategie (domesticating of foreignizing) mee bepalen of en op welke manier de tekstuele boodschap zal worden omgezet naar de doeltaal, en moet de vertaler opletten dat hij of zij consistent te werk gaat.

Omdat *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) een humoristisch stripverhaal is, zal de vertaler naar alle waarschijnlijkheid rekening moeten houden met een extra factor: de link tussen linguïstische paratekst en humor. Linguïstische paratekst draagt in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (2007) zeker bij tot het humoristische karakter van het verhaal. Zo zorgt het veelvuldige gebruik van onomatopoeën voor een versterking van de vaak knotsgekke situaties die zich voordoen in het boek. De boodschap die de onomatopoeën overbrengen is echter eerder visueel van aard, waardoor deze linguïstische elementen slechts in mindere mate een vertaalprobleem vormen. Moeilijker wordt het voor de vertaler wanneer het de tekstuele boodschap van de linguïstische paratekst is die voor het komische effect zorgt.

Soms is de linguïstische paratekst op zich grappig. Zo heet de multifunctionele duikboot van de Fantastic Four *fantasti-sub*, wat duidelijk een samentrekking is van *fantastic* en *submarine*. In andere gevallen is de linguïstische paratekst op zich niet grappig, maar draagt deze wel bij tot een grappige

situatie. In *Bouncing Baby Boy!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) wil Franklin graag een trampoline om op het dak van de Baxter Building, de wolkenkrabber waarin hij met zijn familie woont, te plaatsen. Wanneer zijn ouders dat veel te gevaarlijk vinden, steelt Franklin een van zijn vaders uitvindingen: een riem die toelaat om op en neer te stuiteren zonder trampoline. Al snel loopt de situatie uit de hand en stuitert Franklin met grote sprongen doorheen heel de Verenigde Staten, om uiteindelijk bij de Gran Canyon tot stilstand te komen. Franklin en zijn robotnanny H.E.R.B.I.E. beginnen aan hun tocht huiswaarts wanneer Franklin toegeeft dat het toch niet zo'n goed idee zou zijn om een trampoline op het dak van de Baxter Building te plaatsen. H.E.R.B.I.E. denkt dus dat Franklin zijn lesje wel heeft geleerd, maar in de laatste prent legt Franklin uit waarom hij denkt dat een trampoline geen goed idee zou zijn: omdat een zwembad gewoon veel cooler is. H.E.R.B.I.E. antwoordt hierop met “so close... but still so far to go...” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Links in de tekening is de linguïstische paratekst *New York City 2,400 miles* te zien. Deze tekst is hier heel belangrijk omdat de *still so far to go* uit de laatste tekstballon niet enkel figuurlijk maar ook letterlijk is bedoeld. Niet enkel heeft Franklin nog veel te leren, ook is het nog een verre reis tot New York City, waar Franklin woont. Wanneer de vertaler deze linguïstische paratekst zou verwijderen, zou ook de dubbele betekenis van *still so far to go* wegvallen. Net zoals het verwijderen van de samenstelling *fantasti-sub* afbraak zou doen aan het humoristische karakter van het boek.

Figuur 9: de linguïstische paratekst draagt bij aan een humoristische situatie.

1.1.2.2. Het vertalen van linguïstische paratekst in de praktijk

De theoretische informatie over linguïstische paratekst vormde een uiterst belangrijke leidraad bij het vertalen van *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007). Tijdens het vertaalproces werd gebruik gemaakt van de zes door Celotti (2008) voorgestelde vertaalstrategieën voor het vertalen van linguïstische paratekst. De keuze voor een bepaalde strategie werd steeds zorgvuldig afgewogen en er werd met grote waakzaamheid uitgekeken naar de vele valkuilen die in het theoretisch gedeelte werden besproken, om zo grove vertaalfouten te voorkomen.

Tijdens het vertaalproces werd er bijzonder veel aandacht besteed aan het voorkomen van incoherentie binnen de setting van het verhaal. Het originele verhaal speelt zich af in de Verenigde Staten (VS) en ook in de Nederlandse vertaling werd ervoor gekozen om deze setting te behouden. In de Nederlandse vertaling spreken de personages dus Nederlands, hoewel ze in de VS wonen. Hierdoor ontstaat er een conflict tussen de Nederlandse tekst, de Amerikaanse setting en linguïstische paratekst. Om ondanks deze moeilijke situatie toch een coherente vertaling te bekomen, is een gestructureerde aanpak van vitaal belang.

In een eerste fase werd, zoals gesuggereerd door Celotti (2008), onderzocht welke linguïstische paratekst vitaal was binnen het plot van het verhaal. De vitale linguïstische paratekst werd als eerste vertaald om vervolgens, in een tweede fase, de resterende linguïstische paratekst op een coherente manier om te zetten naar het Nederlands.

Een eerste soort coherentie die werd beoogd, is coherentie binnen de linguïstische paratekst. In *Ocean-Ape Escape* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) ziet Franklin in een oud stripverhaal een advertentie voor *Ocean-Apes*: aapachtige speelgoedwezentjes die groeien wanneer ze in water worden gelegd. Om het verdere verloop van het verhaal te kunnen volgen, moet de lezer eerst de advertentie begrijpen, waardoor het noodzakelijk was om de advertentie te vertalen. Om incoherentie binnen de linguïstische paratekst te voorkomen, werden ook alle opschriften in en op andere boeken vertaald naar het Nederlands.

Figuur 10: de linguïstische paratekst bevat essentiële informatie.

Een tweede soort coherentie die werd beoogd, is coherentie tussen de linguïstische paratekst en de dialogen in de tekstballonnen. In *Comic Book Free-For-All!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) wekt Franklin de personages uit een stripverhaal tot leven. In een eerste afbeelding is de kaft van het stripboek te zien met daarop de titel van het stripverhaal, een afbeelding van Mister Menace – de schurk van het verhaal – en twee tekstballonnen. Enkele frames later blijkt dat de tot leven gewekte

personages maar enkele woorden kennen. Wanneer Mister Menace tot leven wordt gewekt, herhaalt hij steeds opnieuw de tekst uit de tekstballonnen op de kaft van het stripboek. Franklin reageert hierop met “Yeah dude I know! You totally said that on the cover...” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Om inconsistentie tussen de linguïstische paratekst en de tekstuele elementen te voorkomen, moet in dit geval de linguïstische paratekst worden vertaald.

Figuur 11: linguïstische paratekst op de kaft van een boek.

Verder werd er ook veel aandacht besteed aan het vertalen van culturele elementen. Het originele verhaal speelt zich af in de Verenigde Staten en ook in de Nederlandse vertaling werd ervoor gekozen om deze setting en de daarmee gepaard gaande culturele elementen zoveel mogelijk te behouden. Net als in de originele tekst, betalen de personages in de Nederlandse vertaling met Amerikaanse dollars en worden afstanden uitgedrukt in mijlen in plaats van kilometers. De opschriften op voorwerpen werden echter veelal vertaald naar het Nederlands, al was dit in eerste instantie niet de bedoeling. Aanvankelijk werden enkel de opschriften vertaald die belangrijk waren voor het begrijpen van het plot.

Bij een eerste revisie bleek deze aanpak tot een erg bizarre situatie te leiden. Doordat Franklin en zijn familie Nederlands spraken, maar bijna alle opschriften op objecten om hen heen in het Engels waren geschreven, leken de personages immigranten te zijn in New York City. Het leek alsof de personages een andere taal spraken dan de taal van het gebied waarin ze woonden. Om deze bijzonder problematische situatie op te lossen, werd besloten om enkel de elementen die kenmerkend zijn voor de Amerikaans-Engelse cultuur onvertaald te laten. Zo werd het opschrift *powdered sugar* vertaald naar het Nederlands maar werd *trick-or-treat* onvertaald gelaten.

Uiteraard werd er bij het vertalen ook rekening gehouden met het doelpubliek. Officieel is *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) bedoeld voor alle leeftijden, al bevinden recensies van het boek zich stevast in de categorie *childrens' comics*. Tijdens het

vertaalproces werd er uitgegaan van een jeugdig doelpubliek, wat ertoe leidde dat de linguïstische paratekst enkel onvertaald werd gelaten wanneer de Engelse woorden begrijpelijk leken voor kinderen die nog geen Engels leerden op school. De term *trick-or-treat* werd bijvoorbeeld onvertaald gelaten aangezien het begrip gekend is in het Nederlandse taalgebied. Ook het woord *city* in *New York City* werd onvertaald gelaten.

Ook aan het behouden van humor werd de nodige aandacht besteed. In sommige gevallen kon het humoristische effect worden behouden door de Engelstalige tekst simpelweg letterlijk te vertalen. Dit was bijvoorbeeld het geval in *H.E.R.B.I.E.s Day Off* (Eliopoulos & Sumerak, 2007), waar H.E.R.B.I.E. drinkt uit een cocktailglas met een zwart drankje erin, waarnaast zich een metalen blikje bevindt met het opschrift *oil* erop. Het woord *oil* kon worden vertaald als olie en het grappige effect dat teweeg werd gebracht doordat H.E.R.B.I.E. olie drinkt omdat hij een robot is, bleef behouden.

In andere gevallen was het bijzonder moeilijk om het humoristische effect te behouden. In *Telepathy Terror* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) draagt Franklin een speciale helm waarmee hij kan zien wat anderen op dat moment denken. Wanneer hij naar Johnny kijkt, ziet hij een gesloten deur met daarop een bordje met de tekst “out to lunch” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Deze Engelstalige uitdrukking heeft een dubbele betekenis. Enerzijds is er de letterlijke betekenis dat iemand er niet is omdat hij of zij is gaan lunchen. Anderzijds is er de figuurlijke betekenis van *out to lunch*, die inhoudt dat iemand zijn of haar verstand op nul staat, of zoals in Oxford Dictionary staat dat “[someone is] temporarily not in command of one’s mental faculties” (Oxford Dictionary Online, n.d.). Deze dubbele betekenis vormde echter niet het enige probleem bij het vertalen van de uitdrukking *out to lunch*.

Ook de beperkte plaats in de tekening waarbinnen de vertaling moest passen, bemoeilijkte het vertaalproces. De verwevenheid van tekst en beeld bij linguïstische paratekst is immers bijzonder groot. Bij het vertalen van de linguïstische paratekst werd er steeds op gelet dat de vertaling binnen de beschikbare ruimte in de tekening zou passen.

Figuur 12: de ruimte rond de tekst *out to lunch* is erg beperkt.

Hierboven werden slechts de belangrijkste elementen besproken waarmee rekening werd gehouden tijdens het vertaalproces.

In bijlage 1 wordt bij ieder fragment linguïstische paratekst uitvoerig besproken waarom een bepaalde vertaalkeuze werd gemaakt en met welke elementen daarbij werd rekening gehouden. Een belangrijke opmerking bij deze bijlage is dat er geen onomatopeeën werden opgenomen in de lijst met linguïstische paratekst. Omdat onomatopeeën eerder een visuele dan een verbale betekenis overbrengen, werden de klanknabootsingen uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) in deze thesis niet uitgebreid besproken. Hoewel de onomatopeeën niet werden opgenomen in de lijst van linguïstische paratekst (bijlage 1), is hun vertaling wel terug te vinden in de integrale vertaling van het stripverhaal (bijlage 3). Zij staan in deze bijlage cursief en in hoofdletters gedrukt.

Verder werd ook het nummer 4 niet opgenomen in de lijst van linguïstische paratekst. Het logo van superheldengroep *Fantastic Four* bestaat uit een blauwe vier in een witte cirkel en wordt in het verhaal afgebeeld op onder andere kledingstukken, kerstballen en voertuigen. Het logo van de Fantastic Four werd gewoon behouden, waardoor het nummer 4 niet werd opgenomen in de bijlagen.

Het vertalen van linguïstische paratekst is complexer dan het lijkt omdat er met veel elementen moet rekening worden gehouden waaronder de verbale en visuele boodschap die wordt overgebracht, coherentie binnen de linguïstische paratekst, coherentie tussen de linguïstische paratekst en de dialogen in de tekstballonnen, de samenhang tussen tekst en beeld, humoristische elementen, en de setting van het verhaal met de daarbij horende culturele elementen. Het vertalen van linguïstische paratekst vraagt dus heel wat gepuzzel, en dat terwijl de linguïstische paratekst slechts een klein deel uitmaakt van het stripverhaal als geheel.

Door de verwevenheid van alle elementen binnen een stripverhaal bestaat de taak van de vertaler uit veel meer dan louter tekst vertalen. De stripvertaler is als het ware een “semiotic investigator” (Celotti, 2008, p. 47): zij bestudeert op welke manier het verbale en het visuele aspect in een stripverhaal betekenis creëren en gaat vervolgens opzoek naar een gepaste aanpak voor het overbrengen van die betekenis naar de doeltekst (Celotti, 2008).

1.1.3. Tekstuele elementen

Het begrip tekstuele elementen omvat alle tekst die kan worden teruggevonden in de tekstballonnen. Het gaat dan wel om de betekenis die de woorden overbrengen, niet om de vormelijke kenmerken ervan. Elementen als lettertype en –grootte behoren, zoals eerder aangehaald, tot de extratekstuele elementen (Zanettin, 2008).

Voor het huidige thesisonderzoek werden de tekstuele elementen in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) integraal vertaald (bijlage 3). Toch zal slechts een bepaald aspect van het stripverhaal in de diepte worden bestudeerd, namelijk de humoristische elementen. Voordat er onderzoek kan worden verricht naar de manier waarop humor in stripverhalen wordt vertaald, moet worden vastgelegd wat de term humor precies inhoudt.

2. Humor

Humor is een bijzonder moeilijk te definiëren begrip. Nochtans is wetenschappelijk onderzoek naar humor een alles behalve recent fenomeen. Reeds in de tijd van het Oude Griekenland formuleerde Aristoteles een theorie die stelt dat humor voortkomt uit een gevoel van superioriteit. De rijken lachten met de onvolmaaktheden van het plebs (Hulder & Nijholt, 2002). Vele eeuwen en ontelbare onderzoeken later bestaat er nog steeds geen eensgezindheid over wat humor precies is. Deze thesis pretendeert dan ook niet om te doen waar wetenschappers nooit eerder in zijn geslaagd: het opstellen van een definitie van de term humor. Wel is het de bedoeling een beter beeld te krijgen van wat humor is en uit welke elementen humor is opgebouwd.

De verdeeldheid over humor heerst niet alleen bij wetenschappers, maar ook in de huiskamer. Humor is iets persoonlijks. Niet iedereen heeft hetzelfde gevoel voor humor. De ene persoon kan een bepaalde situatie erg humoristisch vinden terwijl een andere persoon er de lol niet van inziet (Rishel, 2002). Zo lokte in 2012 een grap met een spooklift wereldwijd erg verdeelde reacties uit. In het Braziliaanse televisieprogramma *Programa Silvio Santos* werden nietsvermoedende personen in een lift gestuurd die na enkele seconden blokkeerde. Ook de lichten in de lift doofden, waarna een jonge actrice verkleed als geest verscheen. Een verborgen camera registreerde vervolgens hoe de slachtoffers elkaar volledig in paniek vastgrepen of al vrezend voor hun leven op alle liftknopjes drukten (Abravanel & Santos, 2012). Het filmpje kwam al gauw op het internet terecht, waar echter niet iedereen even hard om de grap kon lachen. Op Squidoo, een website waarop iedereen zijn eigen webpagina kan creëren, werd aan de bezoekers gevraagd of zij de grap met de spooklift ook echt grappig vonden. 25% gaf aan het filmpje grappig te vinden, 20% vond het een beetje grappig, maar vond ook dat de grap te ver ging en 55% vond niet alleen dat de programmamakers te ver gingen, maar ook dat het filmpje absoluut niet grappig was (Funny prank, n.d.). Een mogelijke reden waarom veel mensen deze grap niet konden smaken, heeft te maken met de aanzienlijk grote risico's die verbonden zijn aan het uithalen van extreme grappen. Wetenschappelijk auteur David DiSalvo verduidelijkt op de website van zakentijdschrift Forbes dat een slachtoffer zijn angst had kunnen omzetten in agressie tegenover de actrice die vermomd was als geest. (DiSalvo, 2012). Ook kan op voorhand niet geweten zijn of een slachtoffer een hartaandoening heeft, waardoor de situatie ernstig uit de hand kan lopen.

Waar de grenzen van humor liggen, hangt dus af van persoonlijke voorkeur. Wat echter voor ieder mens geldt, is dat er een bepaalde reactie optreedt bij het zien of horen van iets dat we humoristisch vinden. Die reactie zal niet noodzakelijk fysiek van aard zijn. Ook onder meer een innerlijk lachje en de gedachten die humor opwekt, kunnen als reactie worden beschouwd. De meest bekende reactie op humor is ongetwijfeld het lachen. Vraag aan een toevallige voorbijganger wat humor precies is en de kans is groot dat die persoon antwoordt: iets waarmee je moet lachen. Ook wetenschappers Lefcourt

en Martin (1984) onderstrepen het belang van gelach als resultaat van humor. Zij definiëren humor als “the frequency with which the individual smiles, laughs, and otherwise displays amusement in a variety of situations” (Lefcourt & Martin, 1984, p. 147). Deze definitie impliceert dat gelach een criterium is voor humor. Over die stelling heerst er echter heel wat onenigheid in de academische wereld.

Lucie Olbrechts-Tyteca (1974) geeft vijf argumenten waarom het volgens haar moeilijk zo niet onmogelijk is om gelach te beschouwen als een criterium voor humor.

Om te beginnen stelt Olbrechts-Tyteca (1974) dat gelach humor grotendeels overstijgt. Zij onderscheidt twee soorten gelach: gelach veroorzaakt door humor en fysiologisch gelach. Die tweede soort kan bijvoorbeeld worden opgewekt door het innemen van drugs.

Haar tweede argument houdt in dat gelach meerdere betekenissen kan hebben. Deze stelling wordt verduidelijkt met het voorbeeld dat gelach in Afrika eerder een teken is van schaamte of verbijstering dan van vertier.

Als derde argument haalt Olbrechts-Tyteca (1974) aan dat gelach niet direct evenredig is aan de intensiteit van humor. Ze stelt dat alle mensen een andere houding hebben ten opzichte van gelach. Niet iedereen zal bijvoorbeeld even snel een bulderlach produceren.

Het vierde argument houdt in dat humor niet steeds dezelfde reactie uitlokt. Soms ontlokt het een lach, soms ontlokt het een glimlach. Olbrechts-Tyteca (1974) bemerkt hier wel dat in de academische wereld niet vaststaat dat glimlachen een afgezwakte vorm van lachen zou zijn, waarmee ze lijkt te impliceren dat niet elke soort humor even gemakkelijk een luide lach uitlokt, ongeacht de vermakelijkheid.

Tot slot stelt Olbrechts-Tyteca (1974) dat lachen geveinsd kan worden en dat daarom de sociale betekenis van een lach moet worden onderzocht.

Ook volgens Craig en Sternthal (1973) kan gelach geen criterium zijn voor humor. Dit blijkt uit de commentaar die zij uiten op drie bestaande methoden voor het definiëren van humor.

De eerste methode die zij bespreken is het definiëren van humor aan de hand van stimulseigenschappen. Bij deze methode bepaalt de aan- of afwezigheid van humortechnieken zoals een dubbele bodem, ironie, satire en understatement of er al dan niet humor aanwezig is in een tekst of afbeelding. Een tekst met veel humortechnieken zal dus per definitie meer humor bevatten dan een tekst met minder humortechnieken. Craig en Sternthal (1973) zijn geen voorstanders van deze methode aangezien er geen duidelijkheid wordt geschept over waarom precies deze stimulseigenschappen een humoristisch effect hebben.

De tweede methode die wordt besproken in *Humor in Advertising* (1973) is het definiëren van humor aan de hand van de reacties die door een bepaalde stimulus worden uitgelokt. Bij deze methode wordt de reactie van een publiek op een bepaalde stimulus gemeten en gequoteerd door een panel van

wetenschappers. Craig en Sternthal (1973) merken echter op dat het bijzonder moeilijk is om de duur en intensiteit van reacties zoals opwinding, gelach en geglimlach correct te interpreteren. Zij argumenteren, net als Lucie Olbrechts-Tyteca (1974) dat gelach naast een teken van vermaak ook een uiting kan zijn van nervositeit.

De derde methode die wordt besproken door Craig en Sternthal (1973) is het definiëren van humor aan de hand van de reacties die het publiek ervaart. In tegenstelling tot bij de vorige methode noteert de proefpersoon hier zelf in welke mate hij of zij een bericht als humoristisch en entertainend ervaart, waardoor verkeerde interpretaties door derden worden uitgesloten (Craig & Sternthal, 1973). Gelach dat bijvoorbeeld voortkomt uit nervositeit, zal niet worden opgenomen in de onderzoekresultaten en doordat de proefpersonen zelf aangeven hoe grappig ze iets vinden, wordt er rekening gehouden met de door Lucie Olbrechts-Tyteca (1974) uitgedrukte zorg dat niet iedereen even snel luidop om een grap zal lachen.

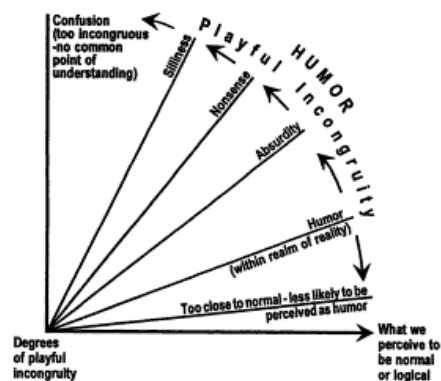
Deze laatstgenoemde onderzoeksmethode geniet de voorkeur ten opzichte van de andere twee besproken methodes. Toch neemt ook deze werkwijze niet weg dat ieder mens een ander gevoel voor humor heeft, wat zal leiden tot een enorm scala aan situaties die door minstens enkele personen humoristisch zullen worden gevonden. De vraag is dan waar de lijn wordt getrokken tussen wat humor is en wat niet. Is een situatie die door slechts 0,05% van de proefpersonen humoristisch en entertainend wordt gevonden humor?

Volgens Sigmund Freud (1960) is er een mechanisme dat aan de basis ligt van alle soorten humor: namelijk, een discrepantie tussen hetgeen we verwachten dat zal gebeuren en hetgeen dat effectief gebeurt. In *Jokes and their relation to the unconscious* (1960) stelt Freud dat het humoristische effect van humor zijn oorsprong vindt in psychische energie die werd opgebouwd om een bepaalde mentale taak te verrichten. Wanneer die taak plots overbodig blijkt, wordt de nu eveneens overbodig geworden opgebouwde energie omgevormd tot en geuit als gelach. Wanneer we bijvoorbeeld een verhaal lezen over een ter dood veroordeelde misdadiger die op een maandagmorgen naar de plaats van executie wordt geleid, bouwen we een gevoel van medelijden op. We voelen mee met de man die weet dat zijn laatste uren zijn geteld. Wanneer de misdadiger op het schavot echter op vrolijke wijze uitroept “nou, deze week begint goed zeg”, beseffen we dat de misdadiger zich niet veel aantrekt van zijn nakende dood. Het gevoel van medelijden dat in ons werd opgewekt, wordt hierdoor *in statu nascendi*, dit wil zeggen nog tijdens het oproepen ervan, afgebroken en de overbodige energie wordt vrijgelaten in de vorm van gelach (Freud, 1960). Dit gelach hoeft niet noodzakelijk auditief hoorbaar te zijn. Ook een innerlijk lachje wordt door Freud (1960) als gelach beschouwd.

Net als Freud (1960) stelt ook Mary Ann Rishel (2002) dat humor voorkomt uit een zekere discrepantie. Zij omschrijft humor als “playful incongruity” (Rishel, 2002, p. 34). De term incongruity definieert ze

als “anything that doesn’t fit our logical expectations or our normal view of things” (Rishel, 2002, p. 34). Die incongruentie kan bijvoorbeeld iemands uiterlijk betreffen. Een poolreiziger in short en T-shirt, een kleine jongen met een hoge hoed en een man in vrouwenkleden stroken niet met onze verwachtingen. Ook in taal kan incongruentie teruggevonden worden. Neem nu bijvoorbeeld de reclameslogan “Hoe maakt u het? Met Gamma!”. We verwachten dat de persoon aan wie de vraag wordt gesteld zijn gemoedstoestand zal meedelen. Het werkwoord *maken* wordt hier echter anders geïnterpreteerd, wat resulteert in een onverwacht en grappig antwoord.

Volgens Rishel (2002) is niet enkel de aanwezigheid van incongruentie maar ook de graad ervan cruciaal voor het creëren van humor. Wanneer er te veel wordt afgeweken van het normale zal de grap niet worden begrepen en ontstaat er verwarring. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de grap *Wat is het verschil tussen een vrachtwagen en een camion? Een fiets heeft ook geen deuren*. Anderzijds kan er ook te weinig worden afgeweken van het normale, waardoor de kans kleiner is dat iets grappig zal worden gevonden. Dit fenomeen doet zich voor in de grap *Wat is jouw favoriete dag? Vrij-dag*. De *tension* oftewel de spanning tussen de normale gang van zaken en de nieuwe situatie moet dus net goed zijn zodat er een botsing komt die ertoe leidt dat we dingen grappig vinden (Rishel, 2002).

Figuur 13: gradaties van speelse incongruentie.

Wat opvalt is dat Rishel (2002) humor niet louter als incongruentie omschrijft, maar als speelse incongruentie. Het woord *speels* werd toegevoegd omdat nu eenmaal niet alle incongruentie grappig is. Wanneer iemands telefoonrekening hoger is dan verwacht, is er sprake van incongruentie. Toch zal die persoon eerder verbaasd zijn dan geamuseerd. Om van humor te kunnen spreken moet er volgens Rishel (2002) dus een zekere speelsheid aanwezig zijn.

Tot slot wijst Rishel (2002) op het belang van een goede *resolution* of ontknoping. Iets is pas grappig wanneer de botsing of clash tussen het normale en de nieuwe situatie een originele of slimme ontknoping kent. Alleen dan, stelt Rishel (2002), zal het publiek verrast en opgetogen zijn.

Rishel (2002) goot al deze bevindingen samen in volgende definitie:

“Humor is playful incongruity that contains a tension between two levels of meaning followed by a clash of sufficient complexity that surprises and delights and that leads to a resolution of that meaning” (Rishel, 2002, p. 42).

Met deze definitie leunt Rishel sterk aan bij Freuds idee dat humor ontstaat uit de incongruentie tussen hetgeen men verwacht dat zal gebeuren of hetgeen men normaal acht en hetgeen effectief gebeurt. Wel verbindt Rishel enkele voorwaarden aan incongruentie opdat deze tot humor zou leiden. (Freud, 1960; Rishel, 2002).

Iedereen heeft een ander gevoel voor humor, waardoor humor iets zeer persoonlijks is en moeilijk in een definitie valt te gieten. Humor wordt vaak geassocieerd met gelach. Toch zijn beide begrippen niet onlosmakelijk met elkaar verbonden. De oorzaak van gelach ligt niet altijd bij humor en bovendien hoeft een grap of een bepaalde situatie niet per se een lach uit te lokken om humoristisch te zijn. Net omdat gevoel voor humor verschilt van persoon tot persoon en gelach niet als meetinstrument voor humor kan worden gebruikt, is het bijzonder moeilijk om voorwaarden op te stellen waaraan een situatie moet voldoen om als humor te worden beschouwd.

Wel kan worden gesteld dat humor ontstaat uit speelse incongruentie tussen het verwachte of het normale en de situatie die zich effectief voordoet. De graad van speelse incongruentie moet net juist zitten opdat het publiek de humor van de situatie zal inzien. Wanneer er te veel wordt afgeweken van het normale zal de grap niet worden begrepen en ontstaat er verwarring. Anderzijds kan er ook te weinig worden afgeweken van het normale, waardoor de kans kleiner is dat iets grappig zal worden gevonden. Tot slot draagt ook een slimme ontknoping van de situatie bij aan het realiseren van een humoristisch effect.

2.1 Humor in kinderboeken

In deze thesis wordt humor in stripverhalen bestudeerd aan de hand van een eigen vertaling van *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007). Hoewel het stripboek officieel is bedoeld voor alle leeftijden, richten de verhalen zich vooral tot kinderen. Kinderhumor zit anders in elkaar dan volwassenenhumor aangezien kinderen zich nog in een belangrijke ontwikkelingsfase bevinden.

Sommige vormen van humor kunnen al op heel jonge leeftijd worden begrepen. Reeds vanaf de prille leeftijd van 18 maanden kunnen kinderen incongruentie in voorwerpen herkennen. Wanneer er tijdens het aankleden een schoen aan het oor van het kind wordt gehangen in plaats van aan het voetje, is de kans reëel dat het kind zal gaan giechelen. Het kind begrijpt immers dat schoenen aan je voeten horen

en niet aan je oren (McGhee, 1979). Andere soorten humor worden pas op veel latere leeftijd begrepen. Slechts op de leeftijd van 8 à 9 jaar kan een kind bijvoorbeeld sarcasme begrijpen. (Lyon, 2006).

Doordat kinderen niet alle humor begrijpen, krijgen auteurs, scriptschrijvers en tekenaars de kans om humor in hun werk te steken die enkel door adolescenten of volwassenen zal worden begrepen. In heel wat tekenfilmseries vallen bijvoorbeeld seksuele allusies terug te vinden. Zo ook in de Amerikaanse tekenfilmserie *The Powerpuff Girls*. De serie gaat over drie jonge superheldinnen die per ongeluk werden geboren uit een fout afgelopen experiment van Professor Utonium. In seizoen vier brengen de zusjes een vriendinnetje mee naar huis. De drie superheldinnen stellen hun nieuwe vriendinnetje voor aan Professor Utonium waarna de meisjes aan hun nieuwe kameraadje vertellen hoe een ongeluk in het lab van de professor ervoor zorgde dat zij het levenslicht zagen. Wanneer de professor een beetje verlegen lacht met deze onthulling, zegt het vriendinnetje troostend “Don’t worry, I was a mistake too” (McCracken & Myers, 2001). Deze grap is een knipoog naar de volwassen kijkers en zal niet worden begrepen door het jonge doelpubliek van de serie. Niet alle humor kan dus door kinderen worden begrepen, met als gevolg dat humor in kinderboeken sterk verschilt van humor in volwassenenliteratuur.

Volgens Van Coillie (2007) vallen er in kinderboeken drie belangrijke soorten humor te onderscheiden: situatiedumor, visuele humor en taalhumor. Situatiedumor heeft, zoals het woord zelf zegt, betrekking op de grappige situaties die zich in het boek voordoen (Van Coillie, 2007). In het stripboek *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) knoeit Franklin keer op keer met gadgets uit het lab van zijn vader, waarna de situatie vaak op komische wijze escaleert. In het verhaal *Tons of Fun!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) wil Franklin koste wat het kost snel groot zijn zodat hij geen toestemming meer nodig heeft om een snack te eten. Franklin gebruikt de *matter expander* van zijn vader, maar wanneer blijkt dat het toestel Franklin enkel in de breedte laat groeien en niet in de hoogte, leidt het mislukte experiment tot hilarische toestanden. De groeiestraal heeft Franklins lichaam omgetoverd tot een enorme bal met klein bolhoofdje en petieterige handjes en voetjes, wat voor een behoorlijk grappige situatie zorgt. Bovendien kan Franklin door zijn wel heel erg ronde lichaamsbouw niet langer met zijn voetjes aan de grond, waardoor de jonge knaap ongecontroleerd door het lab van zijn vader begint te rollen.

Figuur 14: de afbeelding geeft de grappige situatie grafisch weer.

Het vertalen van situatiedumor vormt in het algemeen geen groot probleem. De vertaler moet er enkel voor zorgen dat de situatie die grappig was in de brontekst dat ook blijft in de doeltekst. Doordat het humoristische aspect van de situatie niet wordt veroorzaakt door het taalgebruik, kan de vertaler vrij ver afwijken van de originele tekst zonder dat er humor verloren gaat.

Naast situationele humor bevatten kinderboeken meestal ook visuele humor. Van Coillie (2007) stelt dat afbeeldingen verschillende functies kunnen hebben binnen een stripverhaal of prentenboek. In figuur 14 versterkt de illustratie het grappige effect dat voortkomt uit de situatie. De afbeelding van Franklin als een gigantische bal met petieterige handjes en voetjes zorgt ervoor dat het feit dat Franklin in de breedte groeide in plaats van in de hoogte nog grappiger wordt. De afbeelding heeft echter niet noodzakelijk een ondersteunende functie. De illustrator kan ook grappige of opmerkelijke details toevoegen aan een afbeelding die eigenlijk niets te maken heeft met de centrale verhaallijn (Van Coillie, 2007).

Figuur 15 toont dat er in Franklins kamer een afbeelding hangt met Spider-Man en de Hulk. Hoewel Franklins ouders samen met zijn ooms Johnny en Ben het superheldenteam *Fantastic Four* vormen, kijkt de jongen blijkbaar toch meer op naar andere superhelden uit het Marvel-universum. Ook op andere plaatsen in het stripverhaal kunnen subtiele verwijzingen naar andere superhelden worden teruggevonden.

Figuur 15: de illustrator voegde een grappig detail toe aan de afbeelding.

Net als situationele humor vormt ook visuele humor zeer zelden een obstakel voor de vertaler. Zolang de bron- en doelcultuur dicht bij elkaar liggen, zal een afbeelding die grappig is in de ene cultuur dat ook nog zijn in de andere. Soms kunnen culturele verschillen echter verwarring veroorzaken. Waar in Westerse landen een omhooggestoken duim een teken is van goedkeuring, zal men in het Midden Oosten erg beledigd zijn door datzelfde gebaar aangezien een opgestoken duim het Oosterse equivalent zou zijn van een opgestoken middenvinger

Naast situatiewumor en visuele humor bevatten veel kinderboeken ook taalhumor. Met de term *taalhumor* wordt verwezen naar humor die vervat zit in het taalgebruik van de personages en de verteller. Veel meer dan de situatie of de afbeeldingen op zich is het hier de tekst die ervoor zorgt dat het verhaal of een stuk daarvan als grappig wordt ervaren (Van Coillie, 2007). In het stripboek *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007), wordt er rijkelijk gebruik gemaakt van taalhumor, zo ook in het verhaal *Now you see me...* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) Wanneer H.E.R.B.I.E. aan Franklin vraagt waarom net hij steeds weer degene is die Franklin uit de problemen moet helpen, antwoordt Franklins robotvriend met “Because you’re my bestest pal in the whole wide world and the only one smart enough to save the day?” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Het humoristisch effect wordt in dit voorbeeld veroorzaakt door overdrijvingen in Franklins taalgebruik. De keuze voor het typische kinderwoord *bestest* en de toevoeging van de uitdrukking *in the whole wide world* zorgen ervoor dat Franklins jonge leeftijd en het flemerige karakter van zijn uitspraak extra in de verf worden gezet.

Aangezien het vertalen van situatiewumor en visuele humor geen grote problemen oplevert voor de vertaler, zal in deze thesis enkel taalhumor verder worden bestudeerd. Wel zal later in deze thesis nog worden onderzocht hoe het visuele en het situationele aspect van stripverhalen er samen met het verbale aspect voor kan zorgen dat er door een samenspel van verschillende elementen extra betekenis wordt gecreëerd.

2.1.1. Taalhumor

Volgens Van Coillie (2007) kan taalhumor worden opgedeeld in vier subcategorieën. De eerste daarvan is overdrijving. Door een bepaalde stijl te hanteren kan de schrijver dingen uitvergroten of minimaliseren. In *Microscopic!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) vertelt Franklin dat de Fantastic Four “[...] have awesome powers and have saved the world like, a billion times!” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Uiteraard moet het woord *billion* niet letterlijk worden genomen. Het is een overdrijving die bijdraagt tot de humoristische stijl van het verhaal.

De tweede subcategorie is taboedoorbreking. Taboedoorbreking in taalhumor heeft niet zo zeer te maken met het praten over dingen die verboden of ondeugend zijn, maar wel met het gebruik van taboewoorden (Van Coillie, 2007). In *De GVR* (1986), een van Roald Dahls bekendste kinderboeken, vloekt het hoofdpersonage er vaak lustig op los. De Grote Vriendelijke Reus heeft een afkeer van volwassenen want “[g]rote mensbaksels staat niet bekend om hun vriendelijkheididheid. Zij is allemaal kwikrotters en glibberslijmers”(Roald Dahl, 1986, p. 116). Hoewel de GVR een eigen taaltje spreekt vol onbestaande woorden, is dankzij de context in het boek toch duidelijk dat *kwikotters* en *glibberslijmers* geen positieve woorden zijn. De GVR heeft in het verhaal namelijk een danig negatief beeld van de mensen dat hij weigert om zich aan hen te tonen. Zelfs wanneer een groep jonge kinderen dreigt te worden opgegeten door boosaardige reuzen, vind de GVR het een vreselijk plan om zijn bestaan te onthullen aan de mensheid (Dahl, 1986).

Tot de derde subcategorie binnen de taalhumor rekent Van Coillie (2007) herhaling, opeenstapeling en (anti)climax. Grappige woordherhaling komt vaak tot stand doordat een personage steeds hetzelfde stopwoord gebruikt, maar ook de herhaling van gewone woorden kan tot grappige situaties leiden (Van Coillie, 2007). In *Telepathy Terror* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) vraagt Franklin zich luidop af of zijn beste vriendinnetje hem nu eigenlijk leuk vindt of niet. Hij zegt hierover tegen H.E.R.B.I.E. “I think she likes me. I mean sometimes she really acts like she likes me! But when I asked her if she likes me, she starts acting like she doesn’t like me! Women!” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Ook een opeenstapeling van woorden die uiteindelijk leidt tot een climax of een anticlimax kan in kinderboeken voor de nodige humor zorgen (Van Coillie, 2007). In *Hamster Havoc* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) krijgt Franklin een cadeau omdat hij erg flink is geweest. Wanneer Franklin (F) begint te raden naar de inhoud van het pak, heeft hij volgende conversatie met zijn moeder Susan (S) en zijn vader Reed (R):

S: We know how much you’ve wanted a pet and--

F: You got me a dog?

R: No-- even better!

F An ALIEN dog?!

S: No, no... something a bit easier to take care of than --

F: A ROBOT DOG!?

R: Think smaller, Franklin...

F: A Chihuahua?

R: It’s your very own hamster!

S: What do you think, honey?

F: I think it’s not a dog...

(Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.)

Door de herhaling wordt er een zekere verwachting opgebouwd. Franklin verwacht duidelijk een hond, maar moet zich uiteindelijk tevreden stellen met een hamster. Franklins enthousiasme wordt abrupt afgebroken, wat voor een humoristisch effect zorgt.

In het werk van Van Coillie (2007) is ongerijmde taal de laatste subcategorie binnen taalhumor. Hij splitst ongerijmde taal verder op in versprekingen en kromtaal, nonsenswoorden en -uitdrukkingen, klankspel en rijm, en woordspelingen.

Versprekingen en kromtaal zijn een veelvuldig gebruikte bron van humor in kinderliteratuur. Een of meerdere personages haspelen woorden of klanken door elkaar, wat voor een grappig effect zorgt (Van Coillie, 2007). In *De GVR* (1986) spreekt het hoofdpersonage, de Grote Vriendelijke Reus, het hele verhaal lang een kromtaaltje. Hij negeert ongeveer alle grammaticaregels, laat soms bepaalde klanken wegvallen en maakt nieuwe samenstellingen met delen van bestaande woorden. Zo is de GVR bang dat hij zal worden opgesloten in de dierentuin “[...] bij alle sieraffen en schaapioenen” (Dahl, 1986, p. 116).

In *Veggin' Out!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007), het derde verhaal in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007), verspreekt Franklin zich wanneer hij aan zijn klasgenootjes probeert uit te leggen hoe een van zijn vaders uitvindingen werkt. In het begin van het verhaal vertelt Franklins vader hem dat het toestel “... can convert common organic matter into edible substances -- like fruits and vegetables. With this, the world hunger problem may be solved forever!” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Wanneer Franklin zijn vaders woorden probeert te reproduceren, gaat dat als volgt: “He says it can make you less hungry. No, wait... he said it makes fruits and vegetables actually matter! No... that's not possible... What did he say? It...solves Hungarian problems...?” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.).

Bij versprekingen en kromtaal valt de geïntendeerde boodschap nog vrij eenvoudig te achterhalen. Bij nonsenswoorden en -uitdrukkingen is dat echter niet het geval (Van Coillie, 2007). In *De GVR* (1986) gebruikt De Grote Vriendelijke Reus in zijn kromtaaltje ook veel nonsensicale woorden. Zo vertelt hij aan Sofie dat hij enkel *snoskommers* eet, waarbij hij dan *fropskottel* drinkt. Ook waarschuwt de reus dat wie te veel van het goedje drinkt, ervan zal gaan flitspoppen (Dahl, 1986). Door de context in het boek weet de lezer dat de *snoskommer* een walgelijke, slijmerige groente is, dat *fropskottel* de naam is van een felgroen bruisend drankje en dat flitspoppen gelijk staat aan winden laten. Wanneer de lezer bovenstaande woorden zonder enige context zou lezen, zou hij onmogelijk de betekenis ervan kunnen achterhalen.

Klankspel en rijm worden vooral gebruikt in boeken voor erg jonge kinderen. Oudere kinderen vinden rijmende woorden pas grappig wanneer deze verrassend of nonsensicaal zijn (Van Coillie, 2007). Dat

het aanbod van kinderboeken op rijm echter breder is dan enkel prentenboekjes voor peuters, bewijzen de werken van Theodor Seuss Geisel, beter bekend onder het pseudoniem Dr. Seuss. Net als zijn bekendste boek *The Cat in the Hat* zijn bijna al zijn overige werken volledig in rijmvorm geschreven. In volgend fragment uit *Horton Hears a Who!* (1954) helpt de rijm om het verhaal wat minder griezelig te maken en meer tempo in het verhaal te brengen: “Horton fought back with great vigor and vim but the Wickersham gang was too many for him. They beat him! They mauled him! They started to haul him into his cage!” (Dr. Seuss, 1945, n.p.). In *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) wordt er geen gebruik gemaakt van rijm en bovendien blijft ook het gebruik van klankspel beperkt tot alliteraties als “Sadly, he’s more high-strung than he is high-tech” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.).

Tot slot heeft Van Coillie het over woordspelingen. Hoewel zij in *Leesbeesten en boekenfeesten* (2007) slechts als een subcategorie van ongerijmd taalgebruik worden gezien, spelen woordspelingen een zeer belangrijke rol in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007). In het volgende hoofdstukje wordt getracht om het nodige inzicht te krijgen in de functie, vorming en vertaling van woordspelingen.

2.1.1.1. Woordspelingen

Zoals het woord zelf al zegt, bevatten woordspelingen een zeker spel van woorden. Sherzer (2002) definieert woordspelingen als “a form of speech play in which a word or phrase unexpectedly and simultaneously combines two unrelated meanings” (p. 29). Er wordt dus niet zozeer met woorden gespeeld dan wel met de betekenissen ervan. Volgens Van Coillie (2007) lenen vooral woorden die zowel een letterlijke als een figuurlijke betekenis hebben zich uitstekend voor woordspelingen.

Over de exacte inhoud van de term woordspeling bestaat geen overeenkomst. Delabastita (1993) boog zich over dit probleem en formuleerde uiteindelijk volgende definitie:

Wordplay is the general name indicating the various textual phenomena [...] in which certain features inherent in the structure of the language used [...] are exploited in such a way as to establish a communicatively significant, (near)simultaneous confrontation of at least two linguistic structures with more or less dissimilar meanings [...] and more or less similar forms [...]. (p. 57)

Uit deze definitie blijkt dat woordspelingen niet noodzakelijk voortkomen uit een enkel woord of een enkele zin met meerdere betekenissen, zoals eerder werd gesteld door Sherzer (2002). Ook twee of meer linguïstische structuren kunnen samen een woordspeling vormen, zolang het resultaat maar valt binnen de door Delabastita (1993) geformuleerde definitie.

2.1.1.1.1. Typologie

Woordspelingen kunnen op verschillende manieren worden geklasseerd. Riorgadze (2014) deelt woordspelingen in naar gelang het soort ambiguïteit die aan de basis ligt van een woordspeling. Hij onderscheidt lexicaal-semanticke, structureel-syntactische en structureel-semanticke woordspelingen (p. 273). Delabastita (1993, 2004) deelt woordspelingen in naar gelang de linguïstische eigenschap die aan de basis ligt van het ontstaan van een woordspeling. Op die manier onderscheidt hij vier soorten woordspelingen.

Een eerste linguïstische eigenschap die aan de basis kan liggen van woordspelingen is de fonologische en grafologische structuur van taaluitingen. Dit betekent dat humor kan ontstaan uit de samenkomst van woorden of woordgroepen die helemaal of bijna helemaal hetzelfde worden uitgesproken of geschreven, maar een totaal verschillende betekenis hebben.

Binnen de categorie van woordspelingen die ontstaan uit een soortgelijke uitspraak of schrijfwijze van woorden of woordgroepen onderscheidt Delabastita (2004, p. 601) vier concrete types: paronymie, homofonie, homografie en homonymie.

Paronymie ontstaat wanneer twee woorden of woordgroepen die verschillende betekenissen hebben, op het vlak van spelling en uitspraak toch sterk op elkaar gelijken. Twee paroniemen uit de Nederlandse taal die vaak voor verwarring zorgen, zijn de woorden *astronomie* en *astrologie*. Astronomie is de wetenschap die zich bezig houdt met het bestuderen van het heelal, terwijl astrologie verwijst naar de leer die het effect van de stand van de planeten op het leven van de mens bestudeert. Wanneer twee woorden of woordgroepen een verschillende betekenis en schrijfwijze hebben maar wel uit dezelfde klanken bestaan, wordt er gesproken van homofonie.

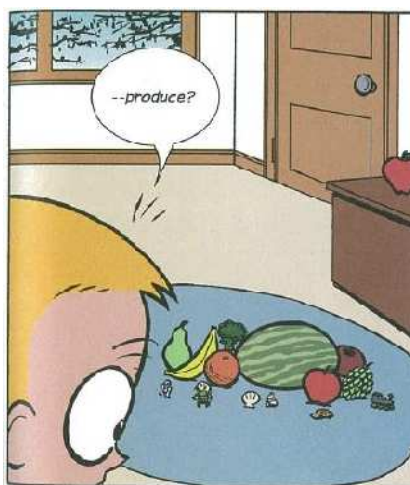
Homofonie kan zich voordoen bij woorden, zoals bij *bout* en *boud*, maar er bestaan ook homofone zinnen. *De kinderen krijgen een ijs* klink hetzelfde als *De kinderen krijgen een eis*. De betekenis van beide zinnen verschilt echter sterk.

Homografen zijn woorden of woordgroepen die verschillen in uitspraak en betekenis, maar wel hetzelfde worden geschreven. Bemerkt hoe de betekenis van *verfrommel* in de zin *ruim die verfrommel op wanneer je klaar bent met schilderen* sterk verschilt van haar betekenis in *verfrommel mijn reisdocumenten niet*. Ook het woord *homograaf* zelf is een homograaf. Naast naar de betekenis die hierboven wordt beschreven, kan het woord *homograaf* ook verwijzen naar een homoseksuele graaf. Homoniemen, tot slot, zijn woorden of woordgroepen die hetzelfde worden uitgesproken en geschreven, maar toch van betekenis verschillen. Zo kan het lemma *schroef* bijvoorbeeld verwijzen

naar een bevestigingsmiddel, de propeller van een schip, of een schroefvormige beweging bij sporten als schaatsen of turnen. Ook in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) wordt er met homoniemen gespeeld. In *My dinner with doom(bots)!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) leent Franklin een van zijn vaders gadgets. De jonge knaap is erg verbaasd wanneer blijkt dat het gadget een soort waterpistool is dat bellen produceert die een ontploffing veroorzaken wanneer ze in contact komen met een persoon of voorwerp. Nadat een van de bellen een doombot heeft uitgeschakeld, roept Franklin opgetogen “The kind of ‘pop’ that could only come from my pop” (Eliopoulos & Sumerak, 2007). De eerste *pop* is een onomatopée en verwijst naar het geluid dat een bubbel maakt wanneer hij knapt. De tweede *pop* is een informeel woord dat *papa* betekent. In dit voorbeeld zijn beide homoniemen zelfstandige naamwoorden.

Lyons (1977) bemerkt dat homoniemen niet noodzakelijk tot dezelfde grammaticale klasse behoren. Het lemma *vliegen*, kan bijvoorbeeld zowel een werkwoord als een substantief zijn. Het zelfstandig naamwoord verwijst naar een klein gevleugeld insect terwijl het werkwoord de betekenis *zich door de lucht verplaatsen* draagt (Lyons, 1977). Ook in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) wordt er bij het creëren van humor gebruik gemaakt van homoniemen die tot verschillende grammaticale klassen behoren.

In *Veggin’ Out!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) loopt een test met een van Reeds gadgets fout af, waardoor Franklins leerkracht en klasgenootjes worden veranderd in stukken fruit. Alvorens het toestel aan te schakelen, roept Franklin “Behold! The wonders of science that only a true genius like my father could possibly---produce?” (Eliopoulos & Sumerak, 2007). Het woord *produce* wordt hier zowel als een werkwoord alsook als een zelfstandig naamwoord gebuikt. Als zelfstandig naamwoord verwijst *produce*, dat *landbouwproduct* betekent, naar Franklins leerkracht en klasgenootjes die werden omgetoverd tot stukken fruit.

Figuur 16: het woord *produce* verwijst naar het fruit op het tapijt.

Naast de grafologische en fonologische structuur van taaluitingen kunnen volgens Delabastita (2004, p. 602) ook lexicale ontwikkelingen een basis vormen voor het ontstaan van woordspelingen. Delabastita onderscheidt twee soorten lexicale ontwikkelingen: idioms en polysemie.

Idioms zijn volgens Delabastita (1993) “word combinations with a sum meaning that is etymologically based on, but can no longer be reduced to, the combinations of their component meanings” (p. 108). Omdat idioms een belangrijke rol spelen in de creatie van humor in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007), zal later in deze thesis uitvoerig aandacht worden besteed aan het vertalen van idioms en het bestuderen van de problemen die daarmee kunnen gepaard gaan. Op dit ogenblik is het enkel belangrijk om te weten dat idioms volgens Delabastita (1993) zowel een letterlijke en als een figuurlijke betekenis hebben en dat de kloof tussen beide betekenissen een bron kan zijn voor het ontstaan van woordspelingen.

Met polysemie als lexicale ontwikkeling verwijst Delabastita (1993, p. 105) naar het feit dat woordbetekenissen door de jaren heen evolueren en er daardoor heel wat woorden zijn die twee of meer verschillende betekenissen hebben die historisch gezien aan elkaar verwant zijn. Tussen de verschillende betekenissen van woorden kunnen er drie soorten betekenisrelaties bestaan; specialisatie, metonymie, metafoor en (Delabastita, 2004, p. 602).

Bij specialisatie heeft een woord twee of meer betekenissen waarbij de ene betekenis veel specifiekere is dan de andere (Delabastita, 1993). Het werkwoord *nemen* heeft meestal de vrij algemene betekenis van iets of iemand vastpakken. In de loop der jaren ontwikkelde het werkwoord *nemen* echter ook de specifiekere betekenis van geslachtsgemeenschap hebben met iemand.

Door te spelen met beide betekenissen van het woord kan er een humoristisch effect worden gecreëerd.

De verschillende definities van een woord kunnen ook een metonymische betekenisrelatie hebben (Delabastita, 2004, p. 602). Metonymie is volgens Van Dale een “stijlfiguur waarbij in plaats van een zaak een andere genoemd wordt, niet op grond van een overeenkomst zoals bij de metafoor, maar op grond van een andere betekenisbetrekking die tussen beide bestaat (vb. deel van het geheel)” (p. 2143). In de zin *Jan leest James Joyce*, verwijst *James Joyce* naar een boek geschreven door de auteur James Joyce, niet naar de persoon zelf. Ook het lemma *Madeira* kan zowel verwijzen naar het Portugese eiland in de Atlantische oceaan als naar de typische wijn die op het eiland wordt geproduceerd.

Soms heeft een woord naast een letterlijke ook een metaforische betekenis. Het woord *eikel* wordt veelal gebruikt om de vrucht van een eikenboom te benoemen, maar kan tegelijkertijd ook verwijzen naar een hatelijk persoon. Zulke metaforische betekenissen worden in het begin slechts in beperkte

kringen gebruikt maar raken door herhaaldelijk gebruik verspreid en tot slot ingeburgerd (Delabastita, 1993).

In *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) wordt er met de letterlijke en metaforische betekenis van woorden gespeeld om op die manier een woordspeling te creëren. In *Christmas Time Warp* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) verwijft Franklin aan H.E.R.B.I.E. dat hij een “big baby” is omdat hij een dinosaurus die nauwelijks groter is dan de doorsnee hond als een grote dreiging ziet (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Net wanneer Franklin het woord *baby* uitspreekt, verschijnt er echter een gigantische dinosaurus van dezelfde soort als het kleintje en blijkt dus dat de kleine dinosaurus slechts een babydinosaurus was. Het woord baby wordt dus zowel in haar letterlijke als in haar metaforische betekenis gebruikt. De metaforische betekenis verwijst naar H.E.R.B.I.E.s gedrag terwijl de letterlijke betekenis verwijst naar de kleine dinosaurus, die dus slecht een baby’tje blijkt te zijn.

Figuur 17: het woord *baby* wordt zowel in de letterlijke als in de metaforische betekenis gebruikt.

De derde linguïstische eigenschap die volgens Delabastita (2004, p. 603) de basis kan vormen voor het ontstaan van woordspelingen is de morfologische verwantschap van taaluitingen. Die verwantschap kan voortkomen uit inflexie (verbuiging en vervoeging), afleiding of samenstelling (Delabastita, 1993).

In het algemeen leent inflexie zich niet bijzonder goed tot het creëren van woordspelingen. Afleidingen en samenstellingen daarentegen, worden wel regelmatig teruggevonden in woordspelingen (Delabastita, 1993). Dit gebeurt bijvoorbeeld in de zin *Hoe snel de loper ook liep, hij kon zijn straf niet ontlopen*.

Tot slot kan de syntactische structuur van zinnen of zinsdelen ervoor zorgen dat de betekenis van die zin of dat zinsdeel op verschillende manieren kan worden geïnterpreteerd, waardoor er een woordspeling ontstaat (Delabastita, 2004, p. 603). In *Wordplay as a translation problem: a linguistic perspective* (2004) legt Delabastita dit verschijnsel uit aan de hand van de zin *Players please*. Deze

zin, die door het sigarettenmerk *Players* als reclameslogan werd gebruikt, kan op twee verschillende manieren worden geïnterpreteerd. Enerzijds kan de zin een verzoek zijn. Een klant die sigaretten van het merk *Players* wil kopen, kan tegen de kassierster zeggen: *Players please*. Anderzijds kan de reclameslogan ook worden gezien als een mededelende zin die stelt dat sigaretten van het merk *Players* de klant behagen (Delabastita, 2004, p. 603).

2.1.1.1.2 Vertaalstrategieën

Het vertalen van woordspelingen is geen eenvoudige taak. De vertaler moet een uitstekende kennis hebben van zowel de brontaal als de doeltaal en dient bovendien creatief te zijn aangelegd. Zonder de nodige kennis van de brontaal, zal de vertaler de dubbele betekenis van woorden of woordgroepen die aan de basis ligt van woordspelingen niet kunnen herkennen. Bovendien moet de vertaler de nodige creativiteit en kennis van de doeltaal aan de dag leggen om woordspelingen over te brengen van brontaal naar doeltaal.

In *Wordplay as a translation problem: a linguistic perspective* (2004) formuleert Delabastita acht vertaalstrategieën die kunnen worden toegepast bij het vertalen van woordspelingen. De precieze werking van deze vertaalstrategieën beschreef hij reeds eerder in *There's a double tongue* (1993); een lijvig boek waarin Delabastita nog andere vertaalstrategieën bespreekt, naast de acht die werden geformuleerd in *Wordplay as a translation problem: a linguistic perspective* (2004).

Een eerste vertaalstrategie waarvan de vertaler volgens Delabastita (2004, p. 604) gebruik kan maken, is het vertalen van een woordspeling door een andere woordspeling. In een ideale wereld zou het steeds mogelijk zijn om de exacte woordspeling uit de brontekst om te zetten naar de doeltaal zonder dat de dubbele betekenis (en dus ook het grappige effect) daarbij verloren gaat. In realiteit kent iedere taal echter zijn eigen, unieke grammaticale structuur en lexicon, waardoor het letterlijk vertalen van een woordspeling zelden mogelijk is.

Delabastita (1993) stelt dan ook dat de woordspeling in de doelttekst niet moet zijn gebaseerd op dezelfde onderliggende structuur als de woordspeling uit de brontekst. Een woordspeling gebaseerd op polysemie kan dus bijvoorbeeld worden vertaald door een woordspeling waarbij de morfologische verwantschap tussen twee taaluitingen aan de basis van de grap ligt.

Ook de betekenis en formele structuur van de vertaalde woordspeling moeten niet identiek zijn aan die van de woordspeling uit de brontekst (Delabastita, 1993, p. 192-202). In *Send in the Clones* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) is Franklin boos omdat hij op Halloween niet de straat op mag om met zijn vriendjes snoep te gaan inzamelen. Om toch aan snoep te geraken, besluit hij zichzelf twaalf keer te klonen en vervolgens de gekopieerde versies van zichzelf de straat op te sturen om snoep in te

zamelen. Hoewel Franklins klonen niet van vlees en bloed zijn maar bestaan uit gelatine, volbrengen ze hun taak met groot succes. De klonen keren terug met een grote berg snoep, waardoor Franklin in de wolken is. Zijn euforie blijkt echter van korte duur want de gekloonde Franklins weigeren hun snoep af te staan en de echte Franklin weet niet hoe hij zijn blubberige kopieën kan vernietigen. Gelukkig heeft H.E.R.B.I.E. een goed idee. Hij zegt tegen Franklin: “I know just the thing to solve-- or rather dissolve-- this dilemma!” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). In deze brontekstzin wordt er gespeeld met de homofonie van de woorden *solve* en *dissolve*. In de Nederlandse vertaling wordt er gebruik gemaakt van homonymie. Zowel het woord *solve* als het woord *dissolve* kan in het Nederlands worden vertaald als *oplossen*. *To dissolve* betekent *een vaste stof oplossen in een vloeistof* terwijl *to solve* verwijst naar het oplossen van een probleem. De uiteindelijke Nederlandse vertaling luidt *Ik weet precies hoe we dit probleem letterlijk kunnen "oplossen"!* (eigen vertaling). In de doeltekst wordt het komische effect bijgevolg gecreëerd door gebruik te maken van homonymie terwijl er in de brontekst gebruik werd gemaakt van homofonie.

Indien het niet mogelijk is om een brontekstwoordspeling te vertalen met een doeltaalwoordspeling, kan de vertaler ervoor kiezen om een woordspeling te vertalen door in de doeltekst gebruik te maken van een gerelateerde retorische techniek (Delabastita, 2004, p. 604). Bij deze vertaalstrategie gebruikt de vertaler in de doeltekst een retorische figuur, bijvoorbeeld allusie, beeldspraak of rijm, om een komisch effect te creëren. Door het gebruik van zo'n retorische figuur wordt er een tekstueel effect gecreëerd dat sterk lijkt op het tekstuele effect van woordspelingen (Delabastita, 1993, p. 207). In *My dinner with doom(bots)!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) gebruikt Franklin de zin “The kind of ‘pop’ that could only come from my pop” (Eliopoulos & Sumerak, 2007). De eerste *pop* verwijst naar een knal in het lab van Franklins vader. De tweede *pop* is een informeel woord voor *papa*. In de vertaling wordt bovenstaande zin vertaald als *Het soort knal dat je alleen in m'n vaders lab vinden zal*. De homonymie uit de brontekst wordt in de doeltekst vervangen door rijm.

Wanneer de vertaler een woordspeling koste wat het kost wil behouden, kan hij of zij ervoor kiezen om die woordspeling onvertaald te laten (Delabastita, 2004, p. 604). Bij deze vertaalstrategie is er eigenlijk helemaal geen sprake van vertaling. De woordspeling uit de brontekst wordt letterlijk overgenomen in de doeltekst, zonder dat er ook maar één letter wordt aangepast of vertaald.

Om de woordspeling toch bevattelijk te maken voor de doeltekstlezer, kan de vertaler gebruik maken van nog een bijkomende vertaalstrategie: een woordspeling vertalen door gebruik te maken van editoriale technieken (Delabastita, 1993, p. 210). Editoriale technieken worden door vertalers veelal gebruikt om bijkomstige informatie toe te voegen in de doeltekst. Door bijvoorbeeld het gebruik van voetnoten kan er uitleg worden verschaft bij een bepaalde formulering of gebeurtenis. Zoals eerder vermeld, worden er vaak editoriale technieken gebruikt om duiding te geven bij een onvertaald gelaten

woordspeling. Op die manier kan het natuurlijke karakter van de woordspeling uit de brontekst worden behouden zonder dat de doelttekst onbegrijpelijk wordt voor de lezer (Delabastita, 1993, p. 217).

Het behouden van het karakter of de stijl van de brontekst is vaak prioritair voor de vertaler. Een humoristische brontekst hoort, tenzij de opdrachtgever daar anders over beslist, ook nog grappig te zijn aan het einde van het vertaalproces (Zabalbeascoa, 2006). Dit betekent echter niet dat elke woordspeling of andere grappige situatie ook als dusdanig kan worden overgebracht in de doelttekst.

Wanneer er geen grappig doeltaalequivalent kan worden gevonden voor een woordspeling, kan de vertaler ervoor kiezen om een woordspeling te vertalen als een gewone zin (Delabastita, 2004, p. 604). Bij deze vertaalstrategie wordt het stuk brontekst waarin de woordspeling zich bevindt, vertaald zonder dat er in de doelttekst wordt gebruik gemaakt van een woord of een zin met een dubbele betekenis (Delabastita, 1993, p. 202). Er is dus niet langer sprake van een woordspeling en het komische effect gaat verloren.

Een nog extremere vertaalstrategie die kan worden toegepast, is het weglaten van een woordspeling (Delabastita, 2004, p. 604). Bij deze strategie gaat niet enkel de woordspeling zelf verloren maar ook het stuk tekst waarin de woordspeling zich bevindt. De vertaler neemt als het ware een schaar en knipt de zin of zelfs de volledige dialoog waarin de woordspeling zich bevindt weg (Delabastita, 1993, p. 209). In de doelttekst zal er geen spoor meer kunnen worden teruggevonden van die bepaalde zin of dialoog uit de brontekst, waardoor er heel wat betekenis verloren gaat.

Wanneer noch het grappige karakter noch de dubbele betekenis van een woordspeling kan worden overgebracht in de doelttekst, gaat het humoristische karakter van de brontekst deels verloren. Delabastita (2004) stelt echter dat wanneer de vertaler het humorverlies wenst te compenseren, hij daarbij gebruik kan maken van twee verschillende vertaalstrategieën.

Een gewone zin uit de brontekst wordt vertaald als een woordspeling (Delabastita, 2004, p. 604). Als compensatie voor het verwijderen van een woordspeling op één plaats, kan er op een andere plaats in de doelttekst een woordspeling worden toegevoegd. Een stuk tekst dat in de brontekst geen dubbele betekenis bevatte, wordt in de doelttekst vertaald als een woordspeling (Delabastita, 1993, p. 215).

De tweede vertaalstrategie die kan worden gebruikt om humorverlies te compenseren, is het toevoegen van een woordspeling (Delabastita, 2004, p. 604). Bij deze strategie voegt de vertaler een woordspeling toe op een plaats waar in de brontekst geen woordspeling en bovendien zelfs helemaal geen tekst stond. De vertaler creëert dus uit het niets een woordspeling en voegt deze woorden of zinnen toe aan de doelttekst (Delabastita, 1993, p. 217). Bij deze strategie wordt er dus inhoud toegevoegd aan de tekst zonder dat er sprake is van vertaling.

Tot slot dient te worden opgemerkt dat de vertaler ook gebruik kan maken van een combinatie van strategieën.

2.1.1.2. Idioms

In *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) wordt veelvuldig gebruikt gemaakt van idioms. Vaak vormen ze een bron van humor. Daarom zal er in deze thesis uitvoerig aandacht worden besteed aan het vertalen van idioms en het bestuderen van de problemen die daarmee kunnen gepaard gaan.

Idioms zijn uitdrukkingen waarbij “the meanings of the individual words cannot be summed to produce the meaning of the ‘idiomatic’ expression as a whole” (Crystal, 1991, n.p.). De betekenis van een idiom is dus meer dan eenvoudigweg de som van de betekenissen van de woorden op zich. Beekman en Callow (1974) voegen hieraan toe dat idiomatische uitdrukkingen uit minstens twee woorden bestaan en bemerken dat “[they] cannot be understood literally and ... [they do] function as a unit semantically” (p. 121). Iemand die het in Keulen hoort donderen, stelt immers niet letterlijk op een auditieve manier vast dat er een onweer woedt boven de Duitse stad Keulen. De betekenis van de uitdrukking, *hoogst verbaasd kijken bij het horen van onverwacht nieuws*, komt voort uit de uitdrukking als geheel. De uitdrukking moet als het ware als één woord of één betekenisunit worden gezien.

Idioms fungeren zowel op semantisch vlak als op syntactisch vlak als één geheel. Ze zijn minder flexibel dan gewone zinnen (Crystal, 1991). De idiomatische uitdrukking *oog om oog en tand om tand* kan bijvoorbeeld niet worden omgevormd tot **een tand om een tand en een oog om een oog*.

Wetenschappers zijn het niet eens over de precieze inhoud van de term *idiom*. Sommigen beschouwen phrasal verbs (als werkwoord fungerende woordgroepen) wel als idioms, anderen niet. Algemeen wordt aanvaard dat idioms uit minstens twee woorden bestaan, meer zijn dan de som van individuele woordbetekenissen, en zowel op semantisch als op syntactisch vlak één geheel vormen (Crystal, 1991; Beekman & Callow, 1974).

Doordat niet vastligt welke lading de term *idiom* nu precies dekt, is de scheidingslijn tussen idioms en vaste uitdrukkingen erg dun. Baker (2011) stelt dat “[idioms and fixed expressions] are frozen patterns of language which allow little or no variation in form and, in the case of idioms, often carry meanings which cannot be deducted from their individual components”(p. 67).

Of en in welke mate de betekenis van een uitdrukking kan worden afgeleid uit de woorden waaruit deze bestaat, is echter een zeer subjectief gegeven. In deze thesis zal er dan ook geen strikt

onderscheid worden gemaakt tussen idioms en vaste uitdrukkingen. Vermits beide soorten uitdrukkingen dezelfde problemen veroorzaken voor de vertaler, is het precieze verschil tussen beide termen in deze thesis van ondergeschikt belang.

2.1.1.2.1. Moeilijkheden bij het vertalen van idioms

Het vertalen van idioms en vaste uitdrukkingen vormt een hele uitdaging voor de vertaler. Aangezien de overgrote meerderheid van de vertalers naar zijn of haar moedertaal toe werkt, worden vertalers keer op keer geconfronteerd met een vreemde brontekst waarin zich misschien uitdrukkingen bevinden die hij of zij nooit eerder heeft gezien. Het eerste obstakel waarmee de vertaler wordt geconfronteerd is dan ook het herkennen van vaste uitdrukkingen en idioms (Baker, 2011).

Hoewel eerder al enkele typische kenmerken van idioms werden opgelijst, blijft het moeilijk voor een niet-moedertaalspreker om deze als dusdanig te herkennen. De meeste idioms hebben immers zowel een letterlijke als een figuurlijke betekenis.

Wanneer de letterlijke betekenis van een idiom fysiek onmogelijk is, wat bijvoorbeeld het geval is bij de uitdrukking *blauw bloed hebben*, is de kans groot dat de vertaler zich realiseert dat hij te maken heeft met een idiom. Indien de letterlijke betekenis van het idiom echter logisch lijkt binnen de context, bestaat het risico dat de vertaler enkel de letterlijke betekenis van het idiom zal vertalen omdat hij niet weet dat het om een idiom gaat (Baker, 2011). Wanneer een moeder bijvoorbeeld op een ijsskoude wintermorgen zegt dat zij haar zoon zal straffen omdat hij de avond voordien de bloemetjes heeft buitengezet, zou een persoon die niet vertrouwd is met de Nederlandstalige uitdrukking *de bloemetjes buitenzetten* kunnen denken dat de zoon zal worden gestraft omdat de bloemetjes door diens toedoen tijdens de koude winternacht zijn stukgevroren.

Het herkennen van idioms is slechts een eerste obstakel dat door de vertaler moet worden overwonnen. Ook tijdens het vertaalproces moet de vertaler verschillende problemen zien te overwinnen. Zo vormt bijvoorbeeld de sterke taal- en cultuurgebondenheid van idioms een struikelblok voor de vertaler. Iedere taal heeft zijn unieke grammatica, waardoor onder meer de woordvolgorde sterk kan verschillen tussen bron- en doeltaal. Ook de bron- en doelcultuur kunnen ver uit elkaar liggen, met als gevolg dat bepaalde brontekstconcepten geen tegenhanger hebben in de doeltaal (Adelnia & Vahid Dastjerdi, 2011). In *In other words: a coursebook on translation* (2011) geeft Baker een overzicht van de vijf belangrijkste obstakels waarmee de vertaler kan worden geconfronteerd tijdens het vertalen van idioms en vaste uitdrukkingen.

Het eerste, en misschien ook wel het meest voorkomende probleem, is dat niet elk idiom en elke vaste uitdrukking een equivalent heeft in de doeltaal (Baker, 2011). In het Engels bestaat bijvoorbeeld de (informele) vaste uitdrukking *to ride shotgun*, die zoveel betekent als *meerijden in een voertuig op de*

voorstes passagierszetel. In het Nederlands bestaat hiervoor geen equivalente uitdrukking. Tijdens het vertaalproces zal de vertaler creatief moeten omspringen met zulke problemen.

Een al bijna even moeilijke situatie doet zich voor wanneer een idiom of vaste uitdrukking wel een soortgelijke tegenhanger heeft maar de context waarin die tegenhanger wordt gebruikt, verschilt van die in de brontaal. Bijvoorbeeld, de Engelse uitdrukking *to go to the dogs* heeft in het Duits als equivalent *vor die Hunde gehen*. Beide uitdrukkingen betekenen *zijn goede kwaliteiten verliezen*, maar waar de Engelse uitdrukking kan worden gebruikt voor personen en voorwerpen kan de Duitse uitdrukking enkel worden gebruikt voor personen. Bovendien heeft de Duitse uitdrukking ook de betekenis van sterven, wat niet het geval is bij de Engelse uitdrukking (Baker, 2011, p. 72).

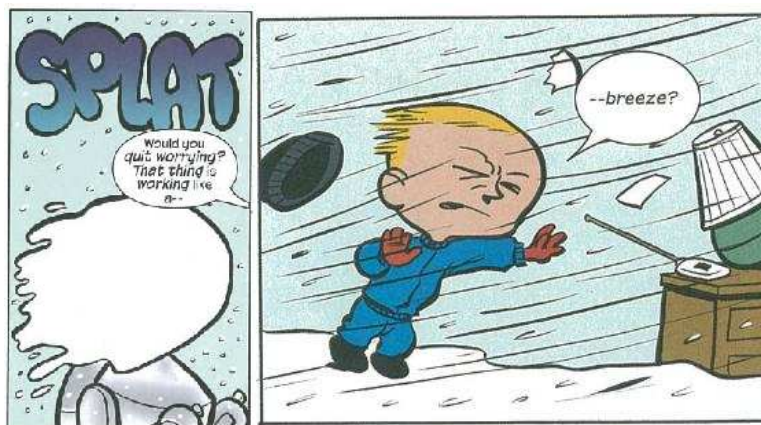
Een derde obstakel waarmee de vertaler rekening moet houden, is dat de culturele conventies rond het gebruik van idioms verschillen van cultuur tot cultuur. In de Engelse taal worden idioms veelvuldig gebruikt, zowel in gesproken als geschreven taal. In het Arabisch en het Chinees daarentegen worden idioms als informeel beschouwd, waardoor ze in die talen hoofdzakelijk voorkomen in mondelinge conversatie (Baker, 2011).

In humoristische verhalen worden idioms soms tegelijkertijd in zowel hun letterlijke als hun figuurlijke betekenis gebruikt (Baker 2011). Dit is ook het geval in *Microscopic!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007), het eerste verhaal in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007). Franklin moet voor een schoolopdracht de microscopische wereld bestuderen en omdat de kleine vlegel liever zelf op onderzoek uit gaat dan de nodige informatie uit een boek te halen, krimpt hij zichzelf en zijn robotvriend H.E.R.B.I.E. tot de grootte van een stofje. Wanneer de nu microscopisch kleine vrienden de controle verliezen over hun vliegmachine, raakt H.E.R.B.I.E. in paniek. Wanneer Franklin vindt dat zijn robotvriend moet kalmeren, zegt hij “Chill out, H.E.R.B.I.E. Before you know it we’ll be--“, waarop H.E.R.B.I.E. de zin afmaakt met “--GOING RIGHT UP YOUR FATHER’S NOSE!!!” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). De uitdrukking *to get up someone’s nose*, die zoveel betekent als iemand irriteren, wordt hier in zowel de letterlijke als de figuurlijke betekenis gebruikt. In de volgende frames is immers te zien hoe Franklin en H.E.R.B.I.E. letterlijk de neus van Franklins vader binnenvliegen.

Figuur 18: de uitdrukking *to get up someone's nose* wordt zowel letterlijk als figuurlijk gebruikt.

Ook het laatste vertaalprobleem komt veel voor in humoristische verhalen, en dan vooral in stripverhalen, films en televisieseries. Idioms en vaste uitdrukkingen kunnen namelijk zijn gekoppeld aan het visuele aspect van het verhaal (Baker, 2011). In *Weather or Not* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) maakt H.E.R.B.I.E. zich zorgen over de werking van de *weather-maker*, een machine die het weer kan veranderen. Franklin reageert op H.E.R.B.I.E.'s gepieker met "Would you quit worrying? That thing is working like a ---- breeze?" (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Het laatste deel van de uitdrukking *to work like a breeze* gebeurt ook letterlijk. Wanneer Franklin het woord *breeze* uitspreekt, begint het plots stevig te waaien. Deze situatie zou vrij normaal lijken, ware het niet dat Franklin en H.E.R.B.I.E. zich niet buitenshuis bevinden, maar gewoon in Franklins kamer.

Figuur 19: het idiom *to work like a breeze* is aan de afbeelding gekoppeld.

2.1.1.2.2. Vertaalstrategieën

Het vertalen van idioms en vaste uitdrukkingen is een bijzonder moeilijke opdracht. Zelfs wanneer de vertaler een uitstekende kennis heeft van zowel bron- als doeltaal zal hij heel wat obstakels moeten overwinnen. Om de vertaalopdracht tot een goed einde te brengen, kan de vertaler volgens Baker (2011) gebruik maken van zeven verschillende vertaalstrategieën.

Hoewel Baker het enkel heeft over strategieën voor het vertalen van idioms, kunnen de door haar geformuleerde strategieën ook worden gebruikt voor het vertalen van vaste uitdrukkingen. De grens

tussen idioms en vaste uitdrukkingen is immers flinterdun. Aangezien het ene idiom al wat flexibeler is qua structuur dan het andere en het moeilijk te bepalen is wanneer de figuurlijke betekenis van een uitdrukking kan worden afgeleid uit de individuele woorden waaruit de uitdrukking bestaat, is het onderscheid tussen idioms en vaste uitdrukkingen bijzonder moeilijk te maken. In het onderzoeksgedeelte van deze thesis zal het onderscheid tussen idioms en vaste uitdrukkingen dan ook van ondergeschikt belang zijn.

Een eerste vertaalstrategie die kan worden toegepast is het vertalen van een brontekstidiom door in de doelttekst gebruik te maken van een doeltaalidiom met een gelijkaardige vorm en betekenis (Baker, 2001, p. 76). In bepaalde, eerder zeldzame gevallen bestaat er in de doeltaal een perfect equivalent van het brontaalidiom. Het doeltaalidiom bevat dan dezelfde lexicale elementen als het brontekstidiom en ook de betekenis van het doeltaalidiom in zijn geheel is bijna identiek aan die van het brontekstidiom (Baker, 2001). Het Engelse idiom *All roads lead to Rome* heeft bijvoorbeeld exact dezelfde vorm en betekenis als de Nederlandse idiom *alle wegen leiden naar Rome*.

Soms bestaat er in de doeltaal geen exact equivalent voor het brontekstidiom. Wanneer dit probleem zich stelt, kan de vertaler op zoek gaan naar een doeltaalidiom dat dezelfde betekenis maar een totaal andere vorm heeft dan het brontekstidiom (Baker, 2001, p. 78). Bij deze vertaalstrategie dient te worden opgemerkt dat een idiom twee betekenissen heeft: een letterlijke en een figuurlijke. Wanneer bijvoorbeeld het Engelse idiom *when pigs fly* wordt vertaald met het Nederlandse idiom *als Pasen en Pinksteren op één dag vallen*, blijft de figuurlijke betekenis dat iets nooit of te nimmer zal gebeuren, behouden. De letterlijke betekenis van het brontekstidiom gaat echter verloren. Hoewel idioms in het algemeen niet in hun letterlijke betekenis worden gebruikt, kan het verloren gaan van de letterlijke betekenis wel een probleem vormen wanneer een idiom gelijktijdig in zowel zijn letterlijke als in zijn figuurlijke betekenis wordt gebruikt of wanneer de letterlijke betekenis van een idiom een link vertoont met de afbeelding. In figuur 18 werd reeds getoond dat in *Microscopic!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) het idiom *to go up someone's nose* een link bevat met de afbeelding. Wanneer het idiom zou worden vertaald met het Nederlandse idiom *iemand de keel uithangen*, zou de link met de tekst en het humoristische effect dat uit die link voortkomt, verdwijnen.

Idioms zijn erg cultuurgebonden, waardoor een brontekstidiom niet altijd een equivalent heeft in de doeltaal. Wanneer er geen passend doeltaalidiom bestaat of culturele verschillen ervoor zorgen dat het gebruik van een idiom ongepast zou zijn in de doelcultuur, kan de vertaler ervoor opteren om het brontekstidiom te parafaseren. De figuurlijke betekenis van het idiom wordt dan vertaald naar de doeltaal, zonder dat daarbij wordt gebruik gemaakt van een idiom (Baker, 2011, p. 80). De zin *Tom's joke about cancer went down like a lead balloon* zou bijvoorbeeld kunnen worden geparafraseerd als *Toms grap over kanker werd bijzonder slecht ontvangen door het publiek*.

Naast het parafraseren van het brontekstidiom kan de vertaler er ook voor kiezen om het woordspel uit het idiom weg te vertalen (Baker, 2011, p. 84). Bij deze vertaalstrategie wordt enkel de letterlijke betekenis van het idiom vertaald waardoor het komische effect dat ontstond door het samenspel van de letterlijke en figuurlijke betekenis van het idiom met de context, verloren gaat (2011). In *Speed Demon* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) gebruikt Franklin een van zijn vaders uitvindingen om supersnel te kunnen lopen. Na een tijd gaat het toestel stuk, waardoor het niet meer kan worden afgeschakeld. Terwijl H.E.R.B.I.E. een oplossing zoekt voor het probleem, laat hij Franklin rondjes lopen in diens slaapkamer. H.E.R.B.I.E. ziet de ironie van de situatie in en zegt “after all, it’s usually you who has me running in circles”. De uitdrukking *to run in circles* betekent *iets opnieuw en op opnieuw doen zonder iets te bereiken*. De brontekstuitdrukking zou letterlijk kunnen worden vertaald als *meestal ben jij het immers die mij rondjes doet lopen*. Bij het gebruik van deze vertaalstrategie zal de link met het verhaal worden behouden, hoewel de figuurlijke betekenis van de brontekstuitdrukking verloren gaat.

Indien de vertaler het brontaalidiom koste wat het kost in zijn oorspronkelijke vorm wil behouden, kan de vertaler het brontekstidiom lenen (Baker, 2011, p. 79). Bij deze vertaalstrategie wordt het brontekstidiom zonder enige aanpassing overgenomen in de doeltekst (2011).

Onder meer door de invloed van radio, televisie en het internet komen Nederlandstalige personen veel in aanraking met de Engelse taal. Dit heeft tot gevolg dat sommige Engelse idioms, bijvoorbeeld *a piece of cake*, vrij goed worden begrepen door Nederlandstalige personen waardoor zulke uitdrukkingen niet noodzakelijk moeten worden vertaald.

De meeste drastische vertaalstrategie uit *In other words: a coursebook on translation* (Baker, 2011) houdt in dat het volledige idiom wordt wegvertaald (p. 84). In deze situatie valt zowel de letterlijke als de figuurlijke betekenis van het idiom weg in de doeltekst. Het idiom wordt als het ware weggeknipt, waardoor er in de doeltekst geen enkel spoor meer valt te bekennen van het brontekstidiom. Zowel de letterlijke als de figuurlijke betekenis van het idiom verdwijnen volledig.

Bij ongeveer alle besproken vertaalstrategieën gaan er elementen uit de brontekst verloren. Enkel wanneer een brontaalidiom een perfect equivalent heeft in de doeltaal of wanneer de vertaler ervoor kiest om het brontekstidiom te lenen, blijven zowel de letterlijke als de figuurlijke betekenis van het brontekstidiom behouden in de doeltekst. Om het verlies aan betekenis of stijl te beperken, kan de vertaler aan compensatie doen (Baker, 2011, p. 86). Bij deze laatste vertaalstrategie zal de vertaler wanneer er een bepaald element (bijvoorbeeld een idiom, een uitdrukking of een woordspeling) wordt weggelaten of afgezwakt op een andere plaats in de doeltekst een soortgelijk element invoegen om het verlies van het eerste element te compenseren. Op die manier blijft de stijl van het originele verhaal zoveel mogelijk behouden in de doeltekst.

2.1.2. Taalhumor in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat*

Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat (Eliopoulos & Sumerak, 2007) is een buitengewoon komisch boek. In elk van de 20 verhalen die het stripboek rijk is, steelt de guitige Franklin Richards voorwerpen uit zijn vaders lab waarna de jonge knaap, vaak ongewild, de boel op stelten zet. Naast het lezerspubliek weten ook deskundigen uit de stripboekenwereld de humor in *Franklin Richards: Son of a Genius: Lab Brat* (2007) erg te waarderen. De *Franklin Richards*-serie werd zowel in 2006 als in 2008 genomineerd voor een Harvey Award in de categorie *special award for humor in comics* (Harvey Awards Executive Committee, 2006, 2008).

In deze thesis wordt getracht inzicht te verwerven in de manier waarop de verwevenheid van verschillende elementen, waaronder tekst en beeld, de humor in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) beïnvloedt. Om de humor die voortkomt uit zo'n samenspel van elementen later in deze thesis te kunnen kaderen binnen het geheel van taalhumor, zal er eerst een algemeen beeld worden gevormd van de taalhumor in het stripverhaal.

Eerder in deze thesis kwam reeds naar voren dat de grenzen van het begrip *humor* onmogelijk kunnen worden afgebakend. Iedere persoon heeft immers een ander gevoel voor humor waardoor niet iedereen dezelfde situatie even komisch zal vinden. Aangezien er geen objectieve manier bestaat om te bepalen wanneer een taaluiting al dan niet een komisch effect voortbrengt, vertrouwde de auteur van deze thesis bij het selecteren van de taalhumor in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) op haar eigen gevoel voor humor. Bijgevolg kan niet worden gegarandeerd dat de lezer de mening van de auteur zal delen. Mogelijk zal de lezer niet alle door de auteur als taalhumor benoemde tekst grappig vinden of zal hij elementen terugvinden in de brontekst waarvan hij vindt dat ze tot de categorie taalhumor behoren, hoewel ze door de auteur niet tot de taalhumor werden gerekend.

In *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) werd op 44 plaatsen taalhumor teruggevonden. Het eerste voorbeeld van taalhumor bevindt zich op de tweede bladzijde van het eerste verhaal terwijl het laatste voorbeeld kan worden teruggevonden op de voorlaatste pagina van het laatste verhaal. Het stripboek zit dus van begin tot eind vol humor. Van de twintig verhalen die het stripboek rijk is, bevatten er slechts drie geen taalhumor.

Wanneer wordt bestudeerd welke soorten taalhumor er worden aangewend in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) valt meteen op dat Eliopoulos en Sumerak een voorkeur hebben voor het gebruik van idioms, vaste uitdrukkingen en woordspelingen. Ruim 45% van alle taalhumor bevat een idiom of vaste uitdrukking en bij een kleine 37% van alle taalhumor ligt een woordspeling aan de basis van het komische effect. De overige 18% procent bestaat uit vier

herhalingen, twee overdrijvingen, een verspreking en een klankspel. In totaal bevat 82% van alle taalhumor een idiom, vaste uitdrukking of woordspeling.

Hoewel Delabastita (1993) idioms en vaste uitdrukkingen beschouwt als een type woordspeling, wordt er in deze thesis wel degelijk een onderscheid gemaakt tussen woordspelingen enerzijds en idioms en vaste uitdrukkingen anderzijds. Volgens Delabastita (1993, p. 57) komt het komische effect van woordspelingen voort uit een clash van twee taaluitingen die min of meer dezelfde vorm hebben, maar op het vlak van betekenis van elkaar verschillen. Echter, niet alle idioms die een komisch effect veroorzaken, bevatten zo'n clash. In *Squid Kid* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) gebruiken Franklin en H.E.R.B.I.E. een duikboot om op zoek te gaan naar de legendarische reuzeninktvis. Wanneer ze het dier vinden, sleurt het hen mee naar de bodem van de oceaan. Dankzij een kleine inktvis die Franklin en H.E.R.B.I.E. ter hulp schiet, verliest het monster even zijn grip op de duikboot. H.E.R.B.I.E. hoopt luidop dat het gevaar is geweken, maar Franklin wil niet vooruitlopen op de feiten en waarschuwt "Don't count your caviar before it hatches!" (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). De eigenlijk Engelse uitdrukking luidt *don't count your eggs before they hatch* maar in de brontekst werd het idiom aangepast aan de setting van het verhaal, waardoor er een komisch effect ontstaat. Er is hier geen sprake van soortgelijke vormen met verschillende betekenissen zoals in de definitie van Delabastita (1993). Bijgevolg worden idioms en vast uitdrukkingen in deze thesis beschouwd als een individuele soort taalhumor.

In deze thesis ligt de focus niet op het vertalen van taalhumor in het algemeen maar op het vertalen van humor die tot stand komt door een samenspel van verschillende elementen. Alvorens het vertaalproces kan worden bestudeerd, zal eerst worden onderzocht hoe de verschillende elementen in een stripverhaal onderling zijn verweven en op welke manier die verwevenheid voor humor zorgt.

3. Verwevenheid van verschillende elementen in stripverhalen

Stripverhalen zitten bijzonder complex in elkaar. Ze bestaan uit tientallen verschillende elementen die elk op hun eigen manier betekenis overbrengen naar de lezer. In deze thesis werd een opdeling gemaakt in *tekstuele elementen*, waartoe alle linguïstische tekens binnen de tekstballonnen behoren, *extratekstuele elementen*, waarbinnen de illustraties het belangrijkste onderdeel vormen, en *linguïstische paratekst*, die alle tekst bevat die zich buiten de tekstballon maar binnen de illustratie bevindt.

Bij het bespreken van humor in kinderboeken, kon een gelijkaardige indeling worden teruggevonden. Van Coillie (2007) stelde dat er in kinderboeken drie soorten humor kunnen worden teruggevonden: taalhumor, visuele humor en situatiedumor. Hoewel Van Coillie humor in linguïstische paratekst buiten beschouwing liet, haalde hij wel een element aan dat niet eerder in deze thesis werd besproken: namelijk, de situatie. De situatie omvat het plot van het verhaal en de gebeurtenissen binnen dat plot. Situatiedumor komt dus voort uit de grappige situaties die zich voordoen in een verhaal (Van Coillie, 2007).

Hoewel eerder in deze thesis reeds enkele voorbeelden werden aangehaald waarbij er sprake is van een verwevenheid tussen verschillende elementen, werden de elementen waaruit stripverhalen bestaan tot op heden voornamelijk als onafhankelijke eenheden gezien. De tekstuele elementen produceerden taalhumor, de extratekstuele elementen produceerden visuele humor, de situatie of het plot vormde de bron voor het ontstaan van situationele humor en ook de linguïstische paratekst bevatte soms humor. In de realiteit zijn alle elementen die in stripverhalen kunnen worden teruggevonden echter sterk met elkaar verweven. Volgens Harvey (1994) zijn strips "... a blend of word and picture – not a simple coupling of the verbal and the visual, but a blend, a true mixture" (p. 9). Ook de andere elementen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Taal bevindt zich immers steeds binnen een bepaalde situatie en volgens Van Coillie (2007) zorgt taal er samen met de illustraties voor dat de situatie gestalte krijgt.

De verwevenheid van de verschillende elementen waaruit stripverhalen bestaan, heeft zijn weerslag op de verschillende soorten humor die in stripverhalen kunnen worden teruggevonden. Aangezien het visuele, het situationele en het verbale aspect binnen stripverhalen onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden, zijn visuele humor, situationele humor en taalhumor dat ook. Volgens Bergson (2010) en Van Coillie (2007) versterken de verschillende soorten humor elkaar.

Eerder in deze thesis werd reeds aangehaald dat het visuele aspect van stripverhalen de situatiedumor kan versterken (Van Coillie, 2007). In figuur 14 werd Franklin afgebeeld als gigantische bal met een petieterig hoofdje en minuscule handjes en voetjes, waardoor het feit dat hij in de breedte groeide in

plaats van in de hoogte nog grappiger werd. Naast het visuele aspect kan ook het verbale aspect van stripverhalen een versterkend effect hebben op situatiedumor.

Van Coillie (2007) stelt dat taalhumor vaak de humor die reeds aanwezig is in de situatie versterkt. Bergson (2010) voegt hieraan toe dat taalhumor en situatiedumor sterk bij elkaar aanleunen. Hij stelt dat taalhumor in een bepaald opzicht een verwoording is van situatiedumor en dat de taal en de situatie samenkomen in de afbeelding. Van Coillie (2007) is dan weer van mening dat de humor in de afbeeldingen ervoor zorgt dat de taalhumor extra kracht wordt bijgezet. In *Now you see me...* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) vraagt H.E.R.B.I.E. aan Franklin waarom net hij steeds degene is die Franklin uit de problemen moet helpen. Franklin antwoordt hierop met “Because you’re my bestest pal in the whole wide world and the only one smart enough to save the day?” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.).

Figuur 20: de taalhumor wordt versterkt door de illustratie.

Hoewel het humoristische effect in figuur 20 hoofdzakelijk wordt veroorzaakt door het gebruik van het typische kinderwoord *bestest* en de toevoeging van de uitdrukking *in the whole wide world* speelt ook het visuele aspect een rol. In de illustratie wordt Franklin doelbewust erg schattig afgebeeld. Zijn anders vrij kleine ogen zijn nu wijd opengesperd en kijken H.E.R.B.I.E. aan met een puppy-achtige blik. Bovendien houdt Franklin zijn handen in elkaar gevouwen naast zijn hoofd, waardoor de gewiekste belhamel er in de bovenstaande afbeelding zeer onschuldig uitziet. De aandoenlijke afbeelding versterkt het komische effect dat voortkomt uit Franklins kinderlijke en overdreven taalgebruik.

De verwevenheid tussen de taal, de afbeeldingen en de situatie in stripverhalen zorgt er niet enkel voor dat het ene element de humor in het andere element versterkt. Door gebruik te maken van het samenspel tussen de verschillende elementen waaruit een stripverhaal bestaat, kan er ook een nieuwe betekenis worden gecreëerd. Er ontstaat dan een betekenis die noch in het ene noch in het andere element kan worden teruggevonden (Harvey, 2014).

Binnen de taalhumor in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) kunnen twee soorten humor worden onderscheiden waarbij het komische effect voortkomt uit de verwevenheid van het verbale aspect van het stripverhaal met een ander aspect.

De eerste soort humor die kan worden teruggevonden is humor die ontstaat uit een link tussen het verbale aspect en de context of setting van het verhaal. In *Turkey trouble!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) bevinden Franklin en H.E.R.B.I.E. zich in een parallel universum waar kalkoenen mensen eten in plaats van andersom. Wanneer Franklin uit de klauwen van de kalkoenen wil ontsnappen, zegt hij tegen H.E.R.B.I.E. “Go to sky-cycle mode, H.E.R.B.I.E.! We gotta fly this coop!” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Het gebruik van de uitdrukking *to fly the coop* is op zich niet grappig, maar doordat het verhaal rond kalkoenen draait en *coop* bovendien het Engelse woord is voor pluimveehok, creëert het gebruik van de uitdrukking *to fly the coop* in combinatie met de context een humoristisch effect.

De humor die voortkomt uit een link tussen een tekstueel element en de setting van het verhaal, kan verder worden opgedeeld in twee verschillende types.

Het eerste type bestaat uit woorden, vaste uitdrukkingen of idioms die in hun originele vorm worden gebruikt. In bovenstaand voorbeeld werd de uitdrukking *to fly the coop* gewoon zo in de tekst gebruikt, zonder grote aanpassingen. Enkel het woord *the* werd veranderd in *this*. Bij het tweede type daarentegen, wordt de originele uitdrukking of het originele idiom aangepast aan de setting van het verhaal. In *Squid Kid* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) lenen Franklin en H.E.R.B.I.E. Reeds duikboot om op zoek te gaan naar de legendarische reuzeninktvis. Na lang zoeken vinden de twee vrienden het monster, maar wanneer het beest merkt dat hij bezoek heeft, grijpt hij de duikboot vast en sleept hij het vervoermiddel naar de bodem van de oceaan. Na een tijdje lost het monster even zijn grip, waardoor H.E.R.B.I.E. hoop krijgt dat ontsnappen dan misschien toch nog mogelijk is. Franklin wil echter niet vooruitlopen op de feiten en zegt tegen zijn robotvriend “Don’t count your caviar before it hatches!” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). De eigenlijk Engelse uitdrukking luidt *don’t count your eggs before they hatch*. Het idiom in de brontekst werd aangepast zodat het binnen de setting van het verhaal zou passen en er op die manier een grappig effect zou ontstaan.

Het tweede soort taalhumor in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) die ontstaat uit een combinatie van verschillende elementen, is humor waarbij het komische effect voortkomt uit een samenspel van verbale en visuele elementen. Dit soort humor, dat ook wel multimodale humor wordt genoemd, vormt de focus van deze thesis. Alvorens wordt overgegaan tot het vertalen en bespreken van de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (2007) zal het concept multimodale humor nauwkeurig worden gedefinieerd.

3.1. Het concept multimodale humor

Wanneer humor voortkomt uit een combinatie van verbale en visuele elementen, wordt er gesproken van polysemiotische of multimodale humor. Kaindl (2004) onderscheidt drie soorten humor waarin de verwevenheid van het verbale en het visuele aspect van stripverhalen een rol speelt: humor waarin de tekst een grap in de afbeelding versterkt, humor waarin de afbeelding een tekstuele grap versterkt, en humor waarbij het grappige effect wordt veroorzaakt door een semiotische combinatie.

In deze thesis zal de term multimodale humor enkel worden gebruikt om te verwijzen naar humor die wordt veroorzaakt door de combinatie van semiotische elementen. Concreet gaat het dan om humor die ontstaat uit het samenspel van verbale en visuele elementen en waarbij dat samenspel noodzakelijk is voor het ontstaan van een komisch effect (Kaindl, 2004).

Wanneer humor precies voortkomt uit het samenspel van tekst en beeld is soms moeilijk te bepalen. In *Field of Screams* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) vertrekt Franklin vol zelfvertrouwen naar een baseballwedstrijd, hoewel hij eigenlijk vreselijk slecht is in baseball. Wanneer H.E.R.B.I.E. Franklin erop wijst dat hij dit seizoen nog niet één bal heeft geraakt, antwoordt de jongen met “Let’s just say that after today’s game, everyone will be totally blown away by my performance!” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Even verder in het verhaal betreft H.E.R.B.I.E. Franklin terwijl deze een goedje op zijn baseballbat aan het smeren is waarvan op de tube staat dat “... it amplifies the kinetic energy of any impact with explosive results!” (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.). Lezers die reeds vertrouwd zijn met de stripverhalen over Franklin Richards, voelen bij het lezen van deze zinnen waarschijnlijk de grap al in de lucht hangen. In veel van de verhalen interpreteert Franklin immers een figuurlijk bedoelde boodschap letterlijk, waarna de jongen zichzelf op grappige wijze in de problemen werkt. Voor de overige lezers wordt de dubbele betekenis van de zinnen pas duidelijk wanneer Franklin later in het verhaal een van zijn ploeggenootjes een high five geeft, waarbij het ploeggenootje door het kleverige goedje op Franklins handen ontploft.

Figuur 21: Franklin laat zijn ploeggenootje ontploffen.

De vraag bij bovenstaand voorbeeld is echter of het grappige effect voortkomt uit de combinatie van de homoniemen in de tekst met de afbeelding van het ontploffende teamgenootje, of dat het grappige effect simpelweg kan worden toegeschreven aan het samenspel van de homoniemen met de situatie op zich. In dat tweede geval zou de afbeelding van Franklins ontplofte ploegmaatje evenzeer kunnen worden vervangen door een woordelijke beschrijving. Het probleem is echter dat het moeilijk, zo niet onmogelijk is om te bepalen of een tekstuele beschrijving van de situatie hetzelfde humoristische effect kan creëren als een visuele beeltenis van de situatie (Zanettin, 2010).

In deze thesis wordt een onderscheid gemaakt tussen multimodale humor en humor uit intratekstuele verwijzingen. Zowel bij multimodale humor als bij humor uit intratekstuele verwijzingen, ligt een samenspel van verbale en visuele elementen aan de basis van het ontstaan van humor, maar bij humor uit intratekstuele verwijzingen is de afstand tussen de tekst en de afbeelding groter. Precies doordat de afstand tussen beide elementen zo groot is, kan niet duidelijk worden gesteld of de humor voortkomt uit een link tussen tekst en beeld of uit een link tussen de tekst en een gebeurtenis later in de tekst die visueel wordt voorgesteld.

In deze thesis wordt er gesproken van multimodale humor wanneer een samenspel van verbale en visuele elementen aan de basis ligt van een humoristisch effect, en de elementen die samen dat effect veroorzaken niet verder dan twee frames van elkaar zijn verwijderd. Bovenstaand voorbeeld uit *Field of Screams* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) behoort niet tot de categorie multimodale humor, aangezien de afstand tussen de tekst en de afbeelding behoorlijk groot is. Tussen de eerste verwijzing naar de ontploffing en eigenlijke ontploffingen bevinden zich vijftien frames.

De opsplitsing in multimodale humor en humor uit intratekstuele verwijzingen berust op het idee dat wanneer de tekst en de afbeelding bijna of volledig simultaan worden getoond, de afbeelding minder gemakkelijk kan worden omgezet in een tekstuele beschrijving van de situatie in de afbeelding zonder dat er humor verloren gaat. Wanneer het stripboek *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) zou worden omgevormd tot een leesboek, zou de explosie uit *Field of Screams* (2007), zonder al te veel problemen kunnen worden omgezet in een woordelijke beschrijving. Wanneer de tekst en het beeld echter volledig of bijna simultaan voorkomen, is het in woorden omzetten van de afbeelding zonder dat de humor verloren gaat al heel wat moeilijker. In *Veggin' Out!* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) steelt Franklin een uitvinding van zijn vader, waarna hij met het toestel per ongeluk zijn klasgenootjes in stukken fruit verandert. Vlak voor Franklin het toestel aanschakelt, zegt hij nog "Behold! The wonders of science that only a true genius like my father could possibly--" (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.) Er is een grote flits en in het volgende frame ziet Franklin wat er overblijft van zijn vriendjes die als stukken fruit op het tapijt liggen. Het is in dat frame dat Franklin zijn zin afmaakt met "--produce?" (Eliopoulos & Sumerak, 2007, n.p.).

Figuur 22: bijna-simultaneïteit van tekst en beeld in multimodale humor.

Door de dubbele betekenis van het woord *produce* (produceren als werkwoord, oogst als zelfstandig naamwoord) en de simultaan met de tekst getoonde afbeelding van stukken fruit, ontstaat er een komisch effect. In een tekstuele beschrijving zou het bijzonder moeilijk zijn om de simultaneïteit, die er grotendeels voor zorgt dat de link wordt gelegd tussen de tekst en de afbeelding, over te brengen naar de lezer. Het volgende, eigen voorbeeld geeft een idee van hoe multimodale humor verloren kan gaan wanneer de afbeelding wordt vervangen door een tekstuele beschrijving:

‘Behold’, Franklin proclaimed in a pompous voice, ‘the wonders of science that only a true genius like my father could possibly...’ Before the boy could finish his sentence, a blinding flash lit up the room. ‘...p-p-produce’ stuttered Franklin, as he noticed in awe how his friends and even Mrs. Dingleheimer had been turned into... fruits!

Hoewel de situatie op zich best grappig blijft, gaat de multimodale humor die in de stripversie aanwezig was, volledig verloren. De link tussen het woord *produce* en de afbeelding van het fruit, zal niet meer worden gelegd, waardoor de taalgrap verdwijnt.

Het effect dat hier wordt beschreven, werd enkel geobserveerd in deze thesis. Er konden geen studies worden teruggevonden over het belang van simultaneïteit in multimodale humor binnen stripverhalen. Het idee dat simultaneïteit van groot belang is binnen multimodale humor mag niet worden gezien als een algemeen aanvaarde theorie en wordt slechts gebruikt in deze thesis om duidelijke grenzen te kunnen stellen aan de inhoud van het begrip multimodale humor.

3.2. Multimodale humor in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat*

Nu het begrip *multimodale humor* duidelijk werd afgebakend en het onderscheid met *humor uit intratekstuele verwijzingen* uitvoerig werd geïllustreerd, kan worden onderzocht welk aandeel multimodale humor heeft in de taalhumor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007).

In het stripboek konden veertien voorbeelden van multimodale humor worden teruggevonden, waardoor het vanzelfsprekend lijkt dat stripverhalen boordevol multimodale humor staan. Dit is echter niet het geval. Hoewel er in de meeste stripverhalen zowel tekst als afbeeldingen aanwezig zijn, betekent dit niet automatisch dat de auteur en de illustrator deze elementen ook willen of kunnen aanwenden om multimodale humor te creëren. Niet elk stripverhaal bevat multimodale humor.

In *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) lijkt multimodale humor alvast een belangrijke rol te spelen. Net geen 32% van alle taalhumor in het stripboek is multimodaal, en nog eens 18% komt voort uit intratekstuele verwijzingen. De auteur en illustrator maakten dus dankbaar gebruik van het multimodale karakter van het stripverhaal. Of een aandeel van ruim 31% ook echt een groot aandeel is, kan slechts worden bepaald door ook in andere stripverhalen de multimodale humor te bestuderen. Hiervoor is bijkomend onderzoek nodig.

Wanneer de multimodale humor wordt vergeleken met de overige taalhumor, blijkt dat bij multimodale humor dezelfde linguïstische structuren kunnen worden teruggevonden als degene die aan de basis liggen van het ontstaan van de overige taalhumor. Alle multimodale humor bevat namelijk ofwel een woordspeling ofwel een idiom of vaste uitdrukking.

In multimodale humor wordt er vaak gespeeld met dezelfde dubbele betekenis die zorgt voor het ontstaan van monomodale taalhumor. Bij monomodale taalhumor - taalhumor waarbij het humoristische effect niet voortkomt uit het samenspel van twee verschillende elementen – zitten vaak beide betekenissen van een woord vervat in de tekst, terwijl bij multimodale humor een van de twee betekenissen van een woord of idiom kan worden teruggevonden in de afbeelding. In figuur 23 wordt het woord *cool* in de tekst figuurlijk bedoeld terwijl de letterlijke betekenis van het woord wordt afgebeeld in de illustratie. Franklin bevindt zich in een streek met een koud klimaat.

Figuur 23: de letterlijke betekenis van het woord cool kan worden teruggevonden in de afbeelding

Multimodale humor verschilt dus niet sterk van de overige taalhumor.

In bijlage 2 kan een overzicht worden teruggevonden van alle taalhumor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007). Bij ieder stuk taalhumor staat vermeld welke linguïstische structuur aan de basis ligt van het humoristische effect en ook de vertaling van ieder fragment taalhumor werd toegevoegd. In de bijlage werden de taalhumorfragmenten gegroepeerd per categorie. Op die manier wordt een duidelijk overzicht bekomen van de multimodale humor, de humor uit intratekstuele verwijzingen, de humor die voortkomt uit een link tussen de taal en de setting van het verhaal, en de overige, monomodale humor.

3.3. Multimodale humor vertalen

Eerder in deze thesis werd reeds duidelijk dat multimodale humor een moeilijk af te bakenen begrip is. Om dit probleem op te lossen, werd er een onderscheid gemaakt tussen multimodale humor en humor uit intratekstuele verwijzingen. Naast moeilijk af te bakenen is multimodale humor ook moeilijk te vertalen. De vertaler moet in de mate van het mogelijke immers de verschillende elementen allemaal overbrengen in de doelttekst.

Ten eerste zijn er de stijlelementen. De term *stijlelementen* verwijst in deze thesis naar de gebruikte woordspelingen, idioms en vaste uitdrukkingen. Het zijn immers vooral deze elementen die het stripverhaal zijn vrolijke en vlotte stijl geven. Het gebruik van stijlelementen speelt een belangrijke rol in het bereiken van een humoristisch effect in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007). Uit een korte studie van de taalhumor uit het stripboek, werd reeds duidelijk dat 82% van alle taalhumor zo'n stijlelement bevat. Indien de vertaler de vlotte stijl van de

brontekst wil behouden in zijn vertaling, zal hij moeten proberen om de stijlelementen uit de brontekst ook zoveel mogelijk met stijlelementen te vertalen in de doelttekst.

Bij het bespreken van humor in kinderboeken werd er reeds aandacht besteed aan enkele strategieën voor het vertalen van stijlelementen. Veel meer dan bij Baker (2011), lag in het werk van Delabastita (1993, 2004) de focus op het overbrengen van het stijlelement. Hij stelt bijvoorbeeld dat de brontekstwoordspeling kan worden vertaald met een doeltaalwoordspeling die zowel qua onderliggende stijlfiguur als qua formele structuur en betekenis verschilt van de woordspeling uit de brontekst (1993, p. 192-202). Door deze vertaalstrategie toe te passen gaat de betekenis van het stijlelement uit de brontekst volledig verloren, maar blijft wel de stijl van de brontekst behouden.

Het tweede element waarmee de vertaler rekening moet houden bij het vertalen van multimodale humor is de betekenis. Humor maakt immers deel uit van het script en kan informatie bevatten die belangrijk is voor het verdere verloop van het verhaal. Mona Baker (2011) stelt dat het soms moeilijk is om de betekenis van een idiom correct te interpreteren en over te brengen in de doelttekst. In de door haar geformuleerde vertaalstrategieën ligt de nadruk vooral op het overbrengen van de betekenis van het idiom. Bij het vertalen van multimodale humor moet ermee rekening worden gehouden dat idioms twee betekenissen hebben: een letterlijke en een figuurlijke. In tegenstelling tot Delabastita (1993, 2004) formuleert Baker (2011) geen vertaalstrategie waarbij het stijlelement uit de brontekst wordt vertaald met een stijlelement uit de doeltaal waarvan de betekenis verschilt van deze van het brontekstelement.

Het derde element waarmee de vertaler rekening moet houden, is de link tussen de tekst en de afbeelding. Aangezien deze link bij multimodale humor essentieel is voor het ontstaan van een humoristisch effect, ligt er een grote druk op de schouders van de vertaler om de link tussen tekst en beeld zo goed mogelijk over te brengen in de doelttekst.

Tot slot moet de vertaler dus ook aandacht besteden aan het overbrengen van het humoristische effect. Hoewel het humoristische effect van multimodale humor voortkomt uit een samenspel van tekst en beeld, kan de vertaler er ook voor kiezen om in de doelttekst gebruik te maken van monomodale humor. De link tussen tekst en beeld gaat dan verloren, maar het humoristische karakter van het verhaal blijft behouden.

Tijdens het vertaalproces komt de vertaler meermaals voor belangrijke keuzes te staan. Wanneer niet alle vier de elementen kunnen worden overgebracht in de doeltaal, moet er worden afgewogen welk element voorrang krijgt op de andere. Volgens Zabalbeascoa (2006) zal een combinatie van de door de vertaler gestelde prioriteiten en de linguïstische beperkingen die voortkomen uit het verschil tussen bron- en doeltaal de uiteindelijke vertaalstrategie bepalen.

“[...] the concept of priorities is used as a means of expressing the intended goals for a given translation task and the restrictions are the obstacles and problems that help to justify one’s choice of priorities and, ultimately, the solutions adopted in the translation” (Zabalbeascoa, 2006, p. 243).

De prioriteiten die de vertaler stelt, kunnen variëren van situatie tot situatie. De vertaler kan er bijvoorbeeld voor kiezen om in frame één de prioriteit te leggen bij het behouden van humor, terwijl hij in frame vijf de voorrang geeft aan het overbrengen van de betekenis. Zulke voorkeuren worden lokale prioriteiten genoemd. Wanneer het overbrengen van een bepaald element gedurende de gehele tekst primeert, wordt er gesproken van een globale prioriteit (Zabalbeascoa, 2006).

Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat (Eliopoulos & Sumerak, 2007) is een stripverhaal boordevol humor en het behouden van het humoristische effect dat voortkomt uit multimodale humor vormt in deze thesis dus zeker een globale prioriteit. Bij het vertalen van multimodale humor zal het creëren van een humoristisch effect in de doelttekst de absolute prioriteit krijgen. Er zal in de stripvertaling dus naar worden gestreefd om ieder stuk tekst dat grappig was in de brontekst ook grappig te laten zijn in de doelttekst.

In de eerste plaats zal uiteraard worden geprobeerd om ook het multimodale karakter van de humor uit de brontekst te behouden. Indien dit echter niet mogelijk blijkt, zal het bekomen van een humoristisch effect in de doelttekst voorrang krijgen op het overbrengen van de andere elementen uit de brontekst. Er zal in de doelttekst dus geen gebruik worden gemaakt van een link tussen tekst en beeld wanneer deze niet grappig is.

De ideale oplossing zou uiteraard zijn om alle elementen te behouden in de doelttekst, maar de vraag is of dat überhaupt ooit mogelijk is. Om een antwoord te vinden op deze en andere vragen, zal de vertaling van alle multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (2007) uitvoerig worden besproken.

3.4. Multimodale humor in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat*: vertaling

Met als doel te ontdekken hoe multimodale humor kan worden vertaald, werd in deze thesis een eigen vertaling gemaakt van het stripboek *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007). Op de volgende bladzijden zal de multimodale humor uit het stripboek worden opgelijst, vertaald en besproken. Bij elk fragment dat multimodale humor bevat, wordt zowel de vertaling alsook de gebruikte vertaalstrategie en een bespreking van het vertaalproces gevoegd. Op die

manier ontstaat er een overzicht van de vertaalproblemen en kan er onder meer worden onderzocht of en in welke mate multimodale humor vertaalbaar is.

Chill out, H.E.R.B.I.E. Before you know it we'll be-- --GOING RIGHT UP YOUR FATHER'S NOSE!!!

Relax, H.E.R.B.I.E. Voor je 't weet zullen we-- --JE VADER BIJ DE NEUS NEMEN!!!

Figuur 24: het idiom *to go up someones nose* wordt zowel letterlijk als figuurlijk gebruikt.

De letterlijke betekenis wordt afgebeeld in het tweede frame.

Bronteksthumor: idiom

Vertaalstrategie: bij het vertalen van dit idiom werd een vertaalstrategie toegepast die niet kan worden teruggevonden in het werk van Baker (2011). In plaats van ofwel de vorm ofwel de figuurlijke betekenis van het brontekstidiom te behouden, wordt in de doeltekst een idiom gebruikt waarvan zowel de vorm als de figuurlijke betekenis verschilt van die van het brontekstidiom.

In de Nederlandse taal bestaat er geen uitdrukking die zowel dezelfde figuurlijke betekenis heeft als het brontekstidiom en zodanig goed binnen de context van het verhaal past, dat de link met de afbeelding en het grappige effect dat daaruit voortkomt, kan worden behouden.

In een poging om zowel de humor en de link met de afbeelding alsook het type stijlelement uit de brontekst te behouden, werd gezocht naar een Nederlands idiom dat, net als het brontekstidiom, iets te maken heeft met een neus. Uiteindelijk werd gekozen voor het idiom *iemand bij de neus nemen*. De figuurlijke betekenis van het brontekstidiom gaat verloren, maar de link tussen het verbale en het visuele aspect blijft behouden. Doordat er in de vertaling net als in de brontekst wordt gebruik gemaakt van een idiom, blijft bovendien ook de algemene stijl van het originele verhaal behouden. Tot slot kan worden gesteld dat de doeltekst, net als de brontekst een grappig effect teweeg brengt.

Behold! The wonders of science that only a true genius like my father could possibly -- -- produce?

Van mijn vaders geniale knutselwerk pluk ik maar al te graag de -- -- vruchten?

Figuur 25: Het woord *produce* verwijst naar de stukken fruit die op de mat liggen.

Bronteksthumor: homonymie

Vertaalstrategie: de woordspeling wordt vervangen door een gerelateerde retorische techniek. In dit geval wordt er in de doelttekst de vaste uitdrukking *ergens de vruchten van plukken* gebruikt.

Bij het vertalen van deze woordspeling werd vrij drastisch te werk gegaan. De exclamatie *behold* werd volledig wegvertaald en ook van de daaropvolgende zin blijft niet veel overeen. Hoewel de betekenis van de doelttekstzin sterk verschilt van die in de brontekst, wordt er door het behoud van elementen als *father* en *genius* (respectievelijk *vader* en *genie* in het Nederlands) wel gepoogd om enige gelijkens tussen bron- en doelttekst te behouden. Ook de link tussen de tekst en de afbeelding en het daaruit voortvloeiende komische effect blijven behouden.

Hoewel er dus niet aan humor wordt ingeboet, gaat de vorm en betekenis uit de brontekst volledig verloren.

Oh, just chill, H.E.R.B.I.E.! Negative! “Chilling” is not in my program! BEEP. I stand corrected.

Ach, doe cool, H.E.R.B.I.E.! Koel doen? Mijn programma kent “koel” niet. BIEP. Dat neem ik terug.

Figuur 26: het werkwoord *to chill* verwijst naar de temperatuurdaling in het tweede frame.

Bronteksthumor: homonymie

Vertaalstrategie: de woordspeling uit de brontekst wordt vertaald met een ander type woordspeling.

In de doelttekst wordt gebruik gemaakt van homofonie in plaats van homonymie om een grappig effect te bekomen. In de Nederlandse vertaling gebruikt Franklin het Engelse woord *cool*, maar H.E.R.B.I.E. denkt dat de jonge knaap *koel* zegt. Deze spraakverwarring, die niet aanwezig was in de brontekst, werd ingevoegd in de doelttekst om de link tussen tekst en beeld te verduidelijken. Indien er in de doelttekst net als in de brontekst gebruik zou worden gemaakt van homonymie, zou de Nederlandse vertaling als volgt luiden: *Ach, doe cool, H.E.R.B.I.E.! Cool? Mijn programma kent 'cool' niet. BIEP. Dat neem ik terug.* In deze vertaling is de link van het woord *cool* met de afbeelding niet erg duidelijk. Om te voorkomen dat het grappige effect uit de brontekst verloren gaat, werd ervoor geopteerd om in de Nederlandse vertaling gebruik te maken van homofonie.

Bij het vertalen van dit stuk multimodale humor loonde het om de meest voor de hand liggende oplossing links te laten liggen en voor een creatieve aanpak te kiezen.

That thing is working like a---- breeze?
Er is geen vuiltje aan de---- lucht?

Figuur 27: het woord *breeze* uit het idiom *to work like breeze* verwijst naar de windvlaag in het tweede frame.

Bronteksthumor: idiom

Vertaalstrategie: het brontekstidiom werd vertaald met een doeltaalidiom dat op vormelijk gebied verschilt van het brontekstidiom maar dat op het vlak van betekenis een treffende gelijkenis vertoont.

Hoewel het Engelse en het Nederlandse idiom op vormelijk gebied sterk van elkaar verschillen, leunen hun betekenissen wel sterk bij elkaar aan. *To work like a breeze* betekent *goed werken of succesvol zijn*, en *er is geen vuiltje aan de lucht* wordt gebruikt om uit te drukken dat er geen problemen zijn. Binnen de context van het stripverhaal waarin deze uitdrukkingen voorkomen, komen beide betekenissen op hetzelfde neer: H.E.R.B.I.E. hoeft zich volgens Franklin geen zorgen te maken. Net als het brontekstidiom bevat ook het doeltaalidiom een link met de afbeelding.

Het woord lucht verwijst naar de wind die plots opsteekt, waardoor het multimodale karakter van de bronteksthumor ook in de doeltaal blijft bewaard.

Oh, no! Dad's weather-maker is toast!

Oh nee! Paps weermaker is naar de maan!

Figuur 28: het woord *toast* uit de vaste uitdrukking *to be toast* verwijst naar de bliksemschicht die de *weather-maker* stukmaakt.

Bronteksthumor: vaste uitdrukking

Vertaalstrategie: de vaste uitdrukking uit de brontekst werd vertaald met een doeltaaluitdrukking met een soortgelijke betekenis maar een verschillende vorm.

In de brontekst bestaat er een link tussen de uitdrukking *to be toast* en de afbeelding van een bliksemschicht die de *weather-maker* stukmaakt. Het toestel wordt als het ware door de bliksemschicht geroosterd. In de doelttekst werd de uitdrukking *naar de maan zijn* gebruikt. De figuurlijke betekenis van beide uitdrukkingen is dezelfde, maar de link die bestaat tussen de brontekstuitdrukking en de afbeelding valt weg in de doelttekst.

Doordat de doelttekstuitdrukking een verwijzing naar een hemellichaam bevat, paste de uitdrukking goed binnen de context van het verhaal, waarin ongeveer elke minuut het weer verandert.

Trust me, we'll be back home with a sack of gifts before you can sing Silent Night-- --HOLY KNIGHT!!!

Geloof me, we keren terug met 'n berg cadeaus nog voor je kan zingen van Stille Nacht-- --HEILIGE WACHT!!!

Figuur 29: het woord *knight* is een homofoon van het woord *night* en verwijst naar de ridders in de illustratie.

Bronteksthumor: homofonie

Vertaalstrategie: de woordspeling uit de brontekst wordt vertaald met een gerelateerde retorische techniek.

In de bovenstaande afbeelding komt het humoristische effect op een bijzonder complexe manier tot stand. Eerst en vooral bevat de tekst een cultureel element: namelijk, een verwijzing naar het kerstlied *Silent Night*. De eerste vier woorden van dat lied luiden *silent night, holy night*, maar in de brontekst wordt de liedjestekst omgevormd tot *silent night, holy knight*. Het woord *knight* is niet enkel een homofoon van het woord *night*, dat in de oorspronkelijke liedjestekst wordt gebruikt, ook verwijst het woord *knight* naar de ridders in de afbeelding. Franklin reist met behulp van zijn vaders teletijdmachine terug in de tijd en belandt in Camelot, bij de Ridders van de Ronde Tafel.

Naast een cultureel element, homofonie en een link tussen tekst en beeld wordt er om een humoristische effect te creëren ook gebruik gemaakt van het woord *holy*. Het woord *holy* wordt in de Engelse taal gebruikt als een uitroeping om verbazing of verbouwereerdheid uit te drukken. Veelgebruikte combinaties zijn bijvoorbeeld *holy cow* en *holy smokes*. Hoewel het woord *holy* reeds aanwezig was in de originele liedjestekst en dus niet door de auteur werd toegevoegd, zorgt de uitroeping er in de brontekst voor dat Franklins verbaasdheid extra kracht wordt bijgezet. Samen met de afbeelding van Franklin die zijn mond open heeft, de bewegingslijnen boven Franklins hoofd en de teksttypologie, zorgt het woord *holy* ervoor dat Franklins verbazing in de verf wordt gezet.

In de doelttekst werd er voor *stille nacht, heilige wacht* gekozen als vertaling. Het woord *wacht* verwijst hierbij naar de ridders die de wacht houden, al zou de lezer ook kunnen denken dat de heren in de afbeelding wachters zijn. Bovendien rijmt het woord *wacht* met het woord *nacht*, dat in het oorspronkelijke kerstlied op de plaats van het woord *wacht* staat. Een ander kerstlied dat had kunnen worden gebruikt om de brontekstwoordspeling te vertalen is *De herdertjes lagen bij nachte*. De eerste zinnen van dit lied luiden *De herdertjes lagen bij nachte, zij lagen bij nacht in het veld. Zij hielden vol trouwe de wachte, zij hadden hun schaapjes geteld*. Het eerste deel van de tekst, tot en met het woord *wachte*, zou dan kunnen dienen ter vertaling van de brontekstwoordspeling. Door de zeer beperkte ruimte binnen de tekstballon, was het gebruik van dit kerstlied in de doelttekst niet mogelijk. Hoewel de in de doelttekst gebruikte oplossing misschien niet de meest optimale is, blijven zowel link tussen de tekst en de afbeelding alsook het humoristische effect en de culturele verwijzing behouden.

Het enige aspect uit de brontekst dat niet kon worden overgebracht in de doelttekst is het exclamatieve karakter van het woord *holy*. Dit probleem zou kunnen worden opgelost door in de doelttekst *Nu zijt welkome, Jezus lieve heer* te gebruiken. Bij deze vertaling zou *Jezus lieve heer* hetzelfde gevoel van verbazing uitdrukken als het woord *holy* uit de brontekst. Het nadeel van deze vertaaloplossing is echter dat de link tussen tekst en beeld verloren zou gaan, waardoor er in de uiteindelijke vertaling voor *stille nacht, heilige wacht* werd gekozen.

How come you're always such a big-- baby?

Waarom gedraag jij je altijd als 'n grote--baby?

Figuur 30: het woord *baby* verwijst naar de minidinosaurius.

Brontaalhumor: metafoor

Vertaalstrategie: de woordspeling uit de brontekst wordt vertaald met een woordspeling van hetzelfde type.

Zowel in de brontekst als in de doelttekst wordt er met de letterlijke en de metaforische betekenis van het woord *baby* gespeeld. Franklin gebruikt het woord *baby* in de metaforische betekenis. Hij bedoelt niet dat H.E.R.B.I.E. letterlijk een zuigeling is, maar wel dat hij zich als een zuigeling gedraagt. H.E.R.B.I.E. raakt immers in paniek bij het zien van een dinosaurusje dat niet eens tot aan Franklins middel rijkt. De link tussen het woord *baby* en de afbeelding wordt pas duidelijk wanneer er uit het niets een gigantische dinosaurus verschijnt van dezelfde soort als het kleine exemplaar. Nu ook de moederdinosaurus ten tonele is verschenen, blijkt dat het kleine dinosaurusje slechts een baby is.

Doordat het woord *baby* in het Nederlands dezelfde letterlijke en metaforische betekenis heeft als in het Engels, kon de doelttekstzin vrijwel volledig letterlijk worden vertaald. Ook het humoristische effect dat voortkomt uit de dubbele betekenis van het woord *baby*, kon probleemloos worden overgebracht in de doelttekst.

I think your chances of that are pretty small, buddy.

Volgens mij is je slaagkans erg klein, makker.

Figuur 31: het woord *small* verwijst naar het postuur van de doombot.

Bronteksthumor: homonymie

Vertaalstrategie: de woordspeling uit de brontekst wordt vertaald met een woordspeling van hetzelfde type.

Zowel in de brontekst als in de doeltekst ligt homonymie aan de basis van het grappige effect. Het woord *small* (en dus ook het woord *klein*) kan verwijzen naar een geringe hoeveelheid alsook naar een geringe hoogte. Doordat het woord *small* een goed doeltaalequivalent heeft, kon de brontekst vrijwel letterlijk worden vertaald. Toch werd ervoor gekozen om het eerste deel van de zin net iets anders te verwoorden dan in de brontekst het geval was. In plaats van de letterlijke vertaling *ik denk dat je slaagkans erg klein is* te gebruiken, werd er geopteerd voor de zin *volgens mij is je slaagkans erg klein, makker*. Deze ingreep zorgt ervoor dat het woord *klein* in de doeltekst, net als het woord *small* in de brontekst, het laatste woord voor de komma is, waardoor de klemtoon van de zin op het woord *klein* valt. Wanneer de brontekst zou worden vertaald als *ik denk dat je slaagkansen erg klein zijn, makker*, zou die klemtoon minder sterk zijn geweest.

Ondanks de kleine wijziging ten opzichte van de doeltekst, konden zowel het stijlelement alsook de betekenis, het humoristische effect en de link met de afbeelding worden overgebracht in de doeltekst.

But I guess nobody ever wins without getting their hands a little dirty...

Maar als je wil winnen, moet je het spelletje vuil spelen...

Figuur 32: het idiom *to get your hands dirty* wordt zowel letterlijk als figuurlijk gebruikt.

Bronteksthumor: idiom

Vertaalstrategie: de vaste uitdrukking uit de brontekst werd vertaald met een doeltaaluitdrukking met een soortgelijke betekenis maar een verschillende vorm.

Op het eerste zicht lijkt het vertalen van bovenstaande uitdrukking heel eenvoudig. De Engelse uitdrukking *to get your hands dirty* lijkt immers sterk op het Nederlandse *niet bang zijn om je handen vuil te maken*. Niet enkel op vormelijk gebied maar ook op semantisch vlak leunen beide uitdrukkingen sterk bij elkaar aan. In beide uitdrukkingen verwijst *je handen vuil maken* of respectievelijk *to get your hands dirty* naar het opknappen van onaangenaam werk. Echter, in tegenstelling tot de Nederlandse uitdrukking heeft het Engelse idiom nog een tweede betekenis. *To get your hands dirty* kan ook verwijzen naar het betrokken raken bij illegale of onethische activiteiten. Wanneer de vertaler kiest voor de Nederlandse uitdrukking *niet bang zijn om je handen vuil te maken*, blijft de link tussen de tekst en de afbeelding behouden maar gaat de meervoudige betekenis van het brontekstidiom verloren.

In deze vertaling wordt er gekozen voor de uitdrukking *iets vuil spelen*. Deze uitdrukking behoort niet tot de standaardtaal, maar in de Engelse brontekst maken de personages soms ook gebruik van informele uitdrukkingen. In figuur 33 wordt bijvoorbeeld de informele uitdrukking *da bomb* gebruikt. Aangezien de doeltaaluitdrukking niet voorkomt in de standaardtaal, zou moeten worden gecontroleerd of de uitdrukking ook kan worden begrepen door een lezerspubliek uit Nederland. Bij het gebruik van de uitdrukking *het spelletje vuil spelen* kan slechts een van beide figuurlijke betekenissen uit de brontekst worden behouden. Ook de link tussen tekst en beeld gaat verloren. Er ontstaat in de doelttekst echter wel een komisch effect dat voortkomt uit een link tussen het woord *vuil* en het feit dat Franklins handen vuil worden bij het insmeren van de baseballbat.

You da bomb, Franklin!

Je bent 'n knaller, Franklin!

Figuur 33: de vaste uitdrukking *da bomb* wordt zowel letterlijk als figuurlijk gebruikt.

Bronteksthumor: vaste uitdrukking

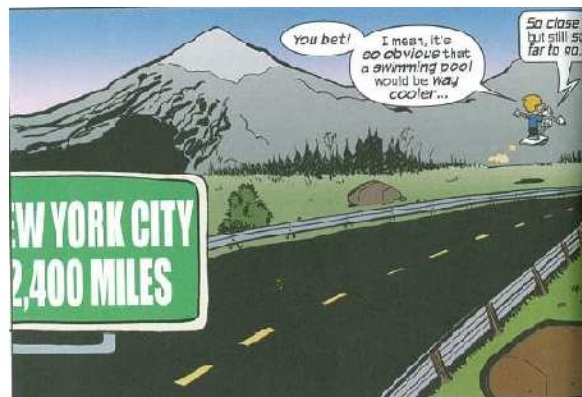
Vertaalstrategie: bij het vertalen van het brontekstidiom werd een vertaalstrategie toegepast die niet kan worden teruggevonden in het werk van Baker (2011). De uitdrukking *da bomb* werd vertaald door in de doeltekst gebruik te maken van een woordspeling.

In de brontekst wordt gebruik gemaakt van de informele uitdrukking *da bomb*. Deze uitdrukking betekent dat iets uitermate goed is of dat iemand ergens uitermate goed in is. *Da bomb* wordt in het verhaal gebruikt net nadat Franklin een *home run* sloeg, wat voor een kluns als Franklin een topprestatie is. Verder verwijst het woord *bomb* ook naar het feit dat Franklin zijn ploeggenootje laat ontploffen. Om de dubbele betekenis uit de brontekst uit te drukken, wordt in de Nederlandse vertaling gebruik gemaakt van het woord *knaller*. Enerzijds betekent dit woord dat iets of iemand zeer succesvol is. Anderzijds verwijst *knaller* ook naar iets dat een knal produceert. In dit verhaal ontstaat er een luide knal wanneer Franklin zijn ploeggenootje een *high five* geeft.

Naast de link tussen tekst en beeld kon ook het humoristische effect uit de brontekst blijven bewaard.

So close... but still so far to go...

Bijna... maar nog een lange weg te gaan...

Figuur 34: *still so far to go* wordt zowel letterlijk als figuurlijk gebruikt.

Bronteksthumor: idiom

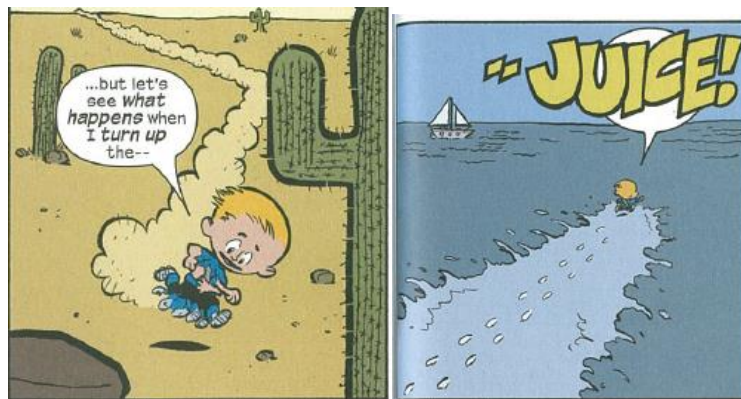
Vertaalstrategie: een idiom of vaste uitdrukking gebruiken met een soortgelijke betekenis maar een verschillende vorm.

De zin *so close but still so far to go* is eigenlijk een variatie op de uitdrukking *so close and yet so far*, die op zich weer is afgeleid van het idiom *so near and yet so far*. Hoewel het oorspronkelijke idiom naar alle waarschijnlijkheid werd aangepast aan het verhaal om zo een link te creëren met de afbeelding, blijft het wel duidelijk dat de zin in de brontekst een variatie is op *so near and yet so far*. Doordat de gelijkenis met het eigenlijke idiom nog steeds treffend is, blijft de betekenis van het oorspronkelijke idiom (falen vlak voor het doel werd bereikt) ook in de afgeleide versie aanwezig. Het humoristische effect komt hier voort uit de link tussen de uitdrukking en het verkeersbord met daarop de tekst *New York City 2,400 miles*. Niet enkel heeft Franklin nog veel te leren, het is ook nog een verre reis tot New York City, waar Franklin woont. Er wordt dus gespeeld met de letterlijke en de figuurlijke betekenis van de uitdrukking *so close but still so far to go*.

In de vertaling wordt de uitdrukking *nog een lange weg te gaan hebben* gebruikt. Die Nederlandse uitdrukking kan betekenen dat er nog veel werk moet worden verricht om een bepaald doel te bereiken, of dat er nog een grote afstand moet worden overbrugd.

Door deze dubbele betekenis ontstaat er, net als in de brontekst, een link tussen de tekst en de afbeelding en wordt het humoristische effect dat voortkomt uit deze link, behouden

... but let's see what happens when I turn up the---- juice!
... maar 't kan beter. Dat staat als een paal boven---- water!

Figuur 35: het woord *juice* uit het idiom *to turn up the juice* verwijst naar het water waarover Franklin loopt.

Bronteksthumor: idiom

Vertaalstrategie: een idiom of vaste uitdrukking met een verschillende betekenis en vorm gebruiken

In de brontekst wordt de uitdrukking *to turn up the juice* gebruikt in plaats van het meer gangbare *to juice something up*. Hoewel het onmogelijk is om in het hoofd van de auteur te kijken, zou zijn keuze kunnen worden toegeschreven aan het feit dat de uitdrukking *to turn up the juice* sterker benadrukt dat Franklin het toestel wat hoger schakelt zodat hij nog sneller kan lopen. In de vertaling verdwijnt die betekenis echter en moet de lezer uit de tekening afleiden dat Franklin nu nog wat sneller loopt dan voorheen. Ook de letterlijke en de figuurlijke betekenis van het brontekstidiom gaan verloren in het vertaalproces. Doordat er in de vertaling net als in de brontekst een idiom wordt gebruikt dat een sterke link bevat met de afbeelding, blijft het grappige effect uit de brontekst en de link tussen de tekst en de afbeelding wel behouden. Er kan zelfs worden gesteld dat er in de doelttekst een sterkere link met de afbeelding is dan in de brontekst. Waar de verwijzing naar de zee in de brontekst voortkomt uit het woord *juice*, dat *sap* betekent, wordt er in de doelttekst gebruik gemaakt van het woord *water* om diezelfde link met de afbeelding te leggen.

Het woord *water* heeft een sterkere semantische relatie met het woord *zee* dan het woord *juice*, dat *sap* betekent.

Not cool.

Niet cool.

Figuur 36: het woord *cool* verwijst zowel naar de op hol geslagen *molecular density recalibrator* als naar het koude klimaat waarin Franklin zich in de illustratie bevindt.

Bronteksthumor: homoniem

Vertaalstrategie: een woordspeling vertalen met een ander type woordspeling

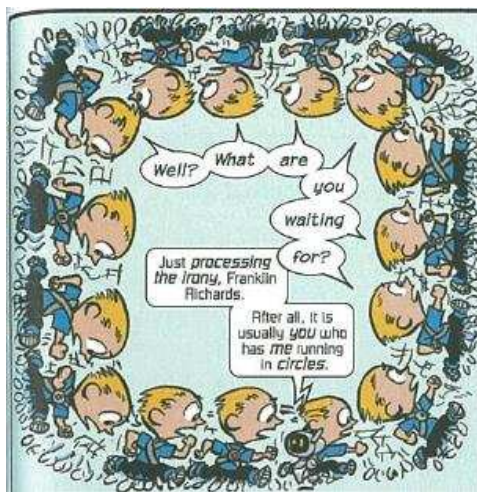
Zowel in de brontekst als in de doelttekst wordt het woord *cool* gebruikt. In de brontekst is het woord *cool* een homoniem dat enerzijds verwijst naar het koude klimaat waarin Franklin zich bevindt en anderzijds uitdrukt dat het niet leuk is dat de *molecular density recalibrator*, een toestel dat voorwerpen lichter maakt dan lucht, op hol slaat. In de doelttekst wordt het woord *cool* gebruikt als homofoon van *koel*. Het woord *cool* verwijst in de doelttekst naar het probleem met de *molecular density recalibrator*.

De lezer zal zelf de link moeten leggen tussen het woord *cool* en het homofoon *koel*, dat verwijst naar het koele klimaat waarin Franklin zich bevindt. Indien de lezer deze link niet legt, gaat de multimodale humor verloren.

After all, it is usually you who has me running in circles.

Normaal ben jij het die mij de muren doet oplopen.

Figuur 37: Het idiom *to run in circles* wordt zowel letterlijk als figuurlijk gebruikt.

Bronteksthumor: idiom

Vertaalstrategie: Het brontekstidiom werd vertaald met een doeltaaluitdrukking met een andere vorm en betekenis

Het brontekstidiom *to run around in circles* (iets opnieuw en op opnieuw doen zonder iets te bereiken) vormt een zeer nauwkeurige beschrijving van H.E.R.B.I.E.'s rol binnen het stripboek. Hoe vaak H.E.R.B.I.E. ook probeert om Franklin op het rechte pad te krijgen, niets helpt. Ook in de vertaling blijft H.E.R.B.I.E.'s frustratie aanwezig, al werd de figuurlijke betekenis van het brontekstidiom niet overgezet naar de doeltaal. In de Nederlandse vertaling wordt de informele, Vlaamse uitdrukking *de muren oplopen* gebruikt. Deze uitdrukking betekent *gefrustreerd zijn*.

Indien zou blijken dat een lezerspubliek uit Nederland deze uitdrukking niet begrijpt, kan worden geopteerd voor de uitdrukking *tegen de muren opvliegen*. Deze uitdrukking betekent *wanhopig zijn*, en verschilt dus lichtjes van de Vlaamse uitdrukking. In deze vertaling ging de voorkeur naar de Vlaamse uitdrukking aangezien Franklin op de muren loopt, en er niet tegenop vliegt.

Bij zowel de Vlaamse als de Nederlandse uitdrukking gaat zowel de letterlijk als de figuurlijke betekenis van het brontekstidiom verloren. Het humoristische effect en de link met de afbeelding blijven echter wel behouden.

3.4.1. Vaststellingen en discussie

Bij het vertalen van de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) kon de multimodaliteit uit de brontekst vrij goed worden overgebracht in de doelttekst. Slechts op twee plaatsen viel de link tussen tekst en beeld volledig weg. In de overige gevallen werd er in de doelttekst net als in de brontekst gebruik gemaakt van een link tussen tekst en beeld om een humoristisch effect te bekomen.

Hoewel de multimodaliteit uit de brontekst goed kon worden behouden in de doelttekst, betekende dit niet dat de multimodale humor uit de brontekst steeds letterlijk kon worden vertaald. Slechts in twee van de twaalf gevallen waarbij er in de doelttekst gebruik wordt gemaakt van multimodale humor, kon de woordspeling uit de brontekst letterlijk worden vertaald. In beide gevallen ging het om een homoniem waarvan zowel de letterlijk als figuurlijke betekenis kon worden behouden, net als het type stijlfiguur, het multimodale karakter en het komische effect. Op de overige tien plaatsen wordt er in de doelttekst gebruik gemaakt van multimodale humor die in betekenis en/of vorm verschilt van de humor uit de brontekst. In figuur 37 werd de Engelse uitdrukking *to run in circles* bijvoorbeeld vertaald als *de muren oplopen*. De link tussen de tekst en de afbeelding van Franklin die rondjes loopt bleef aanwezig, hoewel de Engelse uitdrukking niet letterlijk kon worden vertaald.

Soms bleek de link tussen tekst en beeld zodanig moeilijk over te brengen in de doelttekst dat de sterkte van link tussen tekst en beeld werd afgezwakt in de vertaling. In figuur 36 werd het Engelse homoniem *cool* bijvoorbeeld vertaald met het Nederlandse woord *cool* dat een homofoon is van *koel*. Doordat er in de doelttekst geen gebruik kon worden gemaakt van homonymie, is de link in de vertaling minder sterk dan die in de brontekst. In figuur 35 gebeurde net het omgekeerde. Door de uitdrukking *to turn up the juice* te vertalen als *dat staat als een paal boven water*, werd de link tussen tekst en beeld juist sterker.

Hoewel het niet altijd mogelijk was om het multimodale aspect van de humor te behouden, kon er in de doelttekst wel steeds worden gezorgd voor een komisch effect. Het behouden van het humoristische karakter van de brontekst vormde dan ook de hoogste prioriteit tijdens het vertaalproces. In figuur 28 werd er bij het vertalen van de zin *dad's weather-maker is toast* bijvoorbeeld bewust gekozen voor de Nederlandse uitdrukking *naar de maan zijn*. Door deze vertaalkeuze ontstond in de doelttekst een link tussen de tekst en de setting van het verhaal en kon het komische karakter van de brontekst worden behouden.

Net als het multimodale karakter en het komische effect kon ook de algemene stijl van de verhalen uit de brontekst goed worden benaderd in de doelttekst. De stijlelementen uit de brontekst konden stuk voor stuk worden vertaald met een stijlelement uit de doeltaal. Bij ongeveer een vijfde van alle

multimodale humor werd er in de doelttekst een ander stijlelement gebruikt dan in de brontekst. In figuur 25 werd bijvoorbeeld het homoniem *produce* vertaald met een vaste uitdrukking, namelijk *ergens de vruchten van plukken*.

Tijdens het vertaalproces werd er gebruik gemaakt van zes verschillende vertaalstrategieën. De meest gebruikte vertaalstrategie kwam uit het werk van Baker (2011) en was *het vertalen van een idiom of vaste uitdrukking door in de doelttekst gebruik te maken van een idiom of vaste uitdrukking met een andere vorm maar met een gelijkaardige betekenis*. Deze strategie werd in totaal vier keer toegepast.

Daarnaast werden er drie vertaalstrategieën toegepast uit het werk van Delabastita (1993), namelijk: *een woordspeling vertalen met een ander soort woordspeling*, *een woordspeling vertalen met een woordspeling van dezelfde soort*, en *een woordspeling vertalen door in de doelttekst gebruik te maken van een gerelateerde retorische techniek*. Deze strategieën werden ieder twee keer toegepast.

Bij het vertalen van de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) werd er echter niet enkel gebruik gemaakt van vertaalstrategieën uit het werk van Delabastita (1993, 2004) en Baker (2011). Tijdens het vertaalproces werden er ook twee strategieën aangewend die niet konden worden teruggevonden in Bakers theoretische framework, hoewel het om strategieën gaat die werden gebruikt voor het vertalen van idioms en vaste uitdrukkingen.

De eerste vertaalstrategie die ontbreekt in Bakers werk is *het vertalen van een idiom of vaste uitdrukking door in de doelttekst gebruik te maken van een idiom of vaste uitdrukking die zowel op het vlak van vorm alsook op het vlak van betekenis verschilt van het idiom of de vaste uitdrukking uit de brontekst*. In *In other words: a coursebook on translation* (2011) stelt Baker dat het doelttekstidiom of de doelttekstuitdrukking op vormelijk vlak of op betekenisvlak kan verschillen van het brontekstidiom, maar bespreekt zij nergens dat het doelttekstidiom of de doelttekstuitdrukking ook zowel qua vorm als qua betekenis van het idiom of de uitdrukking uit de brontekst kan verschillen. Deze door Baker (2011) onbesproken vertaalstrategie werd evenwel drie keer toegepast bij het vertalen van de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007).

De tweede vertaalstrategie die kan worden toegevoegd aan Bakers theoretische framework is *het vertalen van een idiom of vaste uitdrukking door in de doelttekst gebruik te maken van een woordspeling*. In afbeelding 33 wordt bijvoorbeeld de uitdrukking *da bomb* vertaald met het homoniem *knaller*.

Aangezien er tijdens het vertaalproces twee vertaalstrategieën werden gebruikt die niet konden worden teruggevonden in de geraadpleegde vakliteratuur, kan er worden geconcludeerd dat de vertaler bij het

vertalen van multimodale humor niet beperkt is tot het gebruiken van de strategieën die in de literatuur worden vermeld. De vertaler is niet verplicht om gebruik te maken van de voorgeschreven strategieën. Hij mag creatief te werk gaan en daarbij zijn eigen vertaalstrategieën gebruiken.

De bewering dat de twee op de vorige pagina besproken vertaalstrategieën volledig ontbreken in het werk van Baker (2011) moet echter worden genuanceerd. De eerste vertaalstrategie die niet kon worden teruggevonden in *In other words: a coursebook on translation* (2011) kan worden beschouwd als zijnde een mix van vertaalstrategieën die wel werden besproken in het boek. Baker stelde namelijk dat een idiom kan worden vertaald met een doeltaalidiom dat ofwel qua betekenis ofwel qua vorm verschilt van het brontekstidiom. In een vertaalstrategie waarbij een doeltaalidiom wordt gebruikt dat zowel qua vorm als qua betekenis verschilt van het brontekstidiom, worden eigenlijk twee eerder door Baker geformuleerde vertaalstrategieën versmolten tot een. Uiteraard kan een brontekstidiom volgens Baker ook worden vertaald door een doeltaalidiom dat zowel dezelfde vorm als dezelfde betekenis heeft als het brontekstidiom. Deze vertaalstrategie werd de bovenstaande bespreking even buiten beschouwing gelaten wegens niet relevant.

De tweede vertaalstrategie die niet kon worden teruggevonden in *In other words: a coursebook on translation* (2011) is het vertalen van een idiom door in de doelttekst gebruik te maken van een woordspeling. Deze strategie werd in de vertaling van *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) gebruikt om ervoor te zorgen dat de schrijfstijl en vooral het humoristische karakter van de brontekst werden behouden. In het algemeen worden idioms echter niet gebruikt om een komisch effect te creëren, waardoor het erg begrijpelijk is dat Baker in haar werk geen vertaalstrategieën heeft opgenomen die zijn gericht op het behouden van humor.

In deze korte vertaalstudie kon reeds worden vastgesteld dat de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos en Sumerak, 2007) succesvol kon worden vertaald. De stijl van de brontekst kon steeds worden behouden, in de doelttekst kon er telkens een grappig effect worden gecreëerd en slechts op twee van de veertien plaatsen viel de link tussen tekst en beeld weg.

Een belangrijke bemerking die hierbij moet worden gemaakt, is dat de vertaling van de multimodale humor succesvol slechts succesvol kan worden genoemd met betrekking tot het doel van de vertaling. In deze thesis lag de hoogste prioriteit tijdens het vertaalproces op het behouden van het humoristische effect uit de brontekst en in de mate van het mogelijke ook het multimodale karakter daarvan.

Indien de prioriteit had gelegen op het behouden van de betekenis uit de brontekst, zou de vertaling van de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos en Sumerak, 2007) niet bijzonder succesvol kunnen worden genoemd. Bij de helft van alle multimodale humor die werd vertaald, valt de betekenis van de tekst uit de brontekst deels of geheel weg in de doelttekst. Hierbij gaat het steeds om de letterlijke en/of figuurlijke betekenis van een idiom.

Aangezien de prioriteit tijdens het vertaalproces in deze thesis lag bij het bewaren van het humoristische karakter van de brontekst, is deze vertaling binnen de context van deze thesis zeer succesvol te noemen. Dit betekent echter niet dat het vertalen van de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) ook eenvoudig was. Er moesten tijdens het vertaalproces ook enkele obstakels worden overwonnen.

Zoals in het theoretische gedeelte van deze thesis reeds door Baker (2011) werd aangehaald, kan het correct herkennen en vertalen van idioms en vaste uitdrukkingen moeilijker zijn dan het lijkt. Bij het vertalen van de multimodale humor uit figuur 32 leek de uitdrukking *je handen vuilmaken* een goed equivalent voor het Engelse *to get your hands dirty*, tot bleek dat de brontekstuitdrukking twee figuurlijke betekenissen heeft en het Nederlandse equivalent maar een.

Om te voorkomen dat een idiom of een vaste uitdrukking niet als dusdanig wordt herkend en er daardoor betekenis verloren gaat, moet de vertaler omzichtig te werk gaan en dient hij te beschikken over een zeer goede kennis van zowel de bron- als de doeltaal. Eens anderstalige idioms en vaste uitdrukkingen als dusdanig worden herkend, kan hun betekenis worden opgezocht in monolinguale (spreek)woordenboeken. Een nijpend tekort aan degelijke bilinguale spreekwoordenboeken zorgt er echter voor dat de vertaler bij zijn zoektocht naar een goed doeltaalequivalent zowel zijn kennis van die doeltaal alsook zijn creativiteit ten volle zal moeten aanwenden. In *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) zijn immers alle idioms en vaste uitdrukkingen die worden gebruikt om multimodale humor te creëren, verbonden met de illustratie. In figuur 24 bijvoorbeeld, wordt de letterlijke betekenis van *to go up someones nose* afgebeeld in het tweede frame. Indien de vertaler de multimodaliteit uit de brontekst wil behouden, zal hij creatief te werk moeten gaan en bijvoorbeeld een zoektocht moeten starten naar een Nederlandse uitdrukking die het woord *neus* bevat.

Tot slot speelden bij het vertalen van de multimodale humor ook beperkingen en moeilijkheden een rol die niet exclusief voorkwamen bij het vertalen van multimodale humor. De beperkte ruimte binnen de tekstballonnen bemoeilijkte het vertaalproces en ook de culturele gebondenheid van het kerstlied *Silent Night* vormde een struikelblok. Als laatste moest er ook nog rekening worden gehouden met het verschil in taalgebruik tussen België en Nederland.

Conclusie

In deze masterthesis wordt getracht een antwoord te formuleren op de vraag “Hoe wordt multimodale humor in stripverhalen vertaald?”. Bij de zoektocht naar een antwoord op die onderzoeksvraag werd er zowel gebruik gemaakt van theoretische inzichten geformuleerd door taalwetenschappers alsook van een eigen vertaling van het stripverhaal *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007). Hoewel tijdens het huidige thesisonderzoek verscheidene boeiende bevindingen naar voren kwamen, kan er onmogelijk een uitgebreid, algemeen geldend antwoord worden geformuleerd op de onderzoeksvraag. In deze masterthesis werd immers slechts één stripvertaling bestudeerd. Om tot een sluitend antwoord op de onderzoeksvraag te komen, is uitgebreid bijkomend onderzoek nodig.

Uit de studie van een eigen vertaling van de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) is alvast gebleken dat de multimodale humor uit het stripverhaal vrij goed kon worden vertaald. Het komische karakter van de brontekst kon telkens worden overgebracht naar de doeltekst en ook de vlotte stijl van de brontekst werd in de vertaling steeds goed benaderd. Bovendien viel in de Nederlandse vertaling slechts op twee van de veertien plaatsen het multimodale karakter van de doeltekst weg.

Hoewel de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) bezwaarlijk onvertaalbaar kan worden genoemd, kan er geen conclusie worden getrokken over de vertaalbaarheid van multimodale humor in het algemeen. In deze thesis lag de focus op het behoud van humor en uit de analyse van de doeltekst is gebleken dat zowel het komische aspect van multimodale humor alsook het multimodale karakter op zich goed kon worden vertaald. Aangezien er geen vertaling werd gemaakt waarbij de focus lag op het behouden van de betekenis uit de brontekst, kunnen er geen uitspraken worden gedaan over de vertaalbaarheid van het betekenisaspect van multimodale humor.

Bij het vertalen van de multimodale humor uit *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) kon de brontekst slechts op twee plaatsen letterlijk worden vertaald. In totaal werd er gebruik gemaakt van zes verschillende vertaalstrategieën. Slechts vier van deze strategieën konden worden teruggevonden in de bestudeerde vakliteratuur. Uit deze bevindingen kan voorzichtig worden geconcludeerd dat de vertaler niet is gelimiteerd tot het gebruiken van vertaalstrategieën die in de literatuur worden beschreven. Hij hoeft dus niet netjes de voorgestelde vertaalstrategieën te volgen maar mag op een creatieve manier op zoek gaan naar vertaaloplossingen.

Tijdens het vertaalproces moesten er verschillende obstakels worden overwonnen en valkuilen worden vermeden. De verschillende betekenissen van idioms en vaste uitdrukkingen bleken niet altijd even

duidelijk en ook voor een nijpend tekort aan bilinguale spreekwoordenboeken moest een oplossing worden gezocht. Bovendien doken er ook verscheidene problemen op die zich niet exclusief voordeden bij het vertalen van multimodale humor. Om de vertaalopdracht tot een goed einde te kunnen brengen, diende de vertaler te beschikken over een uitstekende kennis van zowel de brontaal als de doeltaal. Ook de nodige zin voor creativiteit bleek een vereiste. Tijdens het onderzoek in deze thesis werd duidelijk dat de vaardigheden van de vertaler een belangrijke rol spelen bij het vertalen van multimodale humor.

Tijdens het vertalen van *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) moesten deze vaardigheden relatief vaak worden gebruikt aangezien bijna 32% van alle taalhumor uit het stripboek multimodaal bleek. Of een aandeel van ruim 31% ook echt een groot aandeel is, kan slechts worden bepaald door ook in andere stripverhalen de multimodale humor te bestuderen. Hiervoor is bijkomend onderzoek nodig.

Abstract

Translating comics is not an easy task. Comics consist of a multitude of different elements, all of which convey meaning in a distinctive way. Moreover, all these elements are interconnected. The interplay of the text and the images – which is highly typical of comics – brings the story to life. In some comics the author and illustrator will combine efforts and use the interplay between the various elements – especially the interplay between the verbal and the visual aspect of comics – to create a special kind of humor: multimodal humor. In multimodal humor, the humorous effect stems from the interplay between the different aspects and cannot be attributed to either the visual or the verbal aspect in itself. The goal of this dissertation is to determine how multimodal humor in comics is translated. In order to answer this question, theoretical insights as well as a personal translation of the comic book *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) were used.

In the first chapter of this dissertation, the concept of *comics* was studied and the elements which make up the internal structure of comics were grouped into three different categories: extratextual elements, linguistic paratext and textual elements. Next, the linguistic paratext and its translation were discussed in detail, which lead to the observation that the translator needs to take into account numerous different aspects in order to deliver a coherent translation. Some of the most important aspects were the interplay between the linguistic paratext and the extratextual and textual elements, and the fact that linguistic paratext conveys a verbal as well as a visual meaning.

The second chapter discusses the concept of humor and studies humor in children's books. The humor in children's books was first divided into three different types: visual humor, situational humor and linguistic humor. Since the translation of the first two types generally does not pose any major problems, only the linguistic humor was discussed in detail. Within the category of linguistic humor, many subtypes were discovered and discussed. During this process, extra attention was paid to wordplay and idioms.

In the third and final chapter, first the interplay between the different types of humor mentioned in chapter two was discussed. An analysis of the linguistic humor found in *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (Eliopoulos & Sumerak, 2007) revealed that the comic book contains three different types of humor in which the interplay between two or more elements plays an important role. The second part of the chapter focused entirely on discussing and translating multimodal humor. All instances of multimodal humor from *Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat* (2007) were translated and thoroughly examined in order to find out how multimodal humor in comics is translated.

Due to the fact that only one comic book was translated and examined for the purpose of this study, no general conclusions could be drawn about the way in which multimodal humor is translated in comics. Further research will have to be conducted into this matter. However, various interesting observations were made. First, it appeared that in order to overcome the challenges presented by the translation of multimodal humor, a thorough knowledge of the source language as well as the target language is needed. In addition, the translator had to adopt a creative approach and think outside the box in order to maintain the multimodal aspect of the source text humor in the target text. The translator can make use of the strategies proposed in the specialist literature but is by no means forced to do so.

Literatuurlijst

Boeken

- Baker, M. (2011). *In other words: A coursebook on translation*. London, England/New York, NY: Routledge.
- Beekman, J. & Callow, J. (1974). *Translating the word of god*. Grand Rapids, MI: Zondervan.
- Bergson, H. (2010). *Het lachen*. Amsterdam, The Netherlands: Uitgeverij Boom.
- Crystal, D. (1991) *A Dictionary of linguistics and phonetics*. Cambridge, MA: Basis.
- Dahl, R. (1986). *De GVR*. Baarn, The Netherlands: Uitgeverij De Fontein bv.
- Delabastita, D. (1993). *There's a double tongue: An investigation into the translation of Shakespeare's wordplay with special reference to Hamlet*. Amsterdam, The Netherlands: Rodopi.
- Dr. Seuss. (1954). *Horton hears a Who!* New York, NY: Random House.
- Eliopoulos, C., & Sumerak, M. (2007). *Franklin Richards, son of a genius: Lab brat*. New York, NY: Marvel.
- Freud, S. (1960). *Jokes and their relation to the unconscious*. London, England: Hogarth Press.
- Harvey, R. C. (1994). *The art of the funnies: An aesthetic history*. Jackson: University Press of Mississippi.
- Harvey, R. C. (2014). *Insider Histories of cartooning: Rediscovering forgotten famous comics and their creators*. Jackson: University Press of Mississippi.
- Lyons, J. (1977). *Semantics 2*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- McGhee, P. E. (1979). *Humor: Its origin and development*. San Francisco, CA: Freeman.
- Olbrechts-Tyteca, L. (1974). *Le comique du discours*. Brussels, Belgium: Universiteit Brussel.
- Rishel, M. (2002). *Writing humor: Creativity and the comic mind*. Detroit, MI: Wayne State University Press.
- Sabin, R. (1993). *Adult comics: An introduction*. London, England: Routledge.
- Sherzer, J. (2002). *Speech Play and Verbal Art*. Austin: University of Texas Press.
- Spiegelman, A. (1986). *Maus I: A survivor's tale: My father bleeds history*. New York, NY: Pantheon Books.
- Van Coillie, J. (2007). *Leesbeesten en boekenfeesten: Hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*. Leuven, Belgium: Davidsfonds Uitgeverij NV.
- Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal* (14e editie). (2005). Utrecht, The Netherlands: VBK Media.

Venuti, L. (2008). *The translator's invisibility: a history of translation* (2e editie). New York, NY: Routledge.

Wouters, J. (1985). *Zó wordt een strip gemaakt*. Zelhem, The Netherlands: Arboris.

Zanettin, F. (2008). *Comics in translation*. Manchester, England: St. Jerome.

Artikels

Adelnia, A., & Vahid Dastjerdi, H. (2011). Translation of idioms: A hard task for the translator. *Theory and practice in language studies*, 1(7), 879-883.

Celotti, N. (2008). The translator as a semiotic investigator. In F. Zanettin (Ed.), *Comics in translation* (pp. 33-49). Manchester, England: St. Jerome.

Craig, C. S., & Sternthal, B. (1973). Humor in advertising. *The Journal of Marketing*, 37(4), 12-18.

Delabastita, D. (2004). Wordplay as a translation problem: A linguistic perspective. *Translation*, 1(66), 600-606.

Groensteen, T. (2009). Why are comics still in search of cultural legitimization? In J. Heer & K. Worcester (Eds.), *A comics studies reader* (pp. 3-11). Jackson: University Press of Mississippi.

Kaindl, K. (1999). Thump, whizz, poom: A framework for the study of comics under translation. *Target*, 11(2), 263-288.

Kaindl, K. (2004). Multimodality in the translation of humour in comics. In C. Charles, M. Kaltenbacher, & E. Ventola (Eds.), *Perspectives on multimodality* (pp. 173-192). Philadelphia, PA/Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins.

Lefcourt, H. M., & Martin, R. A. (1984). The situational humor response questionnaire: A quantitative measure of the sense of humor. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 145-155.

Riorgadze, M. (2014). Linguistic features, its typology and classification. *European Scientific Journal*, special edition 2(38), 271-275.

Tuts, L. (2012). Strips, een moeilijk genre om te vertalen: Nederlandse vertalingen van The Simpsons (bachelorscriptie). Artesis Hogeschool, Antwerpen.

Zabalbeascoa, P. (2006). Translating jokes for dubbed television comedy. *The Translator*, 2(2), 235-257.

Zanettin, F. (2010). Translation, humor and the media. In D. Chiaro (Ed.), *Translation, humour and the media* (pp. 34-52). London, England/New York, NY: Continuum International Publishing Group.

Televisieseries

- Abravanel, S., & Santos, S. (producers). (2012). Programa Silvio Santos [televisieserie]. São Paulo, Brazil: Sistema Brasileiro de Televisão.
- McCracken, C. (schrijver en producer), & Myers, R. (producer). (2001). Super Friends [aflevering televisieserie]. In C. McCracken & R. Myers (producer), *The Powerpuff Girls*. Burbank, CA: Cartoon Network Studios.

Online bronnen

- Cowie, T. (2011, 10 september). What can you open with a key to the city?. *Crikey*. Geraadpleegd via <http://www.thepowerindex.com.au/and-the-winner-is/what-can-you-open-with-a-key-to-the-city/20110920428>
- DiSalvo, D. (2012, 28 november). Terrifying “Ghost girl in elevator” prank is effective... but how far is too far? *Forbes*. Geraadpleegd via <http://www.forbes.com/sites/daviddisalvo/2012/11/28/terrifying-ghost-girl-in-elevator-prank-is-effective-but-how-far-is-too-far/>
- Eisner Awards (2006). Eisner Awards 2006. Geraadpleegd via <http://www.ilxor.com/ILX/ThreadSelectedControllerServlet?boardid=57&threadid=1391>
- Funny prank (n.d.). [Web log post]. Geraadpleegd via <http://www.squidoo.com/funny-prank>
- Harvey Awards Executive Committee. (2006). *2006 Harvey Awards*. Geraadpleegd via <http://www.harveyawards.org/previous-awards-nominees/2006-harvey-awards/>
- Harvey Awards Executive Committee. (2008). *2008 Harvey Awards*. Geraadpleegd via <http://www.harveyawards.org/previous-awards-nominees/2008-harvey-awards/>
- Hulder, M. P., & Nijholt, A. (2002). *Humor research: State of the art*. Geraadpleegd via <http://purl.utwente.nl/publications/63066>
- Little League. (n.d.). *Field specifications*. Geraadpleegd via <http://www.littleleague.org/leagueofficers/fieldspecs.htm>
- Lunch. (n.d.). In *Oxford Dictionary Online*. Geraadpleegd via <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/lunch?searchDictCode=all>
- Lyon, C. (2006). Humour and the young child. *TELEVIZION*, 19(1). Geraadpleegd via http://www.br-online.de/jugend/izi/english/publication/televizion/19_2006_E/lyon.pdf
- Strip. (n.d.). In *Etymologisch woordenboek van het Nederlands*. Geraadpleegd via <http://www.etymologie.nl/>
- Strippi. (n.d.). In *Oudnederlands Woordenboek*. Geraadpleegd via <http://gtb.inl.nl/iWDB/search?actie=article&wdb=ONW&id=ID5664>
- The Pulitzer Prizes. (n.d.). *Special awards and citations*. Geraadpleegd via <http://www.pulitzer.org/bycat/Special-Awards-and-Citations>

Bijlagen

Bijlage 1: vertaling en bespreking van de linguïstische paratekst uit

Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat

Stripverhaal Linguïstische paratekst pagina / frame	Vertaal- strategie	Vertaling
Microscopic! The microscopic world pagina 1 / frame 4 en 5	vertalen	De microscopische wereld
Tons of Fun! Matter expander pagina 2 / frame 5	vertalen	materievergroter
ON pagina 2 / frame 5	onvertaald laten	ON
REV pagina 2 / frame 5	onvertaald laten	REV
"Send in the Clones" trick or treat pagina 1 / frame 5	onvertaald laten	trick or treat
Christmas Time Warp Excalibur pagina 3 / frame 4	onvertaald laten	Excalibur
1783 pagina 3 / frame 5	onvertaald laten	1783

Verantwoording

Het opschrift *the microscopic world* werd vertaald om incoherentie met het vertaalde stripverhaal in *Comic Book Free-For-All* te voorkomen. Om te voorkomen dat de opschriften op sommige boeken werden vertaald en de opschriften op andere niet, werd ervoor gekozen om de opschriften op alle boeken te vertalen. Ook de opschriften die niet belangrijk waren binnen het plot van het verhaal werden vertaald.

De namen van uitvindingen bevatten vaak woordspelingen. Om te voorkomen dat deze humor verloren zou gaan, werd ervoor gekozen om zowel in de linguïstische paratekst als in de tekstballonnen de namen van alle uitvindingen te vertalen naar het Nederlands.

De opschriften bij knoppen werden onvertaald gelaten omdat ze niet belangrijk zijn binnen het plot. Het gaat om zulke korte woorden (of woorddelen) dat het onmogelijk was om een goed Nederlands alternatief te vinden.

Idem vorige.

De Engelse term *trick or treat* wordt ook in het Nederlands gebruikt. Hoewel er een Nederlandse vertaling van *trick or treat* bestaat, namelijk 'snoep of je leven', werd er hier toch voor gekozen om de Engelse variant te behouden. De tekstuele boodschap is verstaanbaar en bovendien wordt hierdoor de culturele setting van het verhaal behouden.

Excalibur is de naam van koning Arthurs magische zwaard. Ook in het Nederlandse taalgebied is dit magische zwaard gekend onder de naam Excalibur, waardoor de linguïstische paratekst hier ongewijzigd kan blijven.

Zowel in de bron- als in de doelcultuur gebruikt men Arabische cijfers en volgt men de christelijke jaartelling. Het getal 1783 behoeft dus geen aanpassing.

Stripverhaal Linguïstische paratekst pagina / frame	Vertaal- strategie	Vertaling
Christmas Time Warp H.E.R.B.I.E. 3000 pagina 4 / frame 4	onvertaald laten	H.E.R.B.I.E. 3000
My Dinner with Doom(bots)! extreme danger! Keep locked! pagina 1 / frame 3	vertalen	Extreem gevaar! Niet openen!
open pagina 1 / tussen frame 4 en 5	onvertaald laten	open
"Frankie, My Dear" eject pagina 4 / frame 2	onvertaald laten	eject
"Now you see me..." powdered sugar pagina 3 / frame 4	vertalen	poedersuiker
Field of Screams hot dogs \$2.25 pagina 1 / frame 3	onvertaald laten	hot dogs \$2.25
spectral analysis mode pagina 2 / frame 2	vertalen	spectrale analysemodus

Verantwoording

In deze stripvertaling werden alle eigennamen in de mate van het mogelijke behouden. 3000 geeft aan dat het in dit frame om een futuristische versie van H.E.R.B.I.E. gaat.

De linguïstische paratekst maakt hier een belangrijk deel uit van een humoristische situatie. Franklin doet alsof het normaal is dat hij in het lab van zijn vader wil binnendringen. Door de bedreigende tekst op de deur weet de lezer echter dat Franklin op het punt staat om zijn eigen leven en dat van H.E.R.B.I.E. in gevaar te brengen. Indien de lezer de tekstuele boodschap op de deur niet begrijpt, zal hij of zij de situatie niet als grappig ervaren. Om humorverlies te voorkomen, werd de linguïstische paratekst vertaald naar het Nederlands.

Het woord open bestaat ook in het Nederlands, waar het dezelfde betekenis heeft. De linguïstische paratekst werd niet aangepast.

De opschriften bij knoppen werden onvertaald gelaten omdat ze niet belangrijk zijn binnen het plot. Het gaat om zulke korte woorden (of woorddelen) dat het onmogelijk was om een goed Nederlands alternatief te vinden.

Aanvankelijk werden alle opschriften op objecten onvertaald gelaten. Bij een eerste revisie bleek echter dat het een vreemd effect gaf wanneer de personages Nederlands spraken maar alle opschriften in het Engels waren. Franklin en zijn familie leken wel allochtone inwoners van New York. Het leek alsof zij in een gebied woonden waarvan zij de taal niet spraken. Om dit probleem te verhelpen werden de meeste opschriften naar het Nederlands vertaald. Soms werd er omwille van betekenisverlies, cultuurverlies of humorverlies voor gechoosd om opschriften onvertaald te laten of slechts deels te vertalen.

Hotdogs zijn ook in het Nederlandstalige cultuurgebied gekend waardoor het aanpassen van dit woord overbodig is. De dollar werd behouden als munteenheid om op die manier te benadrukken dat het verhaal zich in de Verenigde Staten afspeelt.

Spectral analysis mode, een van de technische snufjes ingebouwd in H.E.R.B.I.E., werd vertaald omdat H.E.R.B.I.E.'s spraak ook naar het Nederlands werd omgezet.

Stripverhaal Linguïstische paratekst pagina / frame	Vertaal- strategie	Vertaling
impacto® kinetic amplification gel pagina 2 / frame 3	onvertaald laten en vertalen	impacto® kinetic amplification gel
12[5] pagina 3 / frame 3	onvertaald laten	12[5]
125 pagina 4 / frame 1 en 4	onvertaald laten	125
! pagina 4 / frame 3	onvertaald laten	!
Squid Kid!		
fantasti-sub pagina 1 / frame 4 pagina 3 / frame 1	vertalen	fantasti-boot
fantasti-[sub] pagina 4 / frame 1	vertalen	fantasti-[boot]
"Freaky Franklin Friday"		
got comics? pagina 3 / frame 4	vertalen	heb jij stripverhalen?
subway pagina 3 / frame 4	onvertaald laten	subway

Verantwoording

De handelsnaam van de gel werd net als de meeste eigennamen onvertaald gelaten. Kinetic amplification gel werd wel vertaald om incoherentie met opschriften op andere voorwerpen te voorkomen.

De betekenis van het getal 125 is onduidelijk. Mogelijk gaat het om de afstand tussen de achterkant van de home plate en de omheining, uitgedrukt in feet. Omdat deze afstand niet officieel vastligt en de aangeraden afstand tussen de achterkant van de home plate en de zogeheten outfield fence 200 feet bedraagt, is er onvoldoende bewijs dat het getal 125 hier naar de afstand tot de omheining zou verwijzen. (Little League, n.d.) De linguïstische paratekst bleef ongewijzigd in de vertaling.

Idem vorige.

Het uitroepteken wordt hier gebruikt om een gevoel van paniek uit te drukken. Deze betekenis is ook in het Nederlands duidelijk, waardoor het uitroepteken kon worden behouden.

De namen van uitvindingen bevatten vaak woordspelingen. Om te voorkomen dat deze humor verloren zou gaan, werd ervoor gekozen om zowel in de linguïstische paratekst als in de tekstballonnen de namen van alle uitvindingen te vertalen naar het Nederlands.

Idem vorige.

De tekst op het reclamebord is niet belangrijk voor het plot maar omdat iedereen in de vertaling Nederlands spreekt, werd ook de tekst op het bord vertaald.

In deze stripvertaling werden de culturele elementen zo veel mogelijk behouden. Doordat uit de tekening duidelijk blijkt dat Franklin en H.E.R.B.I.E. de metro binnen vliegen, is de linguïstische paratekst niet van vitaal belang en zal er ook geen verwarring ontstaan met de internationaal gekende broodjesbarketen Subway. De Engelse tekst en de daarmee gepaard gaande culturele identiteit kon dus gewoon worden behouden in de Nederlandse vertaling.

Stripverhaal Linguïstische paratekst pagina / frame	Vertaal- strategie	Vertaling
exit pagina 4 / frame 1	onvertaald laten	exit
<hr/>		
Bouncing Baby Boy		
Rock and Roll Hall of Fame pagina 4 / frame 2	onvertaald laten	Rock and Roll Hall of Fame
<hr/>		
Gra[n] Can[yon] pagina 4 / frame 6	onvertaald laten	Gra[n] Can[yon]
<hr/>		
[N]ew York City 2,400 miles pagina 5 / frame 5	onvertaald laten en vertalen	[N]ew York City 2400 mijl
<hr/>		
"Comic Book Free-For-All"		
Prote[ctors] of Peace pagina 1 / frame 4	onvertaald laten	Prote[ctors] of Peace
<hr/>		
You'll never defeat me, Protectors of Peace pagina 1 / frame 4	vertalen en onvertaald laten	Mij verslaan jullie nooit, Protectors of Peace

Verantwoording

Bordjes met daarop het woord exit worden soms ook in het Nederlandse taalgebied gebruikt om een uitgang aan te wijzen. Ook in Van Dale is het lemma exit terug te vinden, wat aangeeft dat het woord ingeburgerd is in de Nederlandse cultuur. Het jeugdige lezerspubliek zal naar alle waarschijnlijkheid vertrouwd zijn met exit-bordjes, waardoor het onvertaald laten van de linguïstische paratekst geen problemen zou mogen opleveren. (De afbeelding met daarin het exit-bordje werd voorgelegd aan een elfjarige jongen en een negenjarig meisje. Wanneer hen gevraagd werd naar de betekenis van het bordje konden zij beiden vertellen dat het gaat om een bordje dat aangeeft waar de uitgang is.)

De Rock and Roll Hall of Fame is een eigennaam en wordt, net als alle andere eigennamen die niet belangrijk zijn voor het begrijpen van het plot, onvertaald gelaten.

Ook in het Nederlands wordt deze gigantische kloof de Gran Canyon genoemd.

New York City, en dan vooral het woord City, werd onvertaald gelaten om de Amerikaanse setting van het verhaal in de verf te zetten. Het woord miles werd wel vertaald maar er werd geen culturele adaptatie toegepast. De afstand werd niet omgezet in kilometers om op die manier extra in de verf te zetten dat het verhaal zich in een ander cultuurgebied afspeelt. Het woord miles werd vertaald omdat de jeugdige lezers met dit woord misschien niet vertrouwd zijn. De lezers zullen niet precies weten hoe ver 2400 mijl is, maar doordat 2400 een groot getal is, zullen ze nog steeds begrijpen dat het om een grote afstand gaat.

In deze stripvertaling werden alle eigennamen in de mate van het mogelijke behouden. Door het onvertaald laten van Protectors of Peace gaat de tekstuele betekenis verloren maar wordt de culturele eigenheid behouden.

Deze linguïstische paratekst moet worden vertaald om incoherentie tussen de linguïstische paratekst en de dialogen in de ballonnen later in het verhaal te voorkomen. In Comic Book Free-For-All wekt Franklin de personages uit een stripboek tot leven. In de vertaalde versie spreken de personages uiteraard Nederlands. Indien de Engelse tekst onvertaald zou zijn gelaten, zouden de lezers niet begrijpen wat deze personages zeggen. Doordat de personages in de vertaling Nederlands praten, moet ook de tekst in de spreekballonnen op de kapt van Franklins stripverhaal naar het Nederlands

Stripverhaal	Vertaal-	Vertaling
Linguïstische paratekst		strategie
pagina / frame		

This alien world now belongs to Mister Menace		Deze vreemde wereld is nu van
pagina 1 / frame 4	vertalen	Mister Menace
	en onvertaald laten	

"H.E.R.B.I.E.'s Day Off"

Franklin at camp!!	Vertalen	Franklin op kamp!!
pagina 1 / frame 1		

---

popular mechanics	vertalen	populaire mechanica
pagina 1 / frame 4		

---

motor oil	vertalen	motorolie
pagina 1 / frame 4		

Verantwoording

---

worden vertaald. Het zou vreemd zijn als de personages in het geschreven boek Engels praten, maar ze wanneer ze tot leven worden gewekt plots Nederlands spreken. Bovendien maakt Franklin in het verhaal de opmerking dat hij al weet wat Mister Menace (een van de personages uit het stripverhaal) te zeggen heeft omdat hij het op de kaft had zien staan. De tekst die Mister Menace spreekt wanneer hij tot leven gewekt is, moet dus overeenstemmen met de tekst op de kaft. De naam Protectors of Peace werd echter behouden, zoals eerder al werd uitgelegd.

In deze stripvertaling werden alle eigennamen in de mate van het mogelijke behouden. Door het onvertaald laten van Mister Menace gaat de tekstuele betekenis verloren maar wordt de culturele eigenheid behouden.

Het is belangrijk dat de lezer weet dat Franklin op kamp is. Zonder deze informatie kan hij of zij het verhaal onmogelijk voldoende begrijpen.

Het opschrift popular mechanics werd vertaald om incoherentie met het vertaalde stripverhaal in Comic Book Free-For-All te voorkomen. Om te voorkomen dat de opschriften op sommige boeken vertaald werden en de opschriften op andere niet, werd ervoor gekozen om de opschriften op alle boeken te vertalen. Ook de opschriften die niet belangrijk waren binnen het plot van het verhaal werden vertaald.

Aanvankelijk werden alle opschriften op objecten onvertaald gelaten. Bij een eerste revisie bleek echter dat het een vreemd effect gaf wanneer de personages Nederlands spraken maar alle opschriften in het Engels waren. Franklin en zijn familie leken wel allochtone inwoners van New York. Het leek alsof zij in een gebied woonden waarvan zij de taal niet spraken. Om dit probleem te verhelpen werden de meeste opschriften naar het Nederlands vertaald. Soms werd er omwille van onder meer betekenisverlies, cultuurverlies en humorverlies voor geopteerd om opschriften onvertaald te laten of slechts deels te vertalen.

Stripverhaal	Vertaal-	Vertaling
Linguïstische paratekst		strategie
pagina / frame		
H.E.R.B.I.E. -- our hero pagina 1 / frame 6	vertalen	H.E.R.B.I.E. -- onze held
[h]ero pagina 1 / frame 6	vertalen	[h]eld
may[or] pagina 1 / frame 6	vertalen	burg[emeester]
#1 pagina 1 / frame 6	onvertaald laten	#1
[may]or pagina 1 / frame 7	vertalen	[burgem]eester
Hamster Havoc!		
Roof pagina 3 / frame 4	vertalen	dak
? pagina 5 / frame 2	onvertaald laten	?
Telepathy Terror!		
Suspects pagina 2 / 1b+2b+3b+4b	vertalen	verdachten
Mom pagina 3 / 1b+2b+3b+4b	vertalen	Mam

Verantwoording

Op de prentjes is te zien hoe de burgemeester van New York de sleutel van de stad aan H.E.R.B.I.E. overhandigt. Dit gebruik, dat bedoeld is om een belangrijk persoon erkenning te schenken voor zijn prestatie(s), is zeer gekend in het Engelse cultuurgebied (Cowie, 2011). In het Nederlandse cultuurgebied, en dan vooral in België, is deze traditie veel minder gekend, waardoor de kans bestaat dat de lezer zonder de tekst op de spandoek niet zal begrijpen dat H.E.R.B.I.E. geëerd wordt.

De linguïstische paratekst werd vertaald omdat de tekst op de andere borden ook werd vertaald.

Deze tekst werd vertaald omdat het anders niet duidelijk zou zijn dat de persoon die H.E.R.B.I.E. een sleutel geeft, de burgemeester is.

In het Engels wordt het hekje gebruikt om een nummer aan te duiden. In het Nederlands is dit gebruik minder gekend, maar omdat de tekst zo enorm klein is en van weinig of geen belang is binnen het verhaal, werd de tekst onvertaald gelaten.

Deze tekst werd vertaald omdat het anders niet duidelijk zou zijn dat de persoon die H.E.R.B.I.E. een sleutel geeft, de burgemeester is.

De verbale boodschap van de linguïstische paratekst is niet noodzakelijk om de rest van het verhaal te begrijpen. Uit de prentjes is duidelijk dat Franlin naar het dak loopt. Om verwarring met het Nederlandse woord roof te voorkomen werd ervoor gekozen om de linguïstische paratekst roof te vertalen naar het Nederlandse dak.

Net als in het Engels brengt een vraagteken in het Nederlands een gevoel van verwarring en verbazing met zich mee. Het vraagteken werd dus gewoon behouden.

"Suspects" is de titel van een lijst met verdachten. Enkel wanneer de titel wordt vertaald, zal voor de lezer duidelijk zijn waarom net deze namen op de lijst staan.

De woorden op deze lijst zijn belangrijk voor het plot en moeten dus worden vertaald. In het Nederlands werd er, net als in het Engels, een informeel woord gebruikt.

Stripverhaal	Vertaal-	Vertaling	strategie
Linguïstische paratekst			
pagina / frame			
Dad		vertalen	Pap
pagina 3 / 1b+2b+3b+4b			
Uncle Ben		vertalen	oom Ben
pagina 3 / 1b+2b+3b+4b			
Uncle Johnny		vertalen	oom Johnny
pagina 3 / 1b+2b+3b+4b			
?		onvertaald laten	?
pagina 2 / frame 2			
[wiskundige formules]		onvertaald laten	[wiskundige formules]
pagina 2 / frame 2			
root beer	vertalen	wortelbier	
pagina 2 / frame 3			
out to lunch		vertalen	verstand op nul
pagina 2 / frame 4			

Verantwoording

De woorden op deze lijst zijn belangrijk voor het plot en moeten dus worden vertaald. In het Nederlands werd er, net als in het Engels, een informeel woord gebruikt.

De eigennaam werd onvertaald gelaten, terwijl het woord uncle wel werd vertaald naar het Nederlandse oom.

Idem vorige.

Net als in het Engels brengt een vraagteken in het Nederlands een gevoel van verwarring en verbazing met zich mee. Het vraagteken werd dus gewoon behouden.

Wiskundige formules zijn universeel en behoeven daardoor geen vertaling.

Root beer werd vertaald omdat ook de opschriften op andere voedingsmiddelen (waaronder powdered sugar) werden vertaald. Er werd gekozen voor een zeer letterlijke vertaling in plaats van een culturele adaptatie om zo weinig mogelijk afbraak te doen aan de Amerikaanse culturele setting. Root beer is niet gekend in het Nederlandse taalgebied, waardoor er niet echt een vertaling voor bestaat. Culturele adaptatie toepassen en de naam van een andere Amerikaanse bruine frisdrank op het label zetten, zoals bijvoorbeeld Cola, was een voor de hand liggende optie. Toch werd er voor de letterlijke vertaling wortelbier gekozen om voor de lezer nog eens extra te accentueren dat het verhaal zich niet in België/Nederland afspeelt.

Deze uitdrukking moet worden vertaald omdat het anders niet duidelijk is dat Johnny zijn verstand op nul staat. Bovendien zou het vreemd zijn wanneer Johnny Nederlands zou spreken maar in het Engels zou denken. De uitdrukking "out to lunch" kan niet letterlijk vertaald worden omdat "lunchen" in het Nederlands niet de betekenis van "onaandachtig zijn" heeft. Uiteindelijk werd gekozen voor verstand op nul, waardoor de dubbele betekenis van de Engelse uitdrukking helaas verloren gaat.

Stripverhaal	Vertaal-	Vertaling
Linguïstische paratekst		strategie
pagina / frame		
Speed Demon		
Oil		vertalen
	olie	
pagina 2 / frame 5		
pagina 2 / na frame 5		
pagina 4 / frame 1		
pagina 4 / frame 2		
pagina 4 / frame 3		
pagina 4 / frame 4		
Ocean-Ape Escape		
Fantastic Four		onvertaald laten
	Fantastic Four	
pagina 1 / frame 1		
<hr/>		
super ocean-apes		onvertaald laten
	super ocean-ape	
pagina 1 / frame 3		en vertalen
<hr/>		
just add water!		Vertalen
	groeien in water!	
pagina 1 / frame 3		
Turkey Trouble!		
?		vertalen
	?	
pagina 1 / frame 5		
<hr/>		
dinner stasis		vertalen
	avondmaal bewaarstraal	
pagina 4 / frame 5		
pagina 3 / frame 1		

Verantwoording

Aanvankelijk werden alle opschriften op objecten onvertaald gelaten. Bij een eerste revisie bleek echter dat het een vreemd effect gaf wanneer de personages Nederlands spraken maar alle opschriften in het Engels waren. Franklin en zijn familie leken wel allochtone inwoners van New York. Het leek alsof zij in een gebied woonden waarvan zij de taal niet spraken. Om dit probleem te verhelpen werden de meeste opschriften naar het Nederlands vertaald. Soms werd er omwille van onder meer betekenisverlies, cultuurverlies en humorverlies voor geopteerd om opschriften onvertaald te laten of slechts deels te vertalen. Bovendien is het best grappig dat H.E.R.B.I.E. olie drinkt. Deze grap zou misschien verloren gaan bij het onvertaald laten van het woord oil.

In deze stripvertaling werden alle eigennamen in de mate van het mogelijke behouden. De naam van superheldengroep Fantastic Four werd niet vertaald. De Fantastic Four hebben dankzij twee succesvolle Hollywoodfilms al heel wat naambekendheid verworven in het Nederlandse taalgebied. Het superheldenkwartet is reeds gekend onder zijn Engelse naam, waardoor het vertalen van de naam een vreemde vertaalkeuze zou zijn.

Het tweede deel van deze productnaam werd vertaald om verwarring later in het verhaal te vermijden. De beeltenis van de super ocean apes lijkt niet sterk op deze van apen en de lezer zal misschien verward raken wanneer hij of zij enkele frames later leest dat Franklin klaagt dat het eindresultaat niet op een aap lijkt. Er werd voor aap in plaats voor mensaap geopteerd als vertaling voor ape om plaatsgebrek te voorkomen.

Deze zin is belangrijk binnen het plot. Enkele frames na het verschijnen van deze zin, staart Franklin moedeloos naar een visbokaal. Zonder de informatie dat de Super Ocean-Apen in het water groeien, zal de lezer niet begrijpen waarom Franklin naar de visbokaal staart.

Net als in het Engels brengt een vraagteken in het Nederlands een gevoel van verwarring en verbazing met zich mee. Het vraagteken kon dus gewoon worden behouden.

Deze linguïstische paratekst is niet erg belangrijk binnen het plot. Uit tekst in de ballonnen is duidelijk dat de kalkoenen Franklin en H.E.R.B.I.E. willen opeten. Maar om incoherentie met andere verhalen te voorkomen, werd deze tekst toch vertaald.

**Bijlage 2: overzicht van de taalhumor uit
Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat**

idiom

Chill out, H.E.R.B.I.E. Before you know it we'll be-- GOING RIGHT UP YOUR FATHER'S NOSE!!!

Relax H.E.R.B.I.E. Voor je 't weet zullen we-- JE VADER BIJ DE NEUS NEMEN!!!

That thing is working like a-- --breeze?

Er is geen vuiltje aan de-- lucht?

... but let's see what happens when I turn up the-- -- JUICE!

..maar 't kan beter. Dat staat als een paal boven-- WATER!

After all, it is usually you who has me running in circles.

Normaal ben jij het die mij de muren doet oplopen.

But I guess nobody ever wins without getting their hands a little dirty...

Maar als je wil winnen, moet je het spelletje vuil spelen...

So close... but still so far to go...

Bijna... maar nog een lange weg te gaan...

vaste uitdrukking

Oh, no! Dad's weather-maker is toast!

Oh nee! De weermaker is naar de maan!

You da bomb, Franklin!

Je bent 'n knaller, Franklin!

homonymie

Not cool.

Niet cool.

Behold! The wonder of science that only a true genius like my father could possibly-- --produce?

Van mijn vaders geniale knutselwerk pluk ik maar al te graag de-- vruchten?

Oh, just chill, H.E.R.B.I.E.!

Ach, doe cool, H.E.R.B.I.E.!

I think your chances of that are pretty small, buddy.

Volgens mijn is je slaagkans erg klein, makker.

metafoor

How come you're always such a big-- --baby?

Waarom gedraag jij je altijd als 'n grote--baby?

homofonie

Trust me, we'll be back home with a sack of gifts before you can sing Silent Night-- --HOLY
KNIGHT!!!

Geloof me, we keren terug met 'n berg cadeaus nog voor je kan zingen van "Stille Nacht-- HEILIGE
WACHT!!!

humor uit intratekstuele verwijzingen

homonymie

Don't worry... once yer a big guy like me, you can eat all the junk you want!

Kop op... van zodra je 'n grote kerel bent zoals ek, mag j' echt alles eetn!

And once I'm big, no one will be able to tell me what I can't do!

En eens ik groot ben, kan niemand me nog iets verbieden.

The tube says that it "amplifies the kinetic energy of any impact with explosive results!"

Het "versterkt de kinetische energie van elke impact, met explosief resultaat!"

vaste uitdrukking: phrasal verb

Let's just say that after today's game, everyone will be totally blown away by my performance!

Laten we gewoon zeggen dat ik vandaag iedereen van zijn sokken ga blazen met mijn prestatie!

homofonie

I know just the thing to solve-- or rather dissolve-- this dilemma!

Ik weet precies hoe we dit probleem letterlijk kunnen "oplossen"!

idiom

It's always just gloom and -- doom?!

Jij? Jij ben tot verveling ge--DOEM-d?!

vaste uitdrukking

Time for this story to unfold...

Verhaal, ontplooi u!

They say nothing comes to life quite like a good story...

Ze zeggen dat niets zo tot leven komt als een goed verhaal...

Taalhumor die voortkomt uit een link met de context

idiom of vaste uitdrukking werd aangepast aan de context

idiom

Hold onto your bolts, buddy...

Zet je schrap, maatje...

Don't count your caviar before it hatches!

Verkoop de huid van de inktvis niet voor ie geschoten is!

Geez! I almost forgot I was gonna read Katie's mind before you went all nuts & bolts!

Jeetje, ik was bijna vergeten dat ik Katie's gedachten ging lezen voordat jij tilt sloeg!

idiom of vaste uitdrukking wordt gebruikt in zijn originele vorm

idiom

We gotta fly this coop!

We moeten wegvliegen uit dit nest!

Don't blow a gasket, H.E.R.B.I.E. !

Loop zo niet te sputteren, H.E.R.B.I.E.!

vaste uitdrukking

Mom is totally gonna roast me for this one...

Mam rijgt me aan het spit als ze dit ziet...

You've got a lot more cleaning to do before you go anywhere-- hot or cold!

Je hebt nog een berg opruimwerk voor je ergens heen kan-- warm of koud!

homofonie

Later, birdbrains.

Daag, uilskuikens.

Overige

homonymie

She's going to crush me! And here I thought she just had a crush on you...

Ze gaat me doodtrappen! En ik die dacht dat ze je ging doodknuffelen...

Are you okay, Frankie? I mean, you were falling really fast! You know what, Katie? I think I still am!

Gaat het, Frankie? Ik bedoel, je was bijna in de hemel beland! Weet je, Katie? Daar ben ik al!

The kind of "pop" that could only come from my pop!

Het soort knal dat je alleen in m'n vaders lab vinden zal!

Well, they did say they wanted to HAVE YOU as a part of their feast...

Nu, ze zeiden wel dat je deel zou uitmaken van hun maaltijd...

Show & tell really does stink!

"Toon & vertel" is echt rot!

verspreking

I reminded you time and time again to-- "time"? -- That's it H.E.R.B.I.E.! You're a genius!

All we need is time! + And to all a good time!

Ik heb je ruim op tijd herinnerd aan-- Op-"tijd"? Dat is het, H.E.R.B.I.E.! Je bent 'n genie! We hebben "tijd" nodig! + ...heb een LEUKE TIJD!

This gizmo must be broken... .. and it looks like I'm about to get broken, too!!!

Dit gadget is vast stuk... en zo te zien ben ik dadelijk ook "stuk"!!!

I think she likes me. I mean, sometimes she really acts like she likes me! [...]

Ik denk dat ze me leuk vindt. Ik bedoel, soms lijkt het echt alsof ze me leuk vindt! [...]

[...] But when I asked her if she likes me, she starts acting like she doesn't like me! Women!

[...] Maar wanneer ik haar vraag of ze me leuk vindt, doet ze alsof ze me niet leuk vindt!

We know how much you've wanted a pet and--. You got me a dog? No -- even better! An ALIEN dog?! [...]

We weten hoe graag je een huisdier wil en --. Is het een hond? nee--nog beter! Een ALIEN hond?! [...]

[...] A Chihuahua? It's your very own hamster! What do you think, honey? I think it's not a dog...

[...] Een chihuahua? Het is je eigen hamster! Wat denk je, lieverd? Ik denk dat het geen hond is...

klankspel

Sadly, he's more high-strung than he is high-tech.

Helaas is ie eerder een lafbek dan hightech.

overdrijving

Because you're my bestest pal in the whole wide world and the only one smart enough to save the day?

Omdat je m'n beste maatje bent in de hele wijde wereld en alleen jij slim genoeg bent?

They have awesome powers and have saved the world like, a billion times!

Ze hebben bangelijke krachten en hebben de wereld wel 'n miljoen keer gered!

idiom

Out of sight... out of my mind...

Uit het oog... uit mijn arme hart...

Bijlage 3: vertaling van
Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Microscopisch

De Fantastic Four.

Het is niet zomaar een superheldenfamilie, 't is mijn familie!

Ze hebben bangelijke krachten en hebben de wereld wel 'n ziljoen keer gered!

Ik? Ik kom niet eens onder m'n wetenschapshuiswerk uit zonder 'n kou te veinzen!

Sorry, Franklin, maar je vaders med-tech zegt dat je kerngezond bent.

Maar, Mam! Ik ben doodziek! Ik zweer het!

Ik moet... euh... 's nachts snotteren, niezen, hoesten, ik heb pijn...

... hoofdpijn... euh... koorts...

Leuke poging, lieverd... maar steel volgende keer je symptomen van een reclamefilmpje dat ik niet ken.

Hup, tijd om terug aan de slag te gaan!

Wetenschap kan superleuk zijn als je de dingen van dichtbij bekijkt. Kijk maar naar je vader.

DE MICROSCOPISCHE WERELD

"dichtbij", he?

DE MICROSCOPISCHE WERELD

snif

Het pratende blikje achter me is H.E.R.B.I.E. Hij is 'n oppasser, gebouwd door Pap.

Helaas is ie eerder een lafbek dan hightech.

Vraag: Waarom zijn we in je vaders lab terwijl je huiswerk in je kamer ligt?

Mam wil dat ik die stomme "microscopische wereld" studeer, he?

Bevestigd.

En ze zei dat wetenschap "superleuk was" "van dichtbij", he?

Bevestigd.

Wel, da's dan precies wat ik ga doen!

Vaders micropod kan ons krimpen om alles van dichtbij te bekijken!

Klinkt logisch, maar ik kan dat niet toestaan.

Mijn hoofdfunctie is zorgen dat jij niet in de probl...

RAAK DIE KNOPPEN NIET AAN!

Dus, hoe werkt dit di...

OH! HIER GAAN WE!

KRIMP

Alarm! Alarm! We werden gekrompen en zijn nu kleiner dan een stofje!!

Dit is-- dit is--

Zo.

Cool.

Maak ons onmiddellijk weer normaal, Franklin Richards!

Kom op H.E.R.B.I.E.! Doe niet zo saai!

Ik bedoel, wat kan er mis--

--loooooopppeeeennn

DIT IS ONAANVAARDBAAR!

ACTIVEER NOODSIGNAAL--

Nee! Wacht! Ik kan dit!

Ik zoek enkel nog de juiste knop.

Nee, niet deze...

...hoest...

ALARM!ALARM!

Relax, H.E.R.B.I.E. Voor je 't weet zullen we--

--JE VADER BIJ DE NEUS NEMEN!!!

WHAAAA!

Hmm. Dat viel nog mee.

Viel nog mee? Wanneer je vader dit ontdekt, zal hij me ontmantelen!

Zal hij niet! Omdat hij dit nooit te weten zal komen.

We zijn in zijn neus! Hoe kan hij dit--

WHAA!

Een soort megamicrobe!!

HELP ME, H.E.R.B.I.E.!

ACTIVEER VEILIGHEIDSPROTOCOL 1B70.

BESCHERM FRANKLIN RICHARDS KOST WAT KOST.

Je bent nu veilig, Franklin.

Alle gevaar wordt geëlimineerd.

Oh ja?

En DAT DAN?!

KIJK UIT!!!

...stomme kou...

TIK

VLUG! NEEM DE CONTROLE, H.E.R.B.I.E.!

MAAK ONS WEER NORMAAL VOOR WE--

GROEIEN!

Wow, niet te geloven!

Inderdaad! De kans op een geslaagde landing was bijna nihil, maar ik kon het voertuig--

Nee! Niet dat!

Ik kan niet geloven dat m'n vader neuspeutert!

Maar ik kan nu alvast 'n veel beter verslag schrijven dan alle andere kinderen in m'n klas--
--oh...'k voel me niet... zo goed...

LATER...

Sorry dat ik je daarstraks niet geloofde, lieverd. Je hebt echt wel koorts.

En het ziet er naar uit dat je vader ook ziek is. Je zal het wel van hem hebben...

Ik wist dat er niets goeds zou komen van m'n huiswerk maken!

Snif

EINDE

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Dikke pret!

Hey! Ik ben thuis!

Franklin!

Oe es't met m'n favoriet familielid?

Dag lieverd!

Alles goed, oom Ben!

'k Ga gewoon 'n snack nemen en--

Sorry, Franklin. Maar je kent de regels!

Geen snacks voor het eten!

Maar Mam--

--oom Ben krijgt 'n snack!

Je moedr es de baas, knul...

Kop op... van zodra je 'n grote kerel bent zoals ek, mag j' echt alles eetn!

“4”

LATER...

Franklin Richards! Ga meteen terug naar je kamer, wil je!

Je ouders zijn naar een belangrijke meeting, en ik moet waken over je veiligheid tot ze--

He! Hoorde je dat geluid?

Het--het klonk als Doctor Doem!

Mijn systemen registreerden niets--

Je kan 't beter controleren, H.E.R.B.I.E. Je weet nooit!

Ik haat het idee dat me iets vreselijks zou overkomen... en jij de schuld zou krijgen!

Bevestigd. Ik zal het verder onderzoeken.

Blijf hier tot ik terugkom.

Al te graag...

...sukkel!

Eens kijken...

Er moet toch iets zijn dat --

MATERIEVERGROTER

ON

REV

Aha!

Hiermee moet 't lukken!

Oké... eens kijken of dit ding wel--

ZZAP

GAAF!

Het werkt!

Nog wat bijregelen, en dan is het--

--MIJN beurt!

En eens ik groot ben, kan niemand me nog iets verbieden!

ZZAP

Wow! Ik voel nu al dat 't werkt!

Dit wordt zo--

--vet?

W--wat gebeurt er?!?

Vingers te dik! Kan niet vasthouden--

Oh jee! Dit is niet goed!

H.E.R.B.I.E.!!

Ik kom eraan, Franklin Richards!

Zelfs Doctor Doem zal je niets kunnen aandoen nu ik je besch--

Waarom luister ik naar hem?

H.E.R.B.I.E.-- de materievergroter!

Pak 'm en krimp me weer tot m'n normale grootte voor ik ontplof!

SNEL!

ZZAP

Waarschuwing! Zo te zien ben je te veel gekrompen, Franklin Richards. Je bent nu een beetje kleiner dan voordien!

Sta stil terwijl ik--

NEE! Ik ben oké H.E.R.B.I.E.! Echt! Maar toch bedankt!

EVEN LATER...

Weet je, makker... 'Et valt me nu pas op, moar 't lijkt alsof je dunner wordt!

Ek weet da' je Mam "nee" zei... moar als ek je nu toch 's 'n kleine snack geef. Ons geheim!

Euh...nee bedankt, oom Ben.

Ik let op m'n lijn...

EINDE!

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Veggiedag

...Ik bedoel, de anderen hun spullen voor "toon & vertel" zijn altijd superstom! Echt rot!

Dus ik dacht dat, vermits mijn Pap altijd de coolste gadgets uitvindt, ik misschien iets van jou kon tonen deze week!

Dus... Wat denk je?

...stel de chlorofilter bij...

Hij hoorde geen woord van wat ik zei, he?

Bevestigd.

Opnieuw dan maar...

PAP!

Heu?

Oh-- sorry, Franklin! Ik was net de laatste hand aan 't leggen aan m'n nieuwste uitvinding.

Het kan simpel organisch materiaal veranderen in eetbare dingen--zoals groenten en fruit.

Dit kan hongersnood misschien voorgoed uit de wereld helpen!

Dat is prima! Bedankt, pap!

Heu? Waar is ie heen?

LATER...

...en deze vond ik op het strand in Florida... en deze vond ik op het strand in...euh...Florida...en deze vond ik...

zucht

...en ze doet zelfs pipi als je op haar buikje duwt! Kijk!

Iew!

Oké, Franklin, zou je ons willen tonen wat jij meebracht voor "toon & vertel"?

Eindelijk!

Jullie zullen versteld staan!

Dit is 'n supergaaf apparaat, gemaakt door m'n vader.

Hij zegt dat het je minder hongerig maakt.

Nee, wacht... hij zei dat het groenten en fruit belangrijk maakt!

Nee... da's onmogelijk...

Wat zei hij dan? Het lost Hongaarse problemen op...?

Als je niet kan vertellen hoe het werkt, waarom toon je het ons dan niet gewoon?

Daarom heet het dan ook "toon & vertel"!

Goed idee, mw. Dingleheimer!

ZAP!

Kijk! Van mijn vaders geniale knutselwerk pluk ik maar al te graag de--

PLOEF!

--vruchten?

Ookééé...

Dit is niet goed...

H.E.R.B.I.E.! Kom snel!

Mijn klas zit diep in de puree!

Begrepen, Franklin Richards! Alle systemen actief!

Vraag: wat is de dreiging?

Diablo?

Goom?

De Skrulls?!

Erger.

Fruit.

Logica niet erkend.

Hoe kan fruit gevaarlijk zijn voor jou en je klasgenoten?

Wel... mijn klasgenoten... euh... zijn min of meer...

Hoe zal ik zeggen?

Ze zijn het fruit.

Ik begin me af te vragen waarom je ouders je eigenlijk nog het huis uit laten...

Wacht! Ga niet weg, H.E.R.B.I.E.!

Ik... ik heb hulp nodig om ze terug te veranderen!

En hulp is precies wat ik ga halen! Blijf hier...

... en zorg ervoor dat niemand opgegeten wordt!

EVEN LATER...

Vrees niet! Ik ben er weer, Franklin Richards!

Dat werd tijd!

Ik begon heel hongerig te worden...

Ieuw! Waarmee besproei je hen, H.E.R.B.I.E.? Dat stinkt verschrikkelijk!

Een anti-mutagene stof gemaakt door je vader. Het hoort celveranderingen terug te draaien met

98.23% doeltreffendheid.

Hij noemt het Ontmeststof.

98.23%?

PLOF!

Wel, Franklin... ik weet nog steeds niet zeker wat je machientje doet...

... ga maar gewoon terug zitten.

Ieuw, goor! Wat is die stank?!

Zo te zien had ik gelijk...

“Toon & vertel” is echt rot!

Oh, trouwens, Chester...

...misschien moet je jouw 1,77% laten nakijken...

Heu?

EINDE!

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Weer of geen weer

Mam, ik en oom Johnny gaan buiten spelen!

Jep, relax jij maar, zussie! Ik zal goed op Franklin passen en--

Wacht 'ns even, jongens...

Voor zover ik weet is de zomer in New York City niet bepaald ideaal om te sleeën!

Daarom hebben we dit uit Paps lab geleend!

Dit komt niet goed, knul.

Reed z'n nieuwe weergenerator? Weet hij hiervan?

Euh, nee. Maar hij zei dat ie nog moest worden getest, dus--

Weet je, Johnny, soms ben jij nog erger dan Franklin!

Ik kan je wel horen, he!

Goed dan... had toch wel iets beters te doen!

Franklin-- ga dat teruggeven aan je vader, en daarna op naar je kamer!

Je hebt nog een berg opruimwerk voor je ergens heen kan-- warm of koud!

Welkom terug, Franklin Richards.

Je verdere hulp bij het opruimen van je kamer zou enorm gewaardee--

Sorry, H.E.R.B.I.E.! Nieuw plan!

Breng dat meteen terug naar je vader! Dat is geen speelgoed!

Ach, doe cool, H.E.R.B.I.E.!

Koel doen? Mijn programma kent "koel" niet!

BIEP

Dat neem ik terug.

Ja... dat dacht ik al.

Kom op! Laten we plezier maken!

Alarm! Volgens mijn sensoren is dit lokale weersysteem zeer onstabiel.

Het apparaat moet uit, nu metee--

PLETS

Wees 'ns niet zo ongerust! Er is geen vuiltje aan de--

--lucht?

Waarschuwing! Roest op gewrichten!

Franklin Richards, je onmiddellijke hulp is nodig!

Heb ik dan al niet genoeg misdaan?

Zo, deactiveer de--

KRAAAK

--1010101011!

Oh nee! Paps weermaker is naar de maan!

WAT NU?!?

BLIJF KALM!

Nu het aanstuurapparaat stuk is, zou de storm snel moeten gaan liggen.

Hoe snel?!?

NU.

SMAK!

OEF!

101011!

Oh, man! Wat 'n zootje!

We moeten deze zoi opruimen voor mam--

KLOP KLOP

Franklin?

Alles oké, lieverd?

Ik hoorde rare geluiden en wilde zeker zijn dat alles--

Franklin Benjamin Richards--

--wat heb jij hier aangericht, jongeman?!

Ik dacht dat je je kamer zou opruimen! Hier lijkt wel een tornado te zijn voorbij geraasd!

Je hebt geen idee, Mam...

...echt niet!

EINDE!

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Heilig kloontje

"New York is op Halloween te gevaarlijk voor kleine jongetjes", zegt ze.

"Je hebt al die snoep toch niet echt nodig", zegt ze.

"Ik maak wel gelatinepudding voor je", zegt ze.

Ja... goed idee, Mam...

Franklin Richards, ik--

Wat in hemelsnaam ben je nu weer van plan?

Hey, H.E.R.B.I.E.! Moet je zien!

Pap zei dat deze helm klonen kan maken uit anorganische stoffen...

...dus ik dacht: dan kan 'k mama's gore gelatinepudding toch nog benutten!

Wel, ik mag de straat niet op voor "snoep of je leven"...

ZAP

...maar ze zei nooit iets over hén!

TRICK OR TREAT

--voel me rot nu ik geen snoep kan gaan verzamelen met Franklin... maar we moeten naar 'n meeting met de burgemeester--

Daag, Mam!

Tot straks, schat!

Voorzich--

--tig?

FRANKLIN!

Euh... is alles oké, Mam?

Ging jij net--

Ik dacht dat ik--

Je-- je bent hier nog!

Natuurlijk!

"Waar zou ik anders zijn?"

LATER...

Zoveel snoep, en dat zonder een vinger uit te steken?!

Waarom heb ik dit niet eerder bedacht!

Het is tijd om het bewijsmateriaal binnen te spelen voor Mam en Pap terugkomen--

--HE!

Wat doen jullie?! Stop ermee!

Echt niet, gast!

Onze buit, voor onze buik!

MMMmmMM!

Maar die zijn voor mij!

Zij zijn "jou", weet je nog?

Of toch een gelatineuze kopie ervan...

Omdat ze gekloond werden uit jou, gedragen ze zich ook automatisch als jou.

Leg die snoep neer, flubberige freaks!

Af, klonen! Af!

Waarom luisteren ze maar niet naar mij?

Ik stel me vaak diezelfde vraag...

H.E.R.B.I.E., we moeten ze stoppen voor ze--

KRAK

BAM BAM BAM

--de suiker ze nog actiever maakt en ze je kamer vernielen?

NEEE! Voor ze al mijn zuurverdiende snoep opeten!!

POOOING

NJAM NJAM NJAM

He! Waar denk je heen te gaan, H.E.R.B.I.E.?

Naar de keuken.

Euh... moest je 't nog niet doorhebben, dit is niet echt het moment voor 'n snack!

A) Robots "snacken" niet.

B) Ik weet precies hoe we dit probleem letterlijk kunnen "oplossen"!

Wat? Je hebt soep gemaakt voor hen?!

Niet echt...

... maar omdat kokend water de gelatine weer vloeibaar maakt, kan ik soep maken ván hen!

Ieuwwww...en cool!

PLOOONS

Hier, ik zal helpen!

PLENS

Nooit gedacht dat ik dat uit jouw mond zou horen...

En nu deze kleverige smurrie opruimen voor je ouders terugkomen!

Krijg nou wat. Misschien is er toch niet altijd plaats voor dessert...

EVEN LATER...

Dag lieverd! We zijn terug van onze meeting!

Ik zag dat alle gelatinepudding op is. Zal ik er nog wat maken?

Nee bedankt, Mam. Ik heb denk ik genoeg van dat spul op voor 'n heel leven...

...of twaalf!

EINDE!

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Kersttijdreis

Kijk 'ns naar al die spullen met mijn naam erop, H.E.R.B.I.E.! En de Kerstman moet nog komen!

Morgen wordt de beste Kerstmis ooit!

'n Vroege start kan geen kwaad, toch?

Negatief, Franklin Richards.

Eens je de cadeautjes voor je familie onder de boom hebt gelegd, moet je meteen weer naar bed.

Alleen dan kan de aangestelde: de Kerstman zijn levering voltooien.

Je hebt toch wel cadeautjes voor de familie gekocht?

Ik ging er net aan beginnen...

Op kerstavond?

H.E.R.B.I.E., wat moet ik doen?

Reken niet op mij voor hulp, jongeman.

Ik heb je ruim op tijd herinnerd aan--

Op "tijd"?

Dat is het, H.E.R.B.I.E.! Je bent 'n genie!

We hebben "tijd" nodig!

Ik moet echt leren mijn volume te dempen...

STAAK JE PLANNEN!

Je weet dat je vaders tijdsplatform verboden terrein is!

Alsof dat me ooit al tegenhield.

Dit was bovendien jouw idee!

Mijn idee--?

We reizen 'n dag of twee terug in de tijd, kiezen cadeautjes uit, en keren dan terug naar het tijdstip van vertrek!

Het zal lijken alsof we nooit weg waren!

Maar--

Geloof me, we keren terug met 'n berg cadeaus nog voor je kan zingen van "Stille Nacht--

TIJDSPRONG!

--HEILIGE WACHT!!!"

Welk soort heckserij--?!

In positie, mannen! Camelot wordt aangevallen!

Camelot?! Ga weg! Dan bent u vast koning Arthur!

Ik ben Franklin-- Heer Franklin! En dit is mijn schildknaap, H.E.R.B.I.E.

"We reizen gewoon 'n dag of twee terug..."

Wow! Dit is te gek!

Ik heb zoveel over u en uw Ridders van de Ronde Tafel gelezen! Waar ik vandaan kom, is uw moed

legendarisch!

En waar, mijn jonghe vriend, komt ghij dan vandaan?

De toekomst.

Deuh.

De... De...?

Heu? In de verhalen leken ze veel dapperder...

Franklin Richards-- we moeten NU terug naar onze tijd!

Wie weet welke schade we kunnen toebrengen aan het tijdruimtecontinuüm als we niet--

--LEG DAT NEER!

Dat zwaard is veel te gevaarlijk om mee te spelen!

Weet ik...

...net daarom dat oom Johnny het geweldig zou vinden!

EXCALIBUR

H.E.R.B.I.E., denk jij wat ik denk?

Kans: onbestaande.

Zet je schrap, maatje...

1783

"...want dit wordt het grootste winkeluitje uit de geschiedenis!"

Dank je wel om dit één-dollarbiljet te signeren, Mr. Washington.

Ik kan het niet ontkennen...

...ik ben echt 'n knappe president!

Yeehaa! Bedankt, Mr. The Kid.

Da's okay, kleine partner!

Euh, merci Mr. Degas.

Tante Alicia zal uw kunstig ballerina-beeldje prachtig vinden!

De rien, mon petit ami!

H.E.R.B.I.E. 3000

Dank u, toekomstige ik!

No problemo... Heb vader dit al 5 keer cadeau gedaan en hij vindt 't steeds tof.

Euh... hoe zeg je "bedankt, Toet" in het Oud-Egyptisch?

(symbolen)

GEVAAR!

VIJANDIGE WEZENS GEDETECTEERD!

Wat? Dit kleintje? Je maakt 'n grapje, toch?

Waarom gedraag jij je altijd als 'n grote--

--baby?

RRROOAAAWWRR!

Keer onmiddellijk terug naar het tijdsplatform, Franklin Richards!

Maar de cadeaus-- ik moet ze gaan halen!

BAF

Of... we kunnen ze ook hier laten...

Haal ons hier weg, H.E.R.B.I.E.-- voor we op het kerstmenu belanden!

TIJDSPRONG!

Geen cadeaus-- en het tijdsplatform is om zeep!

Wat moeten we nu doen?!

Mijn advies: slapen.

DE VOLGENDE OCHTEND...

--spijt me zo dat ik geen cadeautjes heb.

Ik... Ik heb het flink verknald, he.

Cadeautjes zijn niet nodig, Franklin!

Maar ik wel...

De feestdagen draaien om het gezellig samenzijn met de familie.

Bovendien, 'et mooiste cadeau ooit, da' ben jij!

Vrolijk kerstfeest iedereen...

...heb een LEUKE TIJD!

EINDE!

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Mijn diner met Doem(bots)!

Het eten is klaar, Franklin Richards!

Je ouders zijn niet thuis, maar--

--jij blijkbaar ook niet.

Waar zou hij kunnen z--?

Moet ik me dat nog afvragen!?

EXTREEM GEVAAR! NIET OPENEN!

Hoi, H.E.R.B.I.E.!

Vraag: Wat doe je hier?

Het eten wordt koud.

Hoe? Is dit niet de keuken? Foutje.

Dit deel van je vaders lab is strikt verboden terrein.

Pfff, Pap heeft je duidelijk gebouwd als mijn oppasser, niet "voor de lol".

Ik? Ik leef voor het avontuur en de kick van het onbekende!

OPEN

Jij? Jij bent tot verveling ge--

--DOEM-d?!

Hoofdprogramma initiëren...

ZZAP!

ZZZAP!

ZZZAP!

ZZZAP!

Vernietig Fantastic Four.

Vernietig hoofdkwartier.

ALARM! ALARM!

DOEMBOTS GEACTIVEERD!

Je moet me in 't vervolg echt beter in de gaten houden, H.E.R.B.I.E.!

Vrees niet, Franklin Richards.

Ik zal het noodsignaal activeren en je ouders zullen--

Versterking is niet nodig, maat...

...ik heb alles onder controle.

We zullen die mislukte Dr. Doem-imitaties eens laten zien wie hier de baas is.

Technisch gezien ben ik dat... Niet dat het iets uitmaakt...

Vernietig!

ZZZAP!

Tijd om aan te vallen.

Weet je eigenlijk wel wat dat ding doet?

Nop... maar mijn vader kennende, is het vast een of andere supercoole hightech laser!

En deze dom-bot gaat nu kennis maken met zijn--

--BUBBELS?!

Dit kan je niet menen.

Dwaas kind.

Dr. Doem smeedde mij met zijn ijzeren vuist.

Jouw wapens kunnen me niet verslaan!

Wel als Pap nu eens gewoon een stomme laser gebouwd had...

Deze bollen zijn niets meer dan een leuk speeltje voor--

KABOEM!

Heu. Moet je nou eens zien.

Bubbelbommen.

Het soort knal dat je alleen in m'n vaders lab vinden zal!

Wel, ik hoop dat je vaders andere apparaten even effectief zijn...

...want we zullen ze nodig hebben.

Vernietig!

ZZZAP!

Je zoekt maar beter dekking, H.E.R.B.I.E., want deze gaat eraan...

...hoop ik...

Heldere lichtjes? Hoe zielig!

Doems volgelingen zullen de Fantastic Four verpletteren!

Volgens mij is je slaagkans erg klein, makker.

Hemeltje, jij zou zelfs m'n FF actiefiguren niet aankunnen!

Terugtrekken! Terugtrekken!

KRAK

Vernietig!

Sorry, Robo-eikel...

...maar de enige die mijn kamer mag slopen, ben ik!

En dat doet hij prima in z'n eentje!

Waarschuwing! Doembot nadert snel!

Dat zie ik! Maar er lijkt niets te gebeuren!

Dit gadget is vast stuk...

...en zo te zien ben ik dadelijk ook "stuk"!!!

Systeem succesvol overschreven. Ik wacht op nieuwe richtlijnen, meester.

M-meester?

Je "gadget" lijkt de Doembots hoofdprogramma te hebben gewijzigd.

Euh, ja... ik had dat zo gepland...

Wel, ik hoop dat je ook gepland hebt om dit zootje op te ruimen voor je ouders thuiskomen.

Nu je het zegt...

LATER..

Dag Mam en Pap! Was het leuk om de wereld te redden?

Niets al te spannends, zoon. Is er iets belangrijks gebeurd toen we weg waren?

Och, niet echt...

Gewoon een normale avond. 't Zelfde van altijd.

Boen!

Schrob!

Veeg!

EINDE!

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Frankie, m'n schat

Mam, ik heb een probleem...

Wat scheelt er, lieverd?

Ik heb wetenschapshuiswerk... en de leerkracht dwingt ons in paren te werken!

Franklin, je weet dat je vrienden hier altijd welkom zijn.

DING DONG

Da's het probleem! Het is geen "vriend".

't Is 'n meisje.

Hoi. Ik ben Katie Power!

Is Frankie thuis?

Sorry dat ik wegga, maar ik moet naar Franklins vader in de Negatieve Zone.

Terwijl ik weg ben, kunnen jullie--

Nee! Laat me niet alleen met haar, Mam!

Meisjes zijn vies!

Geef haar gewoon een kans, Franklin...

Wie weet? Misschien hebben jullie wel heel wat gemeen.

Dat betwijfel ik ten zeerste...

Gegroet, Franklin Richards... en jong vrouwelijk gezelschap.

Oh. My. God!

Dit ding is zo cool.

We moeten hier absoluut ons verslag over schrijven!

Eindelijk, een beetje respect!

Da's H.E.R.B.I.E. maar, m'n stomme robotoppasser.

M'n Pap heeft veel coolere spullen in z'n lab!

En we zijn terug bij af...

Zie? Ik zei het.

M'n Pap bouwt allerlei hightech gadgets die mijn familie inzet tegen slechteriken.

En hij laat jou daarmee spelen?

Euh... ja... zeker... ik weet zelfs beter dan hij hoe ze werken!

Echt? Wat doet deze?

He!

ZET ME NEER!

TOK!

OEF!

Sorry!

Ik-ik wist niet wat--

Je moet voorzichtiger zijn! Ik had in rook kunnen opgaan!

Laten we iets zoeken dat 'n beetje minder gevaarlijk is en--

Dit misschien?

Het lijkt gewoon op een soort superheldenrug--

--ZAAAAAAAK!

STOP!

ZET 'M AF!

Fiew! Dat was eng.

Dus...euh...hoe geraak ik van hier naar beneden?

Ik bedenk wel iets...

...druk gewoon NIET op nog meer knopjes!

Wat? Druk op meer knopjes?

Als jij 't zegt...

Mijn sensoren registreren een hoge energiepiek vanuit deze kamer.

Is alles--

H.E.R.B.I.E.! HELP!

Ze gaat me doodtrappen!

En ik die dacht dat ze je ging doodknuffelen...

Ik wil je geen pijn doen!

Ik wil hier gewoon--

EJECT

POOING

--UUUUUUHIT!

WOW!

Dat was me iets te nipt!

LANCEERPROCEDURE FANTASTICAR GESTART.

GORDELS VAST AUB.

"LANCEERPROCEDURE"?

WHOEHOEE!

Dit is geweldig, Franklin! Laten we ons huiswerk vergeten en gewoon lol maken!

Dit is NIET lollig!

Zie je nu wat ik bedoel?

ALARM! ALARM!

Franklin Richards in gevaar van alfa-niveau!

Dit gaat pijn doen!

Niet als het van mij afhangt!

'k Heb je!

Wow... dat was fantastisch!

Gaat het, Frankie? Ik bedoel, je was bijna in de hemel beland!

Weet je, Katie?

Daar ben ik al!

Hallo! Ik ben er ook nog!

Franklin? Katie?

Iemand?!

Zucht.

EINDE!

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Nu zie je me...

Perfect. Dit is mijn kans.

Mam en Pap zijn weg... en er is geen spoor van--

--H.E.R.B.I.E.?!

Vergeet het maar, Franklin Richards.

Je raakt die pakjes niet aan tot op je verjaardag dit weekend!

Oh, maar ik ga ze ook niet aanraken.

Ik ga gewoon deze doorkijkstraal uit Paps lab gebruiken om te zien wat erin zit!

Het opwindende gevoel bij het openen van een pakje is onvervangbaar.

Weet je zeker dat je de verrassing wil verpesten?

Uhu... eigenlijk wel.

Op "full power" moet 't lukken, toch?

Dit is knap stom!

Ik zie helemaal niks!

Ik ook niet.

HE!

WAAR BEN IK HEEN?!

Probeer kalm te blijven, Franklin!

Je moet gewoon de werking van de straal zien om te keren.

Makkelijker gezegd dan gedaan!

Het was al moeilijk genoeg om dat ding te richten toen ik het nog kon zien...

...nu het onzichtbaar is, zal richten wel heel--

--OEF!

STRUIKEL

Oké, laat ook al maar. Ik heb 'm laten vallen.

Geweldig... wat stel je voor dat we nu doen?

Ik dacht dat dat jouw afdeling was...

Vraag: Waarom moet ik jou altijd uit zulke situaties redden?

Omdat je m'n beste maatje bent in de hele wijde wereld en alleen jij slim genoeg bent?

Wel, als je het zo bekijkt...

Werkt keer op keer!

Hallo, H.E.R.B.I.E.! Ik ben terug!

Er is geen reden tot paniek! Alles is onder controle!

Franklin Richards loopt geen onmiddellijk gevaar.

Euhhh... oké...

H.E.R.B.I.E, ik--

Geen tijd, mw. Richards.

Ik moet deze... snack... naar uw zoon brengen.

Een zak poedersuiker?

Wel, dat verklaart veel...

Wat is dit?

POEDERSUIKER.

Waarom?

De bloem was op.

Ik bedoel, waarom strooi--

Oh.

Nu je tijdelijk terug zichtbaar bent, kunnen we de rest gebruiken om de doorkijkstraal te vinden!

Dat hoeft je geen twee keer te zeggen, H.E.R.B.I.E.!

Wat rommel maken betreft...

...ben je hier bij 'n echte expert!

Gelukt-- maar wat een rampgebied!

Maar goed dat Mam er niet is om--

Franklin! Ik ben thuis!

Waar ben je, lieverd?

Ik wilde je net vertellen dat ze terug is.

Oh, man! Ik kan alles dan wel weer zichtbaar maken...

...maar hoe gaan we al die poedersuiker opruimen!

Laat mij maar!

Je vader heeft me net geüpgraded om ons beiden het leven makkelijker te maken.

SLURP!

Franklin, Ik heb je overal gezocht!

Wat doe je in mijn kamer?

Niks, Mam! 'k Beloof het!

Ik was vooral niet naar m'n pakjes aan het kijken!

Welke pakjes?

Waar zijn ze h--

Ik weet zeker dat ik--

Ik zag ze--

Ha. Je zou denken dat 't arme kind nog weet dat z'n Mam onzichtbaar kan worden.

U weet wat ze zeggen, mw. Richards:

Uit het oog...

...uit mijn arme hart...

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Knalprestatie

De ballen, H.E.R.B.I.E.! Ik ga naar de grote match!

Als ik straks terugkom, zal er 'n Little League MWS voor je staan!

Kan data niet verwerken, Franklin Richards.

Hoe kan iemand met een .000 slaggemiddelde "Meest Waardevolle Speler" worden?

Maak je geen zorgen om de cijfertjes!

Laten we gewoon zeggen dat ik vandaag iedereen van zijn sokken ga blazen met mijn prestatie!

En dat is nu net waar ik me zorgen om maak...

LATER...

Vo' mij tien van die hot dogs! Extra mosterd!

Komt eraan, Mr. Thing!

HOT DOGS § 2.25

Voilà! Dat zou moeten volstaan!

Ieuw! Dit spul is zoooo goor...

Maar als je wil winnen mag je vast niet bang zijn om je handen vuil te maken...

Franklin Richards! Wat is hier gaande?

H.E.R.B.I.E.! I wist niet dat je--

I was net--

Euuhh... kan je geloven dat ik mijn bat net een likje verf aan het geven was?

SPECTRALE ANALYSEMODUS

Afgaand op de abnormaal hoge dosis energie die het uitzendt...

...is dat hoogst onwaarschijnlijk.

Oké, goed dan. Ik was m'n bat aan 't insmeren met dit goedje uit Paps lab.

Het "versterkt de kinetische energie van elke impact, met explosief resultaat"!

Leek me nuttig om enkele ballen tot buiten het veld te meppen.

IMPACTO® KINETISCHE AMPLIFICATIEGEL

Je vergeet alleen één ding. Als je wil dat de gel werkt, moet je wel eerst de bal raken--

--en daar ben je heel dit seizoen nog niet in geslaagd.

Wel, dan is 't nu vast mijn beurt, he?

SLAG EEN!

SLAG TWEE!

SLAG DRIE!

Ik haat 't wanneer ie gelijk heeft...

...eerste helft negende inning, 2 man uit, 1 in het veld. De Tigers staan 1 punt achter.

Hun laatste hoop is Franklin Richards-- die vandaag al 6 strikeouts verzamelde!

't Was goed zolang het duurde, jongens...

He.

Ik dacht dat jouw familie "fantastic" was, jochie...

Zijn we ook!

KLABOEM!

HOMERUN!!!

De Tigers nemen de leiding dankzij een recordslag van Franklin Richards!

Jaa!

Je bent 'n knaller, Franklin!

BOEM!

Wow.

Dat kan je wel zeggen.

TWEEDE HELFT VAN DE NEGENDE INNING...

125

Ik krijg deze smurrie niet van m'n handen, H.E.R.B.I.E.!

Wat moet ik nu doen?!

Als ik een bal moet vangen, ontplof ik!

Misschien had je daaraan moeten denken voor je besloot het spelletje vuil te spelen.

Maar wanhoop niet. De kans dat de bal recht op jou afkomt is oneindig klein.

Hoe klein?

Vreemd genoeg, precies even klein als de kans dat jij een homerun slaat...

PATS!

--slaat diep in het rechtsveld!

OH, NEE!

Ik moet toch echt mijn statistiekunit laten herkalibreren...

Oké. Als ik deze bal vang, word ik een held! Met trofee en al...

Maar dat spul op mijn handen gaat "boem" doen.

Als ik 'm niet vang, dan komt er geen explosie...

...geen winst, geen trofee en geen held!

Wat moet ik doen?! Denk, Franklin! Denk!

Oom Ben zegt altijd, "Wie niet waagt, niet wint"...

of dat hoop ik toch...

KRAKA-BA-DOEM!

Gelukt! Ik maakte de juiste keuze en--

--AUW!--

--het was de opoffering waard!

Of dat zou het toch geweest zijn als je de bal niet had losgelaten.

TWEE PUNTEN! DE COMETS WINNEN!!!

Kut.

Volgend jaar beter, Franklin Richards.

Misschien is je lesje van vandaag tegen dan bij je doorgedrongen.

Waarom zo lang wachten?

Kinderrugby begint over 'n paar weken-- en ik wed dat deze smurrie beter werkt om fieldgoals te trappen...

zucht

EINDE.

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Een inktzwarte dag

Tijd voor je snack, Franklin Richards.

Zet maar op bed, H.E.R.B.I.E. Ik ben druk bezig met m'n wetenschapshuiswerk.

Vraag: Heb je je hersengolven per ongeluk weer gewijzigd?

Wat kan er nou voor zorgen dat jij huiswerk boven snacks verkiest?

Simpel! Dit!

Het heet Architeuthis-- de reuzeninktvvis!

Volgens mijn boek zagen zeelieden hen soms aan voor zeemeerminnen of zeemonsters!

Niet te geloven! Ik mag 'n verslag schrijven over een echt, levend zeemonster!

Misschien is school minder erg dan ik dacht...

Er is heel weinig wetenschappelijk bewijs dat de reuzeninktvvis echt bestaat.

Info vinden voor je verslag zou wel eens zo goed als onmogelijk kunnen zijn.

Heb je dan niets bijgeleerd als lid van de Fantastic Four-familie?

Regel nr. 1: niets is onmogelijk!

Dus, misschien zwemt de inktvvis daarbuiten wel ergens rond...

...en als dat zo is, zullen wij 'm vinden!

FANTASTI-BOOT

EVEN LATER...

Afgaand op je boek, naderen we een locatie waar de reuzeninktvvis in de loop der jaren vaak gezien zou zijn.

Afdaling begint.

PLOONS

Je verbaast me, H.E.R.B.I.E. Ik had verwacht dat je al snel rechtsomkeer zou maken!

Helaas is een van mijn hoofdfuncties je te steunen bij je academische inspanningen.

En omdat dit er technisch gezien een is, is het tegen mijn programmering om de missie af te blazen.

Je zal daar nog blij om zijn, makker!

Want het meest geweldigste wezen op aarde kan nu echt elk moment opduiken.

EEN UUR LATER...

...echt elk moment nu...

NOG EEN UUR LATER...

Of niet.

Oké, misschien had je gelijk, H.E.R.B.I.E. Misschien bestaat er niets zoals --

BOEM!

--EEN REUZENINKTVVIS?!

ALARM! ALARM!

Ik had hier echt beter over moeten nadenken...

FANTASTI-BOOT

Haal ons uit het water, H.E.R.B.I.E.! NU! Hij sleurt ons de diepte in!

Stuwkrachtomkering faalt. De inktvis is te sterk!

We moeten toch iets doen! Is dit ding niet uitgerust met wapens?!

Dit is een onderzoeksschip.

Die knopjes waar jij op drukt activeren sonarsignalen, bedoeld om met zeewezens te communiceren.

Probeer eens iets anders...

...tenzij je verwacht dat een vriendelijke vis je komt redden!

Weet je, H.E.R.B.I.E....

...misschien is dat zo gek nog niet!

BAM!

Het beest heeft ons gelost!

Misschien kunnen we weggelopen!

Verkoop de huid van de inktvis niet voor ie geschoten is!

HIJ KOMT TERUG!

SPRITS!

Alle systemen online.

Terugreis begint.

We zijn gered!

Ja... ja, inderdaad!

Bedankt, Squid Kid...

Wacht--wie?!

DE VOLGENDE DAG...

Franklin Richards! Ik heb vol spanning gewacht op je thuiskomst!

Ik neem aan dat je verslag over de reuzeninktvissen je een "10/10" opleverde?

Niet echt.

Dat was vast zo geweest als ik m'n verslag niet over 'n ander zeewezen had geschreven-- Squid Kid!

Jammer dat m'n leerkracht er niks van geloofde en me een vette "nul" gaf!

Maar...

...wacht maar tot morgen, bij "toon & vertel"!

SPETTER SPETTER

EINDE!

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Goed in zijn vel

Franklin! H.E.R.B.I.E.!

Het eten is bijna klaar!

Bevestigd, mw. Richards.

De tafel is gedekt en alle accessoires zijn gewassen zoals het hoort.

Euhhh... voelt hij zich wel goed?

Misschien heeft H.E.R.B.I.E. eindelijk invloed op hem, zoals we hoopten!

Maar dan nog...

WOEHOE!

Dit is vet!!!!

Wat is hier gaande, Franklin?

Is er iets mis met H.E.R.B.I.E.?

Negatief.

Er is niets om je zorgen over te maken.

Mmh, ik moest H.E.R.B.I.E.s programmering straks maar eens nakijken.

Zeker... en die van Franklin ook, als je dan toch bezig bent, oké?.

Staaak deze nonsens onmiddellijk!

Weet je wat zo leuk is aan een robot zijn?

Als je de centrale huiscomputer beveelt een raam te openen--
dan luistert die ook echt!

Waarom kan jij dat dan ook gewoon niet doen?

Er moet een manier zijn om hem te vangen!

IDENTIFICATIE: FRANKLIN RICHARDS.

TOEGANG VOERTUIG GEWEIGERD.

Natuurlijk! Het kinderslot!

Hoe dom van me...

Computer, overschrijf slot. Beveiligingscode 192RIOS-DELTA4430.

TOEGANG VOERTUIG VERLEEND.

SYSTEEM KLAAR.

Dat klinkt al beter.

Nu mijn kleine vriend opsporen...

...voor hij ons beiden vernietigt.

De kans dat ik zo'n klein robotje vind in zo'n grote stad is kleiner dan 0.00567%

Misschien kan ik de scanner van de hover-jet instellen op zijn unieke metallische samenstelling—

KLABAM!

--of ik kan gewoon het pad van vernieling volgen.

ZAP!

ZAP!

Oeps! Het spijt me!

De Fantastic Four repareren dat wel voor je, zeker weten!

Ik vrees dat er aan jou het meeste reparatiewerk is!

Wel, pak me dan, als je kan!

Heb jij stripverhalen?

SUBWAY

Wat een verrassing...

Computer, omvormcommando voor hover-jet: "verklein"

HERCONFIGUREREN.

CHK!

WHRR!

CLK!

WOW!

Excuseer! Pardon!

Oh, nu heb je plots manieren!

Misschien is je programmering niet zo corrupt als ik dacht!

Het enige dat "corrupt" is, is dat we dit niet eerder hebben gedaan!

Til er wat minder zwaar aan en geniet!

Maar je roekeloosheid kan leiden tot onomkeerbare schade!

Maak je niet zo druk!

Wat kan er op tegen een robot?

Kijk op je radar!

TOOEET TOOEET

WHAAAAHHHH!!

Laatste kans.

TREKSTRAAL GEACTIVEERD.

STRAALOMKERING ACTIEF.

We worden geplet!

Dat laat ik niet gebeuren--

ZOEFFF!

-- je vader zou me immers demonteren als er jou iets zou overkomen, Franklin Richards!

Misschien kan je daaraan denken, de volgende keer dat je onze gedachtenpatronen wil verwisselen?

Nja... je zal wel gelijk hebben, H.E.R.B.I.E.

En daarbij, zilver is toch absoluut mijn kleur niet...

LATER...

Overdracht voltooid.

Ieders verstand zit weer in zijn eigen vat, Franklin Richards.

Oost, west, eigen lichaam best!

Vraag: Vind je niet dat er iets vreemd aanvoelt?

Misschien is de overdracht niet helemaal--

HUSSEL HUSSEL

Het feit dat je je zoveel zorgen maakt bewijst voor mij dat alles weer normaal is, H.E.R.B.I.E.

Hopelijk heb je gelijk...

NOG LATER...

IDENTIFICATIE: FRANKLIN RICHARDS.

TOEGANG VOERTUIG GEWEIGERD.

Computer, overschrijf slot. Beveiligingscode 192RIOS-DELTA4430.

TOEGANG VOERTUIG VERLEEND

SYSTEEM KLAAR.

He he, gaaf.

EINDE!

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Niet te stuiten

Die negatonfluctuator komt precies hier, H.E.R.B.I.E.

Zoals u wenst, Dr. Richards.

Hoi, Pap! Heb je eventjes? 't Is heeeel belangrijk!

Ja hoor, Franklin. Zeg het eens?

Wel, euh, Ik heb Mam gevraagd of ik een trampoline krijg, voor op het dak...

...en ze... euhm...ze zei dat het oké was voor haar als het ook oké was voor jou!

Interessant. En vertel nu eens wat ze echt zei...

...

Nee.

Sorry zoon, maar ze heeft gelijk.

Ik vrees dat je een spelletje zal moeten zoeken waarbij je niet rondstuitert op het dak van een wolkenkrabber!

KLOP

KLOP

Lukt nooit...

Apparaat staat bijna in de gewenste positie, meneer.

He-- sinds wanneer ben jij supersterk, H.E.R.B.I.E.?

Sinds nooit. Deze machine is verbonden met een moleculaire dichtheidsregelaar --hierdoor lijkt ie lichter dan lucht!

Oh, echt?

Licht genoeg om te stuiteren?

LATER...

Vader had gelijk. Dit wordt leuker dan een stomme trampoline...

Alarm! Alarm! Sensoren geven aan dat je weer iets in je schild voert!

Rustig maar, dom-I.E.!

Ik ga gewoon kijken hoe hoog ik kan springen met deze molecuulo-hoejetoeknoemt!

Doe dat ding uit, jongeman! Dat is geen speelgoed!

Geen zorgen! Ik heb de onzichtbare omheining rond het gebouw geactiveerd. Die is wel 3,5 meter hoog. Ik ben dus veilig!

Ik beloof het. Ik ga niet te--

HOOOG!

BOOING!

Oh jee.

Als ik nog eens iets uit Paps lab leen--

--zorg ik ervoor dat ik eerst de handleiding lees!

FLOEP

Vrees niet, Franklin Richards!

Ik zal je niet laten--

STUITEREN!!

WOEHOOEEE

10010011!

Beëindig dat willekeurige gestuiter nu meteen, Franklin Richards!

BOOING

Oké;...en hoe moet ik dat dan doen?

BOOING

Je moet je normale dichtheidsniveau herstellen--

BOOING

--door het apparaat terug in de beginstand te zetten!

BOOING

Zo?

Ja... het mag alleen wat trager volgende keer...

Dat... was...

GRA[N] CAN[YON]

PLOF!

GEWELDIG!

GEWELDIG!

GEWELDIG!

GEWELDIG!

Gaan we nog eens? Pleeease?!

Niks daarvan! Ik wil dit echt niet opnieuw!

En daarbij...

onze impact heeft de moleculaire dichtheidsregelaar vernietigd.

Nu moeten we je thuis zien te krijgen. Het is bijna bedtijd.

Echt niet! Het is nog licht buiten!

Enkel omdat je ons drie tijdszones ver gestuiterd hebt!

Ah...zo...

Wel, alles is ten minste niet voor niets geweest.

Ik besef nu dat Mam en Pap gelijk hadden. Een trampoline op het dak is geen goed idee.

Eindelijk! Je hebt iets geleerd uit je ongelukkige avonturen!

Reken maar!

Ik bedoel, 't is toch overduidelijk dat 'n zwembad veel cooler zou zijn...

Bijna... maar nog een lange weg te gaan...

NEW YORK CITY 2400 MIJL

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Strijd der prentjes

Zou je niet beter even stoppen met gamen en iets constructiefs doen, Franklin?

Wat is er nou constructiever dan dingen opblazen?

Oh, ik weet niet. Een buitenaardse wereld redden uit de klauwen van een superschurk?

Bedoel je dat ik eindelijk lid mag worden van de Fantastic Four?

Wel, niet echt... maar in dit boek vind je avonturen die nog spannender zijn dan de onze!

Lezen? Leuk geprobeerd maar nee, bedankt Mam!

Weet je 't zeker, lieverd? Ze zeggen dat niets zo tot leven komt als een goed verhaal...

Weet je wat, mam...

...misschien hebben ze wel gelijk...

EVEN LATER...

Zag Pap dit ding eens gebruiken om de diagrammen in zijn wetenschapsboeken levensgroot en interactief te maken.

Eens kijken wat er gebeurt met iets veel minder nerdy!

PROTE[CTORS] OF PEACE

Jullie zullen me nooit verslaan, Protectors of Peace!

Deze vreemde wereld is nu van Mister Menace!

FZZAPP

Verhaal, ontplooi u...

Bangelijk! Het--

Jullie zullen me nooit verslaan, Protectors of Peace!

Deze vreemde wereld is nu van Mister Menace!

Ja, gast, weet ik!

Je zei dat al op de kaft!

Jullie zullen me nooit verslaan, Protectors of Peace!

Pff. Ik kan maar beter de bladzijde omslaan om te zien wat er gebeurt.

Hopelijk is het niet even saai als Dr. Domoor hier...

Laat me los, vuile wezens!

[onleesbare tekens]

Dat is dus wat ik wil zien!

Pak 'm, mannen!

Huh. Misschien zijn boeken best oké.

Wat is er nu nóg cooler dan aliens die vechten tegen superschurken?

VERNIETIG ALLE LEVENSVORMEN.

TOON GEEN GENADE.

[onleesbare tekens]

SMAK

Had beter gezwegen...

ZAPP

KRAKK

ZAPP!

GAAHHHH!

Rustig maar, Franklin Richards. Ik wil je geen kwaad doen.

Fieuw! Sorry, H.E.R.B.I.E.! Ik dacht even dat je een van hen was!

"Hen"? Wat bedoel je met--

SMAK

FWOESJ

Ik had het moeten zien aankomen..

KRAAK

KRAK!

BOEM!

Ze, euuh, kwamen zomaar uit het strip dat ik aan het lezen was--

Franklin Richards... lezen?! Begrijpt harde schijf niet.

Da's niet het punt. Ik weet niet hoe ik hen kan stoppen!

Simpel! Je moet gewoon verder lezen.

WAT?

Tijdens al die tijd met je familie, heb ik een belangrijke les geleerd:

Hoe slecht de zaken er ook voorstaan--

DRAAI

--de superhelden zijn onderweg om je te redden!

Woow.

Ik moet echt wat vaker lezen...

PROTECTORS OP PEACE-- VERPULVEREN!

ENKELE RAKE KLAPPEN LATER...

Jullie zullen me nooit verslaan, Protectors of Peace!

Oh, hou je bek, sukkel!

Bedankt voor al jullie hulp...

...maar ik denk dat jullie taak erop zit!

"En zo was het universum opnieuw veilig, dankzij de Protectors of Peace..."

"Ten minste, tot onze volgende uitgave..."

Volgende uitgave, eh...?

Oh nee. Geen denken aan!

Hey, lieverd! Ben je van mening veranderd over het boek?

Zeker! En je had volledig gelijk, Mam! Niets komt zo tot leven als een goed verhaal...

... maar de volgende keer dat ik er een lees, laat ik gewoon mijn verbeelding werken!

God zij dank...

EINDE.

Franklin Richards, zoon van een genie, in: H.E.R.B.I.E.'s vrije dagje

FRANKLIN OP KAMP

BOEN BOEN SCHIJN

ZOEF!

POPULAIRE WETENSCHAP

MOTOROLIE

[ELD]

H.E.R.B.I.E.-- ONZE HELD

BURG[EMEESTER]

 # 1

Z

[BURGEM]EESTER

Hey, H.E.R.B.I.E.! Ik ben vroeger terug!

Ik hoop dat je je niet te erg verveelde zonder mij...

Je moest eens weten, Franklin Richards...

CRASH!

Je moest eens weten...

EINDE.

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Horrorhamster

Franklin, omdat je de laatste tijd zo braaf was, hebben we een verrassing voor je.

Ik, braaf?

Hij, braaf?!?

We weten hoe graag je een huisdier wil en --

Is het een hond?

Nee--nog beter!

Een ALIEN hond?!

Nee nee, iets waarvoor je makkelijker kan zorgen dan --

Een ROBOT HOND?!?

Denk aan iets kleins, Franklin...

Een chihuahua?

Het is je eigen hamster!

Wat denk je, lieverd?

Ik denk dat het geen hond is...

Wel, als je hem goed verzorgt, verdien je later misschien iets groters

Ja. Geweldig. Bedankt.

Ik ga hier minutenlang plezier aan hebben.

Geef 'm gewoon een kans, zoon. Je bedenkt vast een heleboel leuke dingen om samen te doen.

Als jullie me willen excuseren... ik ben naar het lab!

LATER...

Ja Mr. Mayor... de instant reconstructor is bijna klaar...

Kom op... zit stil, kleine maat.

FRANKLIN RICHARDS!

WAAH!

Oh, jij bent het, H.E.R.B.I.E.!

Ik dacht even dat ik echt in de problemen zat.

Vraag: Wat ben je van plan met dat knaagdier?

Gewoon Paps transmutator gebruiken om hem te veranderen in de hond die ik altijd al wilde!

Misschien moet je even stilstaan bij de morele en ethische gevolgen van...

FZAPP!

Zo te zien is het slechtste cadeau ooit net veranderd in mijn beste vriend ooit!

Geniaal!

Of misschien ook niet.

Denk aan de coole dingen die we samen kunnen doen!

Zit en rol en --

LOOP!

-- zeker! En loop!

Nee, Franklin Richards.

Ik bedoel--

--LOOP!

Misschien had ik toch beter een kat genomen...

Activeer Hamsterbal-protocol.

ILLEGAAL MUTAGEEN GEÏSOLEERD.

Flinke jongen... rustig, jongen...

EXPULSIE GESTART.

WHOESH

KRIIEE

Wat heb je met 'm gedaan?

Geen zorgen, Franklin Richards.

Hij werd enkel geherpositioneerd naar het dak waar hij je vaders gadgets niet kan beschadigen.

DAK

Maar als jij hem beschadigde?!

Mijn arme hond!

Hamster.

Wat jij wil!

Je hebt niets te vrezen.

Het zou een enorme kracht vereisen om de hamsterbal te breken.

Enorm, zei je? Dat is hij wel, ja.

Wat gaan we doen, H.E.R.B.I.E.?

H.E.R.B.I.E.?!?

Dat klopt, Mr. Mayor.

De instant reconstructor kan elk door de mens gemaakt object scannen en er een exacte kopie van maken in 3D.

Indien gewenst kunt u er zelfs het formaat van het object mee veranderen!

Zeer juist, Meneer!

Het zal perfect zijn om de schade na superheldengevechten te herstellen!

Ik heb zelfs de hele buurt al gescand... u weet maar nooit...

GRIJP!

Uiteraard, meneer.

Ik breng het meteen naar u voor een demonstratie...

...van zodra ik het vind...

Wacht, H.E.R.B.I.E.!

Je gaat mijn hond toch niet neerschieten?

Het is een hamster, Franklin Richards...

...en hoe vreselijk gemuteerd hij er ook uitziet...

...diep vanbinnen zal hij altijd een hamster zijn.

?

FZZAP

KRIEEEE

Goed gedaan, H.E.R.B.I.E.!

Nu nog deze puppy--

Hamster.

Wat jij wil.

--terugzetten waar hij hoort!

EVEN LATER...

Franklin, heb je mijn instant--

Oh. Hoe komt die nu hier?

Geen idee, Pap. Ik heb gewoon zitten spelen met mijn nieuwe hamster!

Die niet in een giga-mutant veranderde die de stad wilde verwoesten...

Zie, ik zei toch dat je met een klein dier grote pret kan hebben!

Ja, je had gelijk, Pap.

Hoe kleiner, hoe beter...

EINDE.

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Telepsychopaat

zucht

Ontmoet jij wel eens iemand die je zo frustreert dat je niet eens nog kan nadenken, H.E.R.B.I.E.?

Ik weet niet hoe ik daarop moet antwoorden, Franklin Richards.

Of toch niet met jou in de buurt...

Er is toch dat meisje: Katie.

Ik denk dat ze me leuk vindt. Ik bedoel, soms lijkt het echt alsof ze me leuk vindt! Maar wanneer ik haar vraag of ze me leuk vindt, doet ze alsof ze me niet leuk vindt!

Vrouwen!

Vraag: vind jij haar leuk?

Eeuuh... Ik...

Dat zijn jouw zaken niet.

Natuurlijk niet.

Ach ik-- was er maar een manier om te weten wat ze denkt.

Alles zou zoveel gemakkelijker zijn als ik haar gedachten kon lezen en--

DAT IS HET!

Ik hoef zijn gedachten niet te lezen om te weten waar hij heen gaat...

HET LAB...

... moet hier ergens zijn...

... nee, niet deze...

... gebruik ik volgende keer...

AHA!

Dit is precies wat ik nodig had!

Inderdaad. De dametjes zullen je zeker zien staan...

Het is geen modeobject, roestkop.

Het is een telepathiehelm!

Hiermee kan ik de gedachten lezen van iedereen in de buurt!

Ben je zeker dat dit een goed idee is, Franklin Richards?

Misschien zijn de persoonlijke gedachten--

Stt! Ik krijg iets binnen!

Oh-ow...

Komaan, H.E.R.B.I.E.!

We moeten uitzoeken wie het op me gemunt heeft!

Ze kunnen niet ver weg zijn!

Dat heeft hij alvast juist...

Verdachten

Mam

Pap

Oom Ben

Oom Johnny

[wiskundige formules]

?

WORTELBIER

VERSTAND OP NUL

Ik snap het niet, H.E.R.B.I.E.

Als het niemand van hen was, wie was het dan wel?

Misschien kwam wat je zag door een fout in het toestel.

Wij, machines, zijn ook niet perfect...

Ik suggereer dat je de helm afneemt en vergeet wat...

Waah!

[muzieknoot]

Het was geen fout, H.E.R.B.I.E.!

Iemand heeft het op me gemunt!

Wat als we onder vuur liggen?

Wat als Dr. Doem is binnengeslopen en mij wil gebruiken als pion in zijn volgende meesterplan?!?

Ik weet zeker dat de situatie niet zo erg is als het lijkt, Franklin.

Probeer te ontspannen en--

"Ontspannen"?

Jij hebt het gemakkelijk! Jij bent niet in levensgevaar!

Zie je?!

Er zal vast een eenvoudige verklaring zijn--

Je gelooft me nog steeds niet? Goed!

Maar ik zoek dit uit tot op de bodem...

... voor het te laat is!

Je bent niet gewend om zo hard na te denken, Franklin.

Stop voor je jezelf verwondt!

He, het is beter dan te worden verwond door--

--jou?

Ik... Ik kan het uitleggen...

Dat is je geraden!

Na al jouw recente avonturen... is het soms moeilijk om niet overstuur te raken.

Maar ik verzeker je, Franklin Richards, dat ik je nooit zou kwetsen!

En waarom zou ik je geloven?

Omdat ik geprogrammeerd ben om je te beschermen. En die missie zou ik nooit overschrijven...

...hoezeer ik dat soms ook zou willen...

Misschien denk je nu twee keer na voor je iemands gedachten leest.

"Iemand anders gedachten"--?

Jeetje! Ik was bijna vergeten dat ik Katie's gedachten ging lezen voor jij tilt sloeg!

Bedankt, H.E.R.B.I.E.-- je bent 'n echte vriend...

...hoezeer je soms ook zou willen dat dat niet zo was...

EINDE.

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Snelheidsduivel

Nog... een beetje...

Franklin Richards!

Waar ben je in hemelsnaam mee bezig?

WOOW!

Hey! Goede reflexen, H.E.R.B.I.E.!

Waarom gebruik je dat krachtveld niet altijd wanneer ik een uitschuiver maak?

Waarom gebruik jij je gezond verstand niet en blijf je niet uit het lab?

Die zit!

Maar dit keer heb ik echt een goede reden, maatje!

Ik heb vandaag verloren in de gymles-- tegen een meisje!

Oh, de horror!

Inderdaad! Vreselijk! Paps snelheidsverbeteraar zal ervoor zorgen dat ik morgen met kilometers voorsprong win!

En er is meer, H.E.R.B.I.E.!

Beeld je in welke coole dingen ik zou kunnen doen aan supersnelheid!

Een nog hyperactievere Franklin Richards?

Iemand, sloop me alsjeblieft!

Tijd om dit ding te testlopen!

Klaar om me wat records te zien breken, maatje?

Nee. Wacht. Please. Stop.

Pff, waarom doe ik nog moeite?

Nu

loop

ik

echt

super

snel!

...totdat je stunt superslecht afloopt!

Loop zo niet te sputteren, H.E.R.B.I.E.! Dit kan goed zijn voor ons beiden!

Afgaand op de huidige dataset, lijkt dat hoogst onwaarschijnlijk.

Laat me het dan bewijzen. Is er iets dat je nodig hebt?

Wel, een beetje olie zou--

Alsjeblieft!

Oh.

Hartelijk bedankt, Franklin Richards.

Misschien oordeelde ik--

OLIE

ZOEF!

--te snel?

Van New York naar Wyoming in 3,6 seconden!

Lang niet slecht...

....maar 't kan beter. Dat staat als een paal boven--

--WATER!

Oh, man!

Deze wereldtour is vermoeiender dan ik dacht.

Mijn lichaam is vast niet gewoon--

geeuw

--om zo snel zoveel energie te verbruiken!

Ik ga beter wat trager voordat--

Oh-ow.

Niet cool.

FZZ

H.E.R.B.I.E.!

OIL

Help!

OIL

Kan niet

OIL

stoppen!

OIL

Je hebt de snelheidsverbeteraar nog geen twee minuten en toch wist je hem al te slopen?

Je had gelijk, Franklin Richards. Je hebt inderdaad een record verbroken!

Wat moet ik doen, H.E.R.B.I.E.?

Keer terug naar je kamer en loop in een cirkel.

Daarna neem ik over...

Wel?

Waar

wacht

je

nog

op?

Mijn processoren verwerken nog even de ironie, Franklin Richards.

Normaal ben jij het die mij de muren doet oplopen.

Ha

ha.

Heel

grappig.

Probeer deze snelheid aan te houden.

Een afwijking van slechts een nanoseconde kan rampzalig zijn.

Brrrr.

Afzondering succesvol!

Oef! Bedankt, H.E.R.B.I.E.!

Maar euh, als je het nog niet doorhad, mijn benen gaan gewoon verder!

Hoe stop ik ze?!?

Zo!

Oh. Juist.

Oh, man. Ik ben nog nooit in mijn leven zo moe geweest!

Ik... ik denk dat ik vroeg ga slapen...

Dan lijkt het erop dat dit verhaal eindigde met een overwinning!

Vooral voor mij.

Hopelijk kan je morgen hetzelfde zeggen over je grote wedstrijd...

DE VOLGENDE DAG...

Katie wint opnieuw, Richards.

Euhm... Richards?

ZZZZ

EINDE.

Franklin Richards, zoon van een genie, in: ZEEmzoete liefde

Dit is echt geweldig!

Fantastic Four

Bevestigd, Franklin Richards.

Je eerste avonturen van je familie worden vandaag nog steeds gezien als de beste--

Ik heb het niet over het verhaal, H.E.R.B.I.E.!

Al was vader duidelijk blind voor bepaalde zaken, stekeblind!

Ik heb het over dit!

SUPER OCEAN-APEN

GROEIEN IN WATER!

Die bon is erg oud. Weet je zeker dat ze die nog verkopen?

Zullen we snel ontdekken!

Vraag: Ben je al vergeten hoe je je laatste huisdier muteerde tot een gigantisch monster dat de stad probeerde te vernielen?

Hij werd weer beter.

En trouwens, ik ben niet het soort kind dat twee keer dezelfde fout maakt!

Weet ik. Het zijn de gloednieuwe fouten die me angst inboezemen...

EEN WEEK LATER...

Wat een bedriegerij!

Ze lijken niet eens op apen...

Franklin Richards! Stop waarmee je bezig bent voor het te laat is!

Euh... oké.

Deze dingen begonnen toch erg saai te worden.

Oh, vergeef me!

Aan de hand van alle voorgaande statistieken, had ik berekend dat je al aan het experimenteren zou zijn op je nieuwe dieren, met alle gevolgen van dien.

Ik ben geschokt, H.E.R.B.I.E.!

Wat dacht je dan dat ik zou hebben gedaan met die lieve kleine euh-- dingen?

Wel, het gevaarlijkste scenario zou groeiversnellend poeder uit je vaders lab inhouden...

Bedankt, maatje! Da's een briljant idee!

FRANKLIN RICHARDS?!?

HET LAB...

Ik heb geen idee hoe je in Franklins badkuip terecht kwam, Squid Kid...

... maar ik moet zeggen dat ik enorm waardeer dat je me jouw unieke genetische structuur laat bestuderen!

Zo, nog maar enkele testen te gaan...

... dus zit zo stil mogelijk en...

... wacht ... dat kan niet kloppen...

... Ik krijg de vreemdste metingen binnen...

Weet je zeker dat je stil zit?

Weet je nog hoe ik zei dat groeipoeder toevoegen aan mijn Ocean-Apen een "briljant idee" was,

H.E.R.B.I.E.?

Wel, ik zat mis.

Slechtste. Idee. Ooit.

HKKKK HKKKK

Ik kan je geen ongelijk geven.

STOMP!

SQUID KID!

Goede redding, kerel!

HKKAA!

SMAKK!

Ik vraag me af of Squid Kid dat onooglijke oceaanmonster zal kunnen verslaan!

Ik vraag me af of ik na dit schouwspel ooit nog zeevruchten zal kunnen eten...

Bah...

RAWRR!

?

HKKKK!

Zag een van jouw "scenario's" dit aankomen?

Negatief, Franklin Richards.

Ik denk dat ik ga kotsen.

LATER...

... en toen vloog de Fantastikar op automatische piloot terug naar huis, onze jonge vrienden de kans gevend om de diepten van de oceaan te verkennen... en van hun harten.

Je maakt me echt misselijk, H.E.R.B.I.E.

Als je me wil excuseren, ik moet nog een bestelformulier verzenden.

Meer Ocean-Apen?

Ik dacht dat je nooit "twee keer dezelfde fout maakte", jongeman!

Doe ik ook niet...

... maar aan deze X-ray bril ga ik vast veel lol beleven!

CGS

EINDE.

Franklin Richards, zoon van een genie, in: Vreemde vogels

Pap? Ben je hier?

Mam heeft je nodig in de keuken!

Hallo?

Wow. Deze deur heb ik nooit eerder gezien...

... maar aan de vette speciale effecten te zien is Pap aan de andere kant!

Daar ben je, Pap!

Sorry dat ik je stoort terwijl je nieuwe speeltjes voor me bouwt...

... maar nu het morgen Thanksgiving is, kan Mam wel wat hulp gebruiken met de--
--kalkoen?!?

Kloklo kloklo?

WAAH!!

?

Oef!

BOTS!

101001!

H.E.R.B.I.E.! Je moet me helpen!

Mijn papa is in een kalkoen veranderd!

Negatief, Franklin Richards.

Er heeft zich zo niets voorgedaan.

Kerel, ik zag het met mijn eigen ogen!

Mijn papa heeft een bek, vleugels en de hele mikmak.

Het creatuur dat je zag was niet jouw vader.

Die vreemde deur is een dimensioneel portaal, gebouwd door je echte vader.

Je reisde naar een parallelle dimensie waar kalkoenen de dominante soort zijn.

Laten we snel terug reizen naar onze wereld voordat we vogelgriep--

KLOKLOKLOKLOKLOKLOKLOKLOKLO

SMAK!

Het indringeralarm! Ik herken het zelfs in deze dimensie!

Onze aanwezigheid is opgemerkt en de ontsnappingsroute werd afgesloten!

Door wie?

Oh, juist ja.

Bijna vergeten.

Ga in luchtscootermodus, H.E.R.B.I.E.!

We moeten wegvliegen uit dit nest!

KLIK WHRRR

Je paniek is misschien onnodig, Franklin Richards.

Je familie zou je nooit kwaad doen, ook niet in een ander universum.

Ben je daar zeker van?

Evasieve actie.

Trajectory herberekenen...

Goede manoeuvres, H.E.R.B.I.E.!

Ik wist dat je hen zou ontlopen... euh ontvliegen.

KABOTS!

Ugrh!

Dat neem ik terug...

Begrepen.

Kklo' Kklo'!

Ik versta niets van wat die veerhoofden zeggen... maar het klinkt niet goed!

Vergeef me mijn ongemanierdheid, jong mensenkind.

Deze universele vertaler zal je helpen om onze bedoelingen beter te begrijpen.

Ik luister...

We willen je vanavond geen pijn doen.

Fiew!

Toen jij aankwam, waren we eigenlijk ons feestmaal voor Thanksgiving aan het voorbereiden...

... en we zouden vereerd zijn als jij daar morgen deel van zou uitmaken!

Je had vast gelijk, H.E.R.B.I.E. Mijn familie is niet echt anders in deze dimensie.

Dus, eeuuh... wat eten kalkoenen eigenlijk?

In onze wereld:

maïs, sojameel, eikels, zaden, kleine insecten.

Ieuw! Ik kan geen slechtere maaltijd bedenken...

EVEN LATER...

Oké... ik kán een slechtere maaltijd bedenken:

Ons!

AVONDMAAL BEWAARSTRAAL

Nu, ze zeiden wel dat je deel zou uitmaken van hun maaltijd...

Hoe kan jij zo kalm blijven? Ze gaan me wel opeten hé!

Hoor jij niet te proberen om ons te bevrijden?!?

Eigenlijk, als mijn berekeningen correct zijn...

...zal jij ons nu elk ogenblik komen bevrijden, Franklin Richards!

Ik? Hoe?

Oh...

-- niet met je eten spelen, Franklin Richards!

Ach, kom op K.O.E.N.I.E.!

Wanneer zal ik anders plezier kunnen maken met een echte, levende mens?

Ik beloof dat ik hem niet laat--

--ontsnappen?

Oh-ow.

Haast je, K.O.E.N.I.E.!

Haast je, H.E.R.B.I.E.!

Dimensioneel portaal activeren.

Daag, uilskuikens!

Mam rijgt me aan het spit als ze dit ziet...

DE VOLGENDE DAG...

Zo, waar ben jij dit jaar dankbaar voor, Franklin?

Dat ik hier met onze familie aan tafel zit...

...en er niet op lig als maaltijd!

Huh?

Hé! Wie wil er kalkoen?

Frankie?

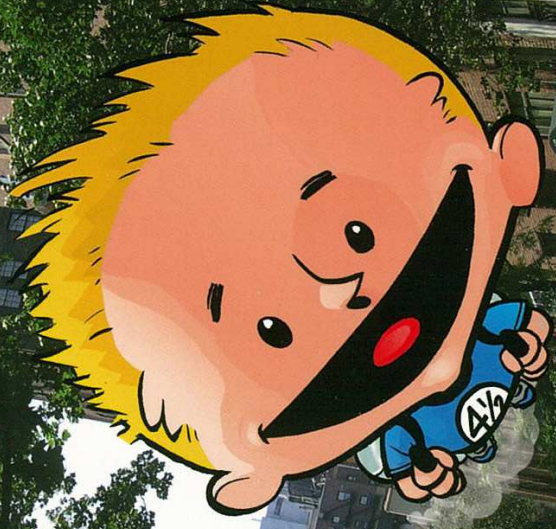
EINDE.

Bijlage 4: Franklin Richards, Son of a Genius: Lab Brat

FANTASTIC FOUR PRESENTS
FRANKLIN
SON OF A GENIUS

**LAB
BRAT**

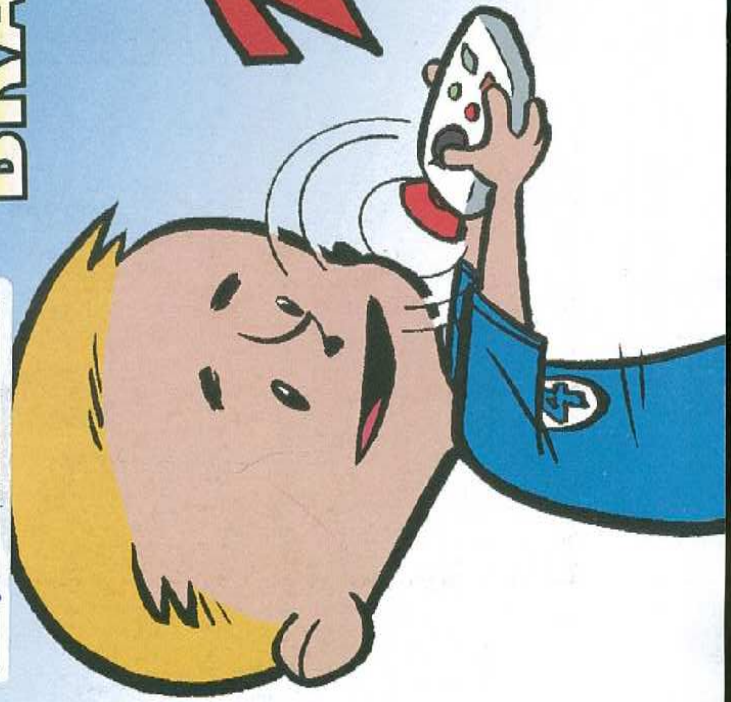

FANTASTIC FOUR PRESENTS:
**FRANKLIN
 FRITCHAKIDS**
 SON OF A GENIUS

DERBYSHIRE LIBRARY SERVICE	
1043423	
PETERS	16-May-07
JF	£5.50
Bakewell	

**LAB
 BRAT**

Story: Chris Eliopoulos & Marc Sumerak

Script: Marc Sumerak

Art & Letters: Chris Eliopoulos
 Colors: Gumbiru, Lovem Kindzierski
 & Brad Anderson

Assistant Editor: Nathan Cosby
Editors: MacKenzie Cadenhead &
 Mark Paniccia

Masked Marvel

Writer: Karl Kesel

Art: David Hahn

Colors: Pete Pantazis

Letters: VC's Rus Wootton & Cory Petit

Editor: Nicole Boose

Digest Re-Lettering: Dave Sharpe

Collection Editor: Jennifer Grünwald

Assistant Editor: Michael Short

Associate Editor: Mark D. Beazley

Senior Editor, Special Projects:

Jeff Youngquist

Vice President of Sales:

David Gabriel

Book Designer: Dayle Chesler

Senior Vice President of Creative:

Tom Marvelli

Editor in Chief: Joe Quesada

Publisher: Dan Buckley

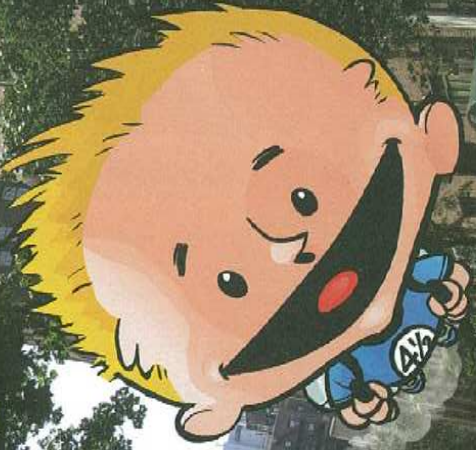
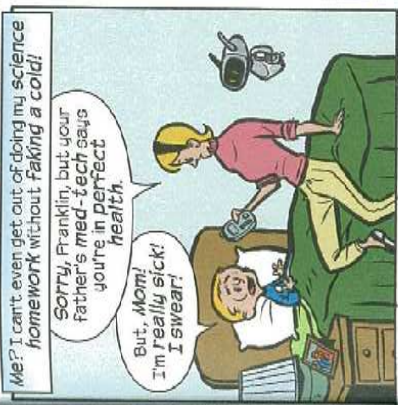
FANTASTIC FOUR PRESENTS
FRANKLIN
 SON OF A GENIUS

FRANKLIN FRANKLIN IN MICROSCOPIC!
 BY CHRIS ELIOPoulos & MARC SUMERAK

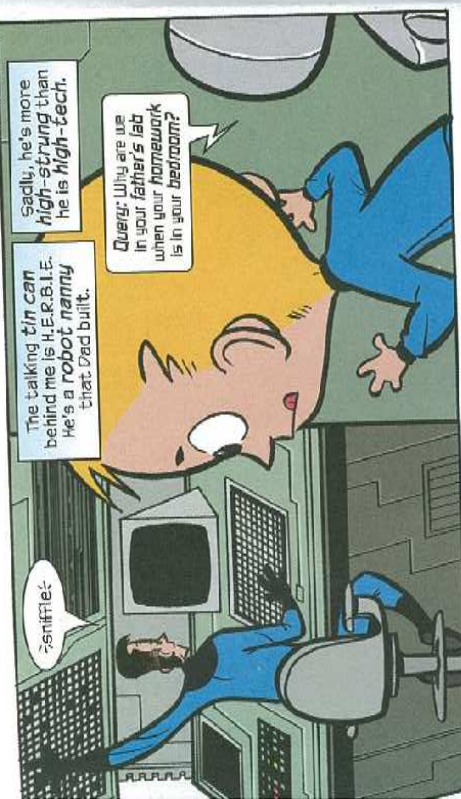
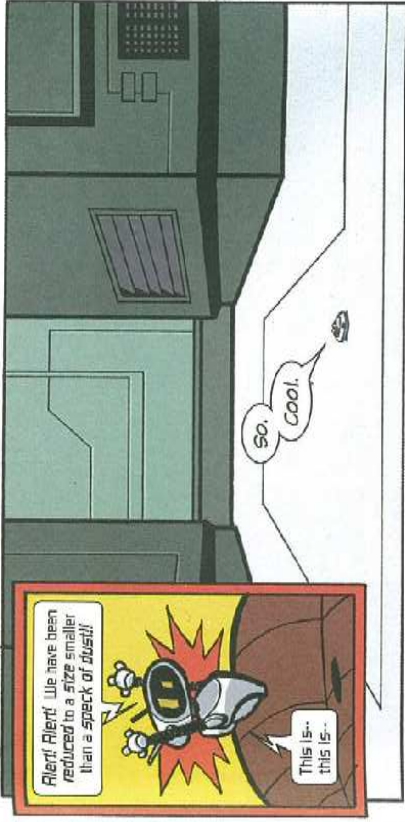

They're not just a family of super heroes--they're my family!

They have awesome powers and have saved the world, like, a billion times!

WIR-ZY

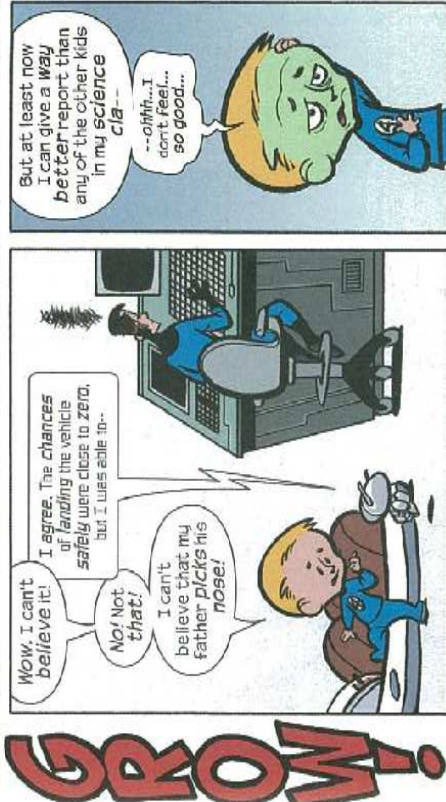
WATCH OUT!!!

FLUX

QUICK!
TAKE THE
CONTROLS
H.E.R.B.I.E.!

GET US
BACK TO FULL
SIZE BEFORE
WE --

...stupid
cable...

I agree. The chances of landing the vehicle safely were close to zero, but I was able to--

Wow, I can't believe it!

No! Not that!

I can't believe that my father picks his nose!

But at least now I can give a way better report than any of the other kids in my science class--

--ohhh...I don't feel... so good...

GROW!

I'm sorry I didn't believe you before, honey. You really are running a fever.

And it looks like your dad is sick, too. I guess you must have gotten it from him...

I knew nothing good would come from doing my homework!

sniff

THE END

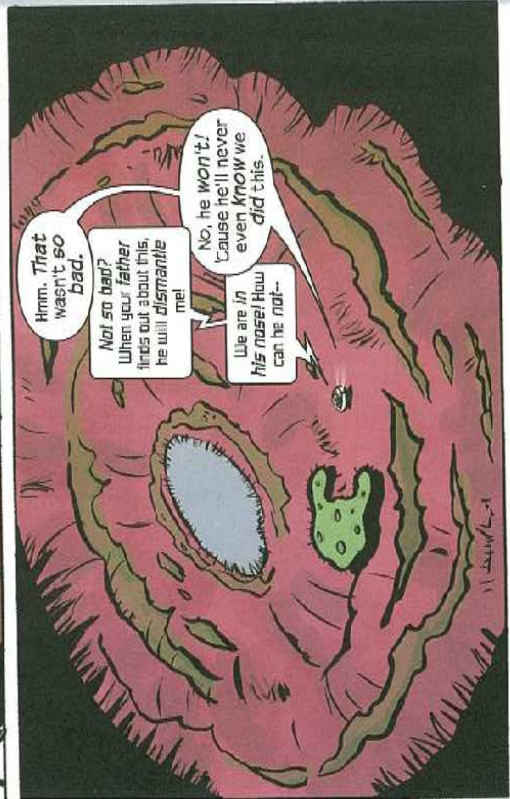
LATER...

ALERT!
ALERT!

Chill out, H.E.R.B.I.E. Before you know it we'll be--

GOING RIGHT UP YOUR FATHER'S NOSE!!!

Hmm. That wasn't so bad.

Not so bad? When your father finds out about this, he will dismantle me!

No, he won't! Cause he'll never even know we did this.

We are in his nose! How can he not--

YAAH!
Some kinda giant germ!

HELP ME, H.E.R.B.I.E.!

ACTIVATING SECURITY PROTOCOL 1870.

PROTECT FRANKLIN RICHARDS AT ANY COST.

You are safe now, Franklin.

All danger is being eliminated.

Oh, yeah?

What about THAT?!

FRANKLIN RICHARDS IN TONS OF FUN!

BY CHRIS ELIOPOULOS & MARC SUMERAK

Franklin Richards!
Please return to your
room at once!

Your parents are
away for an important
meeting, and I have
been charged with your
safety until they--

Hey,
guys! I'm
home!

Franklin!
How's
my favorite
member o' the
family?

Hello,
dear!

Poing good,
Uncle Ben!

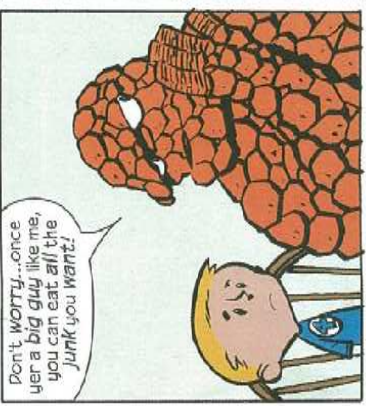
Just gonna
get me a snack
and--

Sorry, Franklin.
But you know the
rules!
No snacks
before dinner!

But Mom--

--Uncle
Ben has a
snack!

Yer mom's
the boss,
Kiddo...

Don't worry...once
yer a big guy like me,
you can eat all the
junk you want!

LATER...

Wait! Did
you hear that
noise?

It--it
sounded like
Doctor
Room!

You'd better go check
it out, H.E.R.B.I.E. Just
in case!

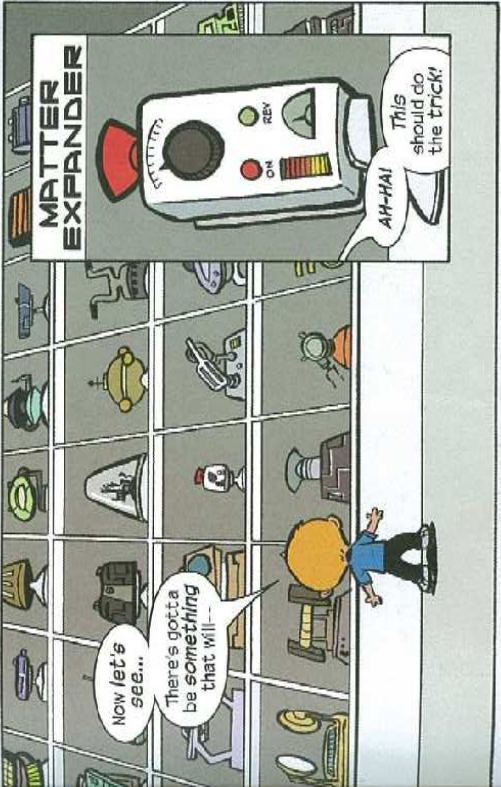
My systems
registered no
auditory--

Affirmative. I will
investigate further.

Stay right
here until I
return.

I'd hate for
something terrible
to happen to me...
and for you to get
the blame!

My
pleasure...
...sucker!

MATTER
EXPANDER

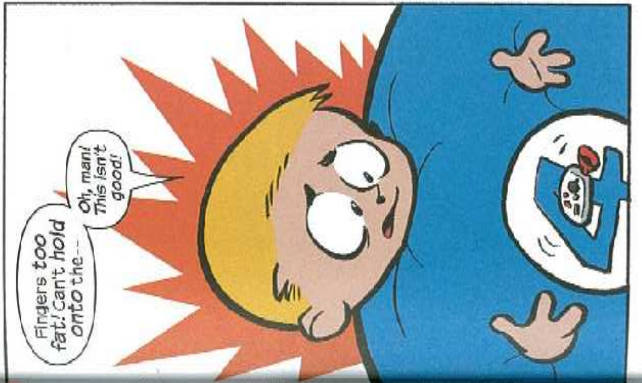
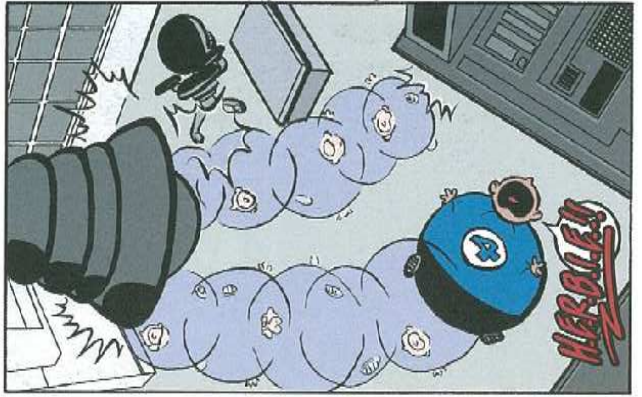
Now let's
see...

There's gotta
be something
that will--

OH
REV

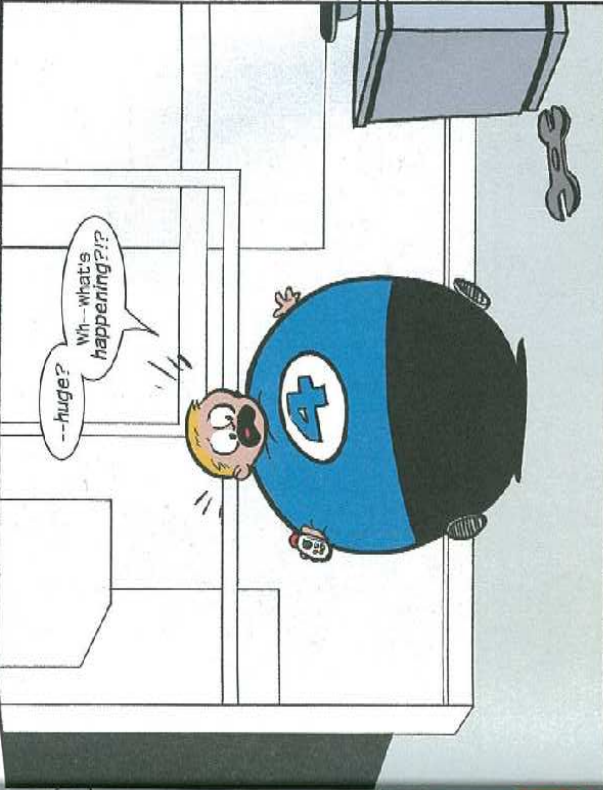
AM-HAI
This
should do
the trick!

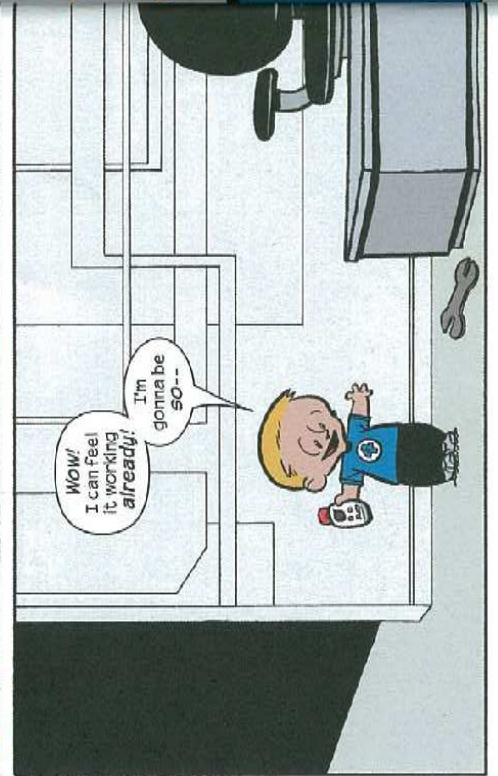

Fingers too fat! can't hold onto the--

Oh, man! This isn't good!

--huge? Wh--what's happening?!

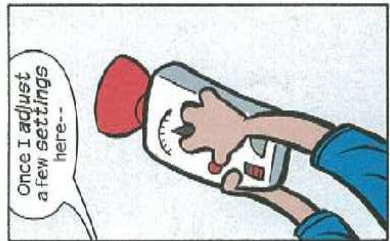
Wow! I can feel it working already!

I'm gonna be SO--

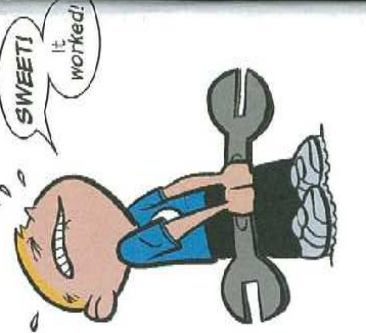

And once I'm big, no one will be able to tell me what I can't do!

--it's MY turn!

Once I adjust a few settings here--

SWEET! It worked!

Okay...let's see if this thing actually--

FRANKLIN'S "VEGGIN' OUT!"

STORY BY CHRIS ELIOPOULOS & MARC SUMERAK
MARC SUMERAK CHRIS ELIOPOULOS ART

I am coming, Franklin Richards! Not even Doctor Doom will be able to harm you while you are under my--

Why do I even listen to him?

H.E.R.B.I.E.-- the matter expander!

Grab it and shrink me back down to my normal size before I burst!

...I mean, everyone else always brings in completely lame stuff for show & tell! It stinks!

So I figured that, since my dad is always inventing the coolest gadgets, maybe I could show something of yours this week! So... what do you think?

adjust the chloro-filter...

Pdnt even hear a single word I said, did he?

Affirmative.

Let's try this again...

HURRY!

WAAAA!

Warning! It seems you shrink too much, Franklin Richards. Your mass is actually slightly smaller than before!

Stand still! while I--

NO! No... I'm fine. H.E.R.B.I.E.! Really! Thanks anyway!

DAD!

eh?

You know, kiddo... I didn't notice it before, but you look like yer losin' weight!

Lim...no thanks, Uncle Ben. I'm watching my figure...

I know yer mom said "no"...but how about I fix you up a little snack anyway? Our secret!

Oh... sorry, Franklin! I was just putting the finishing touches on my newest invention.

It can convert common organic matter into edible substances--like fruits and vegetables.

With this, the world hunger problem may be solved forever!

That'll do just fine! Thanks, Dad!

Huh? Where'd he go?

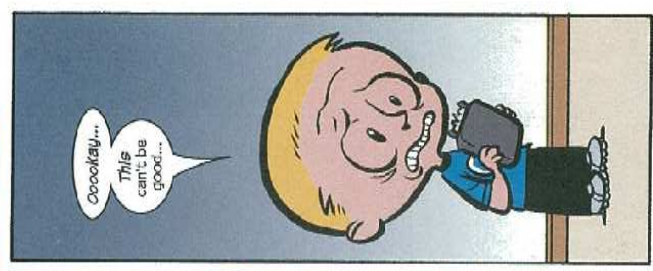

POP!

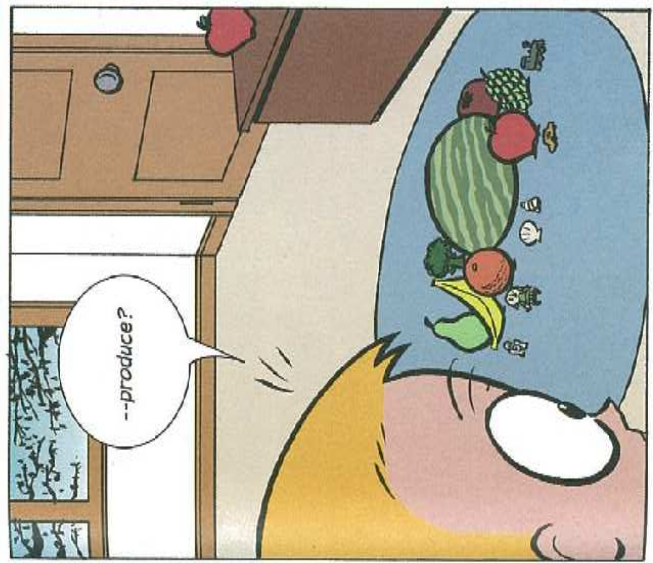

Behold! The wonders of science that only a true genius like my father could possibly--

Great idea, Mrs. Pingleheimer!

Obookatay... This can't be good...

--produce?

...and I found this one on the beach in Florida...and I found this one on the beach in...umm... Florida...and I found this one...
Zeigt!

Okay, Franklin, would you like to show us what you brought for show & tell?

Finally! Prepare to be amazed, everyone!

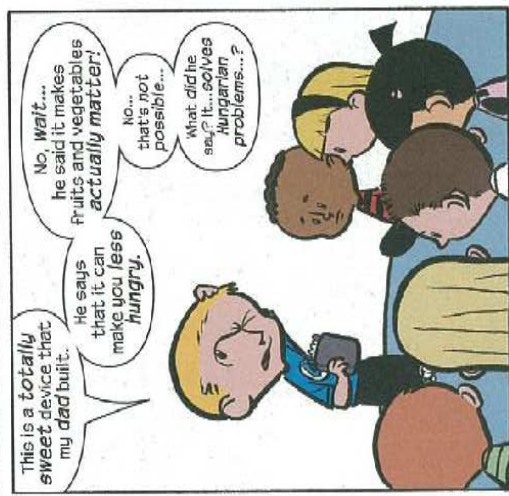
...and she even goes to the bathroom if you squeeze her tummy! Watch!

EWW!

It's okay, Franklin. If you can't figure out how to tell us what it does, why don't you show us?

That's why we call it "show & tell" after all!

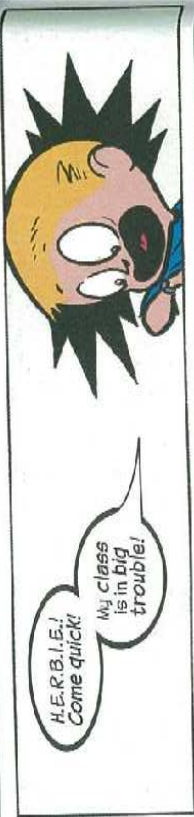

No, wait... he said it makes fruits and vegetables **actually** matter! He says that it can make you **less** hungry.

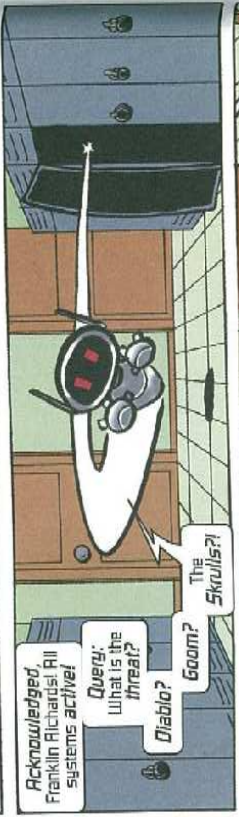
No... that's not possible... What did he say? It... solves Hungarian problems...?

This is a totally sweet device that my dad built.

H.E.R.B.I.E.!
Come quick!
My class
is in big
trouble!

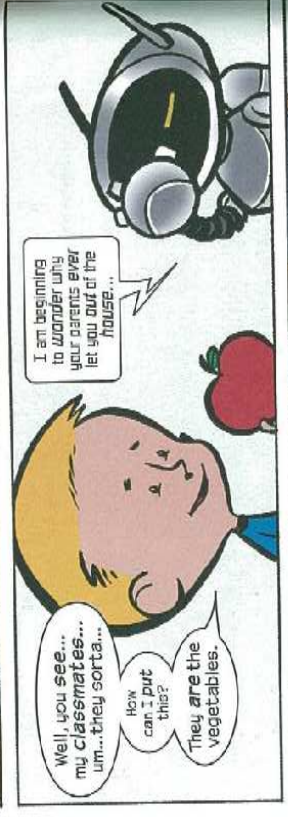

Acknowledged,
Franklin Richards! All
systems active!
Query:
What is the
threat?
Diablo?
Goom?
The
Skullis?!

Worse.
Vegetables.

This does
not compute.
How can vegetables
how can vegetables
be a threat to you and
your classmates?

Well, you see...
my classmates...
um...they sorta...
How
can I put
this?
They are the
vegetables.

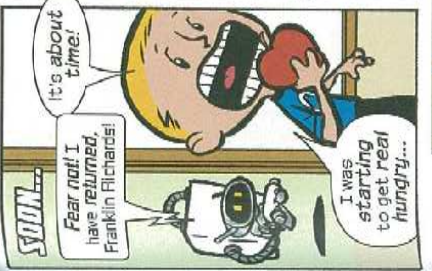
I am beginning
to wonder why
your parents ever
let you out of the
house...

Wait! Don't
leave me,
H.E.R.B.I.E.!

I...I need
help to change
them back!

...and make sure
that no one gets
eaten while I
am gone!
And help is exactly
what I am going to go
find! Remain here...

It's about
time!
Fear not I
have returned,
Franklin Richards!
I was
starting
to get real
hungry...

Whoa! What are you
spraying them with,
H.E.R.B.I.E.? It smells
terrible!
He calls it
Revert-izer.

Well, Franklin...I'm
still not sure what
your little device
does...
...but you can
go ahead and
have a seat
now.

Ewww,
gross! What's
that smell?!

POP!

Looks
like I was
right...
Show & tell
really does
stink!

Oh, and
by the way,
Chester...
...you might
wanna have your
177% looked
at...

Huh?

THE
END!

FRANKLIN'S FRENCH KIDS

WEATHER OR NOT

STORY BY CHRIS ELIOPOULOS & MARG SUMERAK
 MARG SUMERAK CHRIS ELIOPOULOS

Mom, me and Uncle Johnny are gonna go out and play!

Yeah! You just relax, sis! I'll take good care of Franklin and--

Wait just a second, boys... Last I checked, summer in New York City wasn't exactly perfect weather for sledding!

That's why we borrowed this from Dad's lab!

Now you did it, kiddo.

Well, no. But he said it still needed to be tested, so I figured--

You know, Johnny sometimes you're worse than Franklin!

Hey! I'm standing right here!

Fine... had better things to do anyway...

Franklin-- go give that back to your father, then head to your room!

You've got a lot more cleaning to do before you can go anywhere-- hot or cold!

Welcome back, Franklin. Your further assistance in the cleaning of this room would be greatly--

Sorry, H.E.R.B.I.E.! Change of plans!

I stand corrected.

Yeah... I thought so.

Now, c'mon! Let's have some fun!

Return that to your father at once! His inventions are not toys!

Oh, just chill, H.E.R.B.I.E.!

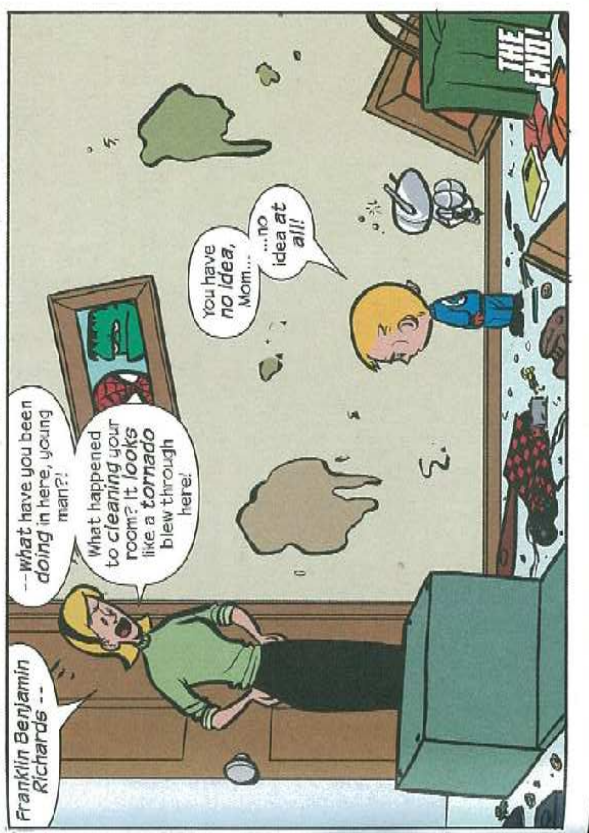
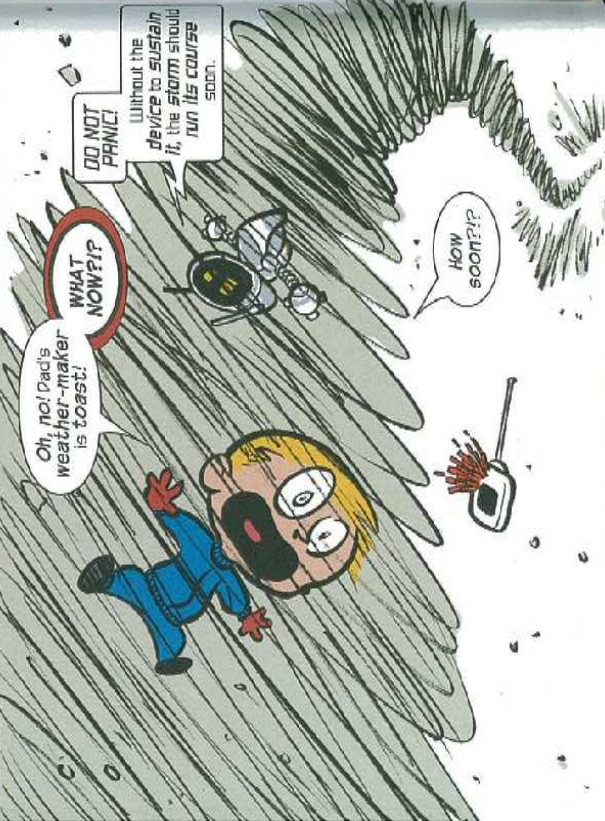
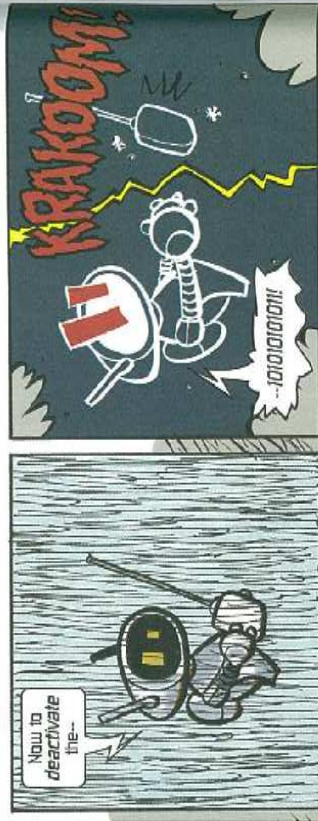
Negative! "Chilling" is not in my program!

Alert! My sensors tell me that this focalized weather cell is severely unstable.

We must turn the device off at--

Would you quit worrying? That thing is working like a--

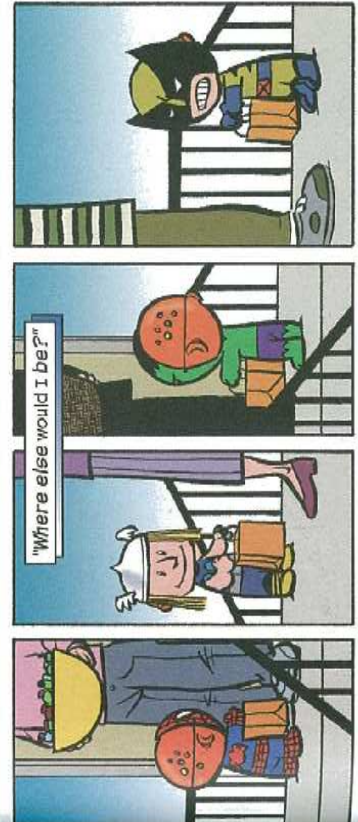
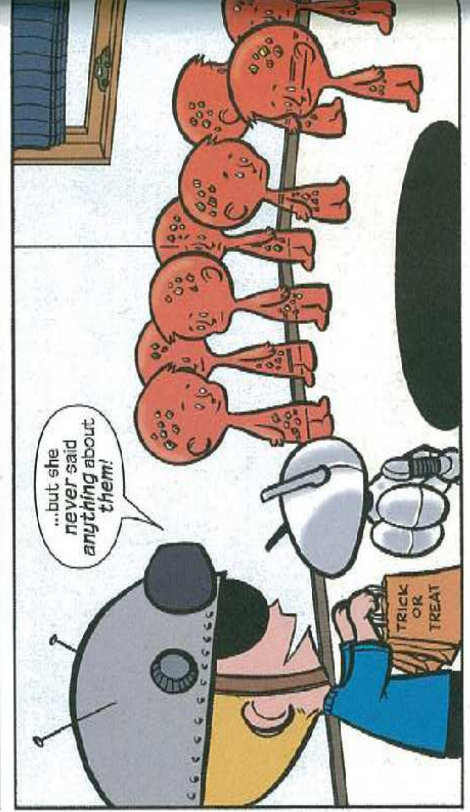
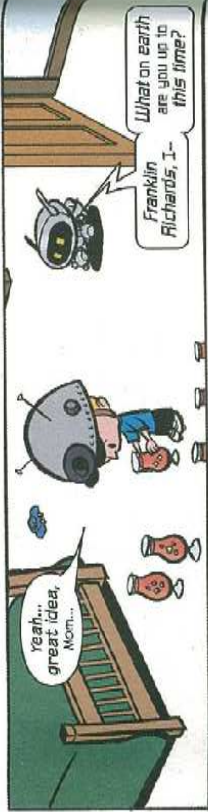
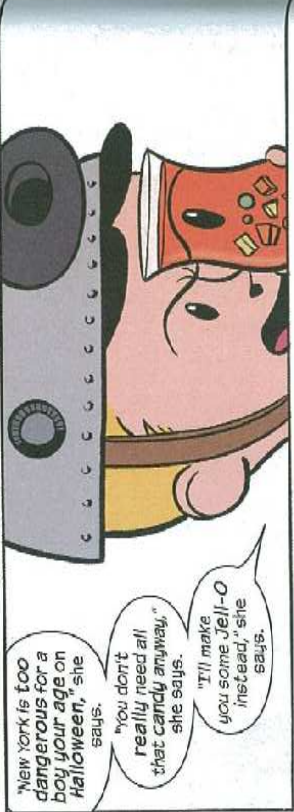

FRANKLIN'S "SEND IN THE CLONES!"

STORY BY CHRIS ELIOPoulos & MARC SUPRENAN
 MARC SUPRENAN
 CHRIS ELIOPoulos
 ART BY

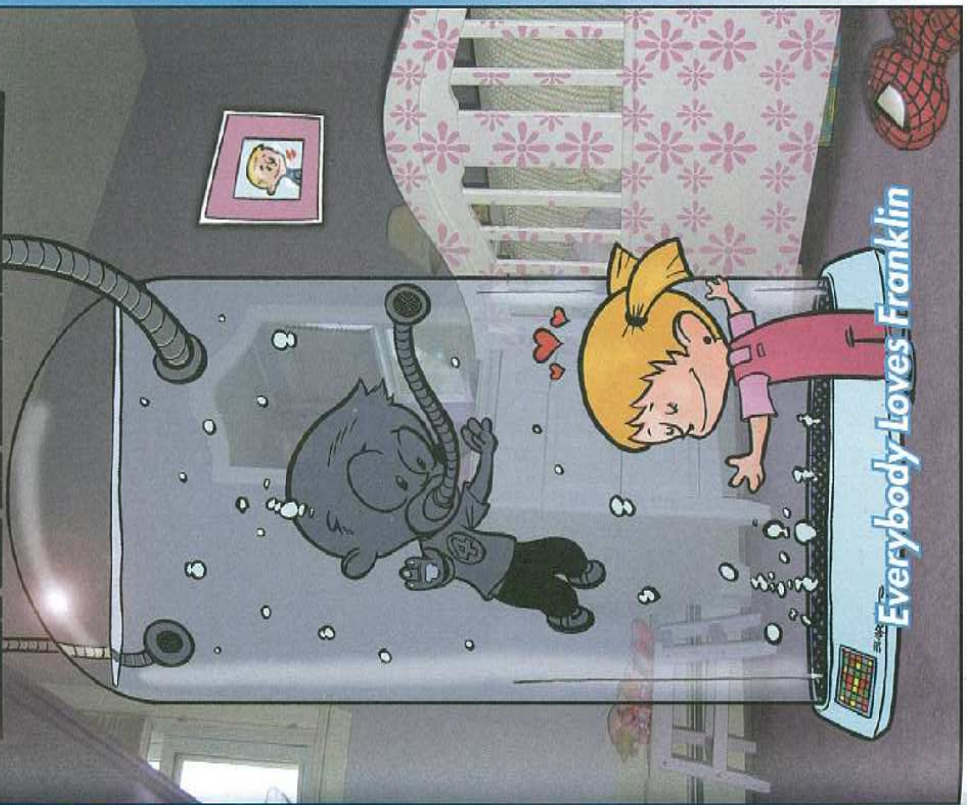

FANTASTIC FOUR PRESENTS:
FRANKLIN
 SON OF A GENIUS

Everybody loves Franklin

What? You made them some soup?!

Not quite...

...but since boiling water reverts gelatin back to its liquid state, I can turn them into soup!

Ewwwww... and COOL!

Here! Let me help!

I never thought I would hear you say those words...

And now to dispose of this sticky mess before your parents return!

Whaddya know?! I guess there isn't always room for Jell-O...

Hi, honey! We're back from our meeting!

I saw all the Jell-O was gone. You want me to make some more?

No thanks, Mom. I think I've had enough of that stuff to last me a lifetime...

...or twelve!

THE END!

FRANKLIN RICHARDS IN TOMORROW'S AGENTS

Christmas Time Warp

BY CHRIS ELIOPOULOS & MARC SUMERAK
 CO-OP EDITOR
 NATHAN COBURN ASSISTANT EDITOR
 GURNEERU NICHOLAS MANICIZZE CAPOREDEA EDITOR

Just look at all this stuff with my name on it, H.E.R.B.E.L.E.! And Sarita hasn't even come yet!

Tomorrow is gonna be the best Christmas ever!

Might as well get a head start, right?

Negative, Franklin Richards. Once you have placed your family's presents under the tree, you must return to bed immediately.

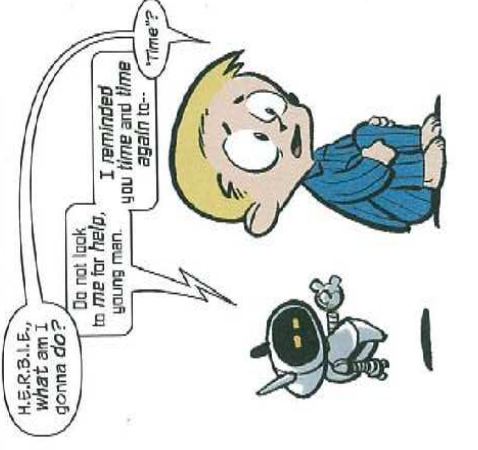
Only then can Designaire: Sania complete his delivery mission.

You did remember to get presents for your family, correct?

I was getting around to it...

On Christmas Eve?

H.E.R.B.E.L.E., what am I gonna do?

Do not look to me for help, young man.

I reminded you time and time again to--

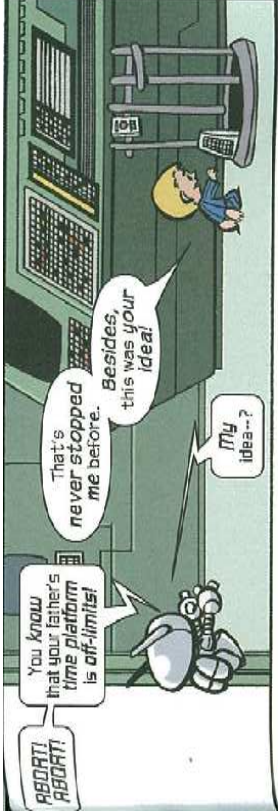
Time?!

That's it, H.E.R.B.E.L.E.! You're a genius!

All we need is time!

I really do must need to turn you volume off...

ABORT! ABORT!

You know that your father's time platform is off-limits!

That's never stopped me before.

Besides, this was your idea!

My idea--?

We'll just go back in time a day or two, pick up some presents, and then return to the exact same moment we left!

It'll be like we were never even gone!

But--

Trust me, we'll be back home with a sack of gifts before you can sing Silent Night--

TIME JUMP!

--HOLY KNIGHTS!--

What manner of magick--?

um, merci, Mr. Pegas.

My Aunt Alicia will love your fancy ballerina statue!

De rien, mon petit ami!

Thank ya kindly, Mr. The Kid.

Sure thing, I'll partner!

... 'cause we're going on the greatest shopping spree in history."

Thanks for signing this one-dollar bill, Mr. Washington.

I am One handsome president!

I cannot tell a lie...

What? This little guy? You're kidding, right?

DANGER! HOSTILE LIFE-FORMS DETECTED!

How come you're always such a big--

Jih...how do you say "thanks, Tut" in ancient Egyptian?

Thanks, future me!

No prob. I've given this gift to Dad five times already and he always likes it.

AAAARRRR!

--baby?

My name is Franklin--Sir Franklin! And this is my squire, H.E.R.B.I.E.

Uhh...just go back in time a day or two.

Camelot?! No way! Then you must be King Arthur!

Uhh...they seemed a lot braver in the stories...

Franklin Richards-- we must return to our time at once!

There is no telling what damage we could do to the time-space continuum if we do not--

H.E.R.B.I.E., are you thinking what I'm thinking?

Probability = Zero

Hold onto your boots, buddy...

1783

Stand fast, men! Camelot is under attack!

Wow! This is so awesome!

I've read all about you and your Knights of the Round Table! your bravery is totally legendary where I'm from!

The future.

Puh.

The...the...?

And where, pray tell, are you from, my young friend?

--PUT THAT DOWN!

That sound is far too dangerous to be played with!

Yeah, I know... which means Uncle Johnny would absolutely love it!

FRANKLIN RICHARDS' DOOM(BOTS)!

BY CHRIS ELIOPOULOS & MARCUS MERRICK
 CO-WRITERS
 SPECIAL THANKS TO: SUE DEWINE
 JERRY & JUSTIN ELIOPoulos
 MARK PANICCA
 CONSULTING EDITOR
 MACKENZIE CADENHEAD
 #1100X
 NATHAN COBBY
 ASSISTANT EDITOR

Return to the time platform immediately, Franklin Richards!

But the gifts-- I've gotta go back for them!

Or...we could let them here!

We lost the gifts--and Dad's time platform is ruined!

What are we gonna do now?!

I recommend sleep.

THE NEXT MORNING...

Get us home, H.E.R.B.I.E. -- before we become Christmas dinner!

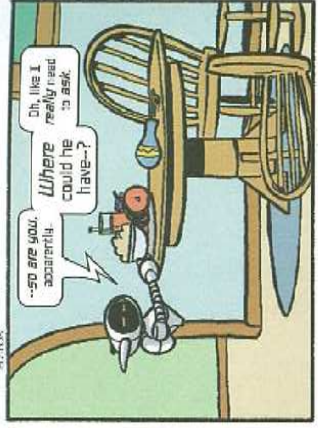
--so sorry I didn't get any gifts for you guys.

I...I guess I really messed up.

We don't need any presents, Franklin!

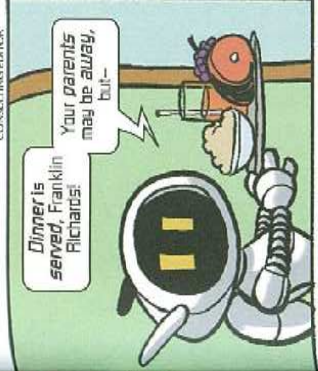
The holidays are about being together and sharing the love of a family.

Merry Christmas to all... and to all a GOOD TIME!

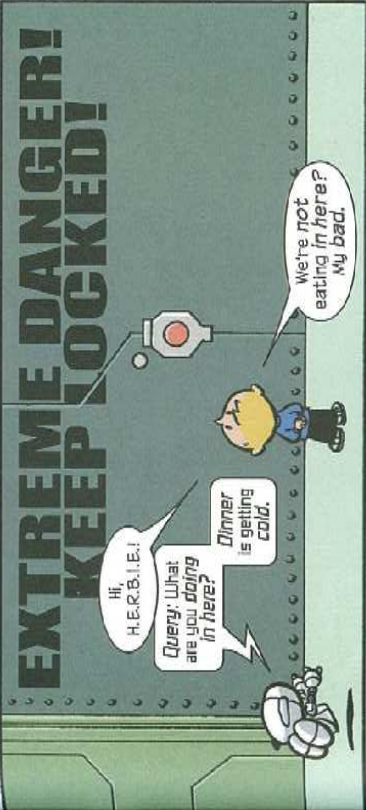
--so are you, apparently. Where could he have--?

Oh, like I really need to ask to ask?

Dinner's served, Franklin Richards!

Your parents may be away, but--

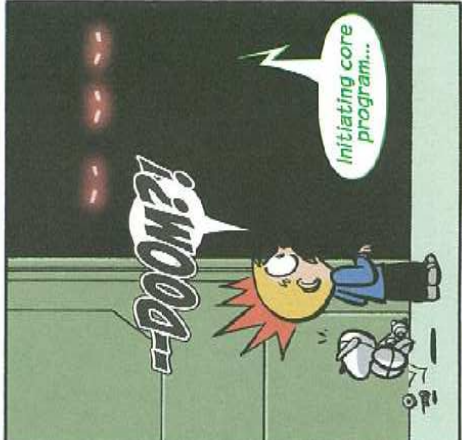
EXTREME DANGER! KEEP LOCKED!

Hi, H.E.R.B.I.E.!

Query: What are you doing in here?

Dinner is getting cold.

We're not eating in here? My bad.

Me? I live for adventure! For the thrill of the unknown!

DOOM?!

OPEN

Your! It's always just gloom and--

Initiating core program...

This area of your father's lab is strictly forbidden.

Geez, when Dad built you to babysit me, he sure didn't wire you for "fun," did he?

You really need to keep a better eye on me in the future H.E.R.B.I.E.!

ZZZAPI!

ZZZAPI!

ZZZAPI!

Destroy headquarters.

ALERT! ALERT!

DOOMBOTS ACTIVATED!

Destroy Fantastic Four.

Do not fear, emergency beacon Franklin Richards and your parents will...

No need to call in back-up, pal...

...I've got this one covered.

ZZZAPI!

ZZZAPI!

ZZZAPI!

Time to make our move.

Do you even know what that device does?

Mope...but knowing my dad, it's probably some sort of super-cool high-tech laser blaster!

Now let's show these makeshift Dr. Doom wannabes who's really in charge here.

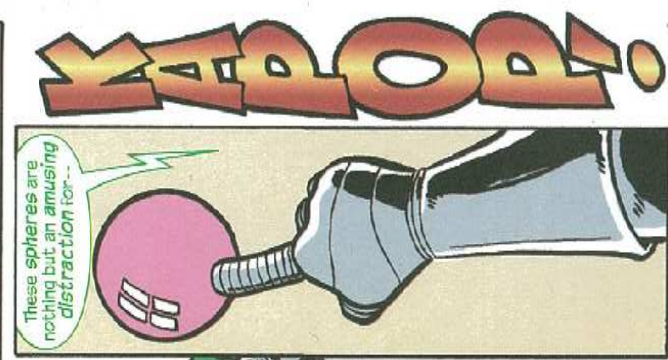
Technically, I am...but that never seems to matter...

--BUBBLES?! You gotta be kidding me.

And this Dumb-bot is about to feel the power of its--

These spheres are nothing but an amusing distraction for--

I was forged by the iron fist of Dr. Doom.

Your weapons cannot defeat me.

They could? And mine's just built a stupid laser...

The kind of 'pop' that could only come from my pop!

Ahh, would you look at that.

Well, I hope your father's other devices are just as effective...

...because we are going to need them!

Better take cover, H.E.R.B.I.E., 'cause this one's going down...
...I hope...

Bright lights? How pathetic!
The minions' Doom will crush the Fantastic Four!

M-master?
Your "gizmo" seems to have altered the Doombot's core program.
uh, yeah...I totally planned it that way...
System override successful. Awaiting new directives, Master.

Retreat! Retreat!

Destroy!
Sorry, Robo-Jerk...

I think your chances of that are pretty small, buddy.
Heck, you couldn't even beat my FF action figures!

Well, I hope you have a plan to clean up all of this mess before your parents return home.
Now that you mention it...

Heu, Mom and Dad! Have fun saving the world?
Nothing too exciting, son. Did we miss anything important while we were away?
Nah, not really...

...but the only one who gets to mess up my room is me!
And he does a fine job of it alone!

Warning! Doombot rapidly approaching!
I can see that! But nothing seems to be happening!
This gizmo must be broken...

Polish!
Scrub!
Sweet!

THE END

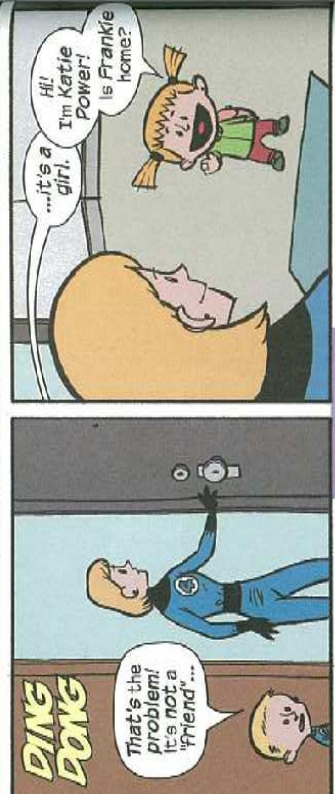
FRANKLIN RICHARDS'S My Dear...

BY CHRIS ELIOPOULOS & MARC SUMERAK
 JAMES TAVERAS NATHAN COSBY
 CO-LORES ASSISTANT EDITOR CONSULTING EDITOR
 MARK PANICOLA MACKENZIE CADENHE
 EDITOR

Mom, I've got a problem...
 What's wrong, honey?
 I've got science homework... and the teacher is forcing us to work with partners!

Franklin, you know your friends are always welcome here.

DING DONG

That's the problem! It's not a friend...

Hi! I'm Katie Power! Frankie is Frankie's home? ...it's a girl.

Sorry to run, kids, but I've got to go meet Franklin's dad in the Negative Zone.

While I'm gone, you two can--

No! Don't leave me alone with her, Mom!

Katie's got cooties!

Just give her a chance, Franklin... Who knows? You might find out you have a lot in common.

I highly doubt it...

Greetings, Franklin Richards... and young female companion.

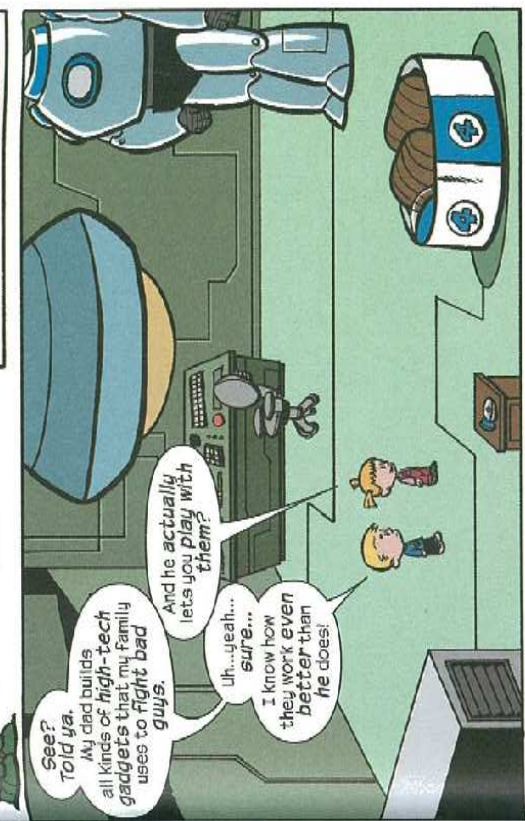
Oh, My Gosh! This thing is so cool.

We should totally write our science report about it!

Finally, some respect!

Easy come, easy go...

That's just H.E.R.B.I.E., my stupid robot-nanny. My dad has way cooler stuff in his lab!

See? Told ya. My dad builds all kinds of high-tech gadgets that my family uses to fight bad guys.

Uh...yeah... sure... And he actually lets you play with them?

I know how they work even better than he does!

Really? What does this one do?

Hey! LET ME DOWN!

OOF!

Sorry! I-I didn't know what--

THUD!

You've gotta be more careful! You could've vaporized me!

Now, let's find something a little less dangerous and--

How about this one?

It just looks like some kind of superhero back--

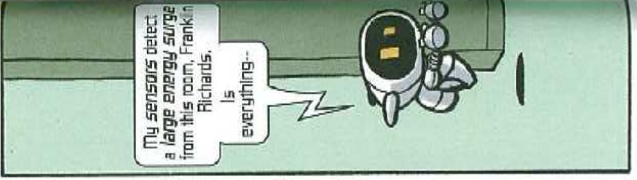

STOP! TURN IT OFF!

Whew! That was scary.

Now... ummm... How do I get down from here?

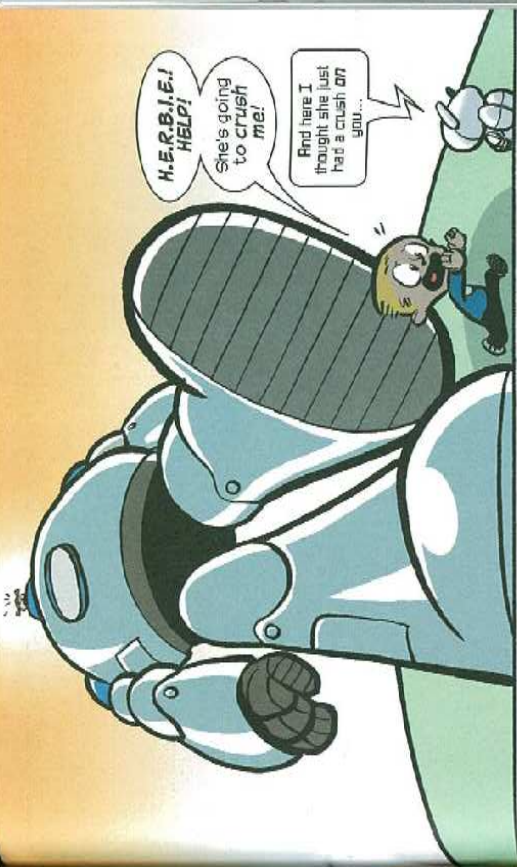

My sensors detect a large energy surge from this room, Franklin Richards. Is everything--

I'll think of something... ..Just DON'T press any more buttons!

What? Press more buttons? If you say so...

H.E.R.B.I.E.! HELP!

She's going to crush me!

And here I thought she just had a crush on you...

I'm not trying to hurt you!

I'm trying to find a way--

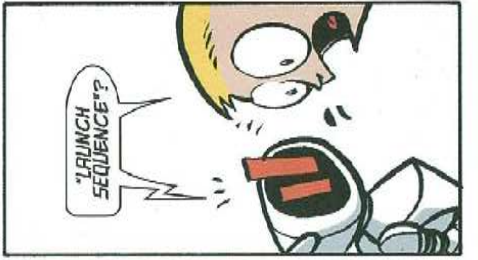
SPRONG

OOOOOOUT!

FANTASTICAR LAUNCH SEQUENCE INITIATED. PLEASE BUCKLE UP.

WHOA! That was too close!

"LUNCH SEQUENCE"?

FRANKLIN FRIGORIGERIS (IN)

"NOW YOU SEE ME..."

CHRIS ELIOPOULOS & **MARC SUMERAK**
 NATHAN BARR CONSULTING EDITORS
 JAMES TAVELAS PRODUCTION
 GURJIBU COLORS

Perfect. Now's my chance. Mom and Dad are out... and there's no sign of--

Oh! I'm not gonna touch 'em. I'm just gonna use this Inviso-ray I found in Dad's lab to see what's inside of 'em!

Yeah. Pretty much. "Full power" quilts do the trick, right?

Cease and desist, Franklin Richards. These presents are not to be touched until your birthday this weekend.

Wow... that was amazing!

Got ya!

Are you okay, Frankie? I mean, you were falling really fast!

You know what, Katie?

See what I mean?

ALERT! ALERT!

Franklin Richards in alpha-level danger!

This is awesome, Franklin! Let's forget about homework and go have some fun!

This is NOT fun!

This is gonna hurt!

Not if I have anything to say about it!

The sheer joy and excitement of opening a gift can never be replaced.

Are you sure you want to ruin the surprise?

I think I still am!

HELLO! I'M STILL BACK HERE!

Franklin? Katie? Anyone?

FRANKLIN FRIGORIGERIS (IN)

END

Query: Why is it that I always have to get you out of these situations?

Because you're my bestest pal in the whole wide world and the only one smart enough to save the day?

Well, when you put it like that...

works every time!

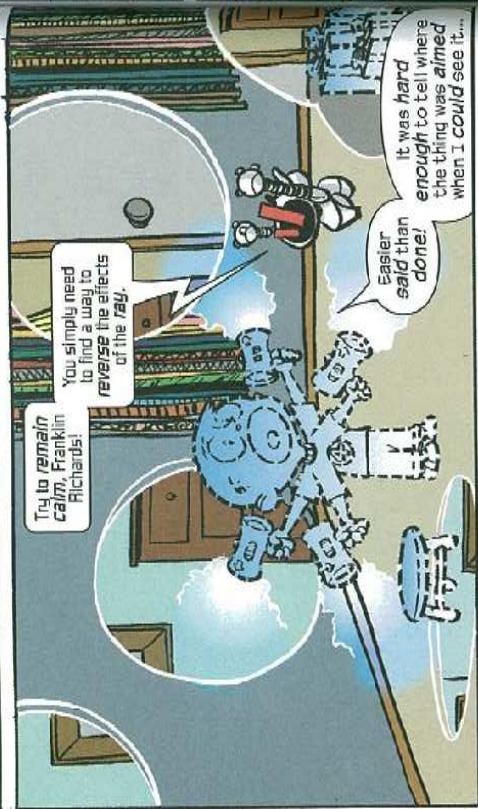

Neither can I.

HEY!
WHERE'D I GO?!

Well, that stinks!
I can't see anything!

Try to remain calm, Franklin Richards!
You simply need to find a way to reverse the effects of the ray.

It was hard enough to tell where the thing was aimed when I could see it...

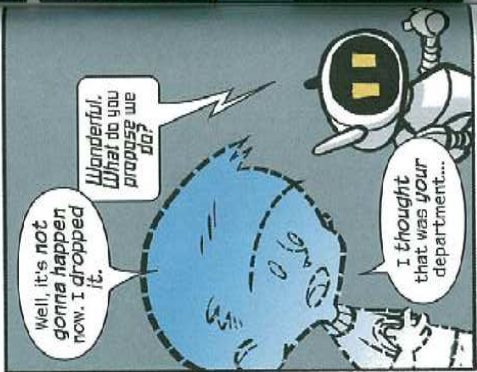
Easier said than done!

There is no need to panic. Everything is under control!
Franklin Richards is not in any immediate danger.

Hello, H.E.R.B.I.E.! I'm back!

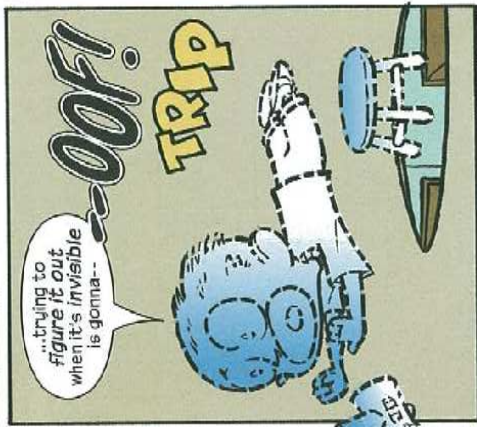
Um... Okay...

Well, it's not gonna happen now. I dropped it.

Wonderful. What do you propose we do?

I thought that was your department...

...trying to figure it out when it's invisible is gonna--

OOF!
TRIP

What's this?

Powdered sugar.

Why?

We were out of flour.

I meant why are you--

Oh.

With your visibility temporarily restored, we can use the rest of this to help locate the Inviso-ray!

Your father recently installed some upgrades to make both of our lives a bit easier.

Oh, man! I may be able to make everything visible again...

...but how the heck are we gonna clean all of this up?

Leave that to me!

Don't have to tell me twice, H.E.R.B.I.E.!

When it comes to making a mess...

...you're looking at a true pro!

It worked-- but what a disaster zone!

It's a good thing that Mom isn't here to --

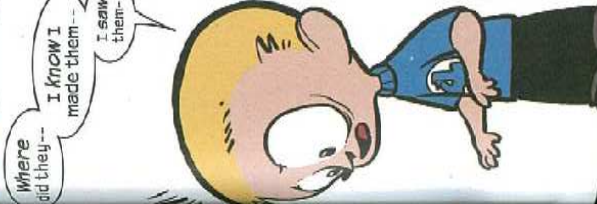
Nothing, Mom! Promise!

I definitely wasn't looking at my birthday presents!

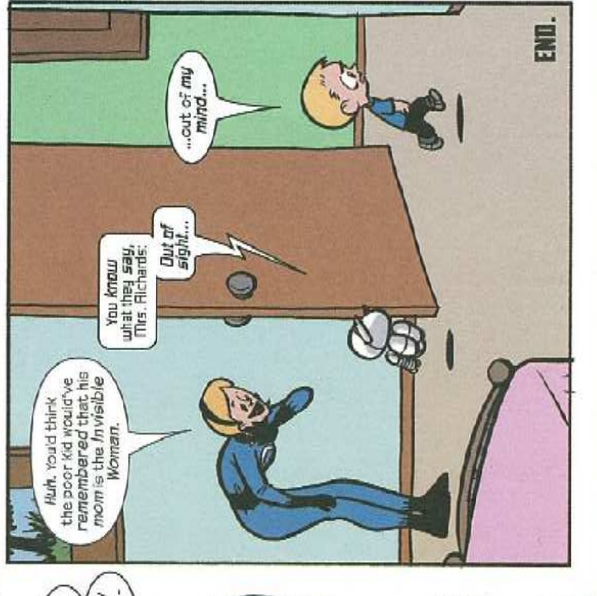
Franklin, I've been looking everywhere for you.

What are you doing in my room?

Where did they--

I know I made them-- I saw them--

Huh. You'd think the poor kid would've remembered that his mom is the Invisible Woman.

You know what they say, Mrs. Richards: Out of sight... out of my mind...

Franklin! I'm home!

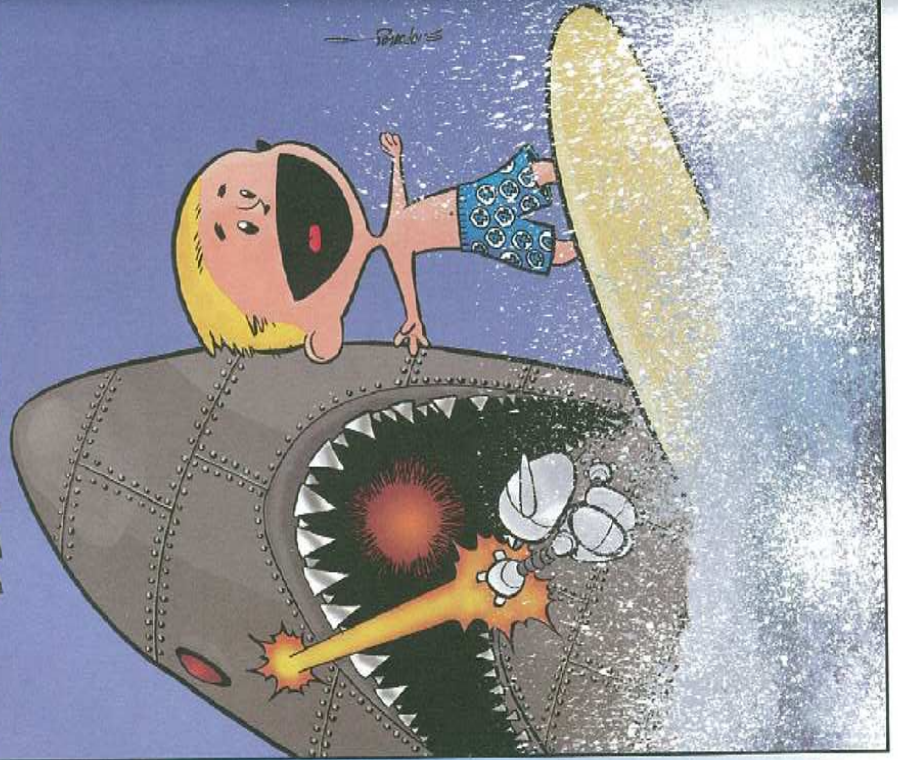
Where are you, honey?

I was just about to inform you of her return.

END.

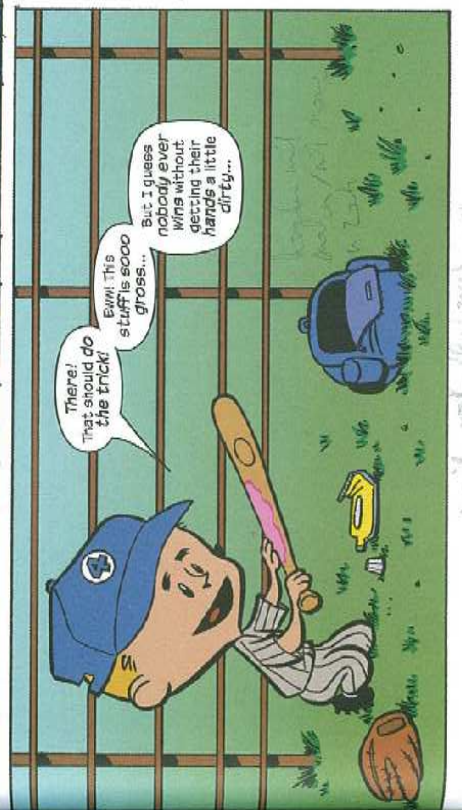

FANTASTIC FOUR PRESENTS:
FRANKLIN
FRANKLIN'S
SON OF A GENIUS
SUPER SUMMER
SPECTACULAR

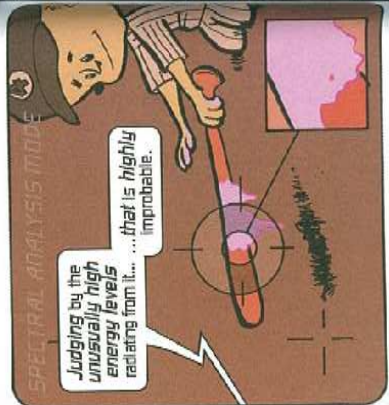
FRANKLIN'S
SON OF A GENIUS
"Field of Screams"
 & **M.A.R.C. SUMMER**
ADVENTURE

JOHN KENDZERSKI ASSISTANT EDITOR
 NATHAN COBBE EDITOR
 DANIELA QUARANTA EDITOR-IN-CHIEF
 DANIELA QUARANTA PUBLISHER
 CHARLES SCHULZ

and get the most out of it...

Uncle Ben always says, "No pain, no gain"...

It's not... but no win, no trophy and I don't get blown up...

Okay, if I catch this ball, I'm a hero! We win the game and I get a trophy and everything...

...but the junk on my hands makes me go boom!

What do I do? Think, Franklin! Think!

Or at least it might have been if you hadn't dropped the ball.

KRAKA-BA-DOOM!

I did it, I made the right choice and--

--it was worth the sacrifice!

--OW!--

Crud.

TWO TROOPS RUNS SCORE! THE COMETS WIN!!!

Or at least it might have been if you hadn't dropped the ball.

But do not dismay. The chances of a ball coming directly to you are infinitesimally small.

How small?

Exactly enough, exactly as small as the chances of you hitting a home run...

I can't get this junk off of my hands, H.E.R.B.I.E!

What am I supposed to do?!

If I have to make a catch, I'm gonna explode!

Perhaps you should have thought of that before you used foreign substances to enhance your game.

OH, NO!

I really must get my statistical calculation drive recalibrated...

There's always next year, Franklin Richards.

Why wait that long?

Peewee football starts in a few weeks-- and I bet this goop would work way better for kicking field goals...

Maybe the lessons of today's events will have sunk in by then.

Right.

END

FRANKLIN'S FANTASTIC FOUR™ SQUID KID!

BY **CHRIS ELLIOPoulos & MARC SUMERAI**
 LOVEREN KINZIERSKI COLOS
 DAN BUCKNER PUBLISHER
 JOE QUESADA EDITOR IN CHIEF
 MARK PANICCIA EDITOR

Time for your snack, Franklin Richards.

Just put it on the bed, H.E.R.B.I.E. I'm busy doing my science homework right now.

Query: Have you accidentally altered your brainwaves again?
 Easy! This! This! This! It's called Architeu this- the Giant Squid!

What could possibly make you choose homework over snacking?

My book says that sailors used to mistake these things for mermaids and sea monsters!

Can you believe it? I get to write a report on a real live sea monster!

Maybe school isn't as bad as I thought...

There is very little scientific evidence that the Giant Squid actually exists. Gathering data for your report could be close to impossible.

Haven't you learned anything as part of the Fantastic Four family? Which means that squid could be out there somewhere.

First rule: nothing is impossible!

...and if it is, we're going to find it!

SOON...
 According to your book, we are approaching a location known for many reported sightings of the Giant Squid throughout history.
 Beginning descent.

I'm impressed, H.E.R.B.I.E. I figured you would have turned this ship around by now!

Unfortunately, one of my primary functions is to support you in your academic endeavors. And since this technically qualifies, it is against my programming to abort the mission.

ONE HOUR LATER...
 ...any minute now...

Or not.

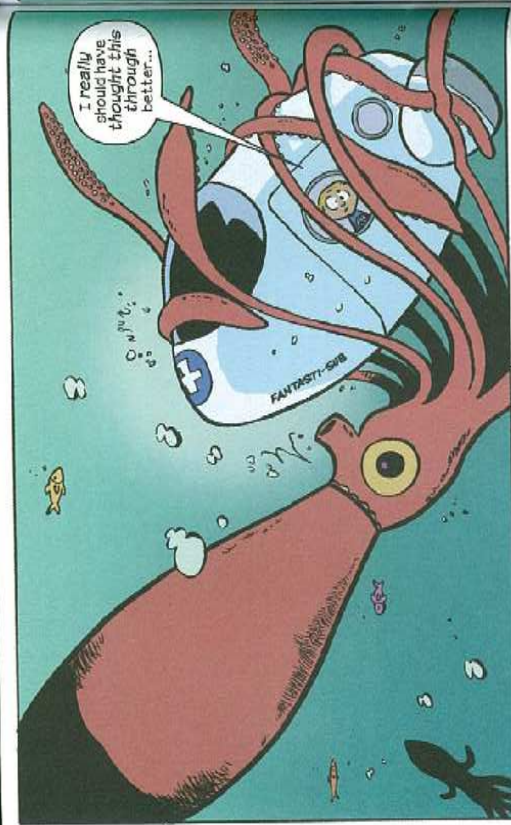
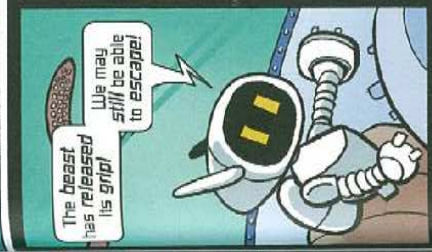
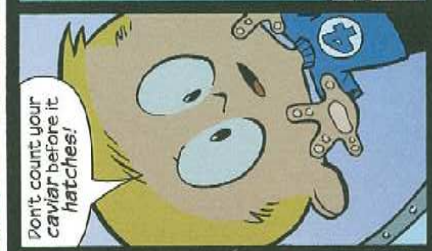
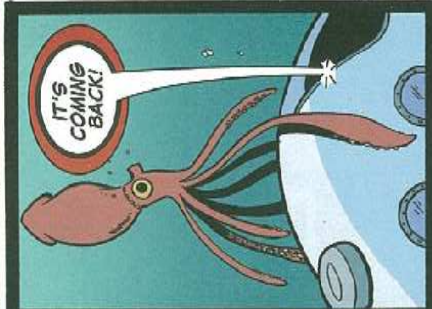
Okay, maybe you were right, H.E.R.B.I.E. Maybe there is no such thing as a--

BOOM!

ALERT! ALERT!

GIANT SQUID?!

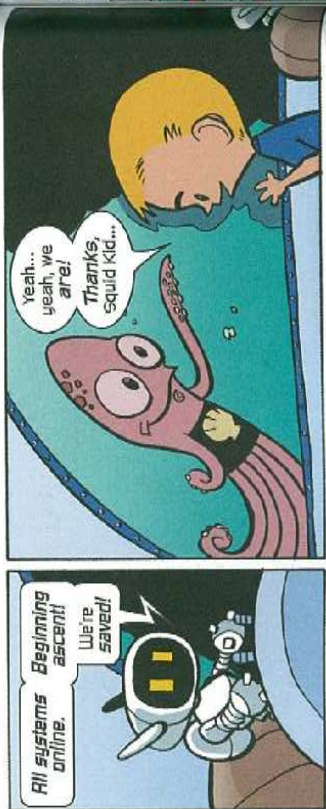

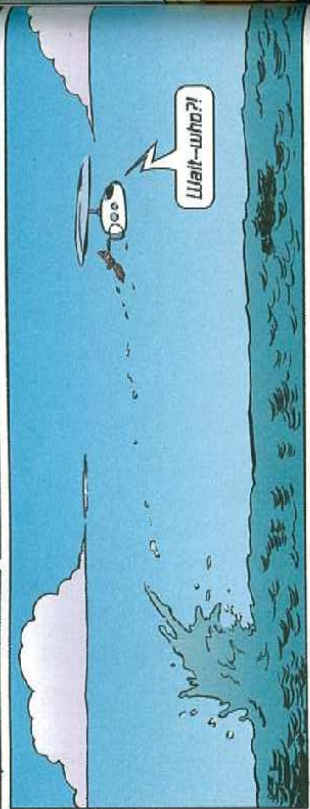
"FREAKY FRANKLIN FRIDAY!"

FRANKLIN'S
 CHAIRS
 LOUPOULOS & MARCUS
 EDITOR
 NATHAN COSBY
 ASSISTANT EDITOR
 MARK PANACCIA
 EDITOR
 JOE QUIRADA
 EDITOR IN CHIEF
 DAN RUCKLEY
 SENIOR EDITOR

Yeah... yeah, we are!
 Thanks, Squid Kid...

All systems online. We're saved!

Wait...who?!

Franklin Richards! I have been eagerly awaiting your return!

I assume your report on the Giant Squid named you an "A"?

Not exactly.

It probably would have, but I wrote my report about a different sea creature instead-- Squid Kid!

Too bad my teacher didn't believe any of it and gave me a big fat "F"!

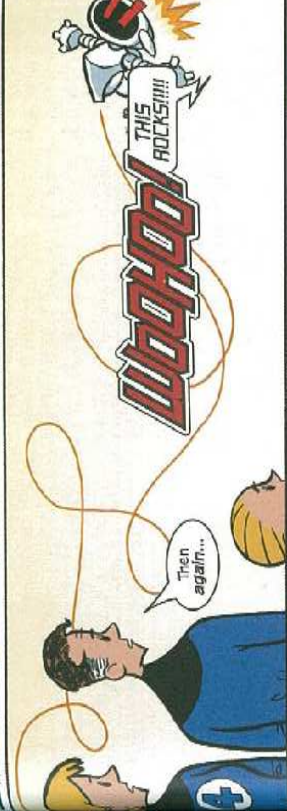

Affirmative, Mrs. Richards.

The table has been set and all appendages have been washed appropriately.

Ummm...ie he's feeling all right?

Maybe H.E.R.B.I.E. is finally rubbing off on him like we hoped!

Then again...

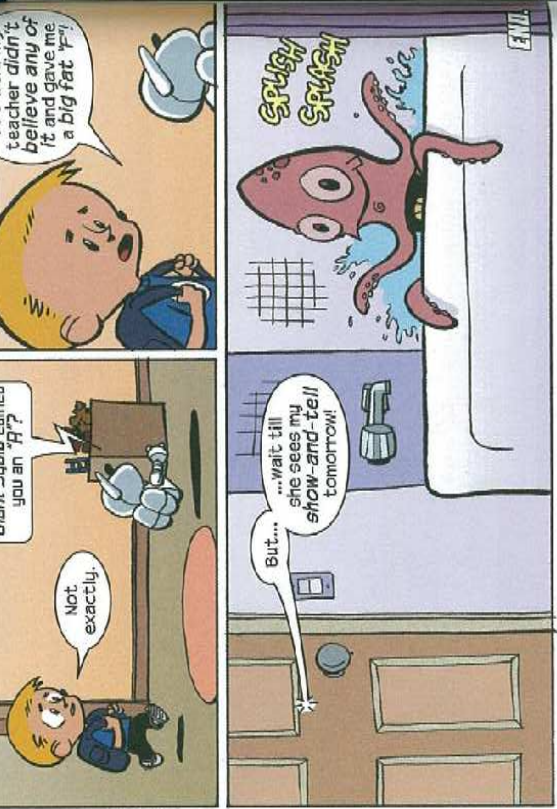
Whoopi! THIS ROCKS!!!

Negative. There is nothing to be concerned about.

Remind me to check H.E.R.B.I.E.'s programming after dinner, dear.

Sure...and check our son's while you're at it, okay?

What's going on here, something wrong with Franklin?

is H.E.R.B.I.E.?

But... wait till she sees my show-and-tell tomorrow!

Splish Splash

END!

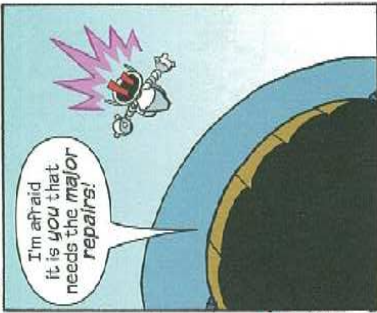

KAWA!

The chance of finding a tiny robot in such a large city is less than .00567%.

Perhaps if I recalibrate the hover-jet's scanners to hone in on his unique metallic composition--

I'm afraid it is you that needs the major repairs!

I'm sure the Fantastic Four will get that fixed for you!

Oops! Sorry about that!

--or I could just follow the path of destruction.

ZIP!

Cease this nonsense immediately!

You know the nice thing about being a robot?

If you tell the building's master computer to open a window--

...it actually listens!

Then why are you so incapable of doing the same?

IDENTIFICATION: FRANKLIN RICHARDS. VEHICLE ACCESS DENIED.

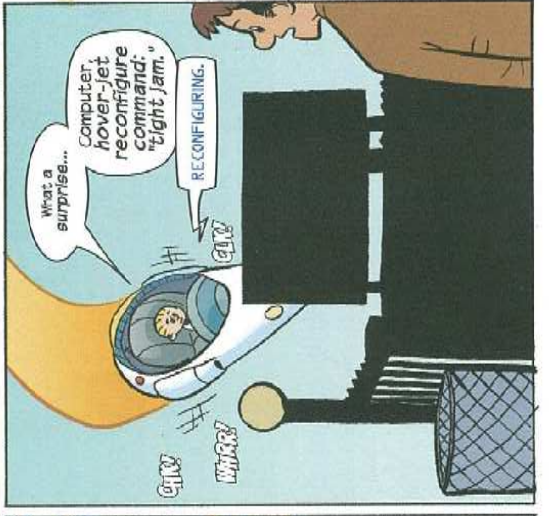
Of course! The child safety locks!

How silly of me...

Computer, override lockout. Security code 192RROS-DELTA4430.

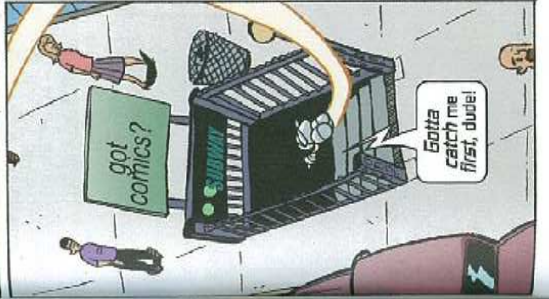
There must be a way to apprehend him!

What a surprise...

Computer, hover-jet reconfigure command: "tight jam."

RECONFIGURING.

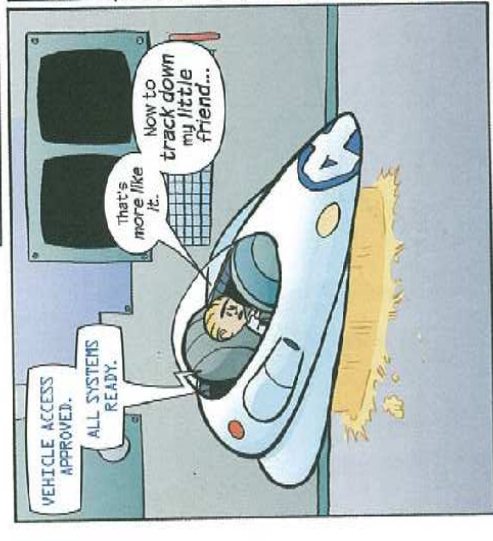

got comics?

Gotta catch me first, dude!

...before he ends up destroying the both of us.

VEHICLE ACCESS APPROVED. ALL SYSTEMS READY.

That's more like it.

Now to track down my little friend...

Whoa! Scuse me! Pardon me!

Oh, now you show some manners! Perhaps your programming isn't as corrupt as I thought!

The only thing that's 'corrupt' is that we didn't do this sooner!

But your carelessness could result in permanent damage!

Stop worrying already! What could possibly hurt a robot? Check your radar!

WOOT WOOT YAAAAHHH!

One last chance.

TRACTOR BEAM ACTIVATED. REVERSING THRUSTERS.

We're gonna get crushed!

Not on my watch--

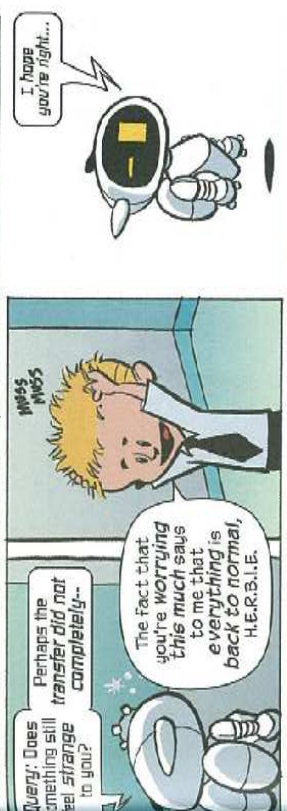
Zoom! --after all, your father would disassemble me if any harm came to you, Franklin Richardet.

Perhaps you'll remember that the next time you want to use one of his devices to switch our thought patterns?

Yeah... I guess you're right, H.E.R.B.I.E. Besides, silver really isn't my color anymore...

Transfer concluded. Our minds have been returned to their proper vessels, Franklin Richards.

It's nice to be back in my own body!

Query: Does something still feel strange to you?

Perhaps the transfer did not completely--

The fact that you're worrying this much says to me that everything is back to normal, H.E.R.B.I.E.

I hope you're right...

IDENTIFICATION: FRANKLIN RICHARDS. VEHICLE ACCESS DENIED.

Computer override lockout. security code 192R10S-DELTA4430.

VEHICLE ACCESS APPROVED. ALL SYSTEMS READY.

~oh hoh. Sweet.

END.

TERANKLIN "BOUNCING BABY BOY!"

BY **CHRIS ELIOPOULOS & MARCUS SUMERAK**
EDITOR
 DAN BUCHANAN
EDITOR
 KEVIN RICHIE
EDITOR

That negaton fluctuator goes right over there, H.E.R.B.I.E.

As you wish, Dr. Richards.

Hi, Padi! You got a minute? It's really important!

Sure, Franklin. What's the matter?

Well, see, I asked Mom if we could get a trampoline for the roof of the Baxter Building...

...and she... ummm...she said it would be okay with her if it was okay with you!

Interesting. Now what did she really say?

No.

Sorry, son, but I have to agree.

I'm afraid you'll have to find another way to have fun that doesn't involve bouncing off the top of a 40-story building!

Fat chance.

Lowering equipment into position, sir.

Hey--since when were you all super-strong, H.E.R.B.I.E.?

I am not. This machine is attached to a molecular density recalibrator--a device that makes it seem lighter than air!

Oh, really? Light enough...to bounce?

Alert! Alert! Sensors indicate that you are once again up to no good!

Pad was right. This is gonna be more fun than some stupid trampoline...

Easy there, H.E.R.B.-O!

I'm just gonna see how much sweet air I can get with this molecu-what-hamaca! it!

Remove that device, young man! It was not designed as a toy!

Don't worry! I've turned on the force field. There's, like, 10 feet of invisible fence all around the building to keep me safe.

I promise I won't go too--

Bounce!

Oh boy.

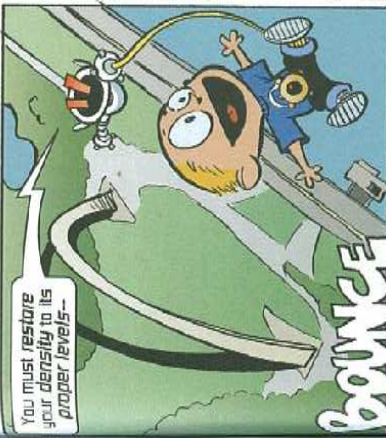
Okay... and how am I supposed to do that?

...by returning the recalibrator to its original setting!

Terminate random bouncing sequence immediately, Franklin Richards!

You must restore your density to its proper levels--

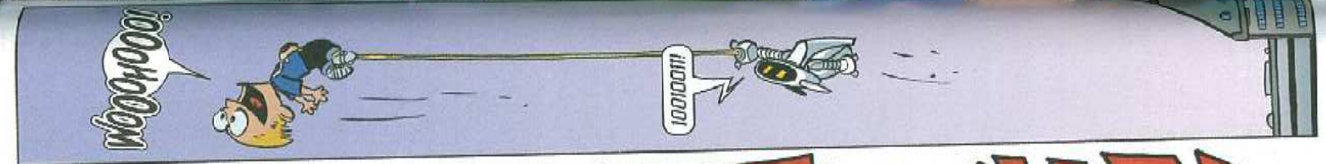

Yes...but perhaps a bit slower at slower next time...

That... was...

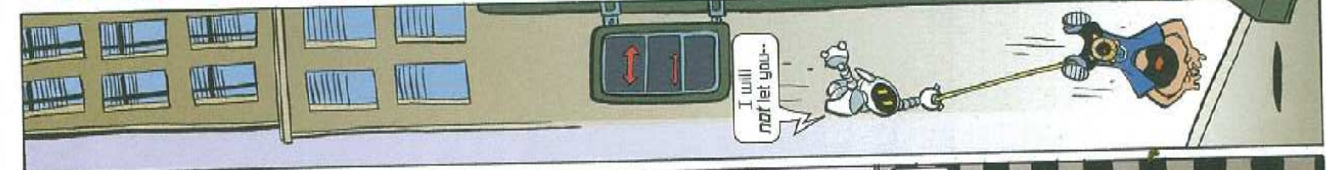
Like this?

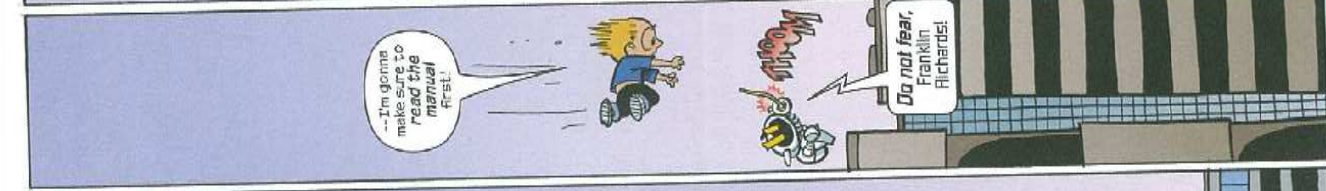
Wooooo!

100000!!!

BOUNCE!

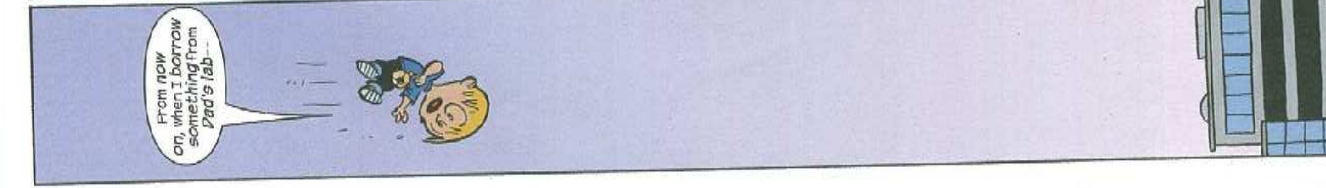

I will not let you--

--I'm gonna make sure to read the manual first!

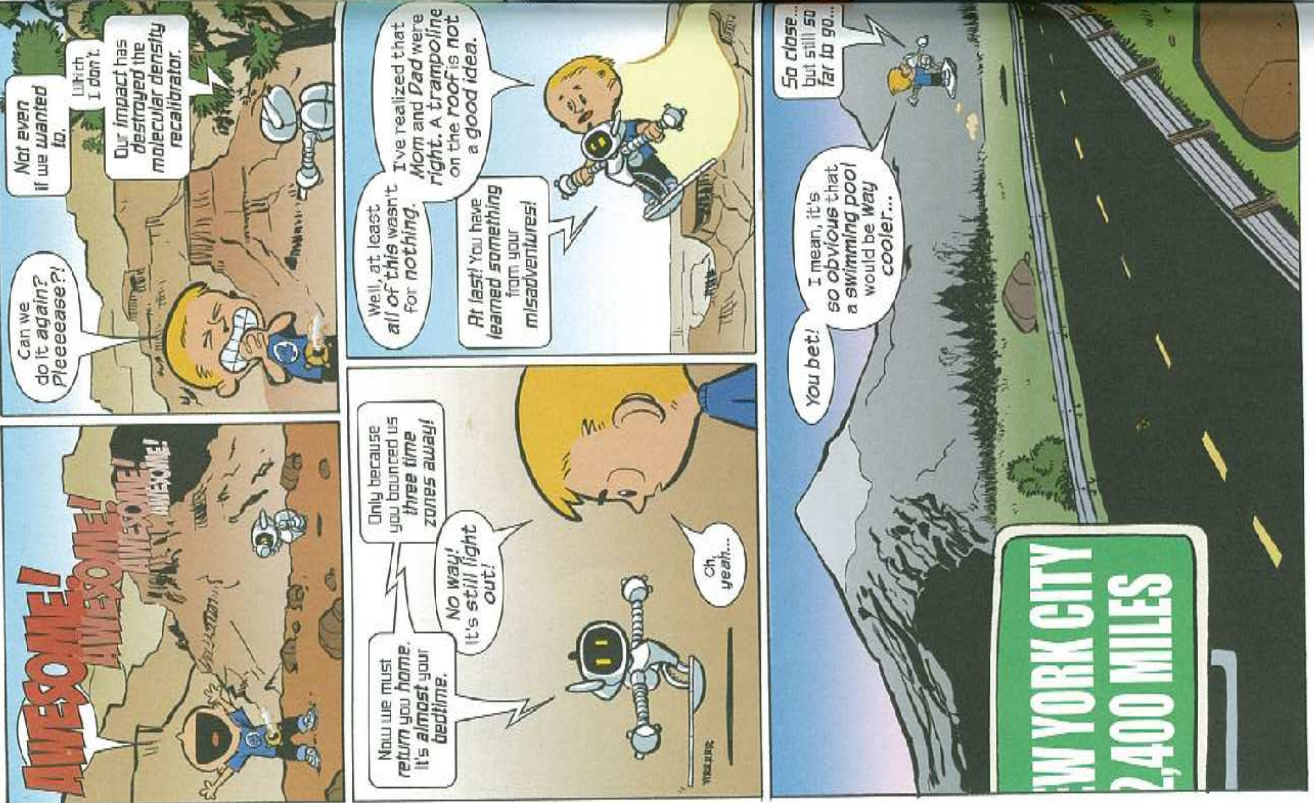
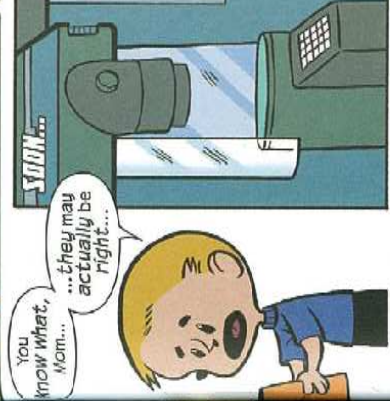
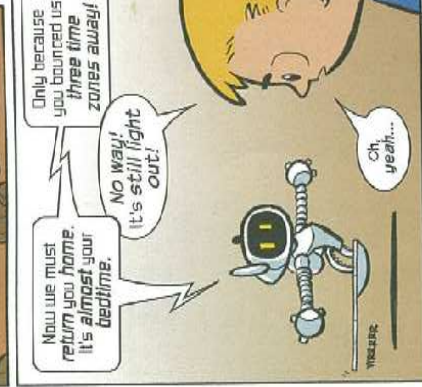
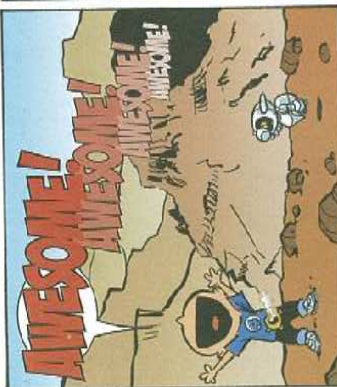
Do not fear, Franklin Richards!

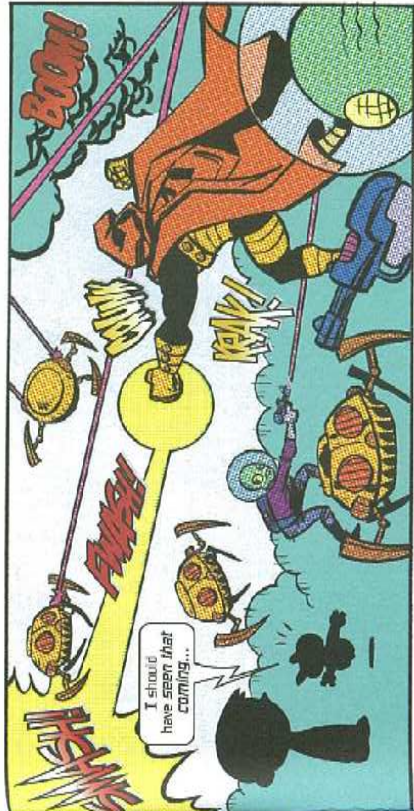
From now on, when I borrow something from Dad's lab...

FRANKLIN "FREEKAZES" COMIC BOOK FREE-FOR-ALL!
 BY CHRIS ELIOPoulos & MARC SUMERAK
 LOVERNA CASZIBENSKI & MARGARET MACKENZIE GARDENHARD
 COLLECTOR ASSISTANT EDITOR CONSULTING EDITOR EDITOR

HERBIE'S "H.E.R.B.I.E.'S INVENTIONS" DAY OFF

BY CHRIS FELLOPOULOS & MARC SUMERAK
 NATHAN COSBY & MARK PANICHA
 TOM VALENTE & MARGERIE CALDENHEAD
 GURHIRU & ASHLEY EDITOR
 CONSULTING EDITOR

--the heroes will always arrive in the end to save the day!

Whoa. I really gotta start reading more often...

PROTECTORS OF PEACE--PULVERIZE!

A FEW SWIFT PUNCHES LATER...

"YOU'LL NEVER DEFEAT ME, PROTECTORS OF PEACE!"

Thanks for all your help, guys...

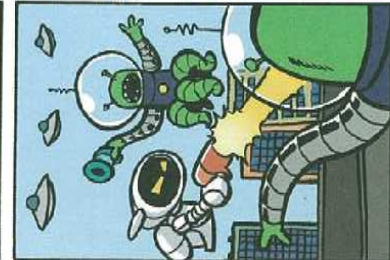
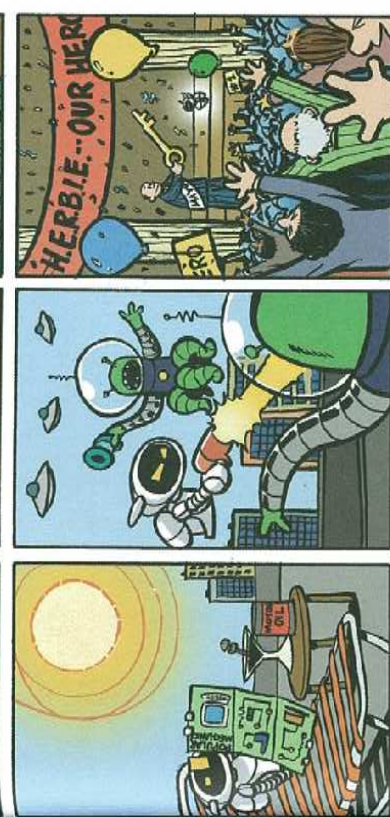
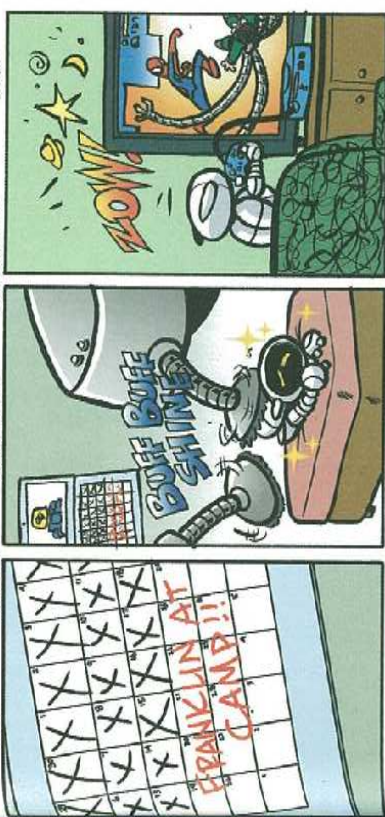
...but I think your work here is done!

"And so, the universe was once again safe, thanks to the Protectors of Peace..."

"At least until our next issue..."

Do not even think about it.

Next issue, eh...?

If you only knew, Franklin Richards...

Hey, H.E.R.B.I.E.! I'm home early! I'm weren't too bored without me...

Z

...but next time I read one, I think I'll just let my imagination do the work!

Oh, thank heavens...

Hey, sweetie! You changed your mind about the book?

You bet! And you were so right, Mom! Nothing comes to life quite like a good story...

CRASH!

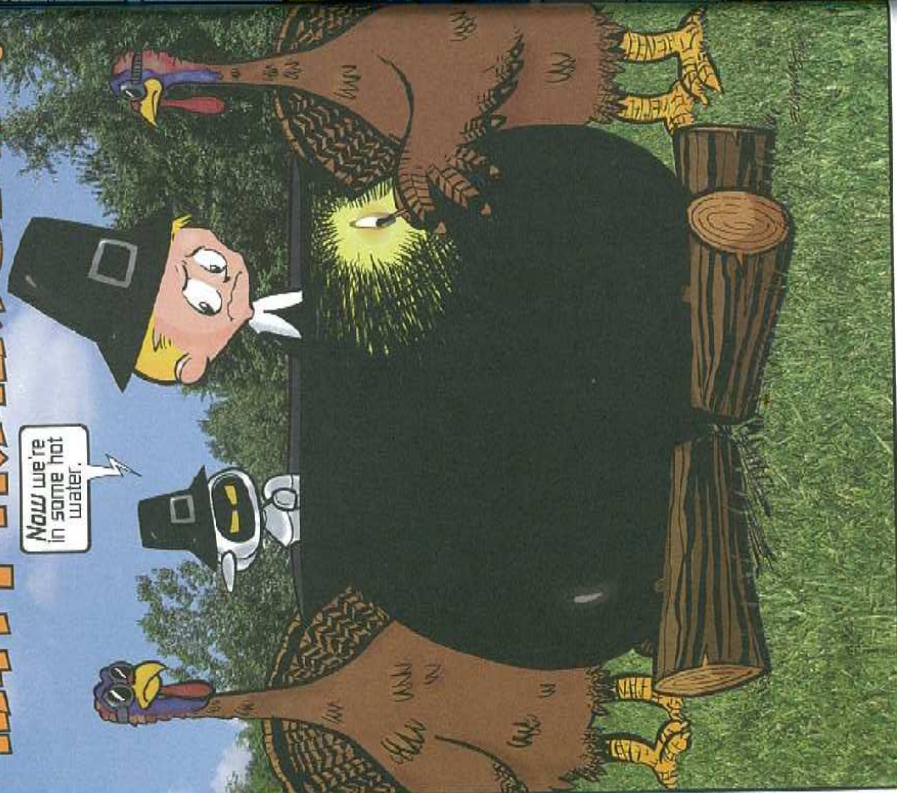

FANTASTIC FOUR PRESENTS:

FRANKLIN RICHARDS SON OF A GENIUS HAPPY FRANKSGIVING!

Now we're
in some hot
water.

FRANKLIN RICHARDS SON OF A GENIUS HAMSTER HAVOC!

BY CHRIS ELIOPOULOS & MARC SUMERAK
NATHAN COSBY ASSISTANT EDITOR
MARK PANICCIA EDITOR

BRAD ANDERSON
COLORS

Yes, Mr. Mayor...the instant reconstructor is almost ready...

Come on, stay still, little guy.

FRANKLIN RICHARDS!

Later...

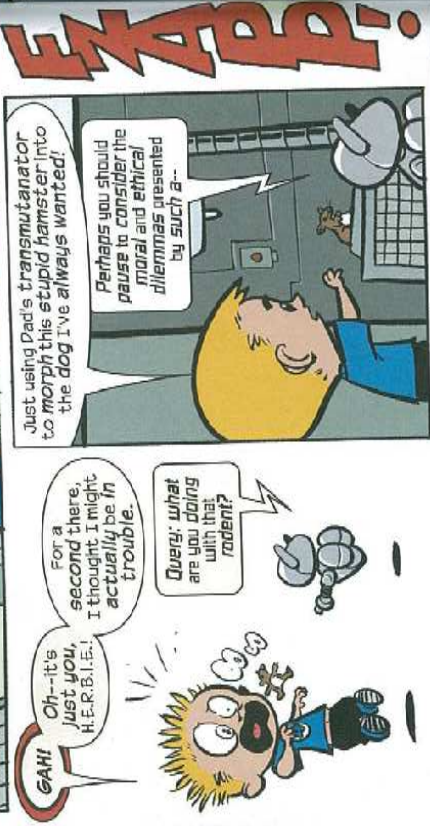

Just using Dad's transmulator to morph this stupid hamster into the dog I've always wanted!

Perhaps you should pause to consider the moral and ethical dilemmas presented by such a--

Oh--it's just you, H.E.R.B.I.E.! I thought I might actually be in trouble.

Query: what are you doing with that rodent?

Maybe I should have gotten a cat instead...

COMMENCING EXPULSION.

Activating specimen containment protocols.

ALLEGAL MUTAGEN ISOLATED.

Good boy...essu, boy...

You have nothing to fear.

It would take enormous force to shatter the containment sphere.

But what if you did damage to him?

My poor dog!

Whatever!

Hamster.

What'd you do to him?

Not to worry, Franklin Richards. He has merely been relocated to the room where he can do no further damage to your father's equipment.

Think of all the cool stuff we can do together!

Laugh and play and--

FWAPP!

--sure! And run!

No, Franklin Richards.

I mean--

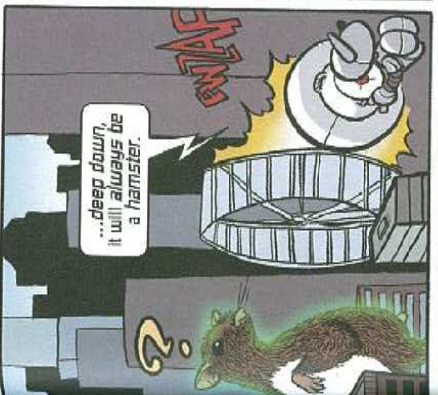
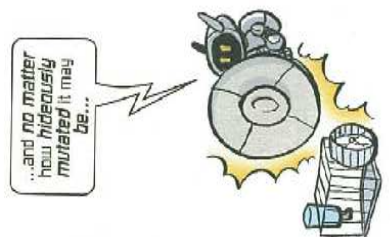

Or perhaps not.

Awesome!

Looks like the world's worst gift just became man's best friend!

FRANKLIN & KATIE'S TELEPATHY TERROR!

BY CHRIS ELIOPOULOS & MARC SUMERAK
NATHAN COSBY ASSISTANT EDITOR
MARK PANICOLA EDITOR

SEN OF G. GENTILE
BRAD COLORES

Right: You ever meet someone that frustrates you so much you can't even think straight, H.E.R.B.I.E.?

At least, not with you in the room...

There's this girl, right? Katie. I think she likes me. I mean, sometimes she really acts like she likes me! But when I asked her if she likes me, she starts acting like she doesn't like me!

Woman!

Query: Do you like her?

Ummm... I...

None of your business.

Of course not.

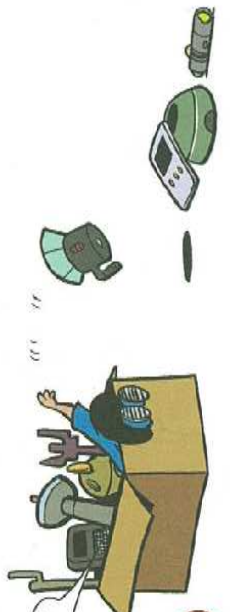
I just-- I wish there was some way I could know what she was thinking.

It would make things so much easier if I could just read her mind and--

THAT'S IT!

I don't have to be a mind reader to know what he's headed...

MEME
...gotta be in here somewhere...
...not that one...
...was this next time...
AH-HA!

This is exactly what I needed!

Indeed, how will the ladies resist you now...?

It's not a fashion statement, metal-head.

It's a telepathy helmet! I can use it to read the thoughts of anyone nearby!

Are you sure that is a good idea, Franklin Richards?

A person's private thoughts may not be--

Sht! I'm getting something!

Uh-oh...

Come on, H.E.R.B.I.E!

We gotta figure out who's got it in for me!

They can't be far away!

He's got that right...

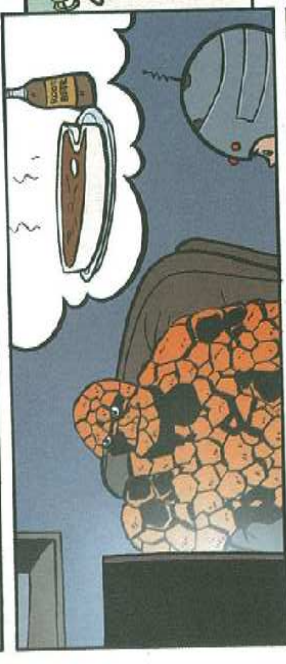

Go Spect's
Mom
Dad BEN
Uncle John

Go Spect's
Mom
Dad BEN
Uncle John

Go Spect's
Mom
Dad BEN
Uncle John

Go Spect's
Mom
Dad BEN
Uncle John

I don't get it, H.E.R.B.I.E.
If it wasn't any of them, who could it possibly be?

Perhaps what you saw was caused by an error in the device.
We machines are not perfect after all...

I suggest you remove the helmet and target about—

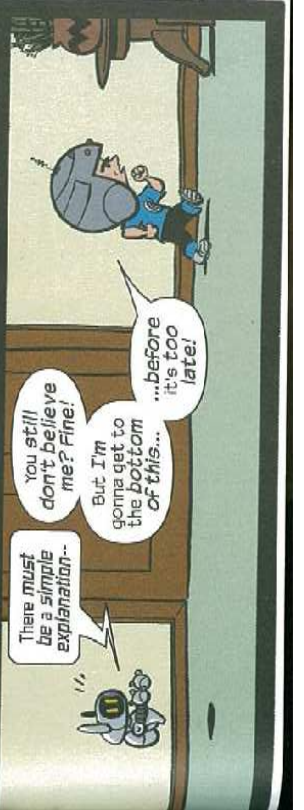
This is no mistake, H.E.R.B.I.E.!
Someone is out to get me!
What if we're under attack?
What if Dr. Doom has snuck into the building and wants to use me as a pawn in his next master plan???

I am sure the situation is not as dire as it seems, Franklin Richards.
Just try to relax and—
'Relax'??
Easy for you to say! You're not the one in mortal danger!

See?

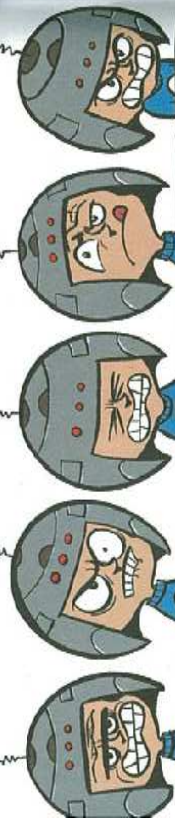

There must be a simple explanation—
You still don't believe me? Fine!
But I'm gonna get to the bottom of this...
...before it's too late!

FRANKLIN'S SPEED DEMON

BY CHRIS ELIOPOULOS & MARC SUMERAK
 MATHAN COSBY ASSISTANT EDITOR
 BRAD ANDERSON SCORER
 MARK PANICCIA EDITOR

You are not used to thinking that hard, Franklin Richards. Cease before you hurt yourself!

Hey, it's better than getting hurt by--

--you?

I...I can explain...

Just...a little...

Franklin Richards! What on earth are you doing now?

Whoa!

Hey! Nice catch, H.E.R.B.I.E.! How come you don't use that force-field thingy every time I take a spill?

How come you do not use common sense and stay out of your father's lab?

Touché.

But I've got a really good reason this time, pal.

I lost a race in gym class today-- to a girl!

The horror.

Tell me about it: But Dad's speed enhancer will make sure that I win tomorrow's race by a mile!

And it doesn't end there, H.E.R.B.I.E.! Just imagine all the cool things I could do living life at super speed!

An even more hyperactive Franklin Richards?

Someone please scrap me now...

You'd better!

With all of your recent... adventures... sometimes it is hard not to get upset.

But I assure you, Franklin Richards, I could never actually do you any harm!

And why should I believe you?

Because I am programmed to protect you. And that is a mission I would never override...

...no matter how much I wish I could some day...

But now maybe you'll think twice before reading anyone else's thoughts.

Anyone else's? Geez! I almost forgot! Thoughts--? I was gonna read Katie's mind before you went all nuts & bolts!

Thanks, nuts & bolts!

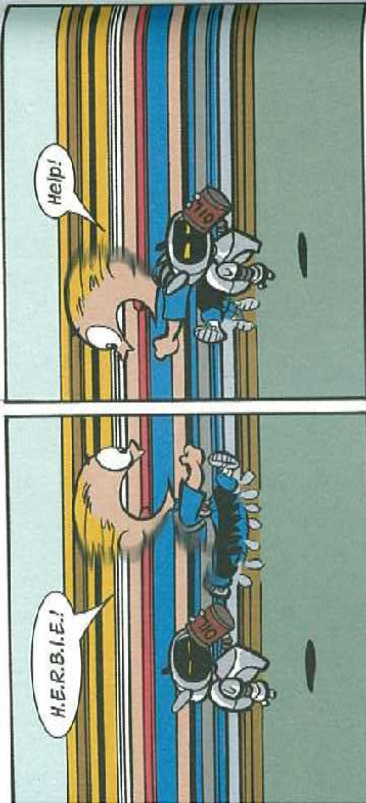
H.E.R.B.I.E.--you're a real pal...

...no matter how much you wish you weren't some dats...

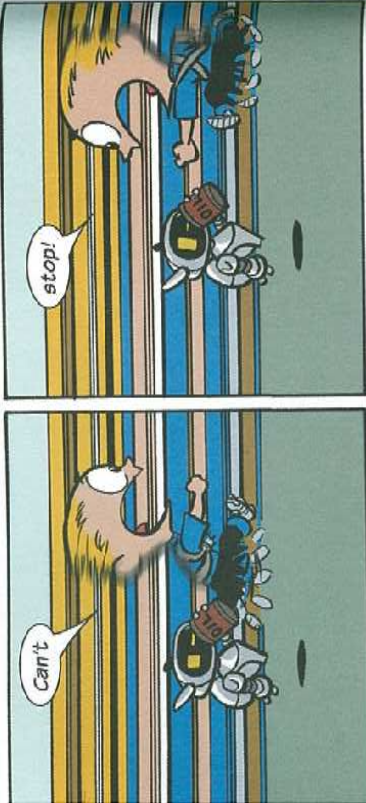

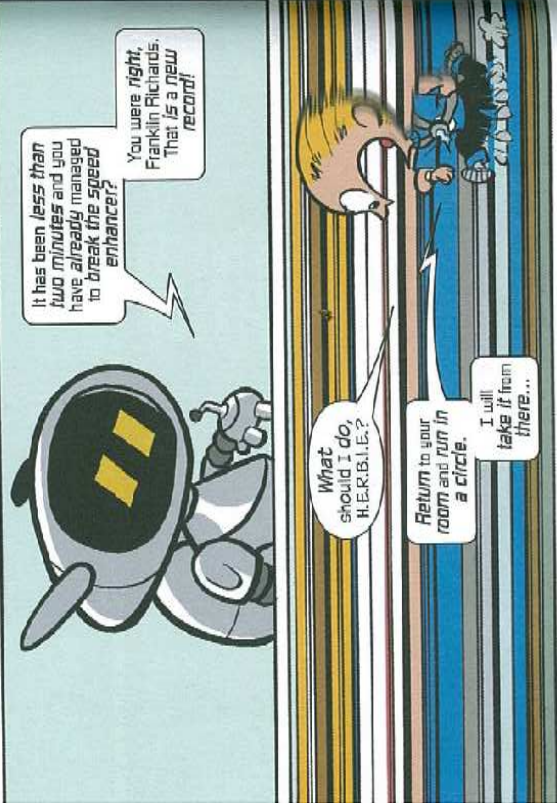
H.E.R.B.I.E.!

Help!

Can't

stop!

It has been *less than two minutes* and you have *already* managed to *break the speed enhancer?*

You were *right*, Franklin Richards. That is a *new record!*

What should I do, H.E.R.B.I.E.?

Return to your room and run in a circle.

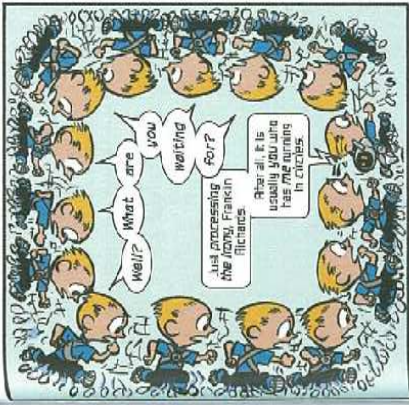
I will take it from there...

Just try to maintain that velocity.
A miscalculation of even one nanosecond could result in disaster.

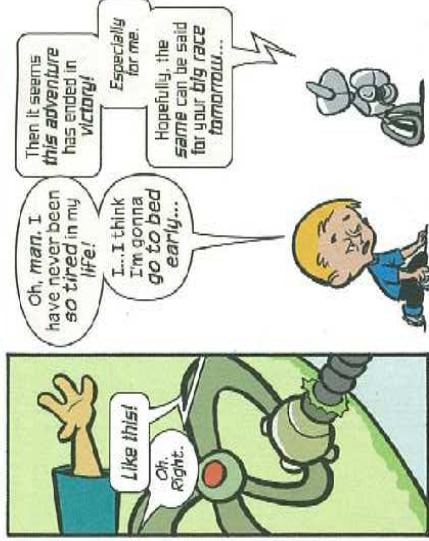
Har har. Very Punny.

Yikes.

Well? What are you waiting for?

Just processing the info, Franklin. He's not... it's... usually you have the wrong base in circles.

Oh, man. I have never been so tired in my life!

I... I think I'm gonna go to bed early...

Then it seems this adventure has ended in victory!

Especially for me.

Hopefully, the same can be said for your big race tomorrow...

Isolation successful.

Whew! Thanks, H.E.R.B.I.E.! But in case you didn't notice, my legs are still going!

How do I stop 'em?!?

I like this!

Oh, right.

THE NEXT DAY...

Katie wins again, Richards.

Lynn... Richards?

ZZZZZZ

END.

FRANKLIN RICHARDS' OCEAN-APES ESCAPE!

BY CHRIS ELIOPOULOS & MARC SUMERAK
NATHAN COSBY MARK PANICCIA
ASSISTANT EDITOR EDITOR
BRAD ANDERSON
COLORS

This is so amazing!

Affirmative, Franklin Richards. Your family's earliest adventures stand the test of time as the world's greatest--

I'm not talking about the story, H.E.R.B.I.E.!

Although Dad sure was oblivious to stuff, wasn't he?

I'm talking about this!

That ad is quite old. Are you sure they even sell those anymore?

We're gonna find out!

Query: Have you already forgotten how your last pet mutated into a giant monster and tried to destroy the city?

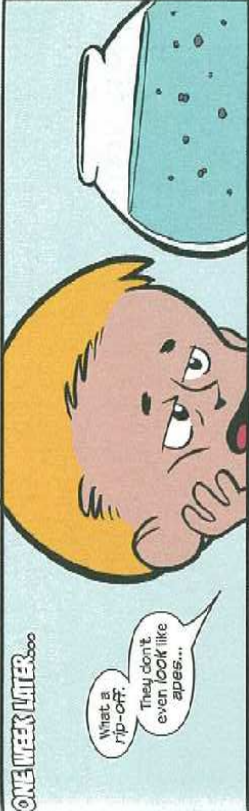

He got better.

And besides, I'm not a kid who makes the same mistake twice!

I know, it's the brand-new mistakes I worry about...

ONE WEEK LATER...

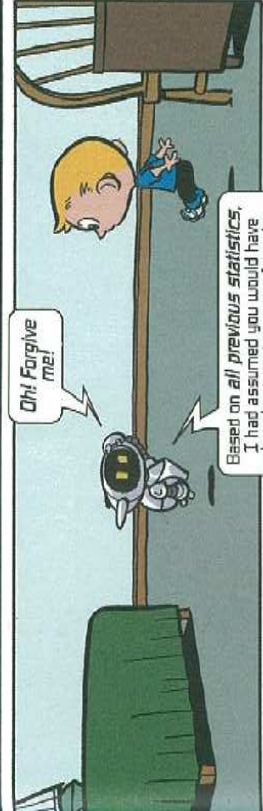
What a rip-off! They don't even look like apes...

Franklin Richards! Stop what you are doing before it is too late!

Umm... Okay.

These things were getting kinda boring anyway.

Oht! Forgive me!

Based on all previous statistics, I had assumed you would have already started to experiment on your new pets in ways that would surely lead to disaster!

I'm shocked, H.E.R.B.I.E.!

What could I possibly do with these sweet little-- whatever they are-- problems?

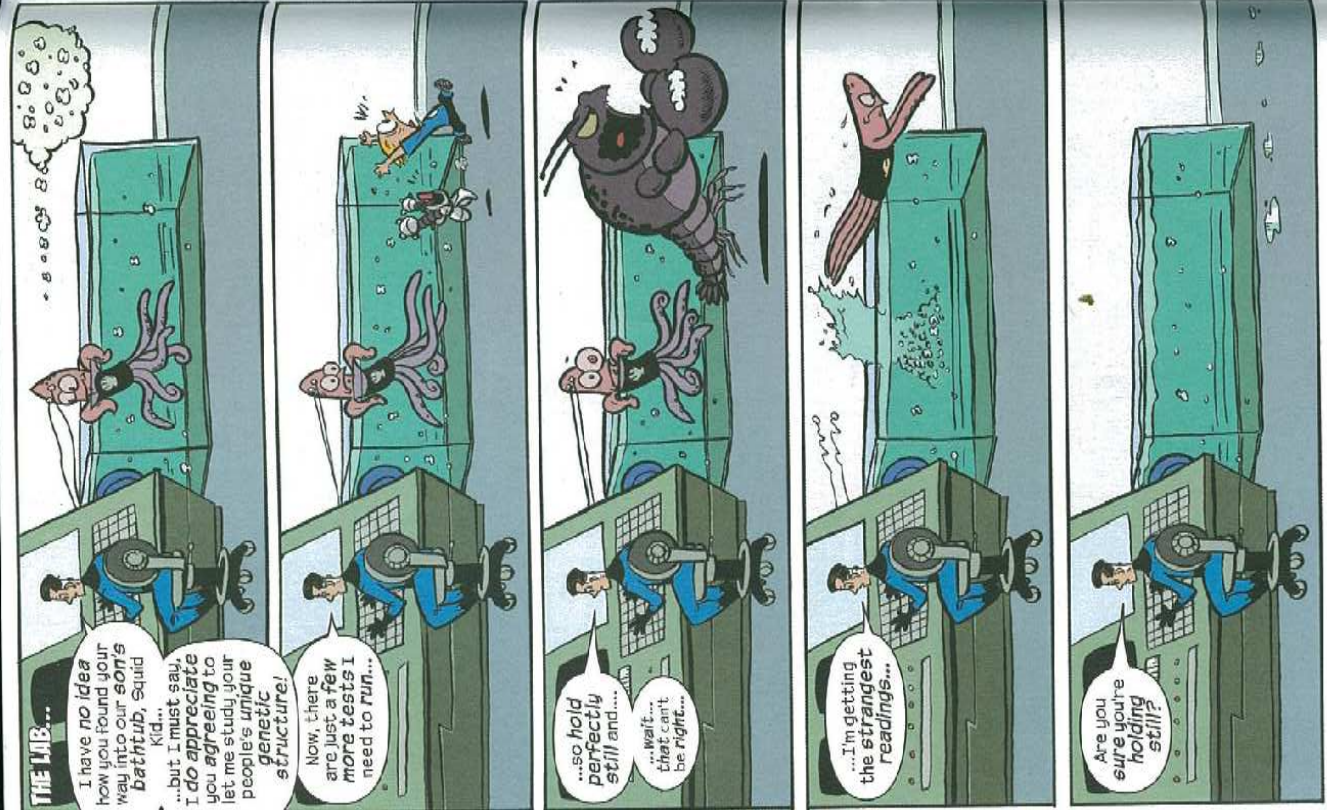

Well, the most dangerous scenario involved an accelerated growth powder from your father's lab...

Thanks, pal! That's a great idea!

FRANKLIN RICHARDS?!

THE LAB...
 I have no idea how you found your way into our son's bathtub, Squid Kid...
 ...but I must say, I do appreciate you agreeing to let me study your people's unique genetic structure!

Now, there are just a few more tests I need to run...

...so hold perfectly still and...
 ...wait... that can't be right...

...I'm getting the strangest readings...

Are you sure you're holding still?

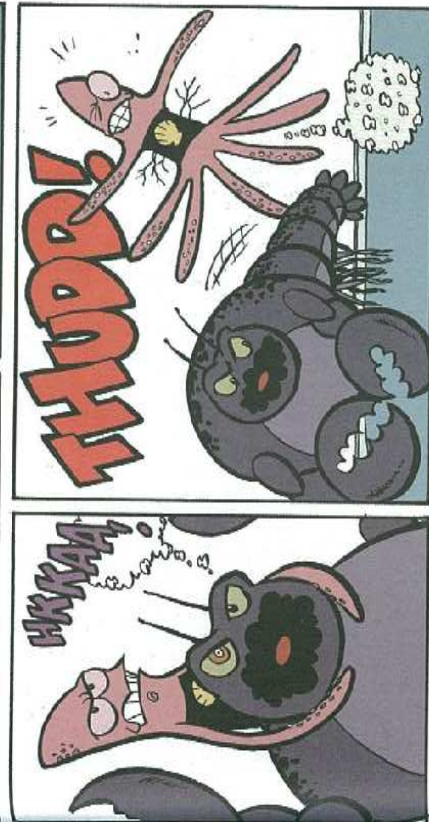

Remember when I told you that adding the growth powder to my Ocean Apea was a 'great idea, H.E.R.B.I.E.?

Well, I was wrong, Worst. Idea. Ever.

For once, I cannot disagree.

WHOMP!
SQUID KID!
 Great save, dude!

HKRAA!

THUD!

I wonder if I'll ever be able to eat seafood again after this...

Ick...

RAWRR!

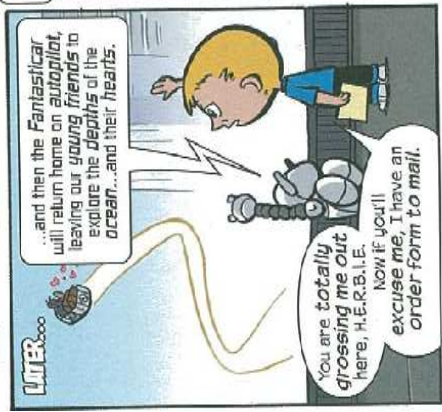
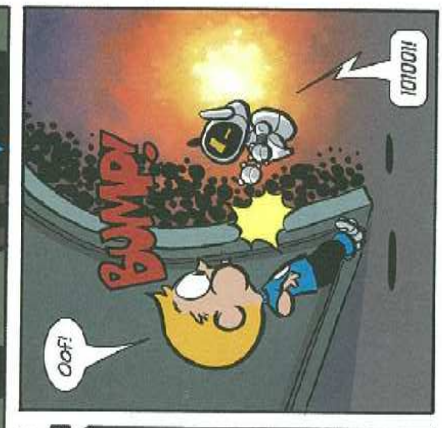
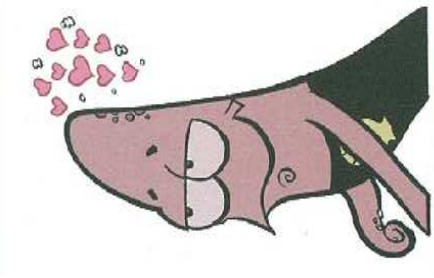
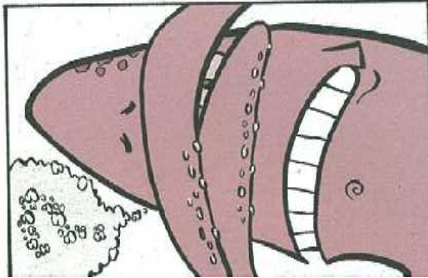

FRANKLIN THE TURKEY TROUBLE!

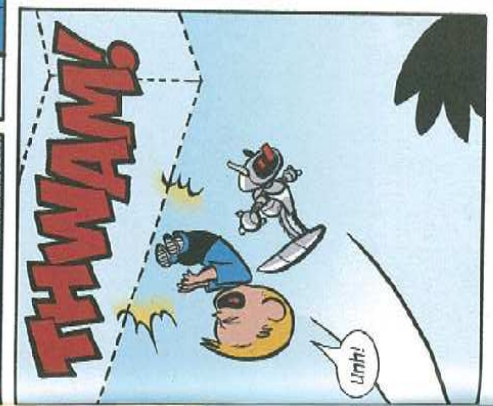
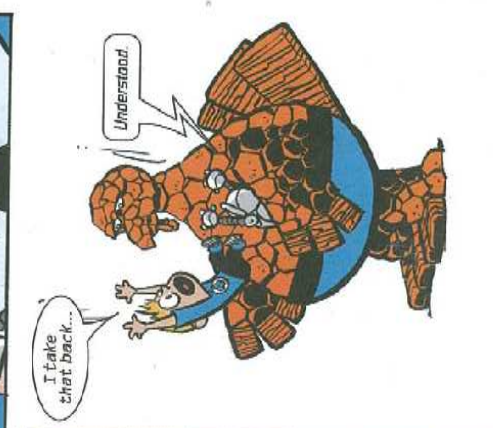
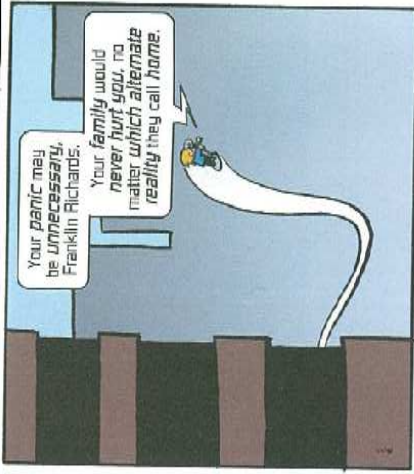
BY CHRIS ELIOPOULOS & MARC SUMERAK
 ASSISTANT EDITOR
 NAREK PANICHA
 EDITOR

STYLING BY REBECCAS

BRAD ANDERSON
 COLORIST

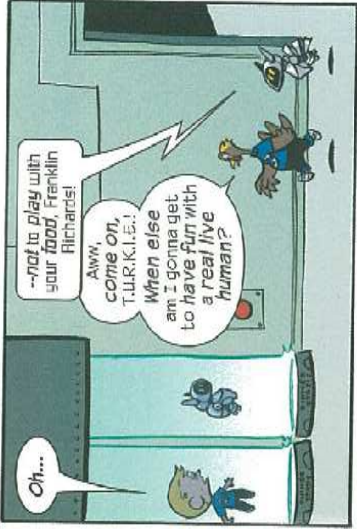

I promise that I won't let him--

Oh...

--not to play with your food, Franklin Richards!

AWW, come on, T.U.R.K.I.E.!

When else am I gonna get to have fun with a real live human?

Activating dimensional portal.

Uh-oh.

--get away?

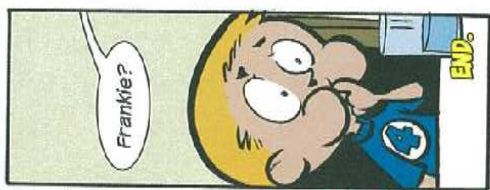
Hurry, H.E.R.B.I.E.!

Hurry, T.U.R.K.I.E.!

Later, birdbrains!

Mom is totally gonna roast me for this one...

Frankie?

Hey! Who wants some turkey?

That I'm here at dinner with our family...

...and not the main course!

Huh?

So, what are you thankful for this year, Franklin?

Frankie?

So, what are you thankful for this year, Franklin?

Frankie?

Frankie?

Frankie?

Frankie?

Frankie?

I'm listening...

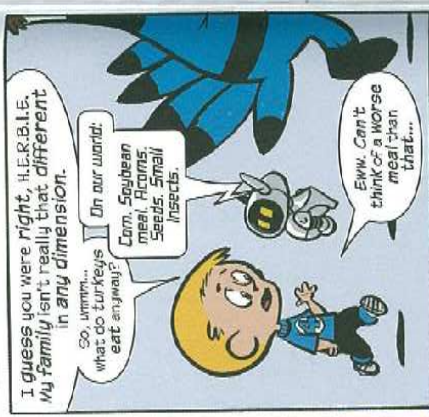
Please forgive my rudeness, young human.

This universal translator should help you understand our intentions much more clearly.

Gobba! gobba!

I can't understand a word these featherheads are saying...but it doesn't sound good!

I guess you were right, H.E.R.B.I.E. My family isn't really that different in any dimension.

So, ummm, what do turkeys eat anyway?

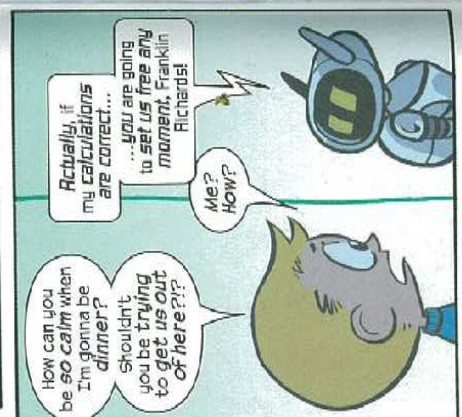
On our world: Corn, Soybean meal, Ricans, Seeds, Small insects.

Eww. Can't think of a worse meal than that...

In fact, we were preparing for our annual Thanksgiving feast when you arrived...

...and we would be honored if you would be a part of it tomorrow!

How can you be so calm when I'm gonna be dinner?

Shouldn't you be trying to get us out of here???

Actually, if my calculations are correct...

...you are going to set us free any moment, Franklin Richards!

Me? How?

Well, they did say they liked to fight YOU as a part of their feast...

Us!

Okay...I can think of a worse meal!

Us!

Us!

Us!

END